

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองในกระบวนการ

เลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก

INTERACTION OF ECONOMIC, SOCIAL, AND POLITICAL CAPITAL IN THE
LOCAL ELECTION PROCESS : A CASE STUDY OF ONE MUNICIPALITY
IN THE EASTERN THAILAND

ภาคนิพนธ์

ของ

เสกฐัฐฉติ ป็อกตั้ง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรกฎาคม 2558

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองในกระบวนการ

เลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก

INTERACTION OF ECONOMIC, SOCIAL, AND POLITICAL CAPITAL IN THE LOCAL
ELECTION PROCESS : A CASE STUDY OF ONE MUNICIPALITY
IN THE EASTERN THAILAND

ภาคนิพนธ์

ของ

เสฏฐวุฒิ ป้อกตั้ง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

กรกฎาคม 2558

ใบรับรองภาคินิพนธ์

เรื่อง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองในกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก
Interaction of Economic, Social, and Political Capital in the Local Election Process : A Case Study of One Municipality in The Eastern Thailand

เสถียร วุฒิ ป็อกตั้ง

คณะกรรมการสอบภาคินิพนธ์

[Signature]

ประธานสอบภาคินิพนธ์

(ดร. นักรบ เดียรอ่ำ)

[Signature]

ประธานที่ปรึกษาภาคินิพนธ์

(ดร. นักรบ เดียรอ่ำ)

[Signature]

กรรมการที่ปรึกษาภาคินิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

[Signature]

กรรมการสอบภาคินิพนธ์

(ดร. ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

ได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น

[Signature]

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์พอพันธ์ สุทธิวัฒน์)

วันที่ 31 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2558

เสถียร วุฒิ ปือกตัง. (2558). การปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมือง
ในกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก. ภาคนิพนธ์
ร.ป.ม. (การปกครองท้องถิ่น). จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คณะกรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์

นักรบ เถียรอำ ร.ป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ร.ด. (รัฐศาสตร์)

กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและ
ทุนการเมืองในกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก วิธีการศึกษาจะ
ใช้วิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ โดยใช้เอกสารชั้นต้น การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เจาะลึก
(In-depth Interview) ผลการวิจัย พบว่า ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
นายกเทศมนตรีเทศบาลดังกล่าว แบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอำนาจอดีตนายก และกลุ่ม
อำนาจอดีตกำนัน ส่วนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างฐานทางเศรษฐกิจและโครงสร้างอำนาจกับกระบวนการ
เลือกตั้งนายกเทศมนตรี พบว่า จากการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี โดยตรงที่ผ่านมาทั้งหมดรวม 3 ครั้งนั้น
ในการเลือกตั้งครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ไม่มีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งแข่งขันกับกลุ่มอำนาจอดีตนายก
แต่ในการเลือกตั้งครั้งที่ 3 มีกลุ่มอำนาจอดีตกำนันลงสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีแข่งกับกลุ่ม
อำนาจอดีตนายก ดังนั้นจึงเกิดการแข่งขันทางการเมืองที่ต้องอาศัยทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและ
ทุนการเมือง

คำสำคัญ : การเลือกตั้ง ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนการเมือง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Satthawut Poktang. (2015). **Interaction of Economic, Social, and Political Capital in the Local Election Process : A Case Study of One Municipality in the Eastern Thailand.**
Independent Study. M.P.A. (Local Government). Chanthaburi : Rambhai Barni Rajabhat University.

Advisory Committee

Nakrob Tianam D.P.A. (Public Administration)	Chairman
Associate Professor Chaiyon Praditsil Ph.D. (Political Science)	Member

Abstract

The purpose of this research was to study interaction of economic, social, and political capital in the local election process of a municipality in the eastern Thailand. The qualitative historical research was employed by the use of primary sources, participatory observation, and in-depth interview. The research findings identified the 2 major political groups of the mayoral candidates : old power structures of the former mayors and sub-district headmen. The interaction between the economic bases and structure of authority in the process of mayoral elections revealed the following results. According to the 3 elections for the mayor, there were no candidates completing with the group of the former mayors in the first and second elections. However in the third election, the group of the previous sub-district headmen became rival candidates of the former mayors. Therefore, the political competition based on the economic, social, and political capital were arisen in the mayoral elections.

Keywords : Election, Structure of Authority, Economic Capital, Social Capital, Political Capital

กิตติกรรมประกาศ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร.นักรบ เกียรอำ ประธานที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ กรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ กรรมการที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบ แก้ไขและข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ผู้สอนใน โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้แนวทางซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาและการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้ศึกษาจะได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป และขอขอบพระคุณผู้ให้การสนับสนุน จนทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณบุพการีที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและให้โอกาสในการศึกษา คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากภาคนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทิตาแด่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

เสฏฐวุฒิ ป็อกตั้ง

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
ประโยชน์ของการวิจัย	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
นิยามศัพท์เฉพาะ	10
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	12
สมมุติฐานในการวิจัย	12
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิดเกี่ยวกับ “ทุน” ของบุรีดิเยอ	13
แนวคิดเกี่ยวกับ โครงสร้างอำนาจท้องถิ่น	16
แนวคิดเกี่ยวกับระบบการทุจริตเลือกตั้ง	23
เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้ง.....	34
แนวการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง.....	34
ความหมายของการเลือกตั้ง	35
แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรง	38
แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง.....	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	48
3 การวิเคราะห์ข้อมูล	55
การเก็บรวบรวมข้อมูล	55
การตรวจสอบข้อมูล	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	58
บริบทพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง.....	58
บริบทการเมืองและการเลือกตั้งของเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ) ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรี แห่งหนึ่งนในภาคตะวันออกเฉียง.....	70
ความสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองกับกระบวนการ เลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งนในภาคตะวันออกเฉียง.....	81
6 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	122
สรุปผลการศึกษา.....	122
การอภิปรายผลการศึกษา.....	127
ข้อเสนอแนะ.....	128
บรรณานุกรม.....	131
ภาคผนวก.....	137
ภาคผนวก ก แนวการสัมภาษณ์.....	138
ภาคผนวก ข ลำดับเหตุการณ์.....	140
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	146

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	12
2 แนวคิดใหม่และแนวคิดเดิม	45
3 โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นเดิมของตำบลแห่งนี้	85
4 การสถาปนาอำนาจของกลุ่มการเมืองใหม่	89
5 โครงสร้างอำนาจของกลุ่มอำนาจอดีตนายกลังก่อรูปความขัดแย้ง	91

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

พื้นที่การเมืองไทยหลังการเปลี่ยนการปกครอง พ.ศ. 2475 นั้น ถูกสร้างขึ้นที่ส่วนกลางคือเมืองหลวงเป็นสำคัญ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลางตั้งแต่สมัยการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 ภายใต้พื้นที่ทางการเมืองในเมืองหลวงนั้นจะตั้งอยู่บนโครงสร้างอำนาจที่ถูกปกครองโดยชนชั้นนาทหาร ตำรวจและพลเรือน ซึ่งได้สถาปนาโครงสร้างอำนาจที่เรียกว่า “ระบอบอำมาตยาธิปไตย” ขึ้นมา ดังนั้นเวทีทางการเมืองที่มีการช่วงชิงต่อรองและตกลงกันเรื่องงบประมาณจึงเกิดขึ้นในระบบราชการเป็นหลัก (Riggs. 1966 : 24)

กระทั่งถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของทุนนิยมไทย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองจากเผด็จการทหารของระบอบอำมาตยาธิปไตยไปสู่ประชาธิปไตยรัฐสภาของนายทุน การยกระดับการพัฒนาทุนนิยมไทยในอีกขั้นหนึ่ง ก็คือ การประสานระหว่างทุนกับประชาธิปไตยเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดระบบรัฐสภาซึ่งเปิดช่องทางสู่อำนาจทางการเมืองให้แก่ชนชั้นที่ต่างจังหวัด ให้ทำบทบาทในฐานะที่เป็นฐานของการจัดตั้งรัฐบาลในระดับชาติ การเข้ามามีบทบาทของนายทุนท้องถิ่นได้สร้างระบบเลือกตั้งที่มีฐานอยู่บนการซื้อสิทธิขายเสียง (Money Politics) ภายใต้พรรคธุรกิจการเมือง (Business Party) (Anderson. 1990 : 3 ; อ้างถึงใน ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. 2542 : 1)

กระบวนการเลือกตั้งดังกล่าว มีผลทำให้พื้นที่ทางการเมืองไทยได้ขยายจากส่วนกลางไปสู่ภูมิภาค คือ การเกิดเวทีทางการเมืองในต่างจังหวัดขึ้น ดังนั้นจังหวัดต่างๆ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจจากเดิมที่ตั้งอยู่บนชนชั้นข้าราชการแต่เพียงฝ่ายเดียวไปสู่โครงสร้างอำนาจที่ผนวกเอานักธุรกิจการเมืองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นนำด้วย (Ruth. 2000 : 19)

ต่อมาเมื่อมีการ “กระจายอำนาจ” ไปสู่ท้องถิ่น โดยการตราพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และการกำหนดนโยบายการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน จะพบว่าพื้นที่ทางการเมืองได้เริ่มขยายจากระดับจังหวัดมาสู่ท้องถิ่น อันได้แก่ พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล การขยายพื้นที่ทางการเมืองสู่ท้องถิ่น สามารถเห็นได้จากปรากฏการณ์ที่สำคัญดังนี้

1. มีการขยายตัวขององค์กรปกครองท้องถิ่นในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นพื้นที่ระดับตำบล จนถึงปัจจุบันมีองค์การบริหารส่วนตำบลถึง 5,335 แห่ง มีเทศบาล 2,440 แห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2557)

2. มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนใน พ.ศ. 2551 การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนแต่เดิม มีเจตนารมณ์ที่จะเข้ามาตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ได้รับการต่อต้าน ดังนั้นในปัจจุบันสภาองค์กรชุมชนจึงเป็นเวทีของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในระดับตำบล ที่ดำเนินการควบคู่ไปกับประชาธิปไตยแบบตัวแทนขององค์การบริหารส่วนตำบล

3. มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่นในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นการเพิ่มบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านมากขึ้น คือให้มีวาระการดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปี และให้ผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้เลือกตั้งกำนันแทนการเลือกตั้งกำนันโดยตรงจากประชาชน รวมถึงการเพิ่มอำนาจของคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้เป็นองค์กรหลักในการบูรณาการ จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารจัดการร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน นอกจากนี้ยังมีมติคณะรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เมื่อต้นปี พ.ศ. 2552 ให้ขึ้นเงินเดือนผู้ใหญ่บ้าน 50% ในปี พ.ศ. 2552 และเพิ่มเป็น 100% ในปี พ.ศ. 2553

4. มีพระราชกฤษฎีกาในปี พ.ศ. 2551 มีการกำหนดให้จังหวัดเป็นนิติบุคคลที่สามารถจัดตั้งงบประมาณจังหวัดของตัวเอง โดยไม่ต้องเป็นส่วนหนึ่งของกระทรวง ทบวง กรม เช่นที่เคยเป็นมาในอดีต ในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามกฤษฎีกานี้ กำหนดให้มีกระบวนการวางแผนจากล่างขึ้นบน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นขึ้นสู่ระดับอำเภอและรวบรวมเป็นแผนพัฒนาจังหวัด ดังนั้นการวางแผนและจัดสรรทรัพยากรในระดับตำบลก็จะก่อให้เกิดการเมืองของการจัดทางงบประมาณขึ้นมา

5. นอกจากนี้ยังมีกระทรวง ทบวง กรมอื่นๆ ที่พยายามปรับตัวเพื่อทำงานในระดับท้องถิ่นมากขึ้น เช่น การปรับตัวของกรมพัฒนาชุมชน สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) องค์กรมหาชน อาทิ กองทุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น หน่วยงานเหล่านี้ได้ใช้ตำบลเป็นหน่วยขับเคลื่อน พร้อมทั้งนำงบประมาณลงสู่ตำบล ซึ่งจะทำให้ตำบลเกิดกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้ยังเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในแวดวงวิชาการและสังคม ทั้งที่เห็นว่าเป็นรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างเป็นรูปธรรม โดยสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ต้องการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น นักวิชาการทางด้านปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยต่างเห็นตรงกันว่า รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นจุดเปลี่ยนการกระจายอำนาจในประเทศไทย (อนุก เหล่าธรรมทัศน์, 2543 : 5 - 7)

การวิจัยของชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และโอฬาร ถิ่นบางเตียว (2550 : 70) พบว่า การดำเนินนโยบายกระจายอำนาจตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ที่ไม่สามารถทำให้การกระจายอำนาจ (Decentralization) บรรลุเป้าหมายที่แท้จริง หากแต่การกระจายอำนาจในความ

เป็นจริงกลับกลายเป็นแต่เพียงการแบ่งอำนาจการปกครองระหว่างชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่นด้วยกันในลักษณะการสัมปทานอำนาจภายในจังหวัดหนึ่ง ๆ ของชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองและเครือข่ายพันธมิตรทางการเมือง โดยพบว่า สาเหตุที่ทำให้กระบวนการกระจายอำนาจไม่บรรลุผลสำเร็จอย่างแท้จริงเกิดจากปัจจัยและเงื่อนไขหลายประการดังนี้

1. การแตกตัวทางสังคม พบว่าในชุมชนท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองทำให้ชุมชนท้องถิ่นถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 2 กลุ่ม คือ ชนชั้นนำท้องถิ่น เช่น นักการเมืองท้องถิ่น ที่เหลือส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวบ้านทั่วไป การแตกตัวทางสังคมมีผลให้อำนาจไม่ได้กระจายไปสู่ชาวบ้านอย่างแท้จริง แต่กลับกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองในท้องถิ่น เนื่องจากชนชั้นนำท้องถิ่นมีวิถีชีวิตแตกต่างจากชาวบ้านทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องท่ามาหากินรูปแบบการใช้ชีวิตและการเลื่อนชั้นทางสังคมด้วยการศึกษาสมัยใหม่

ดังนั้น จึงเกิดช่องว่างทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มผู้นำและชาวบ้านทั่วไป นอกจากนี้ในกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นเองยังมีการแตกตัวจากการขยายตัวของรัฐลงสู่ชุมชนท้องถิ่น เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นและการปกครองท้องถิ่นที่อีกด้วย กล่าวโดยสรุปแล้ว ชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบันจะแตกตัวออกเป็นกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น กลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มชาวบ้านทั่วไป

2. การขยายตัวของธุรกิจการเมืองลงสู่ชุมชนท้องถิ่น พบว่าเมื่อมีการเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง หลังปี พ.ศ. 2557 สถานการณ์แตกตัวของชุมชนทำให้เกิดระบบซื้อสิทธิ์ขายเสียง และการทำโครงการพัฒนาเพื่ออุดหนุน โดยกินเปอร์เซ็นต์ หรือเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างกระบวนการต่อสู้เพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่น โดยอาศัยฐานธุรกิจดังกล่าว ก่อให้เกิดกระบวนการผูกขาดอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งในขณะเดียวกันก็เป็นการปิดกั้นกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชั้นพื้นฐาน ดังนั้น จึงเป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนระดับฐานรากอย่างแท้จริง

3. การละเลยองค์ความรู้ท้องถิ่นในการปกครองท้องถิ่นและท้องถิ่น พบว่าจากการขยายตัวของวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้าไปในชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการแพร่หลายของวัฒนธรรมบริโภคนิยมและองค์ความรู้แบบราชการเจ้าขุนมูลนายเพิ่มขึ้นในชุมชนผลที่ตามก็คือ ทิศทางการพัฒนาในปัจจุบันจำเป็นต้องเอาเงินเป็นตัวตั้ง และละเลยองค์ความรู้ชุมชนในชุมชนในฐานะที่เป็นฐานของการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

4. การดำรงอยู่ของอำนาจสองรูปแบบควบคู่กันในท้องถิ่น คืออำนาจทางการเมืองและอิทธิพลท้องถิ่น กล่าวคือ ในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นชนชั้นนำท้องถิ่นจะใช้ทั้งอำนาจที่เป็นทางการ ผ่านกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตนเองมีความชอบธรรม ควบคู่ไปกับอิทธิพลซึ่งอำนาจที่ไม่เป็นทางการที่สร้างจากอำนาจเงิน และอำนาจมีคมาผสมผสานกันไป เช่น การทำงานด้านการบริหาร

งบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การบริหาร โครงการต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นสภาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันจึงมีฐานะเป็นเพียงเวทีสร้างความชอบธรรมเท่านั้น

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน (2552 : 2) ได้อธิบายว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่น่าจับตามองของนักวิชาการและสังคมอย่างกว้างขวาง โดยเห็นว่าเวทีการเมืองไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมากำลังจะขยับจากการเมืองในชาติไปสู่ระดับจังหวัด โดยเฉพาะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเงื่อนไขการกระจายอำนาจตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพมากขึ้นในการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจหน้าที่ งบประมาณ บุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงตกเป็นเวทีการเมืองสำคัญของกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมืองในท้องถิ่น ที่พยายามเข้ามาแทรกแซงยึดกุมอำนาจและการวางรากฐานอำนาจในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสถาปนาอำนาจการเมืองภายในจังหวัดของกลุ่มชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมือง เนื่องจากการเมืองท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการเมืองระดับชาติ และเป็นช่องทางสำคัญในกระบวนการสะสมทุนของนักธุรกิจการเมืองที่ขยายตัวจากการเมืองระดับชาติเข้าสู่การเมืองท้องถิ่น

พิชาย รัตนดิถก ณ ภูเก็ต (2546 : 2) ได้อธิบายว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้สร้างเงื่อนไขและข้อจำกัด ในการศึกษาการเมืองท้องถิ่นในทางวิชาการของประเทศไทยอย่างน่าตกใจ ทำให้การเมืองท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ไม่มีใครกล้าที่จะศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับกลุ่มชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองภายในท้องถิ่น ที่เข้าไปครอบงำและควบคุมทรัพยากรในท้องถิ่นผ่านเวทีการเมืองไว้ในกลุ่มของตนเองจนตกผลึกเป็น โครงสร้างอำนาจท้องถิ่น ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่น และนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ เพื่อเข้าสู่อำนาจของกลุ่มอำนาจในท้องถิ่นและการจัดสรรทรัพยากรในท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า การเมืองระดับท้องถิ่นเป็นลักษณะความเป็นรูปธรรมสูง แต่ในขณะที่การเมืองระดับชาติมีแนวโน้มที่มีความเป็นนามธรรมสูง ดังนั้น กระบวนการและพฤติกรรมทางการเมืองบางอย่างตลอดจนการแก้ปัญหาความขัดแย้งของท้องถิ่นจึงแตกต่างจากการเมืองในระดับชาติไม่มากนักน้อย แต่การศึกษาในประเด็นท้องถิ่นอิทธิพลท้องถิ่น อำนาจในท้องถิ่น รวมทั้งปัญหาการเมืองในระดับชาติ ที่มีผลสัมพันธ์กับอำนาจและชนชั้นนำในท้องถิ่น เช่น เครือข่ายการเมืองของนักการเมืองระดับชาติที่มีฐานในท้องถิ่นอย่างเหนียวแน่น แม้ว่าในบางกรณีภาพพจน์ของนักการเมืองระดับชาติบางกลุ่มบางคน จะไม่ได้รับการตอบรับได้ในระดับชาติ แต่เมื่อเข้าสู่สนามการเลือกตั้งก็จะได้รับคะแนนเสียงท่วมท้นในรับฐานรากในท้องถิ่นก็ตาม

โดยนักการเมืองเหล่านี้มีลักษณะเป็นชนชั้นที่มีอำนาจทางการเมืองของจังหวัดและท้องถิ่น ทั้งนี้ นักการเมืองเหล่านี้จะมีสายใยโยงไปยังการเมืองระดับท้องถิ่นด้วยการอุปถัมภ์ และระบบธุรกิจการเมืองที่ทำให้ตนเองดำรงอยู่ในอำนาจได้อย่างยาวนาน โดยสภาพดังกล่าวด้านหนึ่งเป็นการสร้าง

ปัญหาให้กับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยตัวแทนของประเทศในระยะยาว สถานการณ์และเงื่อนไขดังกล่าวทำให้การศึกษาในวงวิชาการไทยเริ่มหันกลับมาพิจารณาการศึกษาท้องถิ่นในเชิงลึกมากขึ้น

การวิจัยของชัยชนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน (2552 : 3) ได้ชี้ให้เห็นจากงานวิจัยว่า ในปัจจุบันเวทีการเมืองไทยกำลังจะขยับจากการเมืองในระดับชาติไปยังการเมืองท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด โดยงานวิจัยได้ชี้ให้เห็นลักษณะการเมืองในท้องถิ่นจะมีพฤติกรรมหรือกระบวนการทางการเมืองอย่างไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นที่จะเป็นโครงสร้างในการกำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจและแบบแผนของพฤติกรรมทางการเมืองประชาชนในท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ดีถึงแม้ว่าการศึกษากลับมาเกี่ยวกับเมืองท้องถิ่นจะมีความสำคัญต่อการเมืองระดับชาติและการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย แนวทางการศึกษาการเมืองท้องถิ่นที่ผ่านมาถูกวิจารณ์ว่า มีโจทย์วิจัยที่คับแคบไม่น่าสนใจ มีความซ้ำซ้อนเหมือนกันเพียงแต่เปลี่ยนพื้นที่กรณีศึกษาเพื่อให้เกิดความแตกต่างกันบ้าง และด้วยเงื่อนไขหลักของกระแสการศึกษาปัจจุบัน โดยเฉพาะการศึกษาในระดับปริญญาโทโครงการพิเศษที่นักศึกษาต้องทำวิจัยในระดับเบื้องต้น งานวิจัยส่วนใหญ่มีเป้าหมายชัดเจนในการจบการศึกษามากกว่าสร้างองค์ความรู้ใหม่ในทางวิชาการ

งานวิจัยเกี่ยวกับการเมืองการปกครองท้องถิ่นส่วนใหญ่ จึงไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ในทางวิชาการเกี่ยวกับการปกครองและการเมืองในท้องถิ่นได้ และในขณะเดียวกันองค์ความรู้ที่มีอยู่ก็ไม่สามารถอธิบายหรือนำมาแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นได้จริงๆ เพราะการวิจัยทั้งหมดที่มีอยู่ของการเมืองในท้องถิ่นมีลักษณะการวิจัยจากข้างนอกท้องถิ่นแล้วเข้ามาจัดการท้องถิ่น เช่น การสร้างกฎระเบียบข้อบังคับ การบริหารองค์กรที่ดี เพราะเรามีฐานความคิดว่า ถ้ามี/ออกกฎหมายที่ดีมีระเบียบที่ดี มีการบริหารที่ดี (Good Governance) จะทำให้ระบบการปกครองท้องถิ่นนั้นมีประสิทธิภาพตามไปด้วยและใช้ได้เหมือนทุกท้องถิ่น แต่เรากลับพบว่า ตลอดเวลาที่ผ่านมา (พ.ศ. 2540 ถึงปัจจุบัน) แต่ทว่าในความเป็นจริงการเมืองและปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย ยังเต็มไปด้วยปัญหาที่มีอาการข้างเคียงปรากฏออกมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งในท้องถิ่นที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ปัญหาการคอร์รัปชัน (Corruption) ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับตั้งแต่ อบจ. เทศบาล อบต. ปัญหาการเมืองในท้องถิ่นที่มักผูกขาดอำนาจอยู่เพียงไม่กี่กลุ่ม จนทำให้ภาพการปกครองท้องถิ่นไทยเป็นภาพที่น่าหวาดกลัวสยดสยอง เต็มไปด้วยอำนาจ ความขัดแย้ง ผลประโยชน์ และอิทธิพลมืด

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การเลือกตั้งได้เข้ามามีบทบาทในท้องถิ่นตั้งแต่พื้นที่ทางการเมืองของประเทศ ได้ขยายมาสู่ระดับจังหวัดและลงมาถึงระดับตำบลในปัจจุบัน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางด้านทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมือง ส่งผลให้ปัจจุบันการเลือกตั้งมีการแข่งขันกันที่รุนแรงมากขึ้น ซึ่งในการเลือกตั้งแต่ละครั้งมักมีเสียงสะท้อนออกมาเสมอว่ามีการทุจริตการ

เลือกตั้ง มีการซื้อ-ขายเสียงเข้าเป็นตัวแปรในชัยชนะเสมอ ซึ่งแพร่หลายจากการเลือกตั้งระดับชาติลงมาสู่ การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น การแข่งขันทางการเมืองในปัจจุบันจึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการเลือกตั้งใน ระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง คือ ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมือง ซึ่งผู้ที่จะคิดเข้าสู่เส้นทางการเมืองจำเป็นต้องมีปัจจัยเหล่านี้ซึ่ง เป็นตัวแปรที่สำคัญมากทางการเมือง ดังนั้น ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมืองจึงเป็นปัจจัยที่ สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการลงเลือกตั้งในปัจจุบัน จากความสำคัญของปัญหาวิจัย ข้อจำกัดและเงื่อนไข ข้างต้นได้สร้างแรงจูงใจในการศึกษาวิจัยการเมืองท้องถิ่นในเรื่อง ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุน การเมืองของผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีมีความสัมพันธ์กับกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างไร

เทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มจัดตั้งครั้งแรกในรูปแบบ “สภาตำบล” ตามประกาศ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2536 โดยประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกมาหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน รวมทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกคนเป็นสมาชิกสภาตำบล โดยตำแหน่ง สภาตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลตามแผนงาน โครงการ และ งบประมาณ ของสภาตำบล เสนอแนะส่วนราชการในการบริหารราชการและ พัฒนาตำบล ปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการตำบลตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และ หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

ต่อมาได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยโดยที่มาตรา 40 และมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 บัญญัติให้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และ ให้ โอนบรรดางบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิเรียกร้อง หนี้ และ หน้าที่ของสภาตำบลไปเป็นองค์การ บริหารส่วนตำบล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงให้สภาตำบลจัดตั้งเป็น องค์การบริหาร ส่วนตำบล ทำให้สภาตำบล ต้องเปลี่ยนไปเป็น “องค์การบริหารส่วนตำบล” ตามประกาศกระทรวง มหาดไทย ในวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 โดยมีสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิก โดยตำแหน่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน และ แพทย์ประจำตำบล รวมกับสมาชิกที่มาจากการ เลือกตั้งโดยประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน ส่วนคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย กำนัน เป็นประธาน มีผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน และสมาชิกสภาอีกไม่เกิน 4 คน เป็นกรรมการ ประธานกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลคนแรก คือ กำนัน ว. (นามสมมติ) ทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการบริหาร (นาย ข. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 285 จึงได้มีการกำหนดให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดมาจากการ เลือกตั้ง โดยประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน และ มีคณะกรรมการบริหารมาจากความเห็นชอบของสภา องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน และรอง ประธานฯ 2 คน โดยเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้มี

ความเห็นชอบให้ นาย ก. (นามสมมติ) ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเช่นนี้ยังคงเป็นการใช้รูปแบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยอ้อมอยู่ การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยอ้อม หมายถึง การที่สภาท้องถิ่นทำหน้าที่เลือกผู้บริหารท้องถิ่นแทน ประชาชนในท้องถิ่น กล่าวคือ ประชาชนในท้องถิ่นจะทำหน้าที่เพียงแค่เลือกสมาชิกสภาท้องถิ่นเท่านั้น และ สมาชิกสภาท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเอง (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ในปี พ.ศ. 2548 นั้น ได้มีการใช้ระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง คือ ระบบการปกครองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถเลือกตั้งผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตท้องถิ่นของตนได้โดยตรง มาใช้กับองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งนี้เป็นครั้งแรก ตามที่ได้มีการแก้ไขกฎหมายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2546 - 2547 ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดของไทยต้องใช้ระบบการเลือกตั้งบริหารท้องถิ่นโดยตรงทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา ดังนั้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา กฎหมายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบของไทย กำหนดให้ใช้วิธีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงแล้วทั้งสิ้น

ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งนี้ ในครั้งแรก มีผู้สมัครลงเลือกตั้งในตำแหน่ง นายกององค์การบริหารส่วนตำบลเพียงท่านเดียว คือ นาย ช. และมีทีมงานที่ลงสมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครคนอื่น ผู้สมัครที่ลงสมัครต้องได้คะแนนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละ 20% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งผลการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย ช.ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้ทำหน้าที่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบล และ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในทีมก็ได้การรับเลือกได้รับความไว้วางใจใช้ประชาชนยกทีม (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ในปี 2551 องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งนี้ ได้ดำเนินการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นเทศบาลตำบล โดยที่กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้วเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งนี้มีสภาพเหมาะสมสมควรให้ยกฐานะให้จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบล อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งนี้ ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ประกาศ ณ วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา

เหตุเนื่องมาจากการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลนั้น ทำให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และฝ่ายบริหารต้องสิ้นสุดลงด้วย ทำให้ นาย ช. นายกเทศมนตรี องค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานในตำแหน่งได้เพียง 3 ปีเศษเท่านั้น จึงต้องมีการจัดการเลือกตั้ง ขึ้นใหม่ เพื่อจะหาคนที่เข้ามาเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแห่ง นี้ต่อไป (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

การเลือกตั้งเทศบาลตำบล มีเพียงนาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบล ลงรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลเพียงท่านเดียวไม่มีผู้สมัครคนอื่นลงแข่งขัน ซึ่ง นาย ช. มีทีมงานผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลตำบลเป็นทีมงานร่วมในการสมัครในนามทีมเดิม รับเลือกตั้งใน ครั้งนี้ โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลจะแบ่งเขตการเลือกตั้งเป็น 2 เขตการเลือกตั้ง โดย แต่ละเขตจะมีสมาชิกเขตละ 6 คน ซึ่งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในเขตที่ 1 ไม่มีผู้สมัครอิสระคนอื่นมา สมัครแข่งขัน แต่ในเขตที่ 2 มีผู้สมัครอิสระลงแข่งขัน 3 คน

ซึ่งผลการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งนี้ ได้รับความไว้วางใจให้ได้ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งนี้เป็นคนแรกนับแต่ที่ได้ยกฐานะ เป็นเทศบาลตำบล และ ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ในทีม นาย ช. ก็ได้รับความไว้วางใจจาก ประชาชนทั้งสองเขตแบบยกทีมเช่นกัน (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

แต่ในปี พ.ศ. 2555 นาย ช. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งนี้ และสมาชิกสภาเทศบาล ตำบล หมดวาระการบริหารงาน เพราะ ครบวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี โดยต้องจัดการเลือกตั้งกันใหม่

ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีตำบลแห่งนี้ก็ลงเลือกตั้งในตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล เช่นเดิม แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้มีอดีตกำนันในตำบลแห่งนี้ คือ นาย ป. ได้ลงสมัครแข่งขันชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลกับ นาย ช. ซึ่งเป็นอดีตนายก เทศมนตรี (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

แต่การเลือกตั้งในครั้งนี้จากประสบการณ์ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุตรของนาย ช. อดีตนายก เทศมนตรี ที่ได้ช่วยบิดาหาเสียงมาหลายครั้งและสังเกตการณ์เลือกตั้งที่ผ่านมาตลอดพบว่า เทศบาล ตำบลแห่งนี้ ที่ผ่านมามีการเลือกตั้งมาแล้ว 3 ครั้ง ตั้งแต่เปลี่ยนจากสภาตำบลมาเป็นองค์การบริหาร ส่วนตำบลได้มีการเลือกตั้ง 2 ครั้ง และ เปลี่ยนจากองค์การบริหารส่วนตำบลยกฐานะเป็นเทศบาล ตำบลอีก 1 ครั้ง โดยทั้ง 3 ครั้งที่ผ่านมาผู้ที่ได้รับเลือกตั้งคือ นาย ช. ซึ่งได้รับการเลือกตั้งเป็นนายก เทศมนตรีมาโดยตลอด รวมเป็นเวลาทั้งหมด 3 สมัยติดต่อกัน โดยไม่มีผู้แข่งขัน

แต่ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ.2555 ได้มีอดีตกำนัน คือ นาย ป. ได้ลง สมัครแข่งขันแย่งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งนี้กับนาย ช. ซึ่งเป็นอดีตนายกเทศมนตรี ซึ่งการลงสมัครรับเลือกตั้งของอดีตกำนันนั้น เกิดจากสาเหตุความขัดแย้งภายในตำบล โดยแต่ก่อน

เดิมนี้ นาย ป. ในฐานะกำนัน กับ นาย ช. นายกเทศมนตรี ต่างก็มาจากกลุ่มอำนาจเดียวกัน ทำงานร่วมกันมาตลอด แต่จากการเลือกตั้งกำนันตำบลแห่งนี้ที่ผ่านมา ซึ่งนาย ป. ได้หมดวาระ 5 ปี ต้องมีการเลือกกำนันขึ้นใหม่ ซึ่ง นาย ช. นายกเทศมนตรี สนับสนุนให้ นาย อ. (นามสมมุติ) ได้เป็นกำนัน แต่ นาย ป. อดีตกำนันแพ้การเลือกไม่ได้เป็นกำนันต่อไป ดังนั้น จากสาเหตุนี้จึงเป็นปมความขัดแย้งระหว่างนาย ช. นายกเทศมนตรี กับ นาย ป. อดีตกำนัน (นาย ช. นามสมมุติ. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อมองจากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งสองแล้วจะพบว่า ผู้ลงสมัครทั้งสองคนมาจากกลุ่มอำนาจภายในตำบลเป็นการแข่งขันระหว่างขั้วอำนาจ กล่าวคือผู้ลงสมัครคนหนึ่ง คือ นายกเทศมนตรีคนเก่า กับอดีตกำนัน ซึ่งต่างคนก็มีกลุ่มอำนาจและฐานเสียงของตน แต่การแข่งขันครั้งนี้อยู่ภายใต้การแทรกแซงและช่วยเหลือของคนหลายกลุ่มในการที่จะโค่นล้มนายกเทศมนตรีคนเก่า โดยการให้ความช่วยเหลือผู้ลงสมัครอีกคนซึ่งก็คือ อดีตกำนัน นั่นเอง โดยกลุ่มที่เข้ามาคอยสนับสนุนและช่วยเหลืออดีตกำนันนั้น เช่น สจ. ในเขตพื้นที่อำเภอแห่งนี้ กลุ่ม นปช.(เสื้อแดง) กลุ่มผู้ที่มีฐานะร่ำรวยในพื้นที่ กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เพราะอดีตกำนันเคยเป็นประธานชมรมผู้สูงอายุมาก่อน กลุ่ม อสม. เพราะ สจ. ผู้สนับสนุนอดีตกำนันเป็นประธานชมรมอยู่ ส่วนด้านนายกเทศมนตรีคนเก่า คือ กลุ่มนักการเมืองเก่าหรือนักการเมืองอาชีพและกลุ่มเครือข่ายอำนาจธุรกิจการเมือง

ซึ่งผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ปรากฏว่า นาย ป. อดีตกำนัน ได้คะแนน 1,410 คะแนน ส่วนนาย ช. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลคนเก่า ได้คะแนน 890 คะแนน ทำให้อดีตกำนัน คือ นาย ป. ชนะการเลือกตั้งไปได้เป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งนี้คนใหม่ (นาย ช. นามสมมุติ. สัมภาษณ์. 2557)

จากผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งนี้ มีปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นหลายอย่างที่ต้องศึกษา อาทิเช่น การซื้อสิทธิขายเสียง การแข่งขันระหว่างขั้วอำนาจในตำบล การเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ ทางการเมือง การเข้ามาแทรกแซงของผู้กว้างขวางในพื้นที่ การย้ายคนเข้ามาในพื้นที่ การได้รับผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจากผู้สมัคร การใส่ร้ายป้ายสีอีกฝ่ายให้เสียหาย การพัวพันกับการเลือกตั้ง ปัจจัยต่าง ๆ เช่นนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตำบล ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรี และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งนี้ ว่ามีความสัมพันธ์ทางทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนการเมือง และผลประโยชน์กันอย่างไร โดยมีความสัมพันธ์กันลักษณะใด ซึ่งผู้ศึกษาจะใช้แนวทางการศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองมาประกอบในการวิเคราะห์กรณีเทศบาลตำบลแห่งนี้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลในตำบลอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองกับกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งนี้ได้ในอนาคต
2. คาดว่าผลของการศึกษาถึงการเมืองของการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของเทศบาลตำบลและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการเมืองของการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของเทศบาลตำบลแห่งนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในทางวิชาการเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้งท้องถิ่นขึ้นมาใหม่ได้

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการวิจัย
เริ่มตั้งแต่วันที่ประกาศรับสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งนี้ คือวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2555 จนถึงวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง รับรองผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งนี้แล้ว คือวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2555
2. ขอบเขตในด้านพื้นที่ของการวิจัย
ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง 8 หมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 2 เขตเลือกตั้ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด หมายถึงหน่วยการปกครองท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2546
2. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึงหน่วยการปกครองท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537
3. เทศบาลตำบล หมายถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับเมืองขนาดเล็ก โดยทั่วไปเทศบาลตำบลมีฐานะเดิมเป็นสุขาภิบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การจัดตั้งเทศบาลตำบล

กระทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะท้องถิ่นขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2946 เทศบาลตำบลมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่งทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารและสภาเทศบาล ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 12 คนที่ราษฎรในเขตเทศบาลเลือกตั้งมาทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของราษฎรเขตเทศบาล

4. **กระบวนการเลือกตั้ง** หมายถึงเป็นกระบวนการทางประชาธิปไตย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกตัวแทนของตนเข้ามาดำรงตำแหน่งต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะหมายถึง ตำแหน่งทางการเมือง

5. **การเลือกตั้งนายกเทศมนตรี** หมายถึงการดำเนินการเลือกตั้ง การหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในเขตเทศบาลตำบล

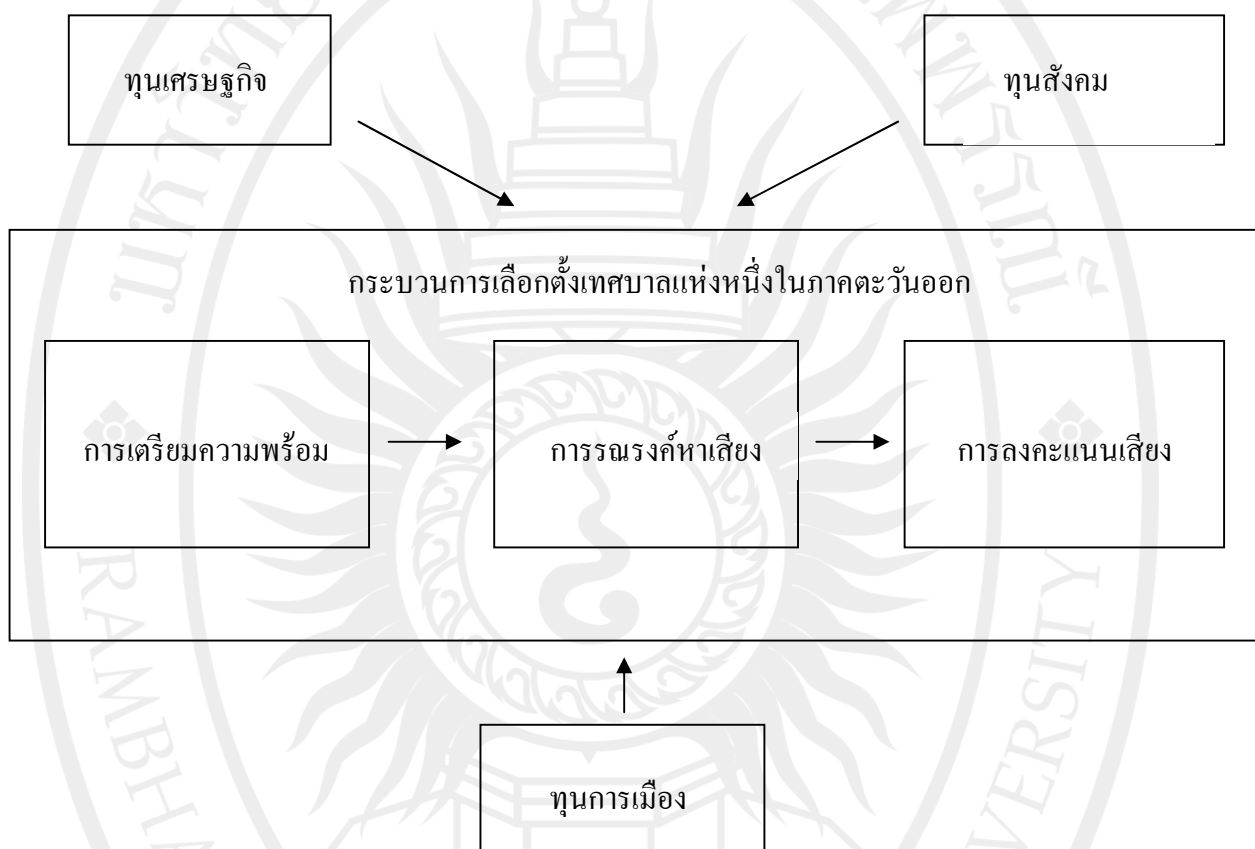
6. **ทุนเศรษฐกิจ** หมายถึงเศรษฐกิจของแต่ละตำบลมีสถานะที่แตกต่างกันไป ตำบลที่มีสถานะทางเศรษฐกิจดีจะกลายเป็นตำบลที่มีการแข่งขันทางการเมืองการเลือกตั้งที่สูง ดังนั้น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการหาเสียงเลือกตั้งในปัจจุบันที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชน ดังนั้น ทุนทางเศรษฐกิจ คือ สินทรัพย์อย่างหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยอาจเป็นสินทรัพย์ที่สามารถมองเห็นได้ หรือเป็นสินทรัพย์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่ได้ถูกกำหนดให้มีมูลค่าหรือนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์(กิจกรรม)ทางด้านเศรษฐกิจได้ ทุนทางเศรษฐกิจ คือ ทุนที่บ่งชี้ความมั่งคั่งของชนชั้นนำแสดงออกด้วยการประกอบธุรกิจ การมีบ้านพักใจกลางเมือง การมีบ้านพักตากอากาศตั้งของสะสม

7. **ทุนสังคม** หมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมที่เราสามารถเรียกเอาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากมันได้ ตัวอย่างของทุนทางสังคมที่มักถูกกล่าวถึงคือ ความเชื่อถือไว้วางใจกัน (Trust) เครือข่าย (Network) สถาบัน (Institution) ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมหรือโครงสร้างทางสังคมนั้น เราอาจพิจารณาได้ง่ายๆว่า ทำ्यที่สุดแล้วมันสามารถให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับเราได้หรือไม่นั่นเองสังคมจะเป็นหน่วยย่อยของวัฒนธรรม ดังนั้นจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของประชาชน ตลอดจนเข้าไปมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชนในการลงคะแนน

8. **ทุนการเมือง** หมายถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันเพื่อแสวงหาประโยชน์หรือการแสวงหาอำนาจเพื่อประโยชน์ของพวกเขา ตัวอย่างเช่น เงิน เป็นทุนทางการเมืองที่นำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง การเมืองในปัจจุบันต้องการเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะในระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เงินย่อมเป็นทุนทางการเมือง ที่มีความยืดหยุ่นในการใช้มากที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการสำรวจองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาสามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยสามารถกำหนดสมมติฐานได้ดังต่อไปนี้

1. ทุนเศรษฐกิจมีผลต่อกระบวนการเลือกตั้งเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. ทุนสังคมมีผลต่อกระบวนการเลือกตั้งเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. ทุนการเมืองมีผลต่อกระบวนการเลือกตั้งเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสำรวจองค์ความรู้เกี่ยวข้องกับการวิจัย สามารถสรุปเป็นหัวข้อต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทุนของบูร์ดิเยอ
2. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับระบบการทุจริตเลือกตั้ง
4. เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้ง
  - 4.1 แนวการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง
  - 4.2 ความหมายของการเลือกตั้ง
5. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรง
6. แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับ ทุน ของบูร์ดิเยอ

บูร์ดิเยอนิยามทุนแตกต่างไปจากมาร์กซ์ คือ ในขณะที่มาร์คมองว่า ทุน คือ แรงงานที่ถูกสะสมในรูปแบบที่กลายเป็นวัตถุ เป็นส่วนหนึ่งของปัจเจกหรือกลุ่มของปัจเจก ทำให้เขาสามารถเข้าครอบครองพลังทางสังคมในรูปของแรงงานที่เปลี่ยนสภาพจากนามธรรมเป็นรูปธรรม หรือแรงงานแท้ ๆ ได้ บูร์ดิเยอ มองว่าทุนเป็นทรัพยากร(Resources) รูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น ทุนจึงมีหลายรูปแบบในทัศนะบูร์ดิเยอ ดังนี้ (รุ่งนภา ขรรขเกษมสุข. 2550 : 23-30)

1. ทุนทางเศรษฐกิจ

ประกอบด้วยทุนตามความหมายของมาร์กซ์ รวมถึงการครอบครองในทางเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มความสามารถของผู้กระทำในสังคม ขณะเดียวกันก็สามารถเปลี่ยนรูปไปเป็นเงินได้อย่างตรงไปตรงมาและทันทีทันใด และอาจถูกทำให้เป็นสถาบันในรูปของสิทธิในทรัพย์สิน ทุนประเภทนี้เป็นรูปแบบทุนที่มีเหตุมีผล หมายความว่า ประการแรก สามารถคิดคำนวณเป็นปริมาณที่แน่นอนได้ ประการที่สอง สามารถระบุรูปแบบได้อย่างแน่ชัด เช่น เงินสดในธนาคาร ราคาเครื่องจักร/ที่ดิน ฯลฯ ดังนั้นจึงเป็นการง่ายที่จะศึกษาทุนประเภทนี้ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์การสะสมทุน การครอบครองทรัพย์สิน การแลกเปลี่ยน/ถ่ายโอน ฯลฯ เช่น ที่ศึกษาโดยวิชาเศรษฐศาสตร์

2. ทูตทางสังคม ประกอบด้วยทุน 2 แบบ

2.1 ทรัพยากรที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่ม และเครือข่ายของสังคม ทูตทางสังคมขึ้นอยู่กับขนาดของเครือข่ายและการติดต่อสัมพันธ์ที่บุคคลจะสามารถระดมมาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นคุณภาพของทุนทางสังคมในส่วนนี้ถูกสร้างขึ้นมาจากผลรวมของการมีความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล มากกว่าจะเป็นเพียงแค่คุณภาพของกลุ่มเท่านั้น

2.2 การรับรู้และการยอมรับ การได้มาซึ่งการรู้และการยอมรับ เป็นเรื่องของคุณลักษณะเชิงสัญลักษณ์ และสามารถเปลี่ยนรูปไปเป็นทุนทางสัญลักษณ์ได้

สำหรับบุรีดิเยอ “ทุนทางสังคม” ถูกสร้างโดยอำนาจทางสังคม และขึ้นอยู่กับการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอของความไม่เท่าเทียมกันรวมถึงความใกล้ชิดในสังคม “การคงอยู่ของเครือข่ายความสัมพันธ์” มิได้เป็นไปได้โดยธรรมชาติหรือได้มาโดยสังคมสร้าง หากเป็นผลผลิตของความพยายามที่ไม่สิ้นสุดของสถาบันทางสังคม

3. แนวคิดหลักเรื่องสนาม

สนามในแนวคิดของบุรีดิเยอเป็นพื้นที่ความสัมพันธ์ทั้งทางสังคมและการเมือง ซึ่งมีสนามที่สำคัญดังนี้ 1) เครือข่ายทางเศรษฐกิจสังคม 2) ความสัมพันธ์ในสังคม 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคนภายในกลุ่ม 4) ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

สนาม คือ โครงสร้างของความสัมพันธ์เชิงภาวะวิสัยระหว่างตำแหน่งของพลังอำนาจ ภายใต้การโอบล้อมและการชี้นำของยุทธศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ดำรงอยู่ในตำแหน่งเหล่านั้นจึงอาจแสวงหาทั้งโดยปัจเจกบุคคลแลโดยกลุ่มเพื่อปกป้องหรือเพื่อปรับปรุงตำแหน่งของพวกเขา และเพื่อกำหนดหลักของการสร้างลำดับชั้นที่เหมาะสมที่สุดให้กับผลผลิตของพวกเขา (รุ่งนภา ธรรมเกษมสุข. 2550 : 30-31)

คำว่าสนาม ที่บุรีดิเยอใช้ในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงพื้นที่ที่มีรั้วรอบหรือมีขอบเขตแน่นอน หากแต่หมายถึง พื้นที่ของพลังที่มีลักษณะเป็นพลวัต ขณะเดียวกันก็มีศักยภาพจำนวนมากดำรงอยู่ หลักการพลวัตของสนามขึ้นอยู่กับรูปแบบของโครงสร้าง ความแตกต่าง และระยะห่างของรูปแบบของสนาม ซึ่งแสดงถึงความไม่สมมาตรกันระหว่างความหลากหลายของพลังเฉพาะที่เผชิญกับอีกพลังหนึ่ง ความเป็นพลวัตในสนามเกิดจากการที่โครงสร้างของสนามประกอบไปด้วยทุน เครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งต่างๆในสนาม และการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งการได้ประโยชน์เฉพาะตามแต่ลักษณะของแต่ละสนาม ทุนที่บุคคลครอบครองจึงถูกนำไปใช้ในสนาม ฉะนั้นจึงอาจเทียบสนามได้กับเกม

สนามเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ทางรูปธรรมระหว่างตำแหน่งต่าง ๆ ในสังคม โดยแต่ละตำแหน่งจะถูกนิยามอย่างเป็นรูปธรรมถึงการดำรงอยู่ด้วยศักยภาพของสถานะของบุคคล ในโครงสร้างที่การกระจายตัวของอำนาจซึ่งคือทุน ได้กำหนดว่าใครจะเป็นผู้ที่สามารถเป็นเจ้าของ และเข้าถึงโอกาสหรือประโยชน์ที่มีอยู่ การพิจารณาหรือนิยาม “สนาม” จึงเป็นการคิดอย่างสัมพันธ์กัน ซึ่งวิธีการคิดนี้เป็นมากกว่าการคิดแบบเดียวกับของกลุ่มโครงสร้างแบบแคบ ๆ เพราะสิ่งที่เป็นความจริงคือความสัมพันธ์ไม่ใช่ปฏิสัมพันธ์ เช่น การเป็นศิลปินเป็นการใช้ตำแหน่งภายในสนาม ที่เรียกว่าโลกศิลปะ หมายความว่า คน ๆ หนึ่งถูกทำให้สัมพันธ์อย่างเป็นรูปธรรมกับตำแหน่งของผู้วิจารณ์งานศิลปะ ผู้มาติดต่อกับงานศิลปะ ผู้สะสมงานศิลปะ หรือผู้ดูแลงานศิลปะ สนามจึงเป็นระบบของความสัมพันธ์ที่ความเป็นอิสระของผู้คนถูกกำหนดความสัมพันธ์ ดังนั้นในสนามได้สร้างฮาบิตัสขึ้นมาและในทางกลับกันฮาบิตัสก็ได้ทำให้สนามถูกสร้างขึ้น

ภายในสนาม(Field) นอกจากตำแหน่งของตัวแสดงแล้ว ยังมีสนามแห่งอำนาจด้วย กล่าวคือ เป็นพื้นที่ของการแสดงความสัมพันธ์ของพลัง ของทุนชนิดต่าง ๆ หรือของตัวแสดงที่เป็นเจ้าของทุน ทั้งนี้เพื่อที่ตัวแสดงนั้นจะสามารถอยู่ในตำแหน่งของการครอบงำได้ ความขัดแย้งของทุนต่าง ๆ จะเข้มข้นมากขึ้นเมื่อคุณค่าที่สัมพันธ์กันกับชนิดของทุนถูกสงสัย โดยเฉพาะเมื่อความสมดุลภายในสนามถูกกล่าวหาด้วยการคุกคามการผลิตซ้ำของสนามแห่งอำนาจ ดังนั้นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของ สนาม คือ เป็นที่ที่ปัจเจกบุคคลสามารถใช้เพื่อรักษาหรือเปลี่ยนแปลงการจัดสรร ทุนที่อยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ โดยปัจเจกบุคคลแต่ละคนที่เข้ามาจะต่อสู้เพื่อทุนด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน

บูร์ดิเยอได้ใช้คำว่า สนาม ในงานเขียนหลายชิ้น ซึ่งอาจจะสรุปนิยามโดยรวมได้ว่า สนาม เป็น “ปริมาตรหรืออาณาบริเวณทางสังคม” (Social arena) ที่มีการต่อสู้กันเกิดขึ้น เพื่อแย่งชิง/หรือช่วงชิงการเข้าถึงทรัพยากร เช่น สินค้าทางวัฒนธรรม บ้าน ความแตกต่างด้านความรู้ โดยทรัพยากรที่จะแย่งชิงนั้นจะมีลักษณะเป็นรูปธรรมจับต้องมองเห็นได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2553 : 8)

บูร์ดิเยอเองได้เคยกล่าวถึง สนาม เอาไว้ว่า สนาม เป็นเครือข่ายของความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมระหว่างตำแหน่งต่างๆทางสังคม ตำแหน่งดังกล่าวนี้จะเป็นตัวกำหนด habitus ของสถาบัน/ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งนั้นใน สนาม นั้นๆ โดยที่ field นี้จะมีโครงสร้างอำนาจกระจายตัวกันอยู่

ในแต่ละสนาม จะมีเนื้อหาหรือตรรกะ โครงสร้างของตัวเอง เช่น ในสนามของศิลปะ สนามของแวดวงวิชาการ สนามของการกีฬา และเมื่อสนาม เป็นระบบโครงสร้างของตำแหน่งต่าง ๆ ก็จะกำหนดสภาพการณ์ของผู้ครอบครองตำแหน่งนั้น ซึ่งเราอาจจะเห็นได้อย่างชัดเจนเมื่อคิดถึงตำแหน่งต่าง ๆ ของผู้เล่นในเกมกีฬาฟุตบอล

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่าง สนาม กับ Habitus ก็คือ Field จะเป็นสถานที่ที่ผลิต Habitus แบบต่าง ๆ เช่น ตำแหน่งผู้เล่นฟุตบอลเป็นกองหน้า เป็นกองหลัง เป็นผู้รักษาประตู ผู้มีบทบาทเป็น โค้ช ฯลฯ ใน Field ของฟุตบอลผู้เล่นในแต่ละตำแหน่งก็จะมี Habitus ที่มีลักษณะเฉพาะตัว เช่น คนเล่นเป็นกองหน้าต้องมีลักษณะรุกไปข้างหน้า คนเล่นเป็นกองหลังต้องมีลักษณะระแวดระวังและพร้อมตั้งรับ เป็นต้นและในเวลาเดียวกัน สนาม เองก็เป็นผลผลิตของ Habitus เช่นเดียวกัน เช่นมีความสามารถของนักกีฬาฟุตบอลแต่ละทีมเริ่มใกล้เคียงกัน ก็ต้องมีการออกกฎระเบียบใหม่เพื่อให้ผลการแข่งขันให้ได้

ประเภทและระดับของสนาม บุรีดิเยอได้ยกตัวอย่างประเภทของสนามทางสังคม เช่น สนามทางศิลปะ สนามทางการเมือง สนามทางวิทยาศาสตร์ สนาม ซึ่งในแต่ละ สนาม นี้ ต่างก็มีความอิสระแต่ก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันด้วย

บุรีดิเยอได้อาศัยแนวคิดของ Erving Goffman ในเรื่อง Game of Status and Honour มาแบ่งแยกระดับของ Field ออกเป็น 2 ระดับ คือ สนาม ใหญ่ และสนามย่อย ซึ่งอาจจะมีการต่อสู้กันในแต่ละสนามย่อย และมีการต่อสู้ระหว่างสนามย่อยกับสนามใหญ่ เช่น ในแต่ละค่ายเพลง (สนามย่อย) อาจจะมีการต่อสู้ช่วงชิงทรัพยากร/อำนาจกันและอาจจะมีการต่อสู้ระหว่างแนวเพลงอินดี้กับแนวสตรีท

แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น

การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับ โครงสร้างอำนาจมีหลักฐานอยู่บนแนวคิด เรื่องการแบ่งชนชั้นทางสังคม (Social Stratification) อันเป็นแนวคิดทางสังคมวิทยา โดยให้คำอธิบายลักษณะของสังคมมนุษย์ว่า เป็นสังคมที่มีลักษณะความไม่เสมอภาคในลักษณะต่าง ๆ กัน (Social Inequality) และลักษณะของโครงสร้างของแต่ละสังคมก็มีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อม และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

การแบ่งชนชั้นทางสังคมมีรากฐานทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของสังคมมาเป็นตัวกำหนด และโดยเงื่อนไขที่สังคมมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาสังคมท้องถิ่นไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม มีวิถีการดำรงอยู่โดยตนเองมาตั้งแต่อดีต มีลักษณะการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจในรูปแบบต่าง ๆ ตามเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่เผชิญอยู่ มีการเคลื่อนไหว ปรับเปลี่ยนไม่หยุดนิ่ง สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับ โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นที่ผู้ศึกษาสำรวจวรรณกรรมสามารถนำเสนอแนวคิดได้ ดังนี้

1. แนวคิดโครงสร้างอำนาจแบบระบบเครือญาติ (Kindship System Power Structure)

ความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ ในสังคมท้องถิ่นไทยเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับ ถูกอ้างอิงและใช้เป็นกรอบในการศึกษาอยู่เสมอ ระบบเครือญาติ เป็นความสัมพันธ์ ตามแนวนอน ที่เกิดขึ้นจากความจำเป็นในชีวิตของคนในชนบท เนื่องจากสังคมชนบทในอดีตมีข้อจำกัดทาง สภาพแวดล้อมทำให้บุคคลต้องร่วมมือกัน และระบบเครือญาติจะมีส่วนช่วยเหลือและให้หลักประกัน ในชีวิต อีกทั้งทำหน้าที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันจากข้อเท็จจริงดังกล่าว ทำให้จิตสำนึกที่ให้ความสำคัญ กับระบบเครือญาติมีรากเหง้าที่ลึกซึ้ง

ภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับระบบเครือญาตินี้ ไพฑูรย์ เครือแก้ว (2515 : 15) ได้อธิบายสังคม ท้องถิ่นไทยว่า ชุมชนท้องถิ่นไทยเป็นชุมชนที่มีความเป็นอยู่อย่างกันเอง มีความสนิทสนมกันมาเสมอ มีความสัมพันธ์แบบซึ่งหน้า เป็นชุมชนที่มีกลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) แต่ละกลุ่มรวมกันอยู่ในเขต ท้องที่ต่าง ๆ ผู้คนในท้องถิ่นมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องทัศนคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ คนในท้องถิ่น ชนบทรู้จักกันทุกคนมีความสนิทสนม ติดต่อกันและกันโดยตรง มีความสัมพันธ์และฐานะบุคคล เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีการควบคุมทางสังคมแบบเป็นกันเอง สังคมท้องถิ่นมีการเคลื่อนไหว (Social Mobility) น้อย การโยกย้ายการเปลี่ยนแปลงฐานะ (Status) ไม่ค่อยมี คนในท้องถิ่นมีโลกทัศน์เป็นคน หัวโบราณ ยึดมั่นอยู่ประเพณีเก่า ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงและมักจะต่อต้านของใหม่ คนในท้องถิ่นจะมี ลักษณะความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นเป็นแบบพวกเรา (In - group) มีความสัมพันธ์กัน ตามประเพณี ไม่มีเหตุผล (Non - rational) ชาวบ้านจะรู้จักกันหัวบ้านท้ายบ้าน รักใคร่กันดีในหมู่บ้าน เกลียดใครก็ซุบซิบนินทาประณามคนคนนั้นทั้งหมู่บ้าน

จะเห็นได้ว่าการอธิบายของนายไพฑูรย์ เครือแก้ว จะมีแต่ภาพสวยงาม ท้องถิ่นเป็น สังคมที่สงบสุข ซึ่งความจริงแล้วอาจจะเป็นเพียงด้านเดียวของสังคมท้องถิ่นเท่านั้น ส่วนความจริง ที่ดำรงอยู่ในแบบความสัมพันธ์อื่น ๆ ถูกมองข้าม

แนวคิดระบบเครือญาติ ได้รับการยอมรับและอธิบายเพิ่มเติมจากนักวิชาการท่านอื่น เช่น นายสุเทพ สุนทรเกสัช (2548 : 19) เสนอแนวคิดเพิ่มเติมว่า ความสัมพันธ์ทางครอบครัว และเครือญาติ เป็นพื้นฐานสำคัญอันจะก่อให้เกิดความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ศาสนา วัฒนธรรม ในระดับที่ต้องการความร่วมมือของคนในท้องถิ่น โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางครอบครัว และระบบเครือญาติเป็นพื้นฐาน แต่ละกลุ่มมีหัวหน้ากลุ่มที่มาจากอาวุโส มีคุณธรรม และหัวหน้ากลุ่ม ของระบบเครือญาติจะรวมตัวเป็นผู้ปกครองหมู่บ้าน เลือกว่าหัวหน้าหมู่บ้านขึ้นมา และหัวหน้าหมู่บ้าน เมื่อต้องการสั่งงาน หรือติดต่อกับลูกบ้านก็จะประสานผ่านหัวหน้ากลุ่มเครือญาติ และการปกครอง โดยระบบเครือญาติเป็นพื้นฐานนี้เอง ทำให้บ้านที่ถูกเข้ามารวมกลุ่มทางการปกครอง ไม่รู้สึกว่าเป็น แปลกหน้า หรือรู้สึกว่าเป็นคนอื่นในส่วนของการแลกเปลี่ยนของคนในท้องถิ่นมีลักษณะการ

ช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกันเป็นหลักการตอบแทนในการแลกเปลี่ยนจึงเป็นเรื่องของการบริการ หรือให้ของกำนัลที่เป็นสัญลักษณ์มากกว่าที่จะเป็นเงิน นอกจากนี้ชาวบ้านยังถือคุณธรรมที่จะ สนับสนุนให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม

ข้อเสนอของนายสุเทพ สุนทรเกสัช ซึ่งให้เห็นโครงสร้างอำนาจระบบเครือข่ายได้ ชัดเจนขึ้น ซึ่งมีลักษณะทางอำนาจกระจายออกไปตามกลุ่มเครือข่ายและกระจายออกไปในแนวนอน โดยแหล่งที่มาของอำนาจที่สำคัญคืออาวุโสและความมีคุณธรรม

อมีโอท (Amiot. 1995 : 48) ได้อธิบายแนวคิดระบบเครือข่ายในสังคมท้องถิ่นว่า ในสังคมท้องถิ่นคนในท้องถิ่นจะมีแนวโน้มไปในทางที่จะรวมเข้ากับกลุ่มที่มีพลังอำนาจในท้องถิ่น และในหมู่บ้านก็มีการแข่งขันกันในแต่ละกลุ่ม แต่ไม่มีการต่อสู้ กลุ่มทุกกลุ่มต่างมีความสามารถ และมีหน้าที่ทางสังคม มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกัน ผู้นำอำนาจกลุ่มหนึ่งอาจให้ความเคารพ ต่อพ่อแม่ของกลุ่มของตนได้ อมีโอท ได้กล่าวถึงผู้นำท้องถิ่นไว้ 2 แบบคือ ผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจาก ทางการ และผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งจากทางการ และการที่ผู้นำจะได้รับการ เคารพยำเกรง มักต้องมีรากฐานเป็นบริบท เช่น การมีตำแหน่ง ความมีอาวุโส ความมั่งคั่ง การมี อำนาจควบคุม โดยผ่านครอบครัว การศึกษาดี อุบินิสัยดี และมีคุณธรรม

2. แนวคิดโครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ (Patron - client System Power Structure)

ระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ เป็นระบบที่เกิดขึ้นในสังคมศักดินามีการจัดลำดับ ชั้นของสังคมแบบเจ้าขุนมูลนาย และไพร่ อคิน ระพีพัฒน์ (2527 : 28) ได้อธิบายความสัมพันธ์ของ โครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ว่า เป็นความสัมพันธ์ที่สำคัญที่สุดในการจัดระเบียบสังคมไทย ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นลูกพี่-ลูกน้อง (Junior-senior) ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานความ ไม่เสมอภาค ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ไม่ว่าจะในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองความสัมพันธ์แบบนี้ เป็นรากฐาน ของการจัดกลุ่มที่เรียกว่า กลุ่มอุปถัมภ์

กลุ่มอุปถัมภ์เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกของกลุ่มเป็นลำดับชั้น ตามปรกติจะมีผู้นำหนึ่งคน และมีลูกน้องจำนวนหนึ่ง ผู้นำสามารถผูกพันความจงรักภักดีของลูกน้อง โดยการจัดสรรผลประโยชน์ ให้แก่ลูกน้องอย่างเป็นที่พอใจ สำหรับผู้ที่จะเป็นผู้นำกลุ่มอุปถัมภ์จะต้องเป็นบุคคลที่มีอำนาจและ ทรัพย์สิน

สกอตต์ (Scott. 1978 : 44) ได้อธิบายถึงโครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนสองกลุ่ม ที่เอื้อประโยชน์ให้กัน โดยมีบรรทัดฐานของ ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เป็น ความสัมพันธ์ที่พัฒนาขึ้นระหว่างคนสองกลุ่มที่มีความไม่เท่าเทียมกัน ในด้านสถานะ ความมั่งคั่ง และอิทธิพล ประการที่สอง การก่อรูป (Formation) และคงอยู่ ของความสัมพันธ์ขึ้นกับการพึ่งพา ซึ่งกันและกันในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ประการที่สาม พัฒนาการและการคงอยู่ของความ สัมพันธ์แบบอุปถัมภ์จะใช้ความสัมพันธ์แบบชั่งหน้า (Face-to-face)

ป๊อปสกิน (Popskin, 1979 : 58) มีความเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจแบบระบบอุปถัมภ์ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์ กับผู้ใต้อุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์เรื่องอำนาจ โดยที่ผู้อุปถัมภ์จะพยายามไม่ให้ฝ่ายหนึ่งรวมตัวกัน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับตนและพยายามปิดกั้นทางเลือกต่าง ๆ ของผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์

กาญจนา แก้วเทพ (2527 : 22) ได้สรุปเกี่ยวกับ ระบบอุปถัมภ์ว่าเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่แลกเปลี่ยนกันอย่างไม่เท่าเทียมกันระหว่างสองกลุ่ม และเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เอื้ออำนวยผลต่อกัน กล่าวคือสิ่งที่เจ้านายมอบให้เป็นการคุ้มครองมีลักษณะ ประทานด้วยความกรุณา แต่สิ่งที่ลูกน้องเสนอให้ มีลักษณะเป็นการตอบแทนบุญคุณ ในการดำรงอยู่ของระบบนี้มีการสร้างอุดมการณ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติและบางส่วนได้กลายเป็นค่านิยมประจำใจของค่าผู้น้อยไป

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะสองด้านที่ขัดแย้งกันเอง ด้านหนึ่งดูเหมือนจะมีความสัมพันธ์ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนสองกลุ่ม คือผู้อุปถัมภ์จะให้การคุ้มครอง หรือช่วยเหลือเมื่อยามผู้ใต้อุปถัมภ์ของตนเดือดร้อน และคอยแจกจ่ายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ในขณะที่ผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ต้องให้ความซื่อสัตย์ความจงรักภักดี และการรับใช้แก่เจ้านายของตน แต่อีกด้านหนึ่งของระบบอุปถัมภ์นั้นแสดงให้เห็นถึงการเอาเปรียบของเจ้านายต่อลูกน้อง ลักษณะที่สองด้านที่ขัดแย้งกันของระบบอุปถัมภ์ที่มีโครงสร้างอำนาจแบบแนวตั้ง มีลำดับชั้นที่แน่นอนในเรื่องตำแหน่งและอำนาจ และมีลักษณะเป็นปราชัยของอำนาจ สำหรับผู้ที่เป็นเจ้านายหรือลูกพี่ในกลุ่มอุปถัมภ์นั้น มักจะมีตำแหน่งทรัพย์สิน และอิทธิพล ยังมีทรัพยากรเหล่านี้มากเท่าไรก็ทำให้กลุ่มอุปถัมภ์มีความเข้มแข็งมาก

คังงานเขียนของ อคิน รพีพัฒน์ (2536 : 29) เรื่อง ชีวิตและจุดจบของสลัมในกรุงเทพฯ ๑ แห่งหนึ่งที่กล่าวเกี่ยวกับ โครงสร้างอำนาจแบบอุปถัมภ์ ดังความตอนหนึ่งว่าหน่วยสังคมพื้นฐานในการจัดระบบสังคมมีรูปแบบเป็นกลุ่มคนที่ประกอบด้วยเจ้านายคนหนึ่งกับไพร่ใต้บังคับบัญชาจำนวนหนึ่ง เป็นการจัดรูปแบบหมู่บ้านหรือชุมชนในสมัยนั้น โดยเจ้านายจะสร้างบ้านอยู่ตรงกลางแล้วมีบ้านของผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่รายรอบหรือการรวมกลุ่มกันของหมู่บ้านชาวญวนในตรอกใต้ที่บ้านอยู่ใกล้ชิดกันไม่มีรั้วรอบบ้าน จึงเกิดการพึ่งพาอาศัยกันจึงเกิดการอุปถัมภ์กัน เช่น การใช้ไฟฟ้าและน้ำประปา เป็นต้น

3. แนวคิดโครงสร้างอำนาจแบบชนชั้น (Class Power Structure)

แนวคิดโครงสร้างอำนาจแบบชนชั้น เป็นแนวคิดที่นิยมใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ในชุมชนท้องถิ่นมากขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นตัวที่ทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้ชัดเจน ดังนั้นการมองภาพของความเหมือน ๆ กันของคนในท้องถิ่นอย่างในอดีต จึงเป็นเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับภาวะวิสัยที่เปลี่ยนแปลงไป

แนวคิดเรื่องความแตกต่างทางชนชั้นนี้ ในทางวัตถุนิยมประวัติศาสตร์มิได้วัดจากขนาดของทรัพย์สินและรายได้เป็นหลัก หากแต่การวัดจากคนในกลุ่มหนึ่งที่เป็นเจ้าของหรือผู้ควบคุมปัจจัยการผลิต โดยประกอบไปด้วย ที่ดิน แรงงาน ทุน และเทคโนโลยี ปัจจัยกระจายและแลกเปลี่ยน เพราะการเป็นเจ้าของและผู้ควบคุมปัจจัยดังกล่าวเท่ากับว่าเป็นผู้มีอิทธิพลในการกำหนดว่าในกระบวนการผลิตนั้น ใครควรจะได้รับส่วนแบ่งอย่างไรและเท่าใด (วิทยากร เชียงกูล, 2525 : 28)

ลักษณะของความแตกต่างระหว่างชนชั้น ในทางสังคมท้องถิ่นมีส่วนการอธิบายถึงโครงสร้างอำนาจในท้องถิ่น คูฟแมน (Kaufman, 1960 : 48) ได้อธิบายว่าในชุมชนท้องถิ่น ความมั่งคั่งมีบทบาทสำคัญ ชาวชนบทที่มีเงินจะอยู่ในฐานะที่บีบบังคับคนอื่น ๆ ได้มากมายหลายคน ในปลายสุดของด้านหนึ่งจะมีชาวไร่ที่ที่ดิน คนเหล่านี้จะรู้สึกถึงการกีดกันทางเศรษฐกิจอยู่เสมอ ที่ไม่มีที่ดินและต้องขึ้นกับความเมตตาของผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่ ในการแบ่งชนชั้นที่ความแตกต่างกันในการถือครองที่ดินเป็นพื้นฐาน ยังคงมีปรากฏอยู่ทั่วไป เป็นลักษณะโครงสร้างของหมู่บ้านในท้องถิ่นทั้งหลาย ยิ่งกว่านั้น ชนชั้นที่มีที่ดินก็จะใช้อำนาจแห่งชนชั้นเข้าควบคุมอำนาจทางการเมือง แม้กระทั่งผู้นำหมู่บ้านก็มักจะเลือกจากชนชั้นที่เป็นเจ้าของที่ดินเป็นผลให้สภาพการดำรงอยู่ของชนชั้นเจ้าของที่ดินเหนือกว่าบุคคลอื่นในชุมชนท้องถิ่น ที่ไม่มีที่ดินเพียงพอสำหรับตัวเอง และดำเนินชีวิตด้วยการเป็นลูกจ้างแรงงาน เพาะปลูก หรือเช่าที่จากคนอื่นที่มีที่ดิน เขาก็จะเป็นผู้พึ่งพาอาศัยของเจ้าของที่ดิน ในฐานะที่เป็นแหล่งดำเนินชีวิตและมีความโน้มเอียงที่จะให้ความช่วยเหลือเจ้าของที่ดินที่มีข้อพิพาทในหมู่บ้านและเป็นส่วนหนึ่งในการสมัครพรรคพวกของเจ้าของที่ดิน อีกทั้งเจ้าของที่ดินรายใหญ่มักจะเป็นผู้ให้เงินกู้ด้วย

การศึกษาลักษณะความเป็นชนชั้นในสังคมท้องถิ่นไทยของ สุรางค์ จันทรวานิช (2534 : 9) ซึ่งได้ใช้เกียรติภูมิของอาชีพเป็นเกณฑ์ในการแบ่งช่วงชั้นของคนในสังคม โดยจำแนกโครงสร้างของช่วงชั้นทางสังคมไทยออกเป็นชนชั้นสูง ชนชั้นกลางค่อนข้างสูง ชนชั้นกลางค่อนข้างต่ำ และชนชั้นล่าง โดยชนชั้นกลางตามการวิเคราะห์ของสุรางค์ คือ กลุ่ม “อาชีพ” บริการค้าขาย ที่มีโอกาสในการขยับฐานะทางสังคมขึ้นไปได้

ปรีชา คูวินทร์พันธุ์ (2526 : 9) ได้แบ่งการจัดช่วงชั้นทางสังคม โดยอาศัย “รายได้” เป็นเกณฑ์ โดยแบ่งการจัดช่วงชั้นออกไปเป็น ชนชั้นสูง ชนชั้นกลาง และชนชั้นล่าง โดยคนในช่วงชั้นสูงและช่วงชั้นกลางมีโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจมากกว่าช่วงชั้นล่าง

อนันท์ กาญจนพันธุ์ (2521 : 18) เรื่อง ระบบทุนนิยมกับการเปลี่ยนแปลงหมู่บ้านล้านนา ที่กล่าวถึงโครงสร้างอำนาจแบบชนชั้นว่า ระบบทุนนิยมที่เข้าไปในหมู่บ้านล้านนาได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางชนชั้นระหว่างชนชั้นนายทุนกับชนชั้นผู้ใช้แรงงาน ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้คนสองชนชั้นนี้เป็นบุคคลในหมู่บ้านเดียวกันและเกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์กับพวกกลุ่มชนนอกหมู่บ้าน โดยได้เริ่มเปลี่ยนแปลงตามกลไกของระบบทุนนิยมหรือการขายตัวเข้ามา

4. แนวคิดเรื่องกลุ่มการเมืองแบบฝักใฝ่ในท้องถิ่น

กลุ่มการเมือง หมายถึง กลุ่มที่มีลักษณะความขัดแย้งทางการเมือง มีลักษณะไม่ถาวร และไม่จัดระเบียบเป็นทางการ กลุ่มจะทำหน้าที่อย่างเข้มแข็งและเอางานเอาคารเมื่อได้รับการกระตุ้นหรือเกิดกรณีพิพาทกันในการควบคุมทรัพยากร สำหรับการรับคนเข้าเป็นสมาชิกนั้นรับด้วยหลักการนานชนิตที่แตกต่างกันหลายประการ นิโคลัส (Nicholas. 1965 : 17) หลักการเหล่านี้อาจขึ้นอยู่กับความผูกพันทางเครือญาติ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ความผูกพันทางด้านเศรษฐกิจ ศาสนา การเมือง หรืออันหนึ่งอันใดผสมกัน ในสมาชิกกลุ่มเหล่านี้เคลื่อนไหวและมีปฏิกริยาในรูปแบบโครงสร้างอำนาจตามฐานะของหัวหน้ากับลูกน้องซึ่งมีบทบาทของแต่ละคนมิได้กำหนดชัดเจน และผลตอบแทนในหลายกรณีขึ้นอยู่กับกรณีพิพาทหรือเคราะห์ของผู้นำ

ในการศึกษาเกี่ยวกับหมู่บ้านไทยของ อคิน ระบุพิพัฒน์ (2527 : 28) พบว่าการแบ่งกลุ่มชนบท ในหมู่บ้านหรือตำบลมีกลุ่มอุปถัมภ์อยู่หลายกลุ่ม และกลุ่มเหล่านี้แบ่งเป็นฝักใฝ่ที่ความขัดแย้งกันและกัน ในการศึกษาของไรท์ (Wright. 1985 : 22) พบว่าการแบ่งฝักใฝ่ในหมู่บ้านชนบทไทยมักประกอบด้วยผู้นำสองคนหรือมากกว่านั้นพร้อมด้วยสมาชิกในกลุ่มอุปถัมภ์ของตนและพื้นฐานของการเกิดกลุ่มฝักใฝ่นั้น เกิดจากสาเหตุ 6 ประการ ดังนี้

4.1 ความเป็นพันธมิตรระหว่างผู้นำหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมและการเมืองที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและพยายามต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในชุมชนท้องถิ่น

4.2 เขตหมู่บ้านตามการปกครองที่เป็นธรรมชาติ

4.3 ข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยในท้องถิ่นเดียวกัน

4.4 ข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มพื้นที่อาศัยดั้งเดิมแตกต่างกัน

4.5 ข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มในชุมชนท้องถิ่นซึ่งสังกัดเป็นสมาชิกพรรคพวกของผู้อุปถัมภ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่นอกชุมชน

4.6 ข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่สังกัดพรรคการเมืองต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่าการศึกษาของ ไรท์ (Wright. 1985 : 23) พบว่ารากฐานของการเกิดกลุ่มฝักใฝ่ในชุมชนท้องถิ่นนั้นมีอยู่หลายประการด้วยกัน ซึ่งแต่ละอย่างอาจเกิดขึ้นในสังคมท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งได้เสมอ หรือภายในท้องถิ่นเดียวกันก็สามารถมีความขัดแย้งของกลุ่มฝักใฝ่หลายแบบก็ได้ ซึ่งความขัดแย้งแต่ละอย่างก็มีผลต่อการกำหนดโครงสร้างอำนาจภายในท้องถิ่น ได้ทั้งสิ้น

การศึกษาของ ชาดิชา ย ชียงใหม่ (2528 : 29) เกี่ยวกับกลุ่มการเมืองในหมู่บ้านทางภาคเหนือพบว่าในหมู่บ้านมีกลุ่มการเมืองอยู่ 2 ประเภทใหญ่ คือ กลุ่มของผู้มีอิทธิพล โดยประกอบด้วยเจ้าของที่ดินรายใหญ่ พ่อค้าที่ร่ำรวย และผู้นำการปกครองของหมู่บ้านกลุ่มเหล่านี้เป็นส่วนน้อยที่สามารถปรับเปลี่ยนหมู่บ้านได้ และสร้างความสัมพันธ์กับคนภายนอกที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ

การเมืองโดยสามารถที่จะหาผลประโยชน์จากการที่หมู่บ้านได้รับผลกระทบจากการขายตัวของบทบาทของรัฐและส่งเสริมกิจการค้า รวมถึงวัฒนธรรมสมัยใหม่ และกลุ่มที่สองคือกลุ่มคนในหมู่บ้านที่มีความทะเยอทะยานหรือเพ็งอพยพเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน กลุ่มนี้จะไม่พอใจต่อการ ที่กลุ่มอิทธิพลควบคุมผลประโยชน์ในท้องถิ่น และมักเอาเปรียบคนยากจน กลุ่มต่อต้านนี้ได้รับการสนับสนุนจากคนที่ยากจน และคนที่ไม่พอใจต่อพฤติกรรมของกลุ่มอิทธิพล อย่างไรก็ตามก็ตีความสัมพันธ์ภายในกลุ่มทั้งสองนี้มีลักษณะของความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์

ทั้งสองกลุ่มมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในเรื่องของโครงสร้างขององค์การของการเมืองของกลุ่มและบทบาท (ชาติชาย ณ เชียงใหม่. 2528 : 25) ดังนี้

4.1 การแข่งขันแย่งชิงผลประโยชน์และเกียรติภูมิเป็นปัจจัยพื้นฐานของการเกิดขึ้นของกลุ่มการเมือง

4.2 กลุ่มการเมืองขึ้นอยู่กับผู้นำ

4.3 ผู้นำของกลุ่มการเมืองระดมการสนับสนุนของผู้ติดตามโดยใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง

4.4 กลุ่มการเมืองเป็นองค์การทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นในแง่ที่ว่าขายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มถูกสร้างขึ้นและรักษาไว้ด้วยความประสงค์ของผู้นำ

5. แนวคิดกลุ่มยุทธศาสตร์

แนวคิดกลุ่มยุทธศาสตร์ (Strategic Group) กำเนิดจากกลุ่มนักวิชาการแห่งมหาวิทยาลัยบิเลเฟลด์ (Bielefeld University) ประเทศเยอรมันนี โดยการนำของฮันส์-ดีเทอร์เอเวอส์ (Hans Dieter Evers) ซึ่งเขาได้ใช้แนวความคิดนี้ในการวิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แมนเดล (Mandel. 1995 : 59) ได้นิยามโมทัศน์ กลุ่มยุทธศาสตร์ไว้ดังนี้กลุ่มยุทธศาสตร์คือ กลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งผูกพันกันด้วยผลประโยชน์ร่วมที่จะพยายามรักษาหรือแสวงหาโอกาสในอันที่จะเข้าไปยึดครองทรัพยากรต่าง ๆ มาเป็นของตน ทรัพยากรที่ว่านี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงทรัพย์สินสมบัติที่เป็นวัตถุเท่านั้น แต่ยังรวมถึงอำนาจ เกียรติยศ ความรู้ความชำนาญหรืออุดมการณ์ทางศาสนา ก็ได้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมเหล่านี้ กลุ่มบุคคลดังกล่าวต้องปฏิบัติการทางยุทธศาสตร์ซึ่งเป็นเสมือนโครงการระยะยาว ที่ดำรงหรือแสวงหาโอกาสในการยึดครองทรัพยากรต่าง ๆ ให้มากขึ้น กลุ่มยุทธศาสตร์จะก่อตัวขึ้นเมื่อ โอกาสต่าง ๆ ในการแสวงหาทรัพยากรเปิดกว้างขึ้น กลุ่มยุทธศาสตร์ต่าง ๆ จะพยายามเข้าไปปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กีดขวางมิให้ตนรักษาหรือแสวงหาผลประโยชน์ใหม่ ๆ ได้

กลุ่มยุทธศาสตร์ตามความหมายข้างต้น มีลักษณะไม่แตกต่างกันไปจากกลุ่มผลประโยชน์นั่นเอง ซึ่งก็คือ เป็นกลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมกันและพยายามที่จะกระทำการเคลื่อนไหวทางการเมือง

เพื่อรักษาหรือเพิ่มพูนผลประโยชน์ของกลุ่มให้มากขึ้น เพียงแต่กลุ่มผลประโยชน์ที่สามารถจัดเป็นกลุ่มยุทธศาสตร์ได้นั้นจะต้องเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลสูงและมีบทบาทสำคัญในทางการเมืองอย่างเด่นชัดเท่านั้น

ในการศึกษาสังคมแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคใหม่ของนักคิดกลุ่มนี้ พวกเขามีความเห็นว่ากลุ่มยุทธศาสตร์ของประเทศแถบดังกล่าวก็คือ ข้าราชการ ทหาร ครู ผู้เชี่ยวชาญ ด้านต่าง ๆ และนักธุรกิจชาวจีน ในแง่ที่ รัฐมิใช่ตัวแทนของประชาสังคม แต่เป็นสนามของการต่อสู้เพื่อการแย่งชิงและครอบครองของกลุ่มยุทธศาสตร์ต่าง ๆ

นอกจากสังคมจะประกอบด้วยกลุ่มยุทธศาสตร์ไม่กี่กลุ่มแล้ว นักคิดแนวนี้กำหนดให้ ขบวนการชาวนาและกรรมกร เป็น กลุ่มต่อต้านกลุ่มยุทธศาสตร์ กลุ่มหลังนี้หมายถึงกลุ่มที่พยายามพัฒนายุทธศาสตร์ขึ้นมาต่อการครอบงำของกลุ่มยุทธศาสตร์ ขณะเดียวกันกลุ่มต่อต้านได้พยายามปฏิบัติการทางยุทธศาสตร์ เพื่อผลักดันให้สังคมพัฒนาไปในทางทิศทางที่ตนต้องการอีกด้วย

ในความเห็นของผู้ศึกษามีความเห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นมีโครงสร้างอำนาจที่มีหลักฐานความคิดอยู่บนแนวคิด เรื่องการแบ่งชนชั้นทางสังคม เป็นสังคมที่ไม่มีความเท่าเทียมกัน ไม่มีความเสมอภาคกันในสังคม แต่ละสังคมมีความแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิประเทศของแต่ละภูมิภาคไป โครงสร้างอำนาจในท้องถิ่นถูกแบ่งได้หลายรูปแบบ เช่น โครงสร้างระบบญาติพี่น้องหรือเครือญาติ หรือโครงสร้างระบบแบบเจ้านายลูกน้องโดยจะคอยอุปถัมภ์ดูแลกันไป หรือการแบ่งอำนาจตามฐานะ ชนชั้น วรรณะ โดยคนรวยจะเห็นคนที่จนกว่าไม่มีค่า ไม่สมควรคบหาสมาคมด้วย คนรวยก็จะคบแต่พวกคนรวยไป คนจนก็คบอยู่แต่กับคนจนไป ทำให้สังคมมีการแบ่งชนชั้นกันไป และสุดท้ายการแบ่งโครงสร้างตามกลุ่มการเมืองหรือกลุ่มสีที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในสังคมไทย เช่น กลุ่มเสื้อเหลือง กลุ่มเสื้อแดง กลุ่มประชาธิปไตย กลุ่มเพื่อไทย เป็นต้น สังคมไทยในปัจจุบันจึงเป็นสังคมที่เกิดการแตกแยกทางความคิด ซึ่งยังไม่มีหนทางที่แก้ไขได้เลยในปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับระบบการทุจริตเลือกตั้ง

การเลือกตั้งแต่ละครั้งมักมีเสียงสะท้อนออกมาเสมอว่ามีการซื้อ-ขาย เสียง โดยเฉพาะการเลือกตั้ง 2 ครั้งหลังสุด คือ 22 มีนาคม 2535 กับ 13 กันยายน 2535 เป็นที่รับรู้ในแวดวงสาธารณชนว่าเป็นการเลือกตั้งที่มีการซื้อขายเสียงมากที่สุด จนทำให้การซื้อ-ขายเสียงถูกสถาปนาขึ้นเป็นสถาบัน และวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทหนึ่งไปแล้ว ความเป็นสถาบัน หมายถึง ลักษณะนามและรูปธรรมของสรรพสิ่งใดๆ ซึ่งมีโครงสร้างที่ชัดเจน มีความเป็นระบบสูง มีความมั่นคงถาวร มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมาก และถูกยอมรับให้เป็นแบบแผนทางสังคม และเมื่อผนวกกับความเป็นวัฒนธรรม

ไปด้วยแล้วนั้นก็หมายความว่า การซื้อ-ขายเสียง ได้เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ได้รับการยอมรับ และผนึกแน่นอยู่ในวิถีคิด (Way of Thinking) และวิถีชีวิต (Way of Life) ของคนในสังคม ดังนั้น ถ้าพูดถึงการเลือกตั้งก็มักจะคิดถึงการซื้อขายเสียงควบคู่กันไปเสมอ

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาเป็นระบบรอบด้านแล้ว การซื้อ-ขายเสียงเป็นเพียงด้านหนึ่งของ ระบบการทุจริตเลือกตั้ง ซึ่งประกอบด้วย การทุจริตการหาเสียง การซื้อ-ขายเสียง และการทุจริต การลงคะแนนเสียง ทั้งสามประเภทยังมีแนวทางที่ต่างกันแต่โดยทั่วไป บุคคลมักจะเหมารวมและเข้าใจ ว่าการทุจริตเลือกตั้งมีแนวทางการซื้อ-ขายเสียงเพียงแนวทางเดียวเท่านั้น หนังสือเล่มนี้จะพยายาม ทำความเข้าใจการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับสังคมอย่างละเอียด

สี่มิติของระบบทุจริตการเลือกตั้ง

1. มิติด้านผู้สมัคร ประกอบด้วย ส่วนสถานภาพ บทบาท และความคาดหวัง ซึ่งช่วยให้ ได้คำตอบว่า ผู้สมัครที่ลงเล่นการเมืองนั้นคาดหวังต้องการอย่างไร พื้นเพเป็นแบบไหน และมีพื้นฐาน อย่างไร ซึ่งทำให้สามารถประเมินได้ว่าผู้สมัครจะทุจริตหรือไม่

2. มิติด้านประชาชน เหตุที่นำมาเกี่ยวข้องเนื่องจากประชาชนผู้มีสิทธิคือ ผู้ร่วมมือทุจริต กับผู้สมัคร โดยวิธีใช้สิทธิของตน ดังนั้นส่วนที่ว่าโครงสร้างของชุมชน อำนาจการนำและพฤติกรรม การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุจริตการเลือกตั้ง

3. มิติด้านการรณรงค์ การรณรงค์เพื่อให้เกิดการคิดและตัดสินใจว่าควรที่จะเลือกใครเป็น องค์ประกอบอย่างหนึ่งที่สำคัญของระบบการปกครองโดยตัวแทน และผู้ที่ประสงค์เป็นตัวแทนหรือ ผู้สมัครก็มักจะต้องมีแนวคิดหรือแบบแผน หวังดูผลการหาเสียง ตลอดจนยุทธศาสตร์ยุทธวิธีของการ รณรงค์ ยุทธวิธีที่ชาญฉลาดเพื่อชัยชนะของผู้สมัครทั้งหลายย่อมเป็นคำตอบบางอย่างว่า ทำไมผู้สมัคร แต่ละคนจึงเน้นแนวทางการหาเสียงต่างกันทำไมบางคนจึงเดินบนทางสุจริตน้ำดีแล้วทำไมบางคน จึงเดินบนทางทุจริตน้ำเน่า

4. มิติด้านแนวทางทุจริต แม้จะทราบกันโดยกว้าง ๆ ว่า พรรคและนักการเมืองส่วนใหญ่ มักจะมีแนวโน้มทางการทุจริตอย่างไร แต่ยากที่จะทราบถึงกรรมวิธีต่าง ๆ ในรายละเอียด เพราะเรื่องนี้ มีความซับซ้อน ซ่อนเร้นและลึกซึ้ง ดังนั้นต้องมีการใช้กรอบการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยจำแนก แนวทางการทุจริตออกเป็น 3 แบบ คือการทุจริตหาเสียง การซื้อ-ขายเสียง และการทุจริตการลงคะแนน เสียง ในมิตินี้จะตอบคำถามที่ว่าผู้สมัครทำการทุจริตในสามแนวทางนี้ ณ ขั้นตอนใดโดยใช้วิธีการ ใด ๆ และมีกลุ่มบุคคลใดให้การช่วยเหลือ

นอกจากจะมีแนวทางทั้ง 4 ด้านนี้แล้ว การทำความเข้าใจการทุจริตให้ลึกซึ้ง ละเลยไม่ได้ ที่จะนำเอาบริบททางวัฒนธรรมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองที่กล่าวมาคือ วัฒนธรรมแบบ อุปถัมภ์เชิงอำนาจนิยมซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองหลักที่ครอบงำระบบการเมืองไทย มานานแล้ว

1. มิติด้านผู้สมัคร

ก่อนที่จะลงรายละเอียดถึงตัวผู้สมัคร ขอกล่าวถึงเรื่องที่เป็นพื้นฐานสำหรับผู้ที่เป็นนักการเมือง นั่นคือฐานเศรษฐกิจ และฐานมวลชน ทั้งสองฐานนี้จำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต่อผู้ที่คิดจะเป็นนักการเมือง หากใครไม่มีทั้งสองขานนี้อย่าคิดที่จะไปเล่นการเมืองหรือเป็นนักการเมืองให้เสียเวลา เพราะยากยิ่งจะประสบความสำเร็จทางการเมืองได้ แต่หากใครมีฐานทั้งสองในระดับที่มีความมั่นคงและหนาแน่น ก็มีแนวโน้มในการประสบความสำเร็จบนเส้นทางการเมืองค่อนข้างสูง

การจำแนกประเภทผู้สมัครเลือกตั้งผู้เขียนจำแนกตามลักษณะที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง สถานภาพทางของผู้สมัคร หมายถึงภาพรวมที่บ่งบอกความเป็นอยู่ในด้านใดด้านหนึ่ง หรือทุก ๆ ด้าน อันประกอบด้วย ฐานะทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมประชากรรวมกัน

1.1 ฐานะด้านเศรษฐกิจและการหนุนช่วย

1.1.1 ประเภทแรก “ไร้เงินและโดดเดี่ยว” ผู้สมัครประเภทนี้มักเป็นนักการเมืองหน้าใหม่ หรือเคยเป็นอดีตเยาวชนของพรรคการเมืองมาก่อน มักเป็นผู้ที่มีเลืคนักการเมืองเข้มข้นอยากเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาของประเทศชาติ มีลักษณะที่พอรู้งานการเมืองมาบ้าง แต่โดยส่วนใหญ่แล้วผู้สมัครประเภทนี้มักจะมีฐานะที่ไม่ดีนัก และยังมีบารมีไม่เพียงพอที่จะขอรับการสนับสนุนจากนักธุรกิจ ส่วนแนวโน้มในการทุจริตการเลือกตั้งของผู้สมัครเป็นแบบนี้มีน้อยมากหรืออาจจะไม่มีเลย

1.1.2 ประเภทที่สอง “เงินน้อยแต่ได้รับการช่วยเหลือ” ผู้สมัครประเภทนี้จัดว่าเป็นผู้ที่ถือว่าบารมีและได้รับการยอมรับขึ้นบ้าง ซึ่งก็เกิดจากจากเคยรับสมัครเลือกตั้งมาก่อน และได้รับคะแนนนิยมจากประชาชนพอสมควร ที่ทำให้พรรคเห็นความสำคัญขึ้นมาบ้าง เมื่อเป็นเช่นนี้พรรคก็จะส่งเงินเข้าไปช่วยหนุนแต่ก็ไม่มากนักพรรคการเมืองบางพรรคแบ่งการหนุนช่วยออกเป็นระดับ 1, 3, 5, 7 ผู้สมัครประเภทนี้จะได้น้อยที่สุดนั่นคือได้เพียง 1 เท่านั้นแต่บางพวกอาจมีพรรคพวกเพื่อนฝูงอยู่ในระดับจังหวัด จึงช่วยให้บริจากลงขันกันบ้างก็มี

1.1.3 ประเภทที่สาม “เงินน้อยและถูกหิ้ว” เป็นผู้สมัครที่อยู่ภายใต้สังกัดของผู้มีชื่อเสียงในพรรคหรือนายทุนของพรรค ชื่อเสียงของผู้สมัครประเภทนี้ก็พอมืออยู่บ้าง แต่ไม่มากนักแต่บังเอิญว่าหัวหน้าทีมของตนสามารถหอบหิ้วเข้าสภาไปได้

1.1.4 ประเภทที่สี่ “มีเงินพึ่งตนเอง” ฐานะของผู้สมัครประเภทนี้คือ สามารถช่วยตัวเองทางการเงินได้โดยไม่ต้องพึ่งเงินจากพรรคหรือจากนักธุรกิจอื่น ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถไปช่วยคนอื่นได้ ดังนั้นจึงมักหาเสียงด้วยวิธีการยิงลูกโคค หรือหาเสียงโดยเน้นตนเองเป็นหลัก ส่วนลูกทีมหรือทีมเป็นด้านรอง โอกาสการทุจริตของผู้สมัครประเภทนี้มีอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก

1.1.5 ประเภทที่ห้า “มีเงินหิ้วลูกทิม” ฐานะของผู้สมัครประเภทนี้จัดว่าอยู่ในฐานะ รวย หรือเป็นเศรษฐี หรือเป็นเจ้าของธุรกิจต่าง ๆ ในระดับจังหวัดและมีเงินเพียงพอที่จะให้คนอื่น พึ่งพาได้ ภาษาการเมืองเรียกว่า “หิ้วคนอื่นได้” ผู้สมัครประเภทนี้หากได้รับการเลือกตั้ง ก็มีโอกา สก้าวขึ้นเป็นรัฐมนตรีได้ ดังนั้นพวกเขาจึงสามารถทุ่มสุดตัวและหากผู้สมัครของพรรคคู่แข่ง ได้คะแนน สูติขึ้นมา ก็ยิ่งทำให้การแข่งขันเป็นไปอย่างรุนแรง

1.1.6 ประเภทที่หก “เจ้าบุญทุ่ม” ฐานะของผู้สมัครประเภทนี้จัดอยู่ในระดับที่ รวยมาก หรือระดับมหาเศรษฐีมักเป็นผู้ที่เป็นนายทุนให้พรรคหรือมอบเงินสนับสนุนให้พรรค ขอบเขต เครือข่ายของผู้ของการสนับสนุนของผู้สมัครประเภทนี้ต่อลูกพรรค อยู่ในระดับที่กว้างขวางในระดับ จังหวัด ระดับภาค หรือ ระดับประเทศ ผู้สมัครประเภทนี้มักใช้เงิน เป็นเสมือนใบเบิกทางเข้าสู่สภ า หินอ่อน การจ่ายเงินไปอย่างไม่จำกัดผู้สมัครบางคน ใช้เงินถึง 40-50 ล้านบาท เขตเลือกตั้งใดปรากฏ ผู้เข้าสมัครประเภทนี้ การทุจริตการเลือกตั้งย่อมปรากฏได้อย่างชัดเจน

1.1.7 ประเภทที่เจ็ด “มีเงินแต่เกาะชื่อเสียง” ผู้สมัครประเภทนี้มีเงินอย่างเดียวแต่ ไม่มีชื่อเสียงไม่มีคนรู้จักและไร้การจัดการเรื่องระบบห้วคะแนน จึงมักหอบหิ้วเงินไปสนับสนุน ผู้สมัครที่มีชื่อเสียง โดยยื่นเงื่อนไขให้หอบหิ้วตัวเองเข้ามาด้วย โอกาสทุจริตโดยใช้กลไกของผู้สมัคร เจ้าถิ่นมีสูงมาก

1.2 ฐานด้านการเมือง หมายถึงการมีหรือเคยมีตำแหน่งและประสบการณ์ ทางการเมือง ต่าง ๆ มาก่อน ซึ่งเคยมีนี้ นอกจากจะสะท้อนทักษะทางการเมืองแล้วยังเป็นตัวชี้แสดงส่วนหนึ่งว่า ผู้ลงสมัครเลือกตั้งจะมีโอกาสแพ้หรือชนะมากกว่า

หากจำแนกประเภทของผู้สมัคร ตามลักษณะประสบการณ์ทางการเมือง มีดังนี้

1.2.1 ประเภทแรก “ผู้สมัคร ส.ส. ผูกขาด” หมายถึง ผู้สมัคร ส.ส.ที่เคยได้รับการ เลือกตั้งมากกว่า3ครั้งขึ้นไป ลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งไหนก็มักจะได้รับการเลือกตั้งทุกครั้ง ไปเป็นผู้ที่มี ฐานะทางการเมืองที่มั่นคงและแน่นหนามาก ผู้สมัครประเภทนี้มักมีอิทธิพลเหนือข้าราชการ จึงทำให้ ข้าราชการเกรงใจหรืออาจเลยไปถึงเกรงกลัวผู้สมัคร ดังนั้นเมื่อผู้ทุจริตการเลือกตั้งแล้ว ข้าราชการ จะมักเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ และที่น่ายกไปกว่านั้นคือข้าราชการให้ความร่วมมือในการทุจริตเสียเอง

1.2.2 ประเภทที่สอง “ผู้สมัครกึ่งผูกขาด” หมายถึงผู้ที่เคยได้รับการเลือกตั้ง 2-3 ครั้ง และสมัยของการเป็น ส.ส.อาจต่อเนื่องบ้างไม่ต่อเนื่องบ้าง ผู้สมัครประเภทนี้มักพบมากในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นภาคที่ผู้ได้รับการเลือกตั้งนั้นหมุนเวียนที่สุด เมื่อเป็นเช่นนี้การแข่งขัน เพื่อตำแหน่ง ส.ส. ในภาคนี้จึงยิ่งสูงขึ้น โอกาสได้รับชัยชนะนั้นใกล้เคียงกันมากเนื่องจากผู้สมัครมี ฐานะที่ใกล้เคียงกันและสูสีกันหลายคนนั่นเอง ภายใต้สภาพเงื่อนไขดังกล่าวจึงทำให้การทุจริตใน ผู้สมัครประเภทนี้มีค่อนข้างสูงทีเดียว

1.2.3 ประเภทที่สาม “ผู้สมัครแบบชั่วคราว” หมายถึงผู้สมัคร ส.ส.ที่เคยได้รับการเลือกตั้งเพียงครั้งเดียว มักจะเป็นผู้ที่มีบารมีค่อนข้างน้อย การได้เป็นส.ส.นั้นอาจได้มาเพราะกระแสทางการเมืองแบบบังเอิญ หรือเป็นผู้สมัครที่ไม่มีฐานการเมืองในพื้นที่แต่พึ่งพาส.ส.ในสองประเภทแรก การทุจริตนั้นก็อาจจะมีน้อยหรืออาจจะไม่มีเลย ตรงกันข้ามถ้าเป็นผู้สมัครที่มีฐานะที่ค่อนข้างหนาแน่นก็ย่อมมีแนวทางทุจริตได้

1.2.4 ประเภทที่สี่ “พวกหน้าใหม่” สามารถจำแนกย่อยได้หลายรูปแบบ

1) พวกหน้าใหม่ที่เคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกเทศบาลหรือสมาชิกกำนันมาก่อน การเคยเป็นนักการเมืองท้องถิ่นนั้นทำให้พวกเขาเหล่านั้นมีฐานเสียงพอสมควร แต่ไม่กว้างขวางนักเพราะฐานเช่นนี้จะมีลักษณะเฉพาะจุดเฉพาะพื้นที่ตามอำเภอ อย่างไรก็ตาม การมีฐานเช่นนี้อาจทำให้พวกเขาได้รับการสนับสนุนทางการเมืองจากพรรคและจากนักธุรกิจในพื้นที่บ้าง

2) หน้าใหม่ฐานน้อย ผู้สมัครประเภทนี้กล่าวได้ว่าอาจไม่เคยเล่นการเมืองมาก่อนเลย แต่เป็นผู้ที่สนใจการเมือง และเริ่มที่จะเข้ามาสัมผัสกับการเมือง บางคนเคยเล่นการเมืองแต่อาจมีตำแหน่งที่ไม่สำคัญ ซึ่งการมีฐานน้อยนี้หากฐานะเศรษฐกิจและระดับชื่อเสียงความสำคัญในพรรคน้อยก็กล่าวได้ว่าโอกาสในการทุจริตมีน้อยมาก

3) หน้าใหม่ไร้ฐาน ผู้สมัครประเภทนี้ไม่มีฐานการเมืองทั้งสิ้น เป็นผู้สมัครที่เกิดขึ้นจากความพิกลพิการของกฎหมายพรรคการเมืองไทย ผู้สมัครประเภทนี้มีถึง 76.6 % หรือ 3 ใน 4 ของผู้สมัครทั้งหมดและถ้าหากไม่มีการแก้ไขกฎหมายคาดว่าผู้สมัครประเภทนี้ไม่น้อยกว่า 70 % การมีผู้สมัครเช่นนี้มากนั้นไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ ทางการเมืองแม้แต่น้อย ตรงกันข้ามกลับสร้างความสับสนและความไขว้เขวแก่ประชาชน ตลอดจนสิ้นเปลืองงบประมาณ และเป็นการกีดกันพรรคการเมืองที่มีเงินน้อยอีกด้วย

1.3 ฐานสังคมประชากร หมายถึงพื้นเพพื้นฐานของผู้สมัครโดยพิจารณาว่าภูมิกำเนิดที่เกิดและอาศัยนั้น มีความมีความสำคัญกับพื้นที่ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งอย่างไร

ลักษณะของผู้สมัครเมื่อจำแนกตามฐานสังคมประชากรสามารถแยกได้ ดังนี้

1.3.1 ประเภทแรก “ผู้สมัครถิ่นบ้าน” หมายถึงผู้สมัครที่เกิดในท้องถิ่นหรือเขตที่ลงสมัคร ประกอบอาชีพหรือเคบโศอาศัยอยู่ในเขตเลือกตั้งหรือจังหวัดที่ลงตลอดมา ผู้สมัครประเภทนี้มีถึง 78.6 ของผู้สมัครรับเลือกตั้งทั้งหมด

1.3.2 ประเภทที่สอง “ผู้สมัครถิ่นจร” หมายถึงผู้สมัครที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งหรือจังหวัดที่สมัครเลือกตั้ง แต่ไปอาศัยอยู่ในถิ่นฐานอื่นเป็นเวลานาน ไม่ค่อยได้กลับมายังภูมิลำเนาของตนเอง มักจะเป็นนักวิชาชีพหรือนักวิชาการ บางคนก็อาจเป็นพิธีกรโทรทัศน์ ดารา นักแสดงบ้าง ผู้สมัครประเภทนี้ยังมีชื่อเสียงเท่าไรก็ยังมีโอกาสชนะ การเลือกตั้งมากเท่านั้น ซึ่งคะแนนที่ได้มาจากคะแนนที่เกิดจากการคลั่งไคล้ หรือมาจากกระแสการเมือง

1.3.3 ประเภทที่สาม “ผู้สมัครหลงจร” หมายถึงผู้สมัครที่มีบ้านหรือภูมิลำเนาอยู่นอกเขตการเลือกตั้ง หรือจังหวัดที่ตัวเองสมัคร แต่ได้เข้ามาอยู่อาศัย ทำงาน มีเพื่อนฝูงและกลุ่มสมาคมต่าง ๆ ในเขตเลือกตั้ง ผู้สมัครประเภทนี้ส่วนใหญ่มักเป็นนักธุรกิจที่เข้ามาเปิดโรงงานอยู่ในเขตเลือกตั้ง แต่ผู้สมัครประเภทนี้มีมามากนัก และกระจัดกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่

1.3.4 ประเภทที่สี่ “ผู้สมัครหลงถิ่น” ผู้สมัครที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่หรือมีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเลือกตั้ง และไม่เคยอาศัยหรือเข้ามาทำธุรกิจในเขตแต่อย่างใด เมื่อถึงฤดูกาลเลือกตั้งก็จะหิ้วกระเป๋าเงินไปลงสมัครมักจะสมัครร่วมกับผู้เข้าสมัครประเภท “ถิ่นบ้านมวลชน” แนวโน้มการทุจริตของผู้เข้าสมัครที่มีเงินสูงจึงมีอยู่มาก

2. มิติด้านประชาชน

ประชาชนอยู่ในระบบทุจริตเลือกตั้งอยู่ในฐานะผู้ขาย สิทธิที่พวกเขาขายคือ “สิทธิพลเมือง” หรือรู้จักกันในนาม “สิทธิเลือกตั้ง” คำถามก็คือทำไมพวกเขาขายสิทธิ ถ้าตอบแบบง่าย ๆ พื้นที่ ๆ ของข้าราชการกระทรวงมหาดไทย ก็คงตอบว่าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในระบบประชาธิปไตย แต่การตอบเช่นนี้อาจจะดูเป็นการที่ตื่นเงิน และมองความเป็นจริงทางสังคมแบบเลียงเลียงจนเกินไป

การที่ปัจเจกชนจะมีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลักคือด้านแรกเป็นด้านอัตวิสัยของตนเอง ส่วนด้านที่สองเป็นด้านของภววิสัยของสังคมที่เขาเป็นสมาชิกสังกัดอยู่

เรามาพิจารณาเงื่อนไขแรกกันดูก่อนในเชิงอัตวิสัยหากจำแนกประชาชนอย่างหยาบ ๆ ออกเป็นสองกลุ่ม สามารถแบ่งกลุ่มชั้นกลางและกลุ่มชั้นล่างกลุ่มชนชั้นกลางมักจะมีภูมิลำเนาหรืออาศัยอยู่ในเขตตัวเมืองเป็นส่วนใหญ่ ส่วนชนชั้นล่างมักจะอยู่ในเขตชนบท และเขตสลัมในตัวเมือง

การรับรู้ทางการเมือง ชนชั้นกลางมีความรู้มากกว่าชนชั้นล่างเนื่องจากข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านชนชั้นนี้มากกว่าสภาพการเมืองที่ชนชั้นเมืองนี้รับรู้คือ การเมืองเป็นเวทีของกลุ่มชนชั้นสูง และของกลุ่มข้าราชการประชาชนอย่างเขามีโอกาสน้อยมากในการรับรู้ข่าวสาร

ข้อสรุปอัตวิสัยของกลุ่มนี้คือ พวกเขาเข้าใจสภาพทางการเมืองไทยค่อนข้างดี ซึ่งทำให้พวกเขามีความรู้ลึกเบือ ๆ อยากรู้การเมืองไทย ความรู้ลึกเบือเกิดขึ้นเมื่อเกิดการทะเลาะ แย่งชิงตำแหน่งผลประโยชน์ทางการเมือง และจะยิ่งเบือหน้ายหนักเข้าไปอีก เช่นเมื่อเกิดการกระแสรัฐประหารขึ้นชนชั้นนี้จะมีแนวโน้มในการรวมต่อต้านคัดค้าน โดยเฉพาะภายหลังเหตุการณ์ปี 2535 เป็นต้นไป ความตื่นตัวของชนชั้นนี้ต่อกระแสการเกิดรับประหารก็มีขึ้นมาก

3. มิติด้านการรณรงค์

ในมิติด้านการรณรงค์เลือกตั้งมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน 4 เรื่อง คือ

3.1 เรื่องแรก เป็นยุทธศาสตร์ของการรณรงค์ ซึ่งเปรียบเสมือนแผนแม่บทในการรณรงค์ การหาเสียงการเลือกตั้ง หากผู้สมัครกำหนดแผนยุทธศาสตร์ผิดพลาด และไม่สามารถปรับได้อย่าง ทันทีทันใด โอกาสความพ่ายแพ้ในสนามย่อมมีสูงขึ้น

3.2 เรื่องที่สอง เป็นยุทธวิธีการปฏิบัติการรณรงค์ ซึ่งจะต้องกำหนดแนวทางตาม ยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกัน นั่นหมายถึงยุทธวิธีต้องขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์และรับใช้ยุทธศาสตร์ มีหลายคนละเลยประเด็นนี้และกำหนดแนวทางอย่างสะเปะสะปะอย่างไรทิศทาง

3.3 เรื่องที่สาม การกำหนดเป้าหมาย เป้าหมายเป็นจุดหมายที่ผู้สมัครจะต้องไปให้ถึง การกำหนดเป้าหมายการชนะเป็นสิ่งที่จะต้องบอกให้รู้ว่าหน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วยเราต้องได้คะแนนเท่าไร จึงจะชนะ

3.4 เรื่องที่สี่ ห้วงเวลาการรณรงค์ เป็นจังหวะก้าวการเคลื่อนไหวซึ่งห้วงเวลาแต่ละช่วง มีความเหมาะสมในการที่จะนำแนวแบบแผนใด ไปปฏิบัติ ทั้งในแผนปฏิบัติการเคลื่อนไหวเพื่อระดม คะแนน หรือแผนการเคลื่อนไหวเพื่อสกัดกั้นฝ่ายคู่แข่ง

4. มิติด้านแนวทางการทุจริต

4.1 การทุจริตหาเสียง หมายถึงการที่สมัครรับเลือกตั้งและทีมงานดำเนินกิจกรรม อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ในห้วงเวลาหรือฤดูกาลเลือกตั้งเพื่อให้เป็นที่พอใจประชาชนในเขต เลือกตั้งได้รู้จักชื่อเสียงอันนำไปสู่ความไว้วางใจและความประทับใจที่เป็นปฐมบทของการตัดสินใจ ต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนต่อไป กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปนั้นอาจเป็นกิจกรรม ที่ถูกระบุลงในกฎหมายเลือกตั้งว่าผิดกฎหมาย หรือถูกกฎหมายก็ได้ แต่กรณีกิจกรรมนี้อาจแปรสภาพ เป็นตรงกันข้ามเมื่อผู้สมัครใช้จ่ายเงินงบประมาณเลือกตั้งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดเอาไว้

4.1.1 การหว่านพืช หมายถึงการที่ผู้สมัคร กระทำพฤติกรรม “แจกจ่ายสิ่งของ เครื่องใช้” ทั้งต่อตัวปัจเจกบุคคล/หรือต่อชุมชน” โดยการกระทำนี้ผู้สมัครมิได้บีบบังคับหรือสัญญา ชัดเจนกับชาวบ้านว่า เมื่อตนเองให้แล้วชาวบ้านจะต้องเลือกตนเอง ด้วยพฤติกรรมเช่นนี้เอง จึงทำให้ ชาวบ้านส่วนใหญ่เกิดความเลื่อมใสศรัทธา เพราะภายใต้โลกทัศน์ของชาวบ้านนั้น บุคคลผู้ให้สิ่งของ แจกจ่ายแก่ผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนนั้น ถือได้ว่าเป็นคนดีที่แท้จริง และผู้ซึ่งรับของที่แจกจ่ายแล้ว ก็ถือว่าตนเองเป็นหนี้บุญคุณต่อเขาและหากมีโอกาสก็จะหาทางตอบแทน ดังนั้น ผู้สมัครประเภทนี้ จึงมักครองใจชาวบ้านได้เป็นเวลานาน

4.1.2 งานเลี้ยงกับการเลือกตั้งในสังคมไทยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปเสมอ ทันทีที่เสียงปี่กลองของการเลือกตั้งดังขึ้น มหกรรมกินเลี้ยงก็ได้เปิดฉากขึ้นเช่นกัน โดยปกติในบริบท วัฒนธรรมของสังคมไทย ชาวบ้านจะจัดงานกินเลี้ยงเมื่อมีเหตุการณ์สำคัญๆต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น การเลี้ยงในสังคมไทยนั้นมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์

ทางสังคมหลายอย่าง กล่าวคือ เป็นการแสดงให้เห็นถึงบารมีและความมีน้ำใจของผู้จัด หากงานใดมีผู้เข้าร่วมมากย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าผู้จัดมรสถานภาพทางสังคมเป็นผู้กว้างขวางอย่างยิ่งในเขตพื้นที่นั้น ๆ นอกจากนั้นยังเป็นการวัดระดับความมั่นคงของผู้จัดอีกด้วย งานเลี้ยงได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองได้อย่างไร บทบาทของงานเลี้ยงในฐานะที่เป็นกลไกส่วนหนึ่งของการณรงค์เลือกตั้งนั้น ได้มีการตัดแปลงจากรูปแบบที่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน ไปไม่น้อย หน้าที่หลักทางการเมืองของงานเลี้ยง คือเป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประการหนึ่งก็เป็นเครื่องมือในการดึงดูดคนให้รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ด้านการสร้างภาพลักษณ์นั้น ผู้สมัครต้องการแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง มีน้ำใจต่อผู้อื่น พร้อมกันนั้นเมื่อมีชาวบ้านมารวมตัวกันมากในงานเลี้ยงก็จะถือโอกาสขึ้นกล่าวปราศรัยหาเสียง

4.1.3 การแจกเงินและสิ่งของแก่ครอบครัวและรายบุคคล หลายคนอาจสงสัยว่าทำไมการแจกเงินหรือสิ่งของแก่ครอบครัวและชาวบ้านรายบุคคลยังคงอยู่ในหัวข้อเรื่องการทุจริตหาเสียง แทนที่จะไปอยู่ในเรื่องการทุจริตซื้อ-ขายเสียง เหตุเนื่องจากว่า วิธีการนี้ผู้สมัครแจกจ่ายทรัพย์สินของตนเองอย่างไม่เป็นระบบและไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าชาวบ้านจะเลือกตนเองมากน้อยขนาดไหน เพราะเมื่อเงินทองสิ่งของหลุดจากมือผู้สมัครหรือตัวแทน ไปสู่ชาวบ้าน ผู้สมัครไม่มีวิถีทางใด ๆ ที่จะไปบังคับให้ชาวบ้านลงคะแนนให้ได้ การตัดสินใจว่าจะเลือกหรือไม่เลือกของชาวบ้านนั้นขึ้นกับความพอใจและสมัครใจของชาวบ้านเองเป็นหลัก ส่วนทุจริตซื้อ-ขายเสียงนั้นผู้สมัครมีกลไกการตลาดที่ชัดเจนแน่นอนถึงขนาดว่าจ่ายลงทุนไปเท่าใดจึงจะคุ้มทุน หัวคะแนนเปรียบเสมือนพนักงานขาย หากกำหนดได้ถึงเป้าหมายหรือทะลุเป้า ก็ยังมีโบนัสให้อีกเป็นการสร้างแรงจูงใจ ดังนั้นวิธีการนี้จึงแตกต่างกับวิธีการทุจริตหาเสียง การหาเสียงโดยการแจกสิ่งของนั้นมีพัฒนาการที่ยาวนานพอสมควรและเกิดขึ้นในการเลือกตั้งของประเทศไทยหลายยุคหลายสมัยแล้ว วิธีการในช่วงแรก ๆ อาจจะมี เช่น โบรมัน ๆ เช่นการแจกน้ำปลา ปลาหู หรือ รองเท้า เป็นต้น เทคนิคในการแจกก็ทำแปลก ๆ เช่น บางคนแจกรองเท้าไปข้างเดียว หลังเลือกตั้งหากได้ตำแหน่งก็จะให้ชาวบ้านไปอีกข้างหนึ่ง หรือบางคนฉีกธนบัตรเป็นสองท่อนแล้วให้มารับอีกท่อนหลังเมื่อไปลงคะแนนมาแล้ว เป็นต้น แม้ว่าผู้สมัครบางส่วนยังใช้วิธีการแจกสิ่งของอยู่ แต่นั่นไม่ใช่วิธีการหลักที่จะทำให้ได้คะแนนขึ้นมา ผู้สมัครแต่ละคนใช้วิธีการหาเสียงและแจกสิ่งของต่างกัน ตามกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมาย อย่างไรก็ตามมีอยู่สิ่งหนึ่งที่ดูเหมือนว่าจะเป็นสิ่งสากลสามารถใช้ได้ทั้งเขตในเมืองและชนบท คือ ผู้สมัครสามารถใช้เงินเป็นเครื่องมือฝ่ามิติทางวัฒนธรรมและพื้นที่ได้ เงินจึงเป็นกลไกเครื่องมือในการแสวงหาคะแนนนิยมที่มีบทบาทสำคัญต่อการเลือกตั้งของสังคมไทยในปัจจุบัน

4.2 การทุจริตซื้อ-ขายเสียง เป็นวิธีการหลักเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้งของสังคมไทย จนอาจกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีผู้สมัครคนใดเลยที่ได้รับเลือกตั้งโดยปราศจากการซื้อ-ขาย

เสียง วิธีการนี้ได้ระบาดแผ่ไปในทุกภาคทุกจังหวัด ด้วยกรรมวิธีที่เหมือนกันบ้างแตกต่างกันบ้าง การคิดค้นและประยุกต์ใช้วิธีนี้นั้น ได้กระทำกันอย่างแพร่หลาย ส่วนรูปแบบการใช้ขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ การซื้อ-ขายเสียงนี้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยเจตจำนงของผู้ซื้อและสามารถผลักดันให้เกิดสัญญาแลกเปลี่ยนอย่างแน่นอน ผู้ขายมีโอกาสน้อยมากที่จะบิดพลิ้ว เพราะกลไกในการควบคุมกำกับของผู้ซื้อโดยส่วนมากจะทำงานได้อย่างค่อนข้างมีประสิทธิภาพ

4.2.1 กรรมวิธีตกเขี้ยวคะแนน ศัพท์คำว่าตกเขี้ยวคะแนนนี้เอามาจากเรื่องแนวคิดของการตกเขี้ยวของนายทุนที่ทำกับชาวนาไทยโดยทั่วไป เป็นเพียงแต่เปลี่ยนเรื่องมาในทางการเมืองของการเลือกตั้ง โดยผู้สมัครเปรียบเสมือนนายทุน ส่วนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเปรียบเสมือนชาวนา กรรมวิธีตกเขี้ยวเป็นแนวทางการหาเสียงต่อกลุ่มคนหรือต่อชุมชนคล้าย ๆ กับการหว่านพืช แต่ต่างกันที่การมีข้อผูกมัดและไม่มีข้อผูกมัดเท่านั้น ผลของการมีสัญญาผูกมัดระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย จึงทำให้การตกเขี้ยวคะแนนกลายเป็นรูปแบบกรรมวิธีของการซื้อ-ขายเสียงอีกอย่างหนึ่ง สิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการตกเขี้ยวคือ “เหยื่อตกเขี้ยว” ซึ่งได้แก่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ เจือปนในเวลาของการตกเขี้ยวมักเกิดในช่วงต้น หรือกลางฤดูการหาเสียง โดยผู้สมัครจะส่งแกนนำหัวคะแนนหลักของตนไปพบปะกับผู้นำชาวบ้าน แล้วเสนอเงื่อนไขที่ผู้สมัครจะกระทำให้หมู่บ้าน เช่นจะซ่อมถนนให้ หรือจะขุดสระน้ำให้ หรือสิ่งอื่น ๆ ที่ชุมชนต้องการซึ่งมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมสาธารณะหรือส่วนรวมของหมู่บ้านเป็นหลัก ภายหลังจากเมื่อผู้นำหมู่บ้านรับข้อเสนอลงแล้ว ก็จะนำไปปรึกษาหารือกัน หากตกลงบรรดาผู้นำก็จะกลายเป็นหัวคะแนนให้กับผู้สมัครและนำสิ่งเหล่านี้ไปพูดคุยกับชาวบ้าน โดยโน้มน้ำหนักใจให้ชาวบ้านเห็นว่าหากเลือกผู้สมัครคนนี้ได้แล้วชาวบ้านจะได้อะไรตอบแทนบ้าง เมื่อตกลงแลกเปลี่ยนกันเสร็จแล้วผู้สมัครก็จะส่งคนลงไปดำเนินการตามที่ได้สัญญากับชาวบ้าน แต่อาจจะทำให้ในลักษณะครึ่ง ๆ กลาง ๆ ไปก่อน จนกระทั่งเมื่อรู้ผลคะแนนแล้ว จึงจะตัดสินใจว่าจะดำเนินการให้ลุล่วงไปหรือจะทิ้งไว้แค่นั้น เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นผู้สมัครจะส่งคนลงไปตรวจสอบคะแนนตามหน่วยเลือกตั้งต่างๆ หมู่บ้านใดที่ทำคะแนนเข้าเป้าก็จะทำในสิ่งที่สัญญาไว้ให้เสร็จสิ้น ส่วนหมู่บ้านใดที่คะแนนไม่เข้าเป้าก็อาจจะถูกละเลยไป

4.2.2 การเล่นพนันและห่วยผู้สมัคร สังคมไทยกับการเล่นพนันมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันอย่างลึกซึ้งซึ่งเรียกได้ว่าแทบทุกอย่างที่มีการแข่งขันจะต้องมีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้องคนไทยส่วนใหญ่ต่างก็มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ทั้งนั้น เพียงแต่ขนาดความมากน้อยอาจจะแตกต่างกันออกไป การพนันที่นิยมกันมากคงไม่มีอะไรเกินไปกว่าห่วยใต้ดิน ซึ่งเป็นผลพวงจากสื่อเตอร์นั่นเอง สังคมชาวบ้านไม่ว่าจะตามชนบทหรือเมือง มีอาชีพอะไรก็ตาม ยากที่จะปฏิเสธได้ว่าเคยซื้อสื่อเตอร์หรือห่วยใต้ดิน ส่วนการพนันอื่น ๆ ที่นิยมรอง ๆ ลงมาในปัจจุบันก็คงไม่พ้นเรื่องการแข่งขันชกมวย โดยเฉพาะเมื่อสื่อทางโทรทัศน์สามารถชวนไปได้ทุกหมู่บ้านทุกตำบล ทั้งวัยรุ่น วัยทำงาน และ

วัยกลางคนต่างก็เฝ้าอยู่น้ำโทรทัศน์ และส่งเสียงเชียร์ตลอดจนต่อรองเอาแพ้ชนะกัน โขมง โจงเงง ปรากฏการณ์ที่หิบบกมานี้แสดงให้เห็นว่าสังคมไทย ได้ส่งเสริมการเล่นพนันและการเล่นพนันได้ ฝังอยู่ในสายเลือดอยู่ในจิตใจของคนไทยอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การพนันกลายเป็น ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย และก่อรูปกันมาข้ามชั่วอายุชน

การพนันเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างไร การเลือกตั้งมีทั้งความเหมือนและแตกต่างจากการแข่งขันประเภทอื่นๆ ส่วนที่เหมือนกันคือมีทั้งผู้แพ้และผู้ชนะ อันเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปของการแข่งขัน ส่วนด้านที่ต่างกันคือผลแพ้ชนะมีผลต่อกระทบอย่างสูงต่อผู้แข่งขัน และผู้ที่เกี่ยวข้องสนับสนุน จึงทำให้ผู้เข้าแข่งขันทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองชนะการแข่งขันให้ได้ ดังนั้น ผู้สมัครบางคนจึงใช้เทคนิคของการพนัน ในวิถีชีวิตของชาวบ้านเข้ามาเชื่อมและทำให้กลายเป็น คะแนนเสียงได้ วิธีเล่นเพื่อให้ได้คะแนนเสียงนั้นใช้การต่อรอง โดยหิบบกจากการต่อรองในวงกรมวยมาใช้ กล่าวคือ ผู้สมัครจะให้ตัวแทนแกนหัวคะแนนของตนออกไปต่อรองกับชาวบ้าน โดยที่ผู้สมัครที่ใช้วิธีนี้ จะสร้างสถานการณ์ให้คู่แข่งเป็นต่อหรือเสียดีกว่า ส่วนตัวเองนั้นมีสภาพเป็นรอง หัวคะแนนก็ทำทีไปต่อกับชาวบ้านในอัตรา 2 ต่อ 1 บ้าง 3 ต่อ 1 บ้าง และในอัตราอื่น ๆ ซึ่งขึ้นกับสภาพของพื้นที่และเมื่อชาวบ้านผู้สมัครคนนั้นไว้ ผู้อยากให้ คนที่ตนเล่นชนะเพราะจะได้เงินคืนกลับมา 2-3 เท่า จึงพยายามไปชักชวนเพื่อนฝูงและเพื่อนบ้านมาร่วมเล่นและร่วมหาเสียงไปในตัว กล่าวให้ชัดผู้ที่เล่นการพนันโดยเล่นในฐานะผู้รองนี้จะเป็นผู้ลงคะแนนเสียงแก่ผู้สมัครที่ตนรองไว้ อย่างค่อนข้างแน่นอน การที่จะทำได้คะแนนเสียงมาก หัวคะแนนจึงต้องเข้าไปคลุกคลีและต่อรองกับชาวบ้านให้ได้จำนวนมากที่สุด อย่างไรก็ตามการต่อรองผู้สมัครนั้นหาใช่เรื่องที่จะทำได้โดยง่าย แต่อย่างใด จะต้องทำอย่างมีศิลปะและกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างเป็นทางการมากที่สุด จึงจะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้ ถ้าหากทำอย่างไม่ระมัดระวังและฝ่ายคู่แข่งสามารถจับทิศทางได้ โอกาสที่จะถูกเล่นกลับโดยคู่แข่งก็มีสูง วิธีการเล่นกลับก็คือ การสร้างอัตราต่อรองใหม่ หากทำสำเร็จทิศทางคะแนนก็จะเปลี่ยนไป ด้วยเหตุนี้เอง การต่อรองของผู้สมัครโดยทั่วไปมักนิยมทำกันเป็นระยะ ๆ เพื่อหยั่งเชิงบางทีก็แกล้งปล่อยข่าวลือ ส่วนการทำอย่างจริงจังและหนักหน่วงนั้นจะกระทำกันที่ปลายฤดูกาลแข่งขันช่วง 5-7 วันสุดท้ายก่อนวันเลือกตั้ง ส่วนพื้นที่เป้าหมายที่ผู้สมัครมุ่งใช้วิธีนี้ มักจะเป็นพื้นที่ของคู่แข่ง โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ สร้างความปั่นป่วนวุ่นวาย สับสนแก่มวลชนคู่แข่ง และทำให้มวลชนของคู่แข่งเข้าสู่วงจรของการพนันเลือกตั้งนี้ให้ได้

4.2.3 ขบวนการลากพาและการยิงกระสุน การซื้อ-ขายเสียง โดยใช้เงินนั้นเราใช้ ศัพท์โดยรวมเรียกว่า ขบวนการลากพา เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า การดำเนินการมีการร่วมมือกัน ระหว่างบุคคลหลายกลุ่ม มีความเกี่ยวเนื่องกันของกิจกรรมแต่ละประเภทอย่างเป็นทางการนั่นเอง

1) ขึ้นสำรวจรายชื่อผู้ที่เป็นเป้าหมายในการลากพา ผู้สมัครจะใช้ห้วคะแนนของตนเองแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชน สำรวจรายชื่อผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนว่ามีจำนวนเท่าใด และห้วคะแนนผู้นั้นสามารถควบคุมกำกับให้ชาวบ้านลงคะแนนตามที่ได้รับคำสั่งมาได้หรือไม่ ถ้าได้ ๆ ก็คะแนน เมื่อได้ผลที่แน่นอนแล้ว ห้วคะแนนในแต่ละกลุ่ม แต่ละหมู่บ้าน ก็จะถือรายชื่อชาวบ้านเหล่านั้นเอาไว้เพื่อที่จะนำไปเบิกเงินจากห้วคะแนนหลักหรือจากผู้สมัครต่อไป

2) การเตรียมกระสุน กระสุนในที่นี้ หมายถึง เงิน นั่นเอง รูปแบบของกระสุนในยุคแรก ๆ ใช้ธนบัตรโดยตรง โดยที่ทีมงานของผู้สมัครจะนับเงินใส่ซองไว้เป็นอย่างดี บางคนละเอียดถึงขนาดใส่ชื่อผู้รับไว้บนซองด้วย วิธีการเตรียมกระสุนนี้มีหลากหลาย ผู้สมัครบางคนอาจใช้หมายเลขธนบัตรเรียงไปเลย การเตรียมกระสุน มักจะทำในช่วงกลางฤดูเลือกตั้ง เมื่อทราบข้อมูลผู้ลงคะแนนเสียงเป็นที่แน่นอนแล้ว และสำหรับพื้นที่ซึ่งมีการแข่งขันสูง กระสุนที่จะนำไปยิงอาจต้องเตรียมไว้ถึง 3 รอบ

3) การยิงกระสุน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะหากยิงไม่ดีไม่เข้าเป้าก็อาจจะทำให้กระสุนด้าน ไม่ก่อให้เกิดผลอะไร หรือผู้สมัครบางคนเตรียมกระสุนไว้พร้อมแล้ว แต่ยังไม่ออก เพราะถูกสกัดกั้นไว้ก่อนหรือกระสุนไปกองอยู่ที่ห้วคะแนนถูกห้วคะแนนโกงไปบ้างก็มี การโกงในลักษณะนี้มักจะนำไปสู่การตายของห้วคะแนนหลายรายแล้วตามข่าวหน้าหนังสือพิมพ์ การยิงกระสุนให้ได้ผลนั้น ผู้สมัครต้องมีกลไกจากยิงหรือห้วคะแนนที่เอาการเอางานสูง มีระดับอิทธิพลค่อนข้างสูง และที่สำคัญต้องมีความซื่อตรงซื่อสัตย์ต่อผู้สมัครเมื่อกระสุนถูกเป้าหรือเงินถึงมือผู้ใช้สิทธิ์เลือกตั้งก็หาใช่ว่ากระบวนการจะสิ้นสุดลงเพียงแค่นั้น เมื่อถึงวันเลือกตั้งจะมีหน่วยปฏิบัติการของผู้สมัครอย่างน้อย 2 หน่วย เพื่อทำหน้าที่สำคัญ 2 ประการ คือ การแซะ และการคุม ในวันเลือกตั้ง ชาวบ้านบางส่วนเมื่อรับเงินไปแล้วก็หาจะไปลงคะแนนเสียง การทำให้ชาวบ้านออกจากบ้านไปลงคะแนนเสียงจึงเป็นภารกิจที่สำคัญของหน่วยแซะ หากหน่วยเลือกตั้งอยู่ห่างไกลจากบ้านผู้ลงคะแนนเสียง ทีมแซะอาจจะจัดรถสำหรับไว้บริการ การจัดยานพาหนะไว้สำหรับบริการนั้นเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการแซะให้ได้ผลดียิ่งขึ้น นอกจากหน่วยแซะแล้ว ผู้สมัครจะใช้คนอีกจำนวนหนึ่งเรียกว่า หน่วยคุม เพื่อเป็นตัวป้องกันไม่ให้ฝ่ายตรงข้าม แย่งคนที่ตนเองแซะมาไปลงคะแนนให้ผู้อื่น กรณีการขาดทีมงานหน่วยคุมนั้นสำหรับผู้สมัครบางคน มีบทเรียนที่ต้องทำให้เจ็บปวดมาหลายครั้งแล้ว เพราะเมื่อให้คนของตัวเองไปแซะชาวบ้านออกมาได้แล้ว เมื่อมาถึงหน้าหน่วยเลือกตั้งไม่มีคนคอยคุมคอยชี้แจง ชาวบ้านว่าจะต้องกากบาทหมายเลขใด ผู้สมัครฝ่ายตรงข้ามบางคนก็จะใช้ห้วคะแนนของตนไปหลอกชาวบ้านให้กากบาทหมายเลขของตนได้ ผู้ที่แซะมาก็เสียรู้ให้ฝ่ายตรงข้ามไป และทำให้คะแนนเสียงน้อยลง จนอาจเป็นเหตุนำไปสู่ความพ่ายแพ้ได้

เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้ง

แนวการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง

สำนักคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองต่าง ๆ อาจจะสื่อความหมายค่อนข้างเข้าใจยาก ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจถึงแนวคิดและกรอบการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นลักษณะร่วมกันของบรรดาสักคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองที่หลากหลายเหล่านี้

1. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองเน้นที่การวิพากษ์ (Critical) เพราะการวิเคราะห์ดังกล่าวเท่ากับเป็นการปฏิเสธหรือไม่ยอมรับต่อการอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ในสังคม โดยต้องการเน้นให้มีการตั้งคำถามต่อข้อสรุปต่างๆที่เราได้รับตกทอดมาจากอดีต ในกระบวนการนี้เป็นการคัดของปลอมออกจากของจริง หรือ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นการแยกปรากฏการณ์ออกจากเนื้อแท้ ซึ่งในที่สุดแล้ว การวิพากษ์อย่างถึงที่สุดก็จะนำไปสู่ความจริงที่เป็นแก่นแท้ที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังของปรากฏการณ์ที่เรามองเห็น

2. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองเน้นที่การวิเคราะห์แบบเป็นองค์รวม (Holistic or Totality) เพราะการวิเคราะห์นี้ไม่ได้ให้ความสำคัญหลักที่ปัจเจกชน หากแต่เน้นที่ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลต่าง ๆ ตัวแปรที่ใช้วิเคราะห์จึงไม่ใช่ตัวแปรนามธรรม เช่น ระดับราคา อัตราดอกเบี้ย ฯลฯ โดยจะมองที่มนุษย์เป็นหลัก ดังนั้นการศึกษาแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองจะพยายามเน้นและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาของสังคมทั้งสังคมที่เป็นหน่วยรวม โดยมุ่งไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่างๆของสังคมที่ซ้อนทับกันอยู่อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านศาสนาและอุดมการณ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่าปัจจัยต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมล้วนมีความเกี่ยวพันร้อยรัดกันเป็นระบบ ซึ่งหากเราเน้นวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจให้อยู่ในขอบเขตแคบๆ เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยไม่เชื่อมโยงไปถึงปัจจัยอื่น ๆ ในสังคม เราก็คงอาจไม่เข้าใจระบบทั้งหมดได้ และที่สำคัญมากไปกว่านั้นก็คือ เราจะไม่สามารถอธิบายได้ว่า ทำไมปัญหาทางเศรษฐกิจหลายเรื่องจึงยังคงดำรงอยู่ได้ ทั้งที่ก่อให้เกิดผลกระทบถึงชีวิตของผู้คนในสังคมอย่างมากมาย

3. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองเน้นที่การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Analysis) เพราะการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ยืนยันแก่เราได้เป็นอย่างดีว่า สังคมมีพัฒนาการ มีการเคลื่อนไหว และมีการเปลี่ยนแปลง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า มีพลวัต (Dynamic) มิใช่สังคมที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ (Static)

4. การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองเน้นวิเคราะห์ที่ความขัดแย้งและการขัดกัน (Conflict and Contradiction) การวิเคราะห์ดังกล่าวเท่ากับเป็นการปฏิเสธเรื่องความสมดุลหรือความราบเรียบของระบบสังคม หากแต่เชื่อว่า พัฒนาการของระบบสังคมนั้นเกิดจากพลังผลักดันที่มีลักษณะ

เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง และการต่อสู้ระหว่างปัจจัยที่ขัดแย้งกัน การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองจะชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ในท่ามกลางกระบวนการพัฒนาการของระบบสังคมที่เป็นอยู่นั้น มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในลักษณะใดบ้าง ความขัดแย้งสามารถแก้ไขได้ภายในระบบสังคมหรือไม่ หรือเป็นปัญหาในเชิงโครงสร้าง มีปัญหาอะไรบ้างที่เราไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งเหล่านี้ได้อีกต่อไป และทำไมพัฒนาการสังคมแบบถอนรากถอนโคนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น (ปริชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2544 : 23)

ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง (Election) เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ ในอันที่จะมอบความไว้วางใจในตัวแทนของปวงชนไปใช้อำนาจแทนตน การออกเสียงเลือกตั้งเป็น สิทธิขั้นมูลฐานของมนุษย์โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตยอันจะเห็นได้เด่นชัดจากบทบัญญัติข้อ 21 (1) แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) สรุปใจความ สำคัญได้ว่า “เจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล ผู้ปกครองเจตจำนงดังกล่าว ต้องแสดงออกโดยการเลือกตั้งอันสุจริต ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลาด้วยการลงคะแนน เสียงของชายหญิง โดยถือหลักคนละหนึ่งเสียงเท่ากันและกระทำเป็นการลับด้วยวิธีการอื่นใดที่จะรับประกันในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นไปโดยเสรี” (กรมลทองธรรมนูญชาติ. 2525 : 201)

ราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 28) ให้ความหมายของการเลือกตั้งไว้ว่าหมายถึงการเลือกบุคคล เพื่อเป็นตัวแทนตนกรณีต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น

ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2520 : 56) กล่าวว่า การเลือกตั้งหมายถึง การที่ประชาชนได้เลือกบุคคลหนึ่งจากบุคคลหลาย ๆ บุคคลหรือจากบัญชีรายชื่อหนึ่งหรือหลายบัญชี เพื่อให้เข้าไปมีส่วน มีเสียงในคณะบริหารราชการแผ่นดิน

วิสุทธิ โปธิแท่น (2524 : 63) ที่ได้ให้ความหมายการเลือกตั้งไว้ว่าการเลือกตั้ง หมายถึง การที่บุคคลได้เลือกบุคคลหนึ่งหรือบุคคลจำนวนหนึ่งจากหลาย ๆ คน หรือจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่ง หรือบัญชีจำนวนหนึ่งจากบัญชีรายชื่อหลาย ๆ บัญชี เพื่อให้ไปกระทำการอันหนึ่งอันใดแทนตน ความหมายเช่นนี้เห็นได้ว่าได้จำแนกประเภทของการเลือกตั้งไปและแบ่งปรัชญาแนวคิดการเลือกตั้ง ไว้ในตัว

คำนิยามของการเลือกตั้งของนักวิชาการไทยท่านหนึ่งที่ถูกอ้างถึงอยู่เสมอในวงการรัฐศาสตร์บ้านเราได้แก่ กรมลทองธรรมนูญชาติ ที่ว่าการเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็น

กิจกรรมทางการเมืองอันแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องสนับสนุนให้มีการปฏิบัติจัดทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อประชาชน

พิมลจรรย์ นามวัฒน์ (2534 : 716) ให้ความหมายการเลือกตั้งว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการออกเสียงลงคะแนนตามความเห็นของตนเอง โดยอิสระว่าจะเลือกใครเป็นตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่จะได้รับเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือกและผู้ที่ได้รับเลือกด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประเทศมีสิทธิตามที่ได้รับการมอบหมายจากประชาชนให้เข้าร่วมเป็นคณะบุคคลดำเนินการบริหารและปกครอง

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2540 : 217) ให้ความหมาย การเลือกตั้ง หมายถึง เป็นกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ เจตจำนงดังกล่าวปรากฏอยู่ในลักษณะของการเรียกร้อง (Demand) หรือสนับสนุน (Support) ต่อการตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง

วัชรวิทย์ ไชยสาร (2541 : 8-9) ให้ทัศนะว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมือง (Participation) อันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้อง หรือสนับสนุนให้มีการกระทำหรือการละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง หรือตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน โดยที่ประชาชนทั่วไปเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ นโยบายและวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตนด้วยความคาดหวังว่าผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้นจะนำอุดมการณ์ และนโยบายในการบริหารประเทศและทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการเมืองปกครองของประชาชน นั่นเอง

ธ โสธร ตู้อองคำ (2545 : 535-536) กล่าวว่า การเลือกตั้ง (Election) มีนัยความหมายจำแนกออกได้เป็นสองแง่กล่าวคือ การเลือกตั้งในแง่มุ่งของกฎหมายและการเลือกตั้งแง่มุ่งปรัชญา โดยในส่วนแรก การเลือกตั้งในแง่มุ่งของกฎหมายนั้น เป็นการพิจารณาจากกฎหมายการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยทั่วไปแล้วจะมีสภาพอยู่ 3 ประการคือ การเลือกตั้งที่เป็นสิทธิ (Rights) ในแง่นี้ การเลือกตั้งถือเป็นสิทธิที่มีความสำคัญประการหนึ่งที่รัฐจะต้องให้ความคุ้มครอง การเลือกตั้งในฐานะที่เป็นอภิสิทธิ์ (Privilege) เป็นการที่ผู้ลงคะแนนเสียงมีความเป็นอิสระที่จะเลือกกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ที่ได้รับการยอมรับจากกฎหมาย ปราศจากการแทรกแซงหรือเกี่ยวข้องกับ

บุคคลอื่นเป็นต้น และการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นหน้าที่ (Duty) อันหมายถึง การที่บุคคลจำเป็นต้องกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีสภาพเป็นหน้าที่จึงเป็นไปได้โดยที่กฎหมายได้ระบุหรือบังคับให้ผู้ลงคะแนนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่ากฎหมายได้ระบุหรือบังคับให้ผู้ออกเสียงลงคะแนนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่ต้องกระทำ กระลงคะแนนเสียงที่กำหนดไว้หน้าที่ทางการเมืองของประชาชน โดยผลทางบังคับของกฎหมายเช่นนี้ ยกตัวอย่างได้แก่ประเทศไทย ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทย หากเพิกเฉยจะต้องถูกลงโทษด้วยการเสีสิทธิทางการเมืองบางประการเป็นต้น

ในส่วนที่สอง การเลือกตั้งในแง่มุมมองปรัชญา แบ่งออกได้เป็น 3 ประการดังนี้

ประการแรก การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีสภาพเป็นสิทธิตามธรรมชาติ (Natural Rights) กล่าวคือ เป็นสิทธิที่เกิดมากับบุคคลในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของรัฐ ทั้งนี้เพราะบุคคลย่อมเสมอภาคกัน อันเป็นลักษณะตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งหากบุคคลผู้ใดเป็นผู้บรรลุนิติภาวะมีความเป็นผู้ใหญ่และไม่มีลักษณะต้องห้ามแล้ว จะมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ประการที่สอง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีสภาพเป็นภารกิจสาธารณะ (Public Affairs) กล่าวคือ ความก้าวหน้าของสังคมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของบุคคลให้เป็นที่ไปตามหน้าที่อย่างชาญฉลาด เมื่อเป็นดังนี้ การให้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงจำกัดเฉพาะแก่บุคคลที่เหมาะสมและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยดีเท่านั้น การดำเนินการตามแนวนี้ บุคคลจึงอาจถูกกำหนดสิทธิในการลงคะแนนได้เสมอ หากเมื่อปรากฏว่าบุคคลนั้นเขาถึงลักษณะที่ไม่สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างถูกต้อง

ประการที่สาม การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีสภาพเป็นสิทธิคัดค้านการกระทำ กล่าวคือ ผู้ออกเสียงลงคะแนนที่คัดค้านการกระทำ หรือนโยบายของรัฐจะลงคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งพรรคการเมืองที่ตรงกันข้ามกับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สนับสนุนรัฐบาลหรือร่วมรัฐบาล พรรครัฐบาล หรือพรรคร่วมรัฐบาล ในวันที่มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือวันเลือกตั้งเป็นสำคัญจากความหมายดังกล่าวข้างต้นอาจสรุปค่านิยมของการเลือกตั้งได้ว่าหมายถึง กระบวนการและกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทั้งบทบาทในแง่การกำหนดตัวผู้บริหารประเทศ และการแสดงบทบาทตามเจตนารมณ์ในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารประเทศของผู้มีอำนาจปกครอง ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล หรือเป็นการที่ประชาชน ได้แสดงออกซึ่งมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) โดยการออกเสียง (Voting) ลงคะแนนเลือกตัวแทนของเขาตามความเห็น โดยอิสระว่า

จะเลือกผู้ใดเป็นตัวแทนของตนไปใช้อำนาจอธิปไตย ทั้งในทางนิติบัญญัติและการบริหารกิจการของประเทศผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้ที่สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือก และผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมดมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง

การเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรงได้มีการใช้มาในครั้งแรกในปี พ.ศ. 2518 ในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบกรุงเทพฯ และปัจจุบันได้มีการนำรูปแบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงมาใช้อีกครั้งก็เนื่องจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญพ.ศ. 2540 ในมาตรา 258 กำหนดให้ที่มาของคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มีที่มาได้สองทางทางแรกให้มาจากมติของสภาท้องถิ่นหรือทางที่สองให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนท้องถิ่น (โกวิท พวงงาม. 2543 : 11)

ความต้องการโครงสร้างผู้บริหารท้องถิ่นมาจากมติของสภาท้องถิ่นเนื่องมาจากจุดอ่อนและปัญหาของโครงสร้างนี้ตามคำกล่าวของ (โกวิท พวงงาม. 2543 : 12) ดังนี้

1. โครงสร้างที่ผู้บริหารมาจากมติของสภาท้องถิ่น ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นต้องพึ่งพาอาศัยหรือต้องการเสียงสนับสนุนข้างมากมาจากสภาท้องถิ่น ฉะนั้นหากผู้บริหารท้องถิ่นไม่สามารถควบคุมเสียงข้างมากในสภาท้องถิ่นได้ ก็เป็นการเปิดช่องให้สมาชิกสภาคนอื่นหรือจากกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามใช้กลไกกลนี้โค่นล้มผู้บริหารท้องถิ่นลงจากตำแหน่ง จึงอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารท้องถิ่นบ่อยครั้ง
2. การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้ง ก่อให้เกิดผลเสียต่อการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะจะทำให้เห็นนโยบายขาดความต่อเนื่อง ยากที่จะผลักดันนโยบายต่าง ๆ ให้เป็นรูปธรรมได้และท้ายที่สุดผลเสียและความเสียหายก็จะตกแก่ประชาชนในท้องถิ่น
3. โครงสร้างที่ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากสภาท้องถิ่น เป็นโครงสร้างที่สมาชิกสภาท้องถิ่นมักจะเรียกร้องผลประโยชน์และเล่นเกมการเมืองกับผู้บริหารท้องถิ่นที่ตัวเองเป็นฝ่ายสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ
4. โครงสร้างที่ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากมติของสภาท้องถิ่น เป็นโครงสร้างที่บริหารท้องถิ่นต้องเอาอกเอาใจสมาชิกโดยให้ผลประโยชน์ต่าง ๆ ตอบแทนระหว่างกันในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อรักษาเสียงข้างมากเอาไว้ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นต้องคอยเอาใจสมาชิกสภาท้องถิ่นมากกว่าเอาใจประชาชน

5. โครงสร้างที่ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากมติของสภาท้องถิ่น เป็นโครงสร้างที่ผู้บริหารท้องถิ่นไม่ค่อยมีความมั่นคงเนื่องจากสมาชิกสภาท้องถิ่นคอยเรียกร้องให้ผู้บริหารจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อตอบสนองพื้นที่ของตัวเองมากกว่าที่จะบริหารดำเนินไปตามนโยบายและทำให้ขาดประสิทธิภาพในการตอบสนองการแก้ปัญหาของท้องถิ่น ไม่รับหลักการราชบัญญัติรายจ่ายงบประมาณประจำปีและแผนพัฒนาท้องถิ่นประจำปี

ในประเทศประชาธิปไตยที่มีการปกครองแบบท้องถิ่นมีมาเป็นเวลานาน องค์กรปกครองท้องถิ่นมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมและยุคสมัยที่ต่างกัน ในท้องถิ่นและสังคมแต่ละแห่ง

เชนส์ เจริญเมือง (2540 : 52) ได้สรุปรูปแบบเกี่ยวกับองค์กรท้องถิ่นที่ใช้กัน ในต่างประเทศ โดยส่วนใหญ่มีอยู่ 6 แบบ คือ

1. รูปแบบประชุมเมือง (The Town Meeting) ที่ประชุมเมืองที่เป็นตัวแทน (Representative Town Meeting)
2. รูปแบบสภา-นายกเทศมนตรี (The Council-mayor Form)
3. รูปแบบนายกเทศมนตรีอ่อนแอ (The Weak Mayor Form)
4. รูปแบบนายกเทศมนตรีเข้มแข็ง (The Strong Mayor Form)
5. รูปแบบคณะกรรมการ (The Commission Form)
6. รูปแบบผู้จัดการ (The Manager Form)

ที่นี่จะกล่าวถึงรูปแบบที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้บริหาร โดยตรง คือ รูปแบบนายกเทศมนตรีเข้มแข็ง เป็นรูปแบบองค์กรปกครองท้องถิ่น ในสหรัฐที่เริ่มเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการตั้งแต่ทศวรรษที่ 1880 หรือปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา หลังจากเมืองมีการเติบโตใหญ่มาก การพัฒนาอุตสาหกรรมขยายตัวมากขึ้นในเขตเมือง และรูปแบบองค์กรปกครองท้องถิ่นแบบเดิม ที่เรียกว่า แบบนายกเทศมนตรีอ่อนแอ ที่ฝ่ายบริหารหลายคนมาจากการเลือกตั้งโดยตรงมีจุดอ่อนมาก การบริหารขาดประสิทธิภาพ แบบนายกเทศมนตรีเข้มแข็งจึงเป็นทางเลือกใหม่แทนเก่า องค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่นี้มีหลายคนเรียกว่า แบบฝ่ายบริหารเข้มแข็ง (The Strong Executive Form)

ในการคิดหาทางแก้ไขแบบนายกเทศมนตรีอ่อนแอ จุดมุ่งหมายหลักที่ต้องการแก้ไข ก็คือการเพิ่มอำนาจให้แก่ฝ่ายบริหาร ให้นายกเทศมนตรีกุมอำนาจ การกำหนดนโยบายและการบริหาร นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนเหมือนเดิม แต่ตำแหน่งบริหารอื่น ๆ ไม่ให้มาจากการเลือกตั้ง แต่ให้นายกเทศมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งหัวหน้าฝ่ายต่างๆ และสามารถถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ นอกจากนี้ นายกเทศมนตรียังมีอำนาจในการยับยั้งมติของสภาและกำหนดและปรับปรุงงบประมาณ

ส่วนสภาฯ ภายใต้รูปแบบนี้จะมีขนาดเล็ก มีสมาชิกไม่เกิน 7-9 คน สมาชิกสภาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนในเขตต่างๆ ในเมืองขนาดเล็ก พวกเขาจะทำงานไม่เต็มเวลาที่เต็มเวลาและไม่ว่าเมืองเล็กหรือเมืองใหญ่ สมาชิกสภาจะไม่มีตำแหน่งด้านการบริหาร

รูปแบบการปกครองดังกล่าวคิดแปลงมาจากรูปแบบการปกครองสหพันธ์ (Federal Modal) ซึ่งเป็นการปกครองระดับชาติ แต่แตกต่างกันในรูปแบบของการแบ่งแยกอำนาจกันตามสหพันธ์ อำนาจถูกแบ่งแยกออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ ส่วนในระดับเทศบาล ถูกแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายสภาฯหรือฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ โดยทั้งสองฝ่ายต่างได้รับเลือกตั้งจากประชาชน อำนาจตุลาการของเทศบาลมีน้อยมาก สภาเทศบาลอาจเปรียบได้กับรัฐสภา มีอำนาจนโยบายร่วมกับนายกเทศมนตรีและดำเนินการ กำกับ ตรวจสอบการบริหารงานของฝ่ายบริหาร แต่ในทางปฏิบัติภายใต้โครงสร้างที่นายกเทศมนตรีมีอำนาจมาก สภามีอำนาจน้อย จะมีก็เพียงไม่กี่แห่ง ส่วนทางทฤษฎีสภาเทศบาลมีอำนาจในการยับยั้งร่างนโยบายต่าง ๆ รวมทั้งข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายภาษี และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร (กฤษ เพิ่มทันจิตต์ และปกรณ์ ปรียากร. 2540 : 19-20) นายกเทศมนตรีมีอำนาจสูงที่สุดมากตามกฎหมายและในทางปฏิบัติสูงมาก และมีอำนาจในการยับยั้ง เทศบัญญัติที่เสนอโดยสภาเทศบาล นอกจากนี้นายกเทศมนตรียังเป็นผู้แนะนำหรือการเสนอนโยบาย มีอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนหัวหน้ากองต่าง ๆ ในกรณีการบริหารงานบุคคลในเทศบาลภายใต้รูปแบบการปกครองดังกล่าว แม้ว่าพนักงานเทศบาลในหลาย ๆ เทศบาลจะเป็นสมาชิกของสหภาพแรงงาน

เทศบาลมีระบบระเบียบเกี่ยวกับการปกป้องอายุการทำงาน แต่ในหลายๆ เทศบาลด้วยกัน โอกาสการจ้างแรงงานของพนักงานเทศบาลอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของนายกเทศมนตรี นอกเหนือไปจากนี้นายกเทศมนตรียังทำหน้าที่ในการจัดเตรียมงบประมาณ และเป็นผู้กำหนดอัตรางบประมาณรายจ่าย และอัตราภาษี จะเห็นได้ว่านายกเทศมนตรีมีอำนาจสูงมาก ต้องรับผิดชอบต่อการกิจการบริหาร

เทศบาล นายกเทศมนตรีต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและเป็นนักบริหารด้วยเหตุที่มีหลายเมืองคาดว่าคนที่ได้รับเลือกตั้งให้เป็นนายกเทศมนตรีนั้นมีช่างนักบริหารที่มีฝีมือ จึงมีการแต่งตั้งหัวหน้าฝ่ายบริหารขึ้นมา Chief Administrative Officer หรือ ซีเอโอ (CAO) เพื่อให้คนที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ขึ้นมาบริหารงานทุกอย่างตามนโยบายของนายกเทศมนตรี และเป็นตำแหน่งที่มาจากการแต่งตั้งโดยนายกเทศมนตรี

หน้าที่และความรับผิดชอบของ ซีเอโอ แต่ละคนในแต่ละเทศบาลนั้นต่างกัน ไปแต่จุดที่ตรงกันได้แก่ การจัดด้านงบประมาณและการบริหารงานวันต่อวันของฝ่ายบริหาร การจัดระบบ ซีเอโอ ขึ้นมาช่วยให้นายกเทศมนตรีจะเป็นคนเสนอแนวคิดและนโยบาย ต่อจากนั้นก็แสวงหาการสนับสนุน

จากส่วนต่าง ๆ เช่น ไปผลักดันขอการรับรองจากสภา ต่อรองกับศูนย์อำนาจในชุมชนนั้น ๆ ในระดับรัฐและระดับชาติ รวมทั้งเดินทางไปพบประชาชนตามจุดต่าง ๆ

ในประเทศไทย เมืองที่ใช้ระบบนี้มีเพียงเมืองเดียว คือกรุงเทพมหานคร (กทม.) ทั้งสภา กทม. และฝ่ายบริหารมาจากการเลือกตั้งเหมือนกัน ผิดกันตรงที่หัวหน้าฝ่ายบริหารของ กทม. เรียกว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แต่ในเมืองตะวันตกจะเรียกว่า นายกเทศมนตรี และจากที่กล่าวถึง สภาพปัญหาของรูปแบบโครงสร้างผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากมติของสภาท้องถิ่นทำให้เกิดการเรียกร้อง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเป็นการเลือกตั้งผู้บริหาร โดยตรงจากประชาชนจนมาประสบความสำเร็จ ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2546

ในความเห็นของผู้ศึกษามีความเห็นว่าการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง คือระบบการปกครองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตท้องถิ่นของตนได้โดยตรง การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง
2. ฝ่ายบริหารท้องถิ่นกับฝ่ายสภาท้องถิ่น แยกแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้บริหารท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการยุบสภาท้องถิ่น และสภาท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการลงมติไม่ไว้วางใจผู้บริหารท้องถิ่น
3. ผู้บริหารท้องถิ่นมีวาระในการดำรงตำแหน่งที่แน่นอนชัดเจน และไม่ขึ้นอยู่กับวาระของสภาท้องถิ่น
4. คณะผู้บริหารท้องถิ่น (นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี เลขานุการนายกเทศมนตรี) จะเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วยมิได้

แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ความหมายความขัดแย้งทางสังคม

ความขัดแย้ง”มาจากภาษาอังกฤษว่า”Conflict”มาจากภาษาละตินว่า” Configure” แปลว่าการต่อสู้ (Fight) การทำสงคราม (Warfare) ความไม่ลงรอย หรือเข้ากันไม่ได้ (Incompatibility) การขัดแย้งกันและกัน หรือการเป็นปรปักษ์ (Opposition) หมายถึง “การที่บุคคลสองคน กลุ่มคนมีความคิดเห็น ความเชื่อ ความต้องการไม่เหมือนกัน โต้แย้ง หรือโต้เถียง และดิ้นรน ต่อสู้ และการแข่งขันกัน” (Paul. 1973 : 68)

เจมส์ โค และคณะ (James Co and et al. 2002 : 22) เห็นว่า “ความขัดแย้ง หมายถึง ต่อสู้กัน หรือการแข่งขันกันระหว่างความคิด ความสนใจ หรือผลประโยชน์ มุมมอง รสนิยม ค่านิยม แนวทาง

ความชอบ อำนาจ สถานภาพ ทรัพยากร” ซึ่งความขัดแย้งในลักษณะนี้อาจเกิดขึ้นในบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือขัดแย้งกับบุคคลอื่น หรือระหว่างคนใดคนหนึ่งกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือหลายๆกลุ่มของบุคคลหรือนิติบุคคล หรือระหว่างกลุ่มบุคคลหลายคนที่อยู่ในกลุ่มหนึ่งกับอีกกลุ่มหนึ่ง หรืออีกหลายๆ กลุ่มของบุคคล

ราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 137) ให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง” หมายถึง “ไม่ลงรอยกัน” นอกจากนี้ ได้อธิบายคำว่า ขัด หมายถึง ไม่ทำตาม ฝ่ายอื่น ขัดไว้ และให้ความหมายคำว่าแย้ง หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ด้านไว้ ทานไว้ ดังนั้นจึงพอเห็นได้ว่า ความขัดแย้งประกอบด้วยอาการ ทั้งขัดทั้งแย้งนั่นคือ แต่ละฝ่ายนอกจากไม่ทำตามกันแล้วยังต่อต้านเอาไว้อีกด้วย

พจนานุกรมของเวบสเตอร์ (Webster. 1994 : 64) กล่าวว่าความขัดแย้ง (Conflict) มาจากภาษาละตินว่า Confligere ซึ่งแปลว่า การต่อสู้ การทำสงคราม ความพยายามที่จะเป็นเจ้าของ การเผชิญหน้าเพื่อมุ่งร้าย การกระทำที่ไปด้วยกันไม่ได้ ในลักษณะตรงกันข้าม การไม่ถูกกัน เมื่อมีความสนใจ ความคิดหรือการกระทำที่ไม่เหมือนกันอีกทั้ง ได้มีผู้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ต่าง ๆ กัน ความหมายที่สำคัญๆมีดังต่อไปนี้

ยูรี (Yuri. 1990 : 45) ได้ ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ 3 ความหมาย ดังนี้ความหมายแรก ความขัดแย้ง หมายถึง ความขัดแย้งที่มีรากฐานเกี่ยวกับผลประโยชน์ อันมาจากความต้องการ และความปรารถนาของมนุษย์ ความหมายที่สองหมายถึงการที่มีจุดยืนไม่ตรงกัน ขัดกัน โดยมีเรื่องของผลประโยชน์ที่แฝงอยู่ในจุดยืนนั้น เกิดจากการที่ต่างคนต่างต้องการสิ่งเดียวกัน ส่วนความหมายที่สาม คือ การแก่งแย่งชิง "อำนาจ" ยูรีให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าการสร้างความร่วมมือกันนั้นเป็นวิธีการสำคัญที่จะจัดการกับความขัดแย้งจากความหมายความขัดแย้งหมายถึงการไม่เข้าใจกัน มีจุดยืนมีอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน มีเป้าหมายในผลประโยชน์ที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน พร้อมแสดงออกในวิธีต่างในพฤติกรรม

วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ (2545 : 2) ความขัดแย้งเป็นการต่อสู้กันหรือการแข่งขันระหว่างความคิด ความเห็น ความสนใจ หรือผลประโยชน์ มุมมอง รสนิยม ค่านิยม แนวทางความชอบ อำนาจ สถานภาพ ทรัพยากร ฯลฯ

ไพฑูรย์ นามบุญลือ (2544 : 18) ความขัดแย้งคือ การดิ้นรนต่อสู้เพื่อความต้องการความปรารถนาความคิด ความสนใจของบุคคล ที่ไปด้วยกันไม่ได้ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต้องเผชิญกับเป้าหมาย ที่ไม่สามารถทำให้ ทุกฝ่ายพอใจ

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 79) เห็นว่าความขัดแย้งหมายถึงบุคคล 2 ฝ่ายหรือมากกว่า มีข้อมูล ค่านิยม ความคิดเห็น และความรู้สึกที่แตกต่างกันความขัดแย้ง คือ การต่อสู้ ชน-แพะ ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ หรือขัดกันระหว่างผลประโยชน์ที่ต่างกัน

พงศ์พันธ์ พงษ์โสภณ (2542 : 141) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความขัดแย้ง (Conflict) คือ สภาพของความไม่ราบรื่นที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล หรือระหว่างกลุ่ม เนื่องจากความต้องการ หรือผลประโยชน์ขัดแย้งกันและไม่สามารถตัดสินใจ หรือหาข้อตกลงร่วมกันได้ และคณะได้ให้ความหมายไว้ว่า ความขัดแย้ง (Conflict) คือ สิ่งที่มีความเห็นไม่ตรงกัน (Disagreement) ซึ่งเป็นผลมาจาก ความแตกต่างกันระหว่างบุคคลแต่ละคนมากกว่า 2 คนขึ้นไปหรือกลุ่มตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป

พรนพ พุกกะพันธ์ (2542 : 162-166) ได้ให้แนวคิดให้กว้างขวางโดยพัฒนาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในการบูรณาการทางสังคมขึ้น โดยมีแนวคิดดังต่อไปนี้

1. ความขัดแย้งกับกลุ่มอื่นนำไปสู่การสร้างเอกลักษณ์และการสร้างความเข้มแข็ง
2. ความขัดแย้งในบางครั้งช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มได้ โดยยอมให้ระบายความกดดันออกไป
3. ความขัดแย้งจริงมีจุดประสงค์ ความขัดแย้งไม่จริงมุ่งลดความตึงเครียด
4. ความขัดแย้งเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นได้ในสภาพที่มีปฏิสัมพันธ์กัน
5. ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจะมีความขัดแย้งเช่นเดียวกับมีสันติภาพ
6. ความสัมพันธ์มีมากอารมณ์พฤติกรรมจะมากขึ้นตามไปด้วย
7. ความขัดแย้งบางครั้งนำไปสู่การขจัดเหตุของความขัดแย้งออกไปและยืนยันความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายใหม่
8. ความสัมพันธ์ที่ไม่แข็งแรงอาจถดถอยจากความขัดแย้ง และในความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งบ่อยครั้งที่แสดงถึงความขัดแย้ง
9. ความขัดแย้งกับกลุ่มภายนอกจะทำให้เกิด ความกลมเกลียว การรวมอำนาจ การเคลื่อนย้ายทรัพยากร
10. ความขัดแย้งกับกลุ่มภายนอกยิ่งเพิ่มมากขึ้น ความอดทนต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนภายในจะลดลง
11. ความต้องการที่จะมีความสามัคคีภายในกลุ่ม บ่อยครั้งจะนำกลุ่มไปขัดแย้ง
12. การแสดงสัญลักษณ์ของกลุ่มยิ่งมากเท่าใดความเป็นศัตรูกับกลุ่มอื่นย่อมเพิ่มขึ้น
13. ความขัดแย้งระหว่าง ฝ่ายต่างๆจะนำไปสู่ การขยายความสัมพันธ์ การสร้างบรรทัดฐานอย่างใหม่และยืนยันบรรทัดฐานเดิม รวมถึงการเพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคม
14. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มบางครั้งเป็นการกระทำที่ปรารถนาให้อีกกลุ่มรวมตัวกัน
15. ความขัดแย้งเป็นการทดสอบอำนาจ
16. ความขัดแย้งนำไปสู่กระบวนการรวมตัวกัน และแสวงหาพันธมิตร

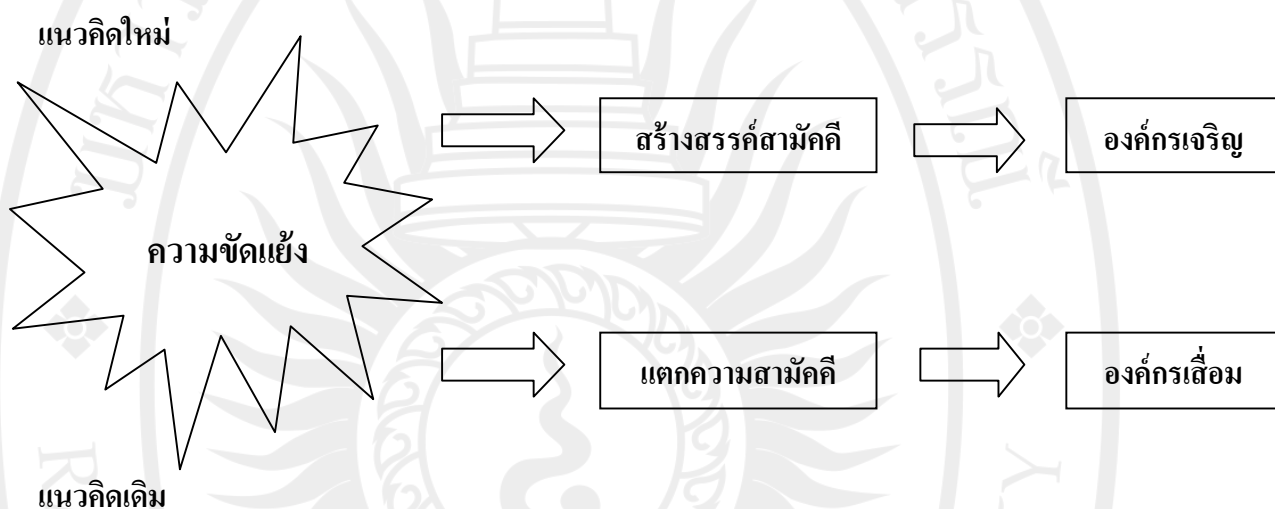
วันชัย วัฒนศัพท์ (2550 : 3) มนุษย์เรารังสีประจำวันควบคู่ไปกับปัญหาความขัดแย้งไม่ว่าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ที่อาจจะเกิดขึ้นมากน้อยต่างกันในแต่ละบุคคล แต่องค์กร ความขัดแย้ง (Conflict) มีทั้งเป็นประโยชน์ และไม่มีประโยชน์ หากไม่ทำความเข้าใจและบริหารไม่ดี ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์เราต้องเข้าใจและคิดว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ครอบครัวยังมีชีวิตและดำรงชีพร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม ได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับการขัดแย้งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. แนวประเพณีนิยม (Traditional view) แนวคิดนี้ได้แพร่หลายในช่วงปี ค.ศ.1930-1948 แนวคิดนี้เชื่อว่า ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นสิ่งเลว มองในแง่ลบเห็นว่าเป็นความรุนแรงไม่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร เห็นควรให้หลีกเลี่ยงหรือกำจัดให้หมดไป ซึ่งถือว่าแนวคิดที่ได้กล่าวตามแนวประเพณีนิยมนี้ ความขัดแย้งเป็นแนวคิดเดิม ความขัดแย้งเป็นสิ่งชั่วร้าย หากใครก่อให้เกิดก็จะถูกมองในแง่ลบเป็นตัวเจ้าปัญหา

2. แนวพฤติกรรม (Behavioral View) แนวคิดนี้ได้แพร่หลายในช่วงปี ค.ศ.1949-1975 ตามแนวคิดนี้ ความขัดแย้งเกิดขึ้นตามธรรมชาติหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความขัดแย้งไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งชั่วร้ายเสมอไป อาจจะทำให้กลายเป็นพลังงานบวกได้ บุคลากรทุกคนต้องการเข้าใจว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติ และหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น สมควรที่จะยอมรับ และทำความเข้าใจแปรวิกฤตให้เป็นโอกาส หรือทุกคนต้องมองให้เป็นปัญหา และพยายามลดระดับของความขัดแย้งให้อยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้

3. แนวคิดปฏิสัมพันธ์ (Interaction View) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดปัจจุบันที่คิดว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดกลุ่มทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพกระตุ้นไม่ให้หยุดอยู่กับที่ ตื่นตัว กระตือรือร้น ประเมินตนเอง และมีความคิดสร้างสรรค์ ความขัดแย้งไม่ใช่จะดีหรือเลวทั้งหมด ขึ้นอยู่กับแบบของความขัดแย้ง ซึ่งเราต้องแยกความขัดแย้งที่เชิงสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ และความขัดแย้งที่ไม่เป็นประโยชน์ออก

จากแนวคิดทั้ง 3 กลุ่มนี้ สามารถสรุปได้เป็น 2 กลุ่ม คือ แนวคิดเดิมกับแนวคิดปัจจุบันดังภาพ โดยนักวิชาการที่สนับสนุนแนวคิดเดิม คือ Max Weber และ Frederick Taylor ที่มีความคิดเห็นตรงกันว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่มีประโยชน์ เป็นการทำลายล้าง ทำให้ผลการปฏิบัติงานมีผลสัมฤทธิ์ต่ำทำให้เกิดความเฉื่อยชา และไม่สร้างสรรค์ โดยได้คิดหาวิธีแก้ปัญหาคือความขัดแย้ง กล่าวคือ มีการออกกฎระเบียบ กระบวนการที่เข้มงวด เพื่อที่จะให้ความขัดแย้งหมดไป สำหรับแนวคิดใหม่นั้นความคิดเห็นว่า ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติ หลีกเลี่ยงไม่ได้ก็เข้าไปรักษาระดับให้เหมาะสม อาจจะให้มีการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นได้ องค์กรมีความเจริญ

ภาพประกอบ 2 แนวคิดใหม่และแนวคิดเดิม

จากภาพสรุปได้ชัดเจนเป็น 2 แนวคิดคือ แนวคิดใหม่ และแนวคิดเดิม

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2545 : 15-16) ได้แบ่งแนวคิดเรื่องความขัดแย้งไว้ 4 แนวคิดดังนี้

1. แนวคิดแบบดั้งเดิมหรือแนวคิดประเพณีนิยม (Traditional Perspective) ได้รับความนิยมในช่วง ค.ศ. 1930-1948 แนวคิดนี้มองความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี และทำให้เกิดผลลบต่อองค์กรอยู่เสมอ เช่น ทำให้คนบาดหมางกันพูดหรือสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง จนเป็นเหตุทำลายความร่วมมือในองค์กรได้ ดังนั้น ผู้บริหารควรหลีกเลี่ยงและต้องกำจัดให้หมดไป จึงจะถือว่าเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถ

2. แนวคิดแบบพฤติกรรมศาสตร์ หรือด้านมนุษยสัมพันธ์ (Behavioral or Human Relation Perspective) แนวคิดนี้เกิดในช่วง ค.ศ.1940-1975 แนวคิดนี้ไม่เห็นด้วยกับแบบดั้งเดิมโดยเห็นว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จึงควรยอมรับว่าความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งในองค์กร ซึ่งผู้บริหารควรทำให้ความขัดแย้งกลายเป็นพลังสร้างสรรค์และเกื้อกูล

การปฏิบัติงาน แม้ว่าบางครั้งความขัดแย้งจะนำมาซึ่งปัญหา แต่มันกลายเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความ
โต้แย้งในกลุ่มต่าง ๆ ทำให้เกิดกลยุทธ์ใหม่ ๆ มาเพื่อแก้ไขความขัดแย้งแบบนั้น ๆ อีกจนมีนวัตกรรม
เกิดขึ้น ความขัดแย้งจะก่อประโยชน์แก่ผู้บริหารได้เพราะจะช่วยให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้
เข้าใจสาเหตุของปัญหาทำให้วิเคราะห์ได้ตรงประเด็นมากขึ้นในแนวคิดเชิงพฤติกรรมศาสตร์จึงเห็นว่า
ผู้บริหารไม่ควรหลบเลี่ยงที่จะเผชิญกับความขัดแย้ง แต่ควรหาทางลดและควบคุมให้เหมาะสมจะได้
กระตุ้นพลังสร้างสรรค์ในองค์กรเจริญและอยู่รอดได้

3. แนวคิดแบบนักปฏิสัมพันธ์ (Inter-actionists Perspective) แนวคิดนี้มองความขัดแย้ง
ในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น และยังมองว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อช่วยกระตุ้นให้การทำงานมีประสิทธิภาพ
เชื่อว่าจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารจึงควรทำให้ความขัดแย้งอยู่ในระดับที่พอเหมาะ จะช่วย
สนับสนุนส่งเสริมให้คนมีความกระตือรือร้น มีใจทำงานตามคำสั่งเหมือนหุ่นยนต์เท่านั้น ความขัดแย้ง
ยังทำให้องค์กรเกิดการพัฒนาริเริ่มรู้อย่างต่อเนื่อง การจัดการความขัดแย้งให้เหมาะสมจึงเป็นหน้าที่
สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหาร

4. แนวคิดสมัยใหม่ (Emerging Perspective) แนวคิดนี้เกิดเมื่อต้นศตวรรษ 1980 เป็นยุค
ที่การบริหารงานแบบญี่ปุ่นได้แผ่อิทธิพลต่อการบริหารไปทั่วโลก ความขัดแย้งเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้
เนื่องจากปัจเจกบุคคลทั่วไปล้วนแต่มีข้อบกพร่อง คงไม่มีใครสมบูรณ์แบบ แต่ความสามัคคีปรองดอง
ทำให้เกิดความสงบสุขได้ แนวคิดนี้เชื่อว่าการจัดการกับความขัดแย้ง ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม
และคำนึงถึงเอกภาพขององค์กร มักใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติ ซึ่งมีจุดแข็งกว่าแนวทาง
ของชาวอเมริกัน โดยเฉพาะในเรื่องความรัก ความสามัคคีและจงรักภักดีกลุ่มและต่อองค์กร ทำให้
สามารถสร้างทีมงานเข้มแข็งและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอันจะนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน
ได้จากแนวคิดและทฤษฎีความขัดแย้งดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ความขัดแย้งเป็นความรู้สึกที่ไม่ดี มีความ
คับข้องใจ ที่ทุกคนไม่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้น แต่ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคม แต่ถ้า
ในองค์กรปราศจากความขัดแย้ง องค์กรจะไม่มีความสำเร็จก้าวหน้าเนื่องจากคิดไปทิศทางเดียวกัน
ดังคำของหมาเจ็ดตง ที่กล่าวว่า “ไม่มีสิ่งใดที่มีความขัดแย้ง ไม่มีความขัดแย้งก็ไม่มีโลก” ฉะนั้นใน
สมัยปัจจุบันเห็นว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องให้อยู่ในองค์กรให้เจริญก้าวหน้า เพราะว่า
ความขัดแย้งจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติ ตลอดจนมีการปรับปรุง
โครงสร้างในองค์กร ส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนายิ่งขึ้นดังภาพ

บาร์นาส (Barnard, 1968 : 145) ได้เขียน ไว้ในหนังสือ The Functions of the Executive
ไว้ว่า “ความขัดแย้ง” นั้น เกิดจากการมีมาตรฐาน หรือมีหลักการงานที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความ
เหลื่อมล้ำ เกิดการครอบงำ จากการใช้อำนาจหรือใช้อิทธิพลเข้ามาต่อรองให้ฝ่ายตนอยู่เหนือกว่า

จึงพบว่า ความขัดแย้งในการทำงานของปัจเจกบุคคล (Conflict of Code) เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงได้ยาก และส่งผลสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การทำงานหยุดชะงัก (Paralysis of Action) เพราะเกิดความเครียดเต็มไปดด้วยอารมณ์ ขุ่นมัว จนทำให้คับข้องใจส่งผลให้ขาดความสามารถในการตัดสินใจและขาดความเชื่อมั่นในตนเองตามมา
2. การมุ่งทำงานตามมาตรฐานอันหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของคนอื่น ทำให้เกิดความไม่สบายใจ รู้สึกผิด ทำให้คนอื่นไม่พอใจและขาดความเชื่อมั่นตนเองได้
3. เมื่อมีความขัดแย้งก็ต้องมีการแก้ไข เกิดการปรับปรุงระบบการทำงาน จะทำให้เปลี่ยนระบบการทำงานบ่อย ๆ อาจทำให้คนสับสนจนปรับตัวไม่ทัน เพราะต้องเรียนรู้ใหม่หลายครั้ง ประสิทธิภาพเดิม ๆ ก็ใช้ไม่ได้ส่งผลต่อขวัญและกำลังใจต่อพนักงานได้ แม้แต่หลักการทำงานที่ผ่านการกลั่นกรองมาเป็นอย่างดีแล้วก็จะย่อมจะพบกับปัญหา ได้เสมอ เพราะคนในองค์กรมีความแตกต่างด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะคิด การรับรู้ และที่สำคัญคือความแตกต่างด้านจริยธรรม ทำให้ “ความขัดแย้ง” กลายเป็นเรื่องที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้ และแนวคิดของ Barnard นี้จะเห็นว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในองค์กรนั้น จะส่งผลด้านลบต่อการบริหารองค์การเป็นสำคัญและ Barnard ก็ยอมรับว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอ แม้แต่จะได้เตรียมการวางแผนจัดการไว้ล่วงหน้าจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นสถานการณ์ที่กระทำของฝ่ายหนึ่งไปขัดขวาง หรือสกัดกั้นการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง ในการที่จะบรรลุเป้าหมายของเขา หรือบุคคลที่มีความแตกต่างในค่านิยม แนวคิด วิธีการ เป้าหมาย แข่งชิงในการใช้ทรัพยากรเงินขีดจำกัด ทำให้องค์กรเจริญและมีความเสื่อมถอยเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคมเนื่องจากปัจเจกบุคคลทั่วไปล้วนแต่มีข้อบกพร่อง คงไม่มีใครสมบูรณ์แบบ แต่ความสามัคคีปรองดองทำให้เกิดความสงบสุขได้ ปัจจัยที่มีผลต่อความขัดแย้ง

ผู้วิจัยเข้าใจว่า การให้ค่านิยมในลักษณะนี้ เป็นการมองในหลายมิติด้วยกัน ทั้งในแง่รัฐศาสตร์ที่มองประเด็นเรื่องอำนาจ ในแง่การเมืองที่มองประเด็นเรื่องการตัดสินใจในเชิงนโยบาย สาธารณะ และในแง่ของสังคมวิทยาที่กลุ่มคนในสังคมอาจกระทบกระทั่งกัน เกี่ยวกับผลประโยชน์และอุดมการณ์

จากค่านิยมที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งของบุคคลเกิดจากการที่บุคคลต้องตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่การเลือกนั้นอาจเต็มใจเลือกหรือจำใจเลือก ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นสถานการณ์ที่กระทำของฝ่ายหนึ่งไปขัดขวาง หรือสกัดกั้นการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง ในการที่จะบรรลุเป้าหมายของเขา หรือการที่บุคคลที่มีความแตกต่างในค่านิยม ความสนใจ แนวคิด วิธีการ

เป้าหมาย ต้องมาติดต่อกัน ทำงานด้วยกัน หรืออยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน โดยที่ความแตกต่างนี้ เป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกันหรือไปด้วยกันไม่ได้

ความขัดแย้งการเมือง

ทฤษฎีองค์การส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานมาจากสำนักคิดแบบเหตุผลนิยม ซึ่งไม่ได้คำนึงถึง การเมืองภายในองค์กรแต่อย่างใด แต่งานของเจฟรีย์ เฟฟเฟอร์ (Jeffrey Pfeffer) ได้อาศัยพื้นฐาน ความรู้จากเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ มาใช้อธิบายการเมืองและความสัมพันธ์องค์การ กับสิ่งแวดล้อมขององค์การ

เฟฟเฟอร์ (Pfeffer. 1978 : 15) ได้ให้ความหมายว่าการเมืองในองค์กรเกี่ยวข้องกับการ ได้มา การพัฒนาและการใช้อำนาจเพื่อให้ได้รับผลลัพธ์ตามที่บุคคลและกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งต้องการ ในกระบวนการดังกล่าวจะเกิดความขัดแย้งขึ้น เนื่องจากความคิดเห็นของคนแตกต่างกันและต้องการ การกระทำที่แตกต่างกันด้วย อย่างไรก็ตามความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกระบวนการของการเมืองในองค์กร จะมีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 2 แนว คือ

1. ทศณะแบบดั้งเดิม (Traditional View) แนวคิดที่มองว่าการเมืองเป็นเรื่องที่สนองต่อ ผลประโยชน์ส่วนตัว ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่ดีสำหรับองค์การจึงจำเป็นต้องกำจัดให้หมด ลื่นไปหรือให้เหลือน้อยที่สุด ในดิงเกิล (Nightingale. 1976 : 86) ดังนั้นการเมืองจึงถูกมองว่าเป็น เรื่องหลอกลวงและไม่ซื่อสัตย์ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ของส่วนบุคคล

2. ทศณะแบบพหุนิยม (Pluralistic View) แนวคิดนี้มองว่าการเมืองเป็นกระบวนการ ธรรมชาติที่เกิดขึ้นภายในองค์กร เพื่อแก้ไขปัญหาความแตกต่างระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ภายในองค์กร ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แต่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ครอบฟัน (Robbins. 1974 : 153) องค์กรที่ไม่มีความขัดแย้งเลยถือว่ายังเกิดความแตกต่างไม่มากนัก ในเรื่อง วัตถุประสงค์ ทักษะ และทัศนคติ ในอันที่จะทำให้้องค์การประสบความสำเร็จ ความขัดแย้งเป็น สัญลักษณ์ของความมีสุขภาพและพลังงาน และควรถูกควบคุมเมื่อความขัดแย้งมากเกินไป ในดิงเกิล (Nightingale. 1976 : 86)

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2549 : 217-218) ได้ให้เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งใน องค์กร ได้แก่ การพึ่งพาซึ่งกันและกัน วัตถุประสงค์และความเชื่อเรื่องเทคโนโลยีที่ต่างกัน และ ทรัพยากรหายากโดยมีลำดับดังต่อไปนี้

1. การพึ่งพาซึ่งกันและกัน คือ การที่บุคคลหรือหน่วยหนึ่งต้องอาศัยบุคคลหรือหน่วยงานอื่น โดยผลที่เกิดขึ้นกับบุคคลหรือหน่วยงานหนึ่งจะส่งผลกับอีกฝ่ายอื่นด้วย หากไม่มีการพึ่งพาซึ่งกัน และกัน ก็ไม่มีความจำเป็นต้องมีการใช้อำนาจด้วยเช่นกัน

2. วัตถุประสงค์และความเชื่อเรื่องเทคโนโลยีแตกต่างกัน ความแตกต่างขององค์การเป็นเหตุผลให้หน่วยงานย่อย ๆ มีวัตถุประสงค์ต่างกัน รวมทั้งความเชื่อในเรื่องวิธีการไปสู่ผลผลิตก็อาจแตกต่างกันจึงนำไปสู่ความขัดแย้งได้

3. ทรัพยากรหายาก เมื่อไรที่ทรัพยากรไม่เพียงพอสำหรับความต้องการของสมาชิกในองค์การ การจัดลำดับความสำคัญในการจัดสรรทรัพยากรก็แตกต่างกัน จึงมีโอกาทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น

พอนด์ (Pondy, 1967 : 28) ได้เสนอว่ากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งภายในองค์การโดยมองเป็นกระบวนการที่มี 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ความขัดแย้งแฝงเร้น ถือเป็นขั้นตอนที่ยังไม่ชัดเจน โดยมองว่าความแตกต่างในระดับแนวตั้งและแนวนอนขององค์การจะนำไปสู่ความแตกต่างของวัตถุประสงค์ อันเป็นผลให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ นอกจากนี้ที่มาของความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานยังเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. การพึ่งพิงซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะเทคโนโลยีซึ่งต้องมีการพึ่งพิงกัน เพราะการกระทำของหน่วยงานหนึ่งมีผลต่ออีกหน่วยงานหนึ่งจึงมีโอกาทำให้เกิดความขัดแย้ง

2. ความแตกต่างในวัตถุประสงค์และการลำดับความสำคัญ เมื่อวัตถุประสงค์ไม่สอดคล้องย่อมมีโอกาสเกิดความขัดแย้งกันได้ เพราะวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหนึ่งอาจขัดขวางความสามารถของหน่วยงานหนึ่งในการบรรลุวัตถุประสงค์ก็ได้

3. ปัจจัยจากระบบราชการ เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากสถานะที่ไม่สอดคล้องกัน เช่น ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มงานหลักและกลุ่มงานสนับสนุน เพราะโดยทั่วไปผู้ที่ทำงานในกลุ่มงานหลักมักมองว่าตนมีความสำคัญต่อองค์การมากกว่าสายงานสนับสนุน

4. เกณฑ์ของผลงานไม่สอดคล้องกัน หากหน่วยงานต่าง ๆ มีเกณฑ์การพิจารณาเรื่องการติดตามผล การประเมินผล และการให้รางวัลแตกต่างกัน มีโอกาสให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้

5. การแข่งขันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรหายาก ปัญหาการจัดทรัพยากรย่อมเกิดขึ้นตามมา และแต่ละหน่วย คนย่อมมักจะแข่งขันกันเองเพื่อแย่งชิงทรัพยากรนั้น โคเซอร์ (Cosser, 1957 : 92)

ขั้นตอนที่ 2 การรับรู้ความขัดแย้ง จะเกิดขึ้นเมื่อวัตถุประสงค์ของตนถูกขัดขวางจากอีกกลุ่มหนึ่ง ในขั้นตอนนี้แต่ละกลุ่มย่อยจะเริ่มพยายามหาสาเหตุของความขัดแย้งและพยายามหาทางแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 การรู้สึกถึงความขัดแย้ง มักจะพัฒนาการโต้ตอบโดยใช้อารมณ์ ความรู้สึกกลับไปยังอีกฝ่ายหนึ่งอย่างรวดเร็ว และมักจะพัฒนาความเป็นกลุ่มของตนเองและฝ่ายตรงข้าม

ขึ้นมา โดยคำหาคความผิดพลาดของอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อความขัดแย้งมีความรุนแรงขึ้น ความร่วมมือจึงมีน้อยลง

ขั้นตอนที่ 4 ความขัดแย้งชัดเจน เป็นการโจมตีกันอย่างรุนแรงและเปิดเผยระหว่างบุคคลและกลุ่ม เป็นเรื่องที่ได้ทั่วไป การต่อสู้ของผู้บริหารระดับสูงเพื่อผลักดันตนเองให้สูงขึ้น โดยให้อีกฝ่ายเสียหาย

ขั้นตอนที่ 5 ผลของความขัดแย้ง จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็ว โดยการแก้ไขจากผู้บริหารระดับอาวุโส และถ้าความขัดแย้งได้รับการแก้ไขก่อนที่จะมาถึงขั้นตอนที่ 5 ผลของการแก้ไขก็จะนำไปสู่ความสัมพันธ์ในการทำงานที่ดีที่สุดได้ แต่หากปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขผลคือ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่เอื้อต่อความร่วมมือกันตลอดไป (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2549 : 228)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจองค์ความรู้ทางด้านผลการศึกษาที่ตรงหรือใกล้เคียงกับหัวข้อในการวิจัยพบว่า มีเอกสารงานวิจัย ดังนี้

โอพาร ถิ่นบางเตียว (2546 : 55) ได้วิจัยเรื่อง การเมืองท้องถิ่นกับการนำรูปแบบการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี โดยตรงมาใช้ในการปกครองท้องถิ่นเทศบาล ตรีศึกษา เทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง โดยใช้วิธีการศึกษา คือ การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ ในลักษณะที่เป็นกรณีศึกษา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า โครงสร้างอำนาจชุมชนในอดีตมีความสัมพันธ์แบบระบบเครือญาติ เงินตราได้กีดกร่อนความสัมพันธ์แบบพึ่งพาระหว่างกันของระบบเครือญาติผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจในชุมชนเริ่มมีบทบาทในการอุปถัมภ์ชาวบ้าน การขึ้นสู่อำนาจของกลุ่มอำนาจใหม่ภายใต้บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้สถาปนาระบบธุรกิจ การเมืองขึ้น เป็นเงื่อนไขหลักในการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งอำนาจทางการเมือง

ประเสริฐ รักเผ่า (2548 : 45) ได้วิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงจังหวัดระยอง โดยใช้วิธีการศึกษา คือการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ ในลักษณะที่เป็นกรณีศึกษา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปร่างเศรษฐกิจและการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรงของจังหวัดระยอง และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปร่างเศรษฐกิจและการเมืองกับกระบวนการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรงของจังหวัดระยอง ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรง ตั้งอยู่บนโครงสร้างอำนาจซึ่งมีลักษณะเป็นโครงสร้างอำนาจ 3 ชั่วโมงอำนาจ คือกลุ่มบ้านค่าย กลุ่มบ้านเพ และกลุ่มแกลง โดยทั้งสามกลุ่มมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน กลุ่มบ้านค่ายมีฐานะทางเศรษฐกิจจากการรับเหมาก่อสร้าง กลุ่มบ้านเพมีฐานะทางเศรษฐกิจจากการทำประมงและการท่องเที่ยว กลุ่มแกลงมีทุนทางสังคมและเป็นนักการเมือง

อาชีพ และมีกลุ่มอิสระเป็นตัวสอดแทรก โดยการสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่มเป็นกลไกในทางการเมือง เพื่อเข้าสู่การแข่งขันในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด การก่อรูปของพันธมิตรทางการเมืองภายใต้โครงสร้างอำนาจหลักในจังหวัดระยองมีผลต่อกระบวนการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรง การเลือกตั้งมีการต่อสู้แข่งขันกันอย่างเข้มข้นและยืดเยื้อถึง 3 ครั้ง จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่าสมควรเสนอแนวทางเพื่อปรับปรุงการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรง โดยให้มีขั้นตอนการปรับปรุงรูปแบบการเลือกตั้งที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละจังหวัดที่มีโครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองที่แตกต่างกัน

โอพาร์ ถิ่นบางเตียว (2548 : 48) ได้วิจัยเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมืองของการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรง จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออก โดยใช้วิธีการศึกษา คือ การวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ ในลักษณะที่เป็นกรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การศึกษา เศรษฐศาสตร์การเมืองของการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรงจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออก พบว่า การเมืองของการเลือกตั้งนายก อบจ. ตั้งอยู่บนโครงสร้างอำนาจซึ่งเป็นโครงสร้างแบบ 3 ขั้วอำนาจ คือ กลุ่มน้ำจืด กลุ่มน้ำเค็ม และกลุ่มน้ำกร่อย เป็นหลักและการเลือกตั้งนายก อบจ. ครั้งนี้มีรูปแบบการสร้างพันธมิตรระหว่างขั้วอำนาจทั้ง 3 โดยมีกลุ่มอิสระเป็นตัวแทรก กล่าวคือ กลุ่มน้ำเค็มได้สร้างพันธมิตรกับกลุ่มน้ำกร่อย ในขณะที่กลุ่มน้ำจืดได้เสริมพลังอำนาจโดยการสร้างพันธมิตรกับกลุ่มการเมืองใหม่เพื่อแย่งชิงตำแหน่งนายก อบจ. กับกลุ่มน้ำเค็ม การแข่งขันทางการเมืองในการช่วงชิง ตำแหน่งนายก อบจ. ทั้ง 2 กลุ่มมีความคาดหวังและต่อสู้ทุกวิถีทางเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการแข่งขันครั้งนี้ เพราะตำแหน่งนายก อบจ. มีความสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมืองของแต่ละกลุ่มที่จะต้องช่วงชิงเพื่อใช้ตำแหน่งนายก อบจ. ในการสร้างฐานการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมถึงการเข้าแสวงหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

การเลือกตั้งนายก อบจ. ครั้งนี้ กลุ่มการเมืองหลักต่างมีความจำเป็นในการสร้างพันธมิตรเพื่อชิงตำแหน่งนายก อบจ. ในครั้งนี้ เนื่องจากเกิดจากการเกิดความไม่เพียงพอในทรัพยากรทางการเมืองซึ่งจำเป็นต้องระดมทรัพยากรระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่มน้ำเค็มต้องการรักษาฐานอำนาจของตำแหน่งนายก อบจ. จำเป็นต้องสร้างพันธมิตรกับกลุ่มน้ำกร่อยเพื่อหวังคะแนนเสียง กลุ่มน้ำกร่อยมีความต้องการที่จะรักษาฐานเสียงของตนเองเพื่อเป็นฐานในการเลือกตั้ง ส.ส. ในครั้งต่อไป สำหรับความจำเป็นของกลุ่มน้ำจืดต้องดึงกลุ่มการเมืองนอกขั้วอำนาจเป็นพันธมิตรเนื่องจากความไม่เพียงพอในทรัพยากรบางประเภท คือสภาพพจน์ทางการเมืองของกลุ่มน้ำจืด ที่ถูกมองว่ามีลักษณะความเป็นเจ้าพ่อใช้อิทธิพลแสวงหาประโยชน์ทำให้คะแนนนิยมทางการเมืองมีแนวโน้มตกต่ำลง และหากไม่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาควบคุมตำแหน่งนายก อบจ. จะทำให้เสียฐานคะแนน ดังนั้นกลุ่มน้ำจืดจึงจำเป็นต้องแสวงหากลุ่มนอกขั้วอำนาจที่มีภาพลักษณ์ทางการเมืองที่ดีจากการใช้สื่อมวลชน

การค้นพบจากการศึกษาพบว่า การเมืองของการเลือกตั้งนายก อบจ. สอดคล้องกับแนวคิด โครงสร้างอำนาจกลุ่มฝักใฝ่ กลุ่มอำนาจในจังหวัดไม่ว่าจะเป็นกลุ่มน้ำจืด กลุ่มน้ำเค็ม และกลุ่มน้ำกร่อย ไม่ได้มีความหมายภายในกลุ่มแบบนายกับลูกน้องโดยตรงแต่มีลักษณะของการเป็นเครือข่ายระหว่างบุคคลต่าง ๆ โดยมีผลประโยชน์และอุดมการณ์ร่วมกันบางอย่าง กลุ่มหัวอำนาจในจังหวัด เป็นการรวมตัวแบบไม่เป็นทางการโดยขึ้นกับหัวหน้ากลุ่ม คือเป็นการรวมตัวกันโดยอาศัยความสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนตามกฎหมาย เช่น ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ความผูกพันทางด้านความเป็นพวกพ้อง ความสัมพันธ์แบบลูกพี่ลูกน้อง และมีความสอดคล้องกับแนวคิดแบบชั้นนำ (Elites) ในจังหวัดแห่งนี้มีชนชั้นนำอยู่ 3 กลุ่มที่ครอบงำการเมืองท้องถิ่นในจังหวัด ในแต่ละกลุ่มมีฐานทางการเมืองและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน และความขัดแย้งของแต่ละกลุ่มไม่ได้เกิดขึ้นจากความขัดแย้งจากฐานเศรษฐกิจ หากแต่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางการเมืองเป็นประการสำคัญในแต่ละกลุ่ม จะมีความสัมพันธ์กับสมาชิกที่มีลักษณะอุปถัมภ์แบบหลวม

โอฬาร ถิ่นบางเตียว (2548 : 36) ได้วิจัยเรื่อง โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นกับการเลือกตั้ง ส.ส. 2548 : กรณีศึกษาการเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีการศึกษา คือ การศึกษา วิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ ในลักษณะที่เป็นกรณีศึกษา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การศึกษา โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นกับการเลือกตั้ง ส.ส. 2548 : กรณีศึกษาการเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น (Local Power Structure) กับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2548 (วันที่ 6 ก.พ. 48) โดยการศึกษาได้การศึกษาถึงเนื้อหาที่เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ภายในท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มอำนาจชนชั้นนำในท้องถิ่นที่ได้เข้าไปมีบทบาทในการเลือกตั้ง ส.ส. ในจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการแข่งขันเลือกตั้งที่จังหวัดแห่งนี้ที่มีบรรยากาศทางการเมืองที่มีการต่อสู้แข่งขันกันกันอย่างเข้มข้นของกลุ่มต่าง ๆ อย่างชัดเจนภายใต้โครงสร้างอำนาจในท้องถิ่น

แม้ว่าภาพรวมของการเลือกตั้งครั้งนี้จะเป็นการต่อสู้กันอย่างดุเดือดระหว่างพรรคไทยรักไทย กับพรรคประชาธิปัตย์ ที่มีการสร้างนโยบายประชานิยม (Populism) ของมาเพื่อช่วงชิงการสนับสนุนของประชาชนเพื่อเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล แต่ในสภาพการต่อสู้ทางการเมืองที่เป็นจริงในท้องถิ่น ชัยชนะของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งนั้นต้องคำนึงถึงโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น กลุ่มอำนาจ กลุ่มอิทธิพลและชนชั้นนำในท้องถิ่นเป็นเงื่อนไขสำคัญ

ดังนั้นทั้งพรรคการเมืองทั้งไทยรักไทยและประชาธิปัตย์จึงต้องเข้าไปเป็นพันธมิตรกับกลุ่มอำนาจ กลุ่มชนชั้นนำ ภายใต้โครงสร้างอำนาจของแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะแตกต่างกันไป ภายใต้บริบททางเศรษฐกิจการเมืองของแต่ละท้องถิ่น เห็นได้อย่างชัดเจนในกรณีการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองต่าง ๆ พรรคจะต้องเข้าไปอิงกับกลุ่มอำนาจ กลุ่มชนชั้นนำในท้องถิ่น

เพราะอย่างน้อยเป็นการสร้างหลักประกันที่พรรคจะชนะการเลือกตั้ง โดยอาศัยฐานสนับสนุนจากเครือข่ายของกลุ่มอำนาจในท้องถิ่น เช่น อบจ. เทศบาล อบต. เป็นฐานสนับสนุน จึงไม่น่าแปลกใจที่ ส.ส. ทั้งฝ่ายค้านและรัฐบาลต่างก็เป็นสมาชิกของกลุ่มอำนาจหรือชนชั้นนำในจังหวัดตนเองที่เป็นตัวแทนของกลุ่มอำนาจท้องถิ่นภายใต้พรรคการเมืองอีกครั้งหนึ่ง

การสร้างพันธมิตรกันระหว่างพรรคการเมืองกับกลุ่มอำนาจในท้องถิ่นเกิดขึ้นจากต่างฝ่ายต่างต้องแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน กล่าวคือ พรรคการเมืองต้องการฐานคะแนนเสียงที่กลุ่มอำนาจท้องถิ่นมีฐานอยู่เพื่อให้มาสนับสนุนพรรคให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มอำนาจต้องการอาศัยกระแสนิยมของพรรคการเมือง และทรัพยากรทางการเมืองที่กลุ่มตนเองขาดแคลน เช่น เงิน (กระสุนดินดำ) อำนาจรัฐ การประชาสัมพันธ์ การวางแผน และกำลังคน ของพรรคมาช่วยสนับสนุน

การเลือกตั้ง ส.ส. ในจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือถ้าภาพรวมจะเป็นการต่อสู้กันอย่างเข้มข้นระหว่างพรรคไทยรักไทยกับพรรคประชาธิปัตย์ แต่ในระดับท้องถิ่นหรือเขตการเลือกตั้งนั้นยังเป็นการต่อสู้ของกลุ่มอำนาจภายใต้โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นที่ต่างกลุ่มต่างส่งตัวแทนของตนเองเข้าสู่สนามการแข่งขันในการเลือกตั้งครั้งนี้ ในนามพรรคการเมืองที่กลุ่มอำนาจเป็นพันธมิตร เห็นได้ว่าการเลือกตั้ง ส.ส. ระดับประเทศนั้นอาจจะไม่ใช่เป็นการต่อสู้ระหว่างพรรคการเมืองเท่านั้นยังเป็นการต่อสู้ระหว่างกลุ่มอำนาจในท้องถิ่นด้วยภายใต้โครงสร้างอำนาจด้วย

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และโอฬาร ถิ่นบางเตียว (2552 : 64) ได้วิจัยเรื่อง การเลือกตั้งท้องถิ่นบนฐานธุรกิจการเมืองของชุมชนกระแสบน จังหวัดระยอง โดยใช้วิธีการศึกษา คือ การวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ ในลักษณะที่เป็นกรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การเลือกตั้งในฐานะที่เป็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนในการเลือกตั้งวิถีชีวิตของตัวเองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามกระแสของประวัติศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงและพลวัตอย่างอนิจจัง ดังนั้นในช่วงที่มีชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจและไม่มีเงื่อนไขการควบคุมของรัฐส่วนกลางมากนัก ชุมชนกระแสบนสามารถปกครองตนเองได้ในรูปนายบ้านที่มีการเลือกตั้งแบบปรึกษาหารือระหว่างคนในชุมชนทั้งผู้นำและชาวบ้านทั่วไป แต่เมื่อกลไกรัฐส่วนกลางสามารถขยายตัวลงสู่ชุมชน โดยมีการปะทะประสานกับระบบทุนนิยมจากเมืองที่แทรกตัวเข้ามาข่มขู่ทำให้การเลือกตั้งนายบ้านต้องเปลี่ยนรูปแบบการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านของรัฐบาลราชการ

อย่างไรก็ดี พลังชุมชนที่กระแสบนในฐานะเป็นชาติพันธุ์กระแขอพยพก็ยังสามารถรักษาอุดมการณ์การปกครองตนเองไว้ได้ระยะหนึ่งจนกระทั่งเริ่มมีการเข้ามาของระบบธุรกิจการเมืองหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2551 เนื่องจากกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองท้องถิ่นระดับจังหวัดจำเป็นต้อง

สร้างเครือข่ายการเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (สจ.) ในระยะแรกและการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) โดยการสร้างห้วคณะแนจากผู้นำชุมชนกระแสน

การสร้างผู้นำชุมชนเป็นห้วคณะแนในเครือข่ายการเมืองของชนชั้นนำระดับจังหวัดสามารถนำมาใช้ขับเคลื่อนในชุมชนกระแสนได้เพราะการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตภายในชุมชนไปในทางที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรภายนอกมากขึ้น เช่น การใช้เงินในเศรษฐกิจเงินตรา การขายผลิตภัณฑ์เกษตรและซื้อของในระบบตลาด เป็นต้น ดังนั้น ระบบห้วคณะแนจึงพัฒนามาสู่ระบบธุรกิจการเมืองเมื่อมีเงื่อนไขของนโยบายกระจายอำนาจในรูปการแบ่งอำนาจระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองในประเทศ ความหมายของระบบธุรกิจการเมืองจากการตีความวิถีชีวิตของคนกระแสนอาจสรุปได้ว่า เป็นกระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองและการปกครองผ่านกิจกรรมการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ โดยมีอุดมการณ์เพื่อการสะสมทุนเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง ดังนั้น การเลือกตั้งภายใต้เงื่อนไขความแพร่หลายของเศรษฐกิจเงินตรา การพึ่งพิงระบบตลาดแบบผูกขาดตลอดจนการทางานที่ไม่ตอบสนองปัญหาของชุมชนของรัฐไทยจึงเป็นการใช้วิถีคิดแบบธุรกิจ คือ การลงทุนเพื่อได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นหลักนอกเหนือจากวิธีการอื่น ๆ ของการเลือกตั้งและเมื่อได้รับตำแหน่งทางการเมืองและการปกครองก็ต้องมีกิจกรรม “การถอนทุน” โดยมีเรื่องชื่อเสียง ศักดิ์ศรีของวงศ์ตระกูลและการตอบสนองบุคลิกตัวตนเป็นเรื่องรอง

อุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อการสะสมทุนของนักการเมืองท้องถิ่นมีแนวโน้มผูกขาดทางการเมืองมากขึ้นในปัจจุบันโดยการสนับสนุนของกลไกอำนาจทางการเมืองและกลไกเชิงอิทธิพล เช่น การแก้ไขพระราชบัญญัติในปี พ.ศ. 2552 ให้ผู้บริหารท้องถิ่นไม่ถูกบังคับให้อยู่ในวาระตำแหน่งติดต่อกันไม่เกิน 2 วาระ มาเป็นอยู่โดยไม่จำกัดวาระ พ.ร.บ. ดังกล่าวจะทำให้ให้นักการเมืองที่อยู่ในตำแหน่งสามารถใช้กลไกของรัฐท้องถิ่นรักษาคำแหน่งตัวเองได้ยาวนานขึ้น ส่วนตัวอย่างกลไกเชิงอิทธิพล เช่น ความรุนแรงในการจัดการกับฝ่ายตรงข้าม การสร้างพันธมิตรกับผู้นำประชาสังคม โดยการใช้มือปราบทั่วทั้งศัตรูทางการเมือง การใช้อิทธิพลของพรรครัฐบาลควบคุมระบบราชการ ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น เป็นต้น ตัวอย่างของการผูกขาดทางการเมืองสูงขึ้นในจังหวัดระยองก็คือ แนวโน้มโครงสร้างทางการเมืองแบบสามชั่วอำนาจเด่นในอดีตกำลังเปลี่ยนไปสู่การเมืองแบบชั่วเดียวชั่วเด่นโดยการนำของกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทยซึ่งเป็นเครือข่ายทางการเมืองของกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่น

บทที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองในกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงประวัติศาสตร์แนวเศรษฐศาสตร์การเมือง ในที่นี้จะพิจารณาหัวข้อเกี่ยวกับการศึกษาในบทที่ 3 โดยจำแนกการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การตรวจสอบข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงประวัติศาสตร์มีวิธีการ ดังนี้

1. การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research)

1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เอกสารทางราชการ และ แผ่นประชาสัมพันธ์ในการหาเสียงของผู้สมัคร เป็นต้น

ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจะใช้วิธีวิเคราะห์เอกสารว่าเอกสารทางประวัติศาสตร์นั้นเป็นเอกสารจริงแท้หรือไม่ โดยใช้การวิพากษ์ 2 รูปแบบ คือ

1.1.1 การวิพากษ์ภายนอก เป็นการตรวจสอบหลักฐาน พบว่าเอกสารที่นำมาใช้วิจัยเป็นเอกสารจริง

1.1.2 การวิพากษ์ภายในเป็นการตรวจสอบข้อมูลในเอกสาร พบว่าเอกสารที่นำมาใช้วิจัยมีเนื้อหาของเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือ เพราะเป็นเอกสารข้อมูลจริงมาจากความจริงไม่ได้มีการบิดเบือนข้อเท็จจริง

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ในที่นี้จะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) เป็นวิธีการหลัก คือการสัมภาษณ์เจาะลึกจะมุ่งรวบรวมข้อมูลรายละเอียดแบบเจาะลึก เพื่อนำข้อมูลมาอ้างอิงและอธิบาย ในประเด็นการวิจัยถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าไปหาข้อมูลในพื้นที่ (Field Research) และสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก (Key-informant) ดังนี้

2.1	กลุ่มอำนาจอดีตนายกเทศมนตรี	
2.1.1	นาย ช. นามสมมติ	อดีตนายกเทศมนตรี
2.1.2	นาย ส. นามสมมติ	อดีตประธานสภา,สมาชิกสภาเทศบาล
2.1.3	นาย สม. นามสมมติ	สมาชิกสภาเทศบาล
2.1.4	นาย น. นามสมมติ	สมาชิกสภาเทศบาล
2.2	กลุ่มอำนาจนายกเทศมนตรีคนใหม่	
2.2.1	นาย ป. นามสมมติ	นายกเทศมนตรีคนปัจจุบัน
2.2.2	นาย ร. นามสมมติ	รองนายกเทศมนตรี
2.2.3	นาย จ. นามสมมติ	รองนายกเทศมนตรี
2.2.4	นาย ว. นามสมมติ	สมาชิกสภาเทศบาล
2.3	กลุ่มข้าราชการท้องถิ่น	
2.3.1	นาย อ. นามสมมติ	กำนัน
2.3.2	นาย ช. นามสมมติ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2
2.3.3	นาย พ. นามสมมติ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6
2.4	กลุ่มประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาล	
2.4.1	นาย บ. นามสมมติ	ประชาชนในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 5
2.4.2	นาย ก. นามสมมติ	ประชาชนในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 3
2.4.3	นาย บช. นามสมมติ	ประชาชนในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 2

3. การสังเกตการณ์ (Observation)

การสังเกตการณ์แบ่งได้เป็นสองชนิด คือการสังเกตโดยตรง (Direct Observation) หรือสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant) กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการสังเกตการณ์ที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ก็คือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เป็นการหาข้อมูลจากการสังเกตโดยตัวผู้วิจัยเองในฐานะเป็นบุตรของอดีตนายกเทศมนตรีตำบลแห่งหนึ่ง และเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีครั้งล่าสุด โดยผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการช่วยบิดาหาเสียงมาโดยตลอด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเป็นคนในท้องถิ่นที่เกิดและเติบโตในพื้นที่นี้โดยตลอด จึงรับรู้รับทราบเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี สามารถนำการสังเกตการณ์ที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการงานวิจัยครั้งนี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ในที่นี้จะใช้รูปแบบการตรวจสอบ คือ

1. การตรวจสอบโดยใช้แหล่งข้อมูลที่ต่างกัน เช่น เอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เป็นต้น
2. การตรวจสอบโดยใช้ผู้สัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลหลักที่มีจุดยืนต่างกัน เช่น กลุ่มอดีตนายกเทศมนตรี กลุ่มนายกเทศมนตรีคนใหม่ กลุ่มข้าราชการท้องถิ่นและกลุ่มประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์ใช้การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยเริ่มจากการพรรณนาให้เห็นลำดับเหตุการณ์และวิเคราะห์เชิงสาเหตุในประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงประวัติศาสตร์แนวเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยอาศัยการตีความตามกรอบเศรษฐศาสตร์การเมือง ด้วยการศึกษารูขี้นกพื้นฐานทางเศรษฐกิจการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง
2. เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเชิงประวัติศาสตร์แนวเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยอาศัยการตีความตามกรอบเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งถือว่ากระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่นกรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับ โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่เกี่ยวข้องกับผู้สมัคร

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการศึกษานำเสนอผลงานเรื่อง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองในกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตการณ์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. บริบทพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. บริบทการเมืองและการเลือกตั้งของเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. ความสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองกับกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บริบทพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประวัติความเป็นมาของตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ชุมชนตำบลแห่งหนึ่ง แต่เดิมนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าพื้นเมืองเดิม คือชนชาติขอม มีอายุประมาณ 100 - 200 ปีมาแล้ว จากประวัติศาสตร์คำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ชาวขอมที่อาศัยอยู่แถบตำบลแห่งหนึ่ง และที่อาศัยซึ่งอยู่ตำบลละแวกใกล้เคียงชุมชนตำบลแห่งหนึ่งนั้น มีความเชื่อกันว่าชาวขอมอพยพมาจากเขมรมาอาศัยอยู่บริเวณนี้เมื่อประมาณ 100 - 200 ปีมาแล้วและจากการที่ผู้ศึกษาได้สังเกตการณ์จากต้นไม้ที่อยู่ในป่าหรือภายในวัดต่าง ๆ ในเขตตำบลแห่งหนึ่งและได้รับฟังคำบอกเล่าจากเจ้าอาวาสวัดด้วย โดยต้นไม้ที่อยู่ในวัดนั้นมียอดต้นที่สูงใหญ่มาก แสดงให้เห็นถึงอายุที่เก่าแก่ของต้นไม้ต้นนั้น จากคำบอกเล่าของเจ้าอาวาสกล่าวว่าแต่ละต้นนั้นไม่ต่ำกว่าร้อยปีและบางต้นก็มีอายุถึงเกือบ 200 ปีก็ขึ้นไปได้ และเหตุผลที่ชาวขอมมาตั้งชุมชนที่นี้ ก็เพราะว่าพื้นที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบชั้นมีอากาศร้อนชื้น ฝนตกตลอดปี เหมาะแก่การที่จะอยู่อาศัยและเพาะปลูก ทำไร่ ทำสวนผลไม้ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้เป็นจำนวนมาก ลักษณะภูมิประเทศบริเวณนี้จึงเหมาะสมแก่การเพาะปลูกและอยู่อาศัย จึงทำให้ชาวขอมมาอาศัยอยู่บริเวณนี้จำนวนมาก ผู้ที่อาศัยในชุมชนนั้นแต่เดิมเป็นพวกชาวขอมที่อพยพมาอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งชาวขอมกลุ่มนี้ส่วนใหญ่

อพยพเข้ามาจากเขมร ทำให้บริเวณชุมชนตำบลแห่งนี้ส่วนใหญ่มีเชื้อชาติของอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก (นาย อ. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

แต่ต่อมาช่วงระยะเวลา 100 กว่าปีที่ผ่านมา เริ่มมีการอพยพเข้ามาของชาวบ้านในจังหวัด นครปฐม ราชบุรี และกาญจนบุรี เข้ามาเป็นจำนวนมากซึ่งผู้คนที่อพยพมานั้นมีทั้งคนไทยที่มีเชื้อ ชาติมอญ หรือที่เรียกว่า “ไทยมอญ” และยังมีพวกคนไทยเชื้อสายจีนที่เริ่มทยอยอพยพเข้ามาตั้งถิ่น ฐานเป็นจำนวนมาก โดยคนไทยเชื้อสายจีนพวกนี้เป็นคนที่มีฐานะร่ำรวยก็จะเข้ามาซื้อที่ดินทำการ เกษตรเป็นจำนวนมาก ทำให้ในปัจจุบันชาวชองในพื้นที่ลดน้อยลงไปจากเดิม และที่ยังอยู่ส่วนใหญ่ จะเป็นลูกจ้างหรือคนงาน ดังนั้นชุมชนในเขตตำบลในปัจจุบันมีหลายเชื้อชาติ หลายเผ่าพันธุ์ที่อาศัย อยู่ ในเขตตำบลแห่งนี้ คือคนไทยเชื้อชาติของ คนไทยเชื้อชาติมอญ และคนไทยเชื้อชาติจีน ปัจจุบัน จึงกลายเป็นชนพื้นเมืองไปแล้ว ชาวบ้านตำบลแห่งนี้มีลักษณะอาศัยกันอยู่แบบเครือญาติ มีอะไร ก็จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นสังคมที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และ โอบอ้อมอารีซึ่งกันและกัน บ้านนี้มีอะไร เช่น ผลไม้ กับข้าวอาหาร ก็จะนำมาแบ่งบ้าน ใกล้เรือนเคียง แบ่งปันซึ่งกันและกัน หรือ มีงานอะไรก็จะ ช่วยกันทำคล้าย ๆ ลักษณะการลงแขกทำนาของชาวอีสาน สังคมตำบลยังคงเป็นสังคมชนบทอยู่ ทำ ให้ความสัมพันธ์ภายในชุมชนยังมีความแนบแน่นกันอยู่เป็นลักษณะตามวัฒนธรรมของสังคมไทย แต่ก่อนเดิม (นาย อ. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

เศรษฐกิจของชุมชน

ชุมชนตำบลแห่งนี้เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เพราะการพึ่งพาตนเองในชุมชน นั้นอาศัยระบบเครือญาติเป็นเครื่องมือ โดยมีอะไรก็แบ่งปัน ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันและกัน นอกจากนี้ ระบบเครือญาติแล้วเพื่อนบ้านในชุมชนก็เช่นกัน แม้จะมีปัญหาหรืออุปสรรคก็จะสามารถที่จะแก้ ปัญหาต่าง ๆ แล้วผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

วัดในอดีตเป็นที่ประกอบประเพณีวัฒนธรรมทางศาสนา และ ศูนย์รวมในการทำกิจกรรม ของชาวบ้าน เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เพื่อสร้างความรัก ความศรัทธา ความสามัคคีของคนในชุมชน ดังนั้น วัดและรวม ไปถึงเจ้าอาวาสวัดจึงมีความสำคัญเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาต่อชุมชนเป็นอย่างมาก วัดเป็นศูนย์กลางสำหรับการพบปะพูดคุยกัน หรือ มีการประชุมต่าง ๆ ก็จะเข้ามากระทำที่วัด วัดจึง เปรียบเสมือนศูนย์รวมของชาวบ้าน สังคมชุมชนจึงเริ่มเปิดกว้างมากขึ้น ชาวบ้านรู้จักกันมากขึ้น เป็นสังคมที่โตขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อการที่มีสังคม ชุมชนที่ใหญ่ขึ้นก็เริ่มมีการพัฒนาถนนหนทางให้ชาวบ้าน ไปหากันได้สะดวกหรือเดินทางสะดวกนั่นเอง โดยแต่เดิมนั้นถนนมีมาตั้งแต่เกิดชุมชนอยู่แล้ว เนื่องจากต้องใช้ถนนในการสัญจรไปมาเพื่อซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งถนนในสมัยก่อนนั้นจะเป็นเพียงถนนลูกรัง ซึ่งอาศัยคนในชุมชนช่วยกันดำเนินการ เพราะการช่วยเหลือจากทางราชการนั้น

ยังไม่มาถึง แต่การเดินทางด้วยทางลูกรังไม่สะดวกลำบากต่อการเดินทางขายผลไม้ของชาวบ้าน จึงได้มีการสร้างถนนลาดยางเพื่อให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2530 หลังจากนั้นก็มีสร้างถนนอีกหลายสายมากมาย ทั้ง ถนนลาดยาง หรือ ถนนคอนกรีต ทำให้การเดินทางในชุมชนและการเดินทางติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ สะดวกสบายมากขึ้น (นาย อ. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อมีถนนหนทางที่มีความสะดวกสบายแล้ว ต่อมาก็เริ่มมีไฟฟ้าเข้ามาในชุมชนอย่างเป็นทางการ เมื่อประมาณ พ.ศ. 2531 แต่ถ้าในชุมชนที่ยังห่างไกลไฟฟ้าก็ยังคงเข้าไม่ถึง ในช่วงแรกที่มีไฟฟ้าเข้ามาในชุมชนนั้นก็ยังไม่ดีเท่าที่ควร ยังติด ๆ ดับ ๆ อยู่ แต่เมื่อมีการแก้ไขจนสมบูรณ์ก็ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไป ชีวิตมีความสะดวกสบายจนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตไปแล้ว แต่ในเรื่องรายจ่ายภายในครัวเรือนก็จะมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น ยิ่งต้องการความสะดวกสบายในชีวิตมากเท่าไรก็จะมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น การที่มีถนนหนทาง มีไฟฟ้า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเริ่มมีการค้าขายมากขึ้น เมื่อมีไฟฟ้าเข้ามาก็เริ่มมีความต้องการที่จะสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตจึงเริ่มมีสินค้าฟุ่มเฟือยเข้ามาในชุมชน เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ ทีวี ตู้เย็น พัดลม เตาไรด หม้อหุงข้าว เป็นต้น ซึ่งสินค้าเหล่านี้มีทั้งที่ขายสดและผ่อน ทำให้แต่ละครัวเรือนมีความต้องการสินค้าประเภทนี้มากขึ้น เมื่อมีการต้องการใช้สินค้าเหล่านี้มากขึ้น ย่อมต้องมีการลงทุนค้าขายมากขึ้น เพื่อให้ได้รายรับมากยิ่งขึ้นให้พอกับรายจ่าย การค้าขายนั้น เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับชุมชน ซึ่งการค้าขายสมัยก่อนนั้น มีลักษณะเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันเป็นส่วนใหญ่ของคนในชุมชนเท่านั้น แต่เมื่อมีถนนหนทางมีความเจริญมากขึ้น มีความต้องการในชีวิตมากขึ้นจึงจำเป็นต้องมีการใช้เงินมากขึ้น จึงเปลี่ยนจากการแลกเปลี่ยนกันมาเป็นการซื้อขายกันอย่างจริงจังจึงเริ่มมีร้านโชห่วยเกิดขึ้นเพื่อนำสินค้า เช่น หมู ไก่ ปลา ผักผลไม้ และอื่น ๆ อีกมากมายมาขายในชุมชน โดยชาวบ้านจะได้ไม่ต้องเดินทางไปซื้อสินค้าในตัวเมืองที่ห่างจากตัวตำบล จึงเกิดการค้าขายในตำบลที่ชัดเจนขึ้นเกิดเป็นเศรษฐกิจเล็ก ๆ ในชุมชนขึ้นมา (นาย อ. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

หน่วยงานราชการนั้นเริ่มมีเข้ามาในชุมชนนานมาแล้ว แต่การเข้าถึงของทางราชการนั้นไม่สามารถเข้าถึงชุมชนชนบทได้ อาจเป็นเพราะความห่างไกล ความลำบากของการเดินทาง เส้นทางซึ่งประชาชนก็พอใจที่จะอยู่อย่างพึ่งพาตนเองได้ไม่เดือดร้อนอะไร เนื่องจากยังไม่มีสิ่งรื้อต่าง ๆ จากภายนอกมากนัก ซึ่งการปกครองชุมชนสมัยก่อนนั้นระบบราชการเป็นระบบราชการที่รวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางแล้วส่งต่อมาส่วนภูมิภาคมิได้มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ระบบราชการกับชุมชนในชนบทจึงไม่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมากมาย แต่เมื่อประเทศต้องการที่จะพัฒนาประเทศเจริญก้าวหน้า โดยมีการกระจายอำนาจให้ชุมชนให้มีการพัฒนามากขึ้นทั้งทางด้านบุคลากร ทรัพยากร ให้บริหารจัดการตนเองได้ จึงมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง และ ส่วนภูมิภาคไปยังท้องถิ่น

เมื่อปี พ.ศ. 2538 ยกฐานะชุมชนให้เป็น “องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเทศบาลตำบล” เป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นบริหารจัดการตนเอง โดยมีราชการส่วนอื่นคอยให้การสนับสนุนช่วยเหลือ นอกจากมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ก็มีหน่วยงานราชการอื่น ๆ อีก คือ โรงเรียนและอนามัย

ในส่วนของภาคการถือครองที่ดินในตำบลนั้นแต่ก่อนเดิมเมื่อประมาณ 50 - 60 ปีนั้น การถือครองที่ดินในสมัยก่อนจะเป็นการจับจองตามกำลังของผู้ถือครอง ใครมีกำลังหรือมีพวกพ้องมากก็จะมีที่ดินมาก ใครมีพวกน้อยก็ไม่สามารถจับจองที่ได้หรือได้น้อย แต่ก่อนนั้นไม่เอกสารในการถือครองที่ดิน ชาวบ้านจึงพากันจับจองที่ดินตามใจชอบ ต่อมาเมื่อทางราชการเข้ามาเมื่อประมาณ 30 ปี ก่อนก็ได้เริ่มมีการเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินให้ จาก สปก. เป็น นสว ก. และ พัฒนามาเป็นโฉนดที่ดินในปัจจุบัน ส่วนหนี้ชุมชนในตำบลนั้นส่วนใหญ่จะเป็นหนี้จากการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม เนื่องจากในปัจจุบันการประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะมีการแข่งขันกันที่สูงทั้งในเรื่องผลผลิตและคุณภาพ ทำให้มีความต้องการสูงในเรื่องของต้นทุนการผลิต เช่น ในเรื่องของ ยาสารเคมี ปุ๋ยเคมี ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงที่ราคาสูงขึ้น ค่าไฟฟ้า ค่าแรงงาน เป็นต้น แต่ในทางกลับกันในการจำหน่ายผลผลิตกลับถูกกดราคาจากผู้ส่งออก หรือพ่อค้าคนกลาง ราคาผลผลิตจึงราคาถูก ทำให้รายได้ไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่ลงทุนไป จึงต้องไปกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือแหล่งเงินต่าง ๆ ทำให้เกิดเป็นหนี้สิน (นาย อ. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

วัฒนธรรมของชุมชน

“ยันแย่ แย่ ยันแย่ ก๊กก็อ ยันแย่ สาวเอ้ยยันแย่” เป็นเสียงเพลงพื้นบ้านของชาวช่องที่ดังแพร่ในย่านอำเภอแห่งหนึ่ง เนื่องจากคนในชุมชนตำบลดั้งเดิมเป็นชาวช่อง จึงมีวัฒนธรรมของชาวช่องมีอยู่ภายในตำบลมากมาย ตัวอย่างเช่น เพลงพื้นบ้านที่กล่าวมาข้างต้น และวัฒนธรรมของชาวช่องมีความเชื่อของการนับถือผี การนับถือบรรพบุรุษของตนเองและมีการทำพิธีเช่นไหว้ผีประจำทุกปี เรียกว่า พิธีผีเลี้ยงผีหัวผีโรง ซึ่งแต่ละผีนั้นจะเกี่ยวกับความเชื่อของชาวช่องในด้านต่าง ๆ นอกจากชาวช่องจะนับถือผีแล้วยังศรัทธาและนับถือศาสนาพุทธ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อด้านวัฒนธรรมกับความเชื่อทางศาสนาเข้าไว้ด้วยกัน จะเห็นได้ว่าชาวบ้านมีการนับถือศาสนาพุทธควบคู่ไปกับการนับถือผี โดยชาวบ้านจะยึดหลักคำสอนทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น การรักษาศีล5 นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อเรื่องคาถาอาคม เชื่อว่าผู้ที่มีการคาถาอาคมนั้นจะเป็นผู้ที่เก่งกล้าสามารถเป็นที่ยอมรับนับถือของชาวบ้าน ซึ่งผู้มีคาถาอาคมในสมัยก่อนจะเป็นผู้ที่คอยขับไล่ภูตผีปีศาจ ที่ในสังคมสมัยก่อนมีความเชื่อเช่นนี้ และอีกหน้าที่หนึ่ง คือ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ให้ชาวบ้านในชุมชน ระบบอุปถัมภ์เป็นระบบที่เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับชุมชน เพราะระบบอุปถัมภ์นั้นเริ่มขึ้นมาจากระบบเครือญาติและขยายไปสู่เพื่อนบ้านหรือผู้ที่นับถือกันในสังคมหรือผู้ที่มิฐานะ

ที่ดี จึงเกิดระบบอุปถัมภ์ขึ้นในชุมชน เมื่อมีความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้น มีความเจริญทางเทคโนโลยีและชุมชนมีความต้องการสะดวกสบายในการดำรงชีวิต ทำให้เกิดมีการค้าหรือวัฒนธรรมการค้าที่หวังผลกำไรเกิดขึ้น ซึ่งทำให้สังคมต้องหารายรับให้มากขึ้นให้พอกับรายจ่ายที่จะต้องใช้ในอนาคต ถึงแม้ปัจจุบันจะเป็นยุคโลกาภิวัตน์มีการพัฒนาในทุกๆด้าน แต่ชุมชนในเทศบาลตำบลแห่งนี้ก็ยังคงดำเนินชีวิตแบบพื้นเมืองพื้นบ้านตามวัฒนธรรมแต่โบราณ ความเป็นอยู่แบบระบบเครือญาติสืบต่อไป (นาย อ. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

บริบทการเมืองและการเลือกตั้งของเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง

การศึกษาเรื่องราวการเมืองอันเป็นที่มาของปัญหาต่าง ๆ และ ความขัดแย้งภายในตำบลแห่งหนึ่ง มีความจำเป็นต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความชัดเจน และ เป็นรูปธรรมถึงความเป็นมาในบริบททางการเมืองของตำบล หลังจากภาครัฐพยายามผลักดันการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น มีการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลง ทำให้ท้องถิ่นต้องปรับตัวไปกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยบริบทการเมืองภายในตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ยุคสมัย ดังนี้

1. บริบทการเมืองก่อนมีสภาตำบล

การปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น ในอดีตซึ่งเราอาจจะเรียกว่าเป็น “การเมืองชุมชนแบบธรรมชาติ” (Nature หรือ Community Politics) ก็ได้ โดยสภาพของการเมืองธรรมชาตินั้นเกิดมาตั้งแต่เมื่อมนุษย์รวมตัวกันเป็นชุมชนทางการเมือง โดยแต่ละชุมชนนั้นก็มีความแตกต่างหลากหลายกันออกไป เช่น บางชุมชนผู้ชายเป็นใหญ่ บางชุมชนผู้หญิงเป็นใหญ่ ซึ่งเราอาจจะเรียกสภาพนี้ว่าเป็น “การเมืองในชุมชน” โดยลักษณะของการเมืองในชุมชนนั้น ก็มีความแปรผันไปตามโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมชนนั้น ๆ เองว่า เป็นชนเผ่าหรือเป็นกลุ่มภาษาวัฒนธรรมใด มีอุปนิสัยใจคอ มีวัฒนธรรมของการรวมกลุ่ม มีการนับถือญาติ มีการประกอบอาชีพการงาน มีระบบการกระจายความมั่งคั่ง มีโครงสร้างทางชนชั้น มีกลุ่มสถานภาพและมีลักษณะของผู้นำ มีวิถีชีวิต คติความเชื่อ ค่านิยม และสภาพภูมิศาสตร์ทางกายภาพต่าง ๆ ฯลฯ ในลักษณะใด

การเมืองการปกครองของชุมชนตำบลแห่งหนึ่งในอดีตนั้น มีลักษณะเป็นการช่วยเหลือพึ่งพากันดูแลกันเองของคนในสังคม เวลามีปัญหาที่จะช่วยเหลือช่วยกันแก้ปัญหาเป็นสังคมที่โอบอ้อมอารีกัน แต่ถ้ามีปัญหาใหญ่ที่ขัดแย้งกันไม่สามารถหาข้อยุติได้ ชาวบ้านก็จะพากันมาที่วัดเพื่อปรึกษากับเจ้าอาวาสให้ช่วยแก้ปัญหา เพราะสังคมสมัยก่อนจะเลื่อมใสศรัทธาในตัวของผู้เป็นเจ้าอาวาสซึ่งมีความรู้และปัญญาเมื่อมีปัญหาจึงหันมาพึ่งท่านเพื่อแก้ปัญหานั้น (นาย ส. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

การปกครองในชุมชนแห่งนี้ไม่มีการปกครองแบบ “นายบ้าน” เพราะชาวบ้านในตำบลจะช่วยดูแลซึ่งกันและกันช่วยเหลือกันเมื่อมีปัญหาเดือดร้อน ไม่จำเป็นต้องมีนายบ้านมาคอยช่วยเหลือดูแลแก้ปัญหา ชาวบ้านดูแลซึ่งกันและกันได้ การปกครองแบบ “นายบ้าน” ไม่มี แต่มีการปกครองแบบท้องถิ่น ที่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คอยกำกับดูแลช่วยเหลือชาวบ้านยามมีปัญหา และ คอยประสานงานจากหน่วยงานทางราชการเพื่อช่วยเหลือประชาชน กำนันและผู้ใหญ่บ้านจะมีบทบาทอย่างมากในการประสานงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างมาก รูปแบบนี้เรียกว่าการรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) เป็นสภาวะที่จะต้องมียุทธศาสตร์ภายในระบอบการเมือง เนื่องจากอำนาจในทางการเมืองการปกครองจำเป็นต้องมี การรวมศูนย์อำนาจไว้ที่องค์กรหรือกลุ่มองค์กรหรือบุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับภายในสังคม ทำหน้าที่เป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดภายในระบอบการเมืองนั้น ๆ เพื่อที่กำกับดูแลช่วยเหลือชาวบ้านในเขตอำนาจของตน ทั้งนี้ก็เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมีเอกภาพภายในหรือสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในทางการเมือง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2538 เมื่อมีการกระจายอำนาจจากระบบการบริหารราชการส่วนกลางลงมาส่วนภูมิภาคมาเป็นราชการส่วนท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเลือกตัวแทนเพื่อมาบริหารจัดการชุมชนด้วยตนเองตามความต้องการของชุมชน มีผลทำให้ชุมชนได้ร่วมรับรู้ปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชน ได้อย่างแท้จริงและแก้ปัญหาต่างได้ได้ถูกต้องรวดเร็ว เป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้อำนาจท้องถิ่นจัดการตนเอง (นาย ส. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

2. บริบทการเมืองหลังเปลี่ยนแปลงเป็นสภาตำบล

กระทรวงมหาดไทยกำหนดให้มีสภาตำบลเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2499 ตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มจัดตั้งครั้งแรกในรูปแบบ “สภาตำบล” ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2536 โดยประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกมาหรือผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ๆ ละ 1 คน รวมทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกคนเป็นสมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่ง สภาตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลตามแผนงาน โครงการ และงบประมาณของสภาตำบล เสนอแนะส่วนราชการในการบริหารราชการและ พัฒนาตำบล ปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตำบลตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด และนี่เป็นก้าวแรกในการเข้าสู่เส้นทางการเมืองท้องถิ่น ของ นาย ช. (นามสมมติ) กล่าวคือ ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านให้เป็นสมาชิกที่ราษฎรเลือกมาหรือผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้านเป็นสมาชิกสภาตำบล และเป็นก้าวแรกในการเข้าสู่เส้นทางการเมืองท้องถิ่นของ นาย ป. (นามสมมติ) เช่นกัน ในฐานะผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 ตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นสมาชิกสภาตำบล (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

โดยการเมืองภายในตำบลในช่วงที่เป็นสภาตำบลนั้น กลุ่มโครงสร้างอำนาจจะรวมอยู่ที่กลุ่มนักรบการเมืองฝ่ายท้องถิ่น คือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน กำนันและผู้ใหญ่บ้านจะมีบทบาทมากในยุคสมัยนี้ กำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกคนในตำบลเป็นสมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่ง มีอำนาจหน้าที่ การบริหารงาน

ดูแลภายในตำบล บรรดางบประมาณที่ลงมาสู่ท้องถิ่นจากการที่ส่วนกลางพยายามผลักดันการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น งบประมาณดังกล่าวก็ถูกจัดสรรไปตามพรรคตามพวกของตนมิได้นำมาพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ ผลประโยชน์จึงตกแก่คนเพียงบางกลุ่มมิได้จัดสรรให้ทั่วถึง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 ได้ยกฐานะของสภาตำบลที่มีรายได้ (ไม่รวมเงินอุดหนุน) ในปีงบประมาณที่ผ่านมาติดต่อกัน 3 ปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท สามารถจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ โดยมีสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกโดยตำแหน่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านและแพทย์ประจำตำบล รวมกับสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน ส่วนคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย กำนัน เป็นประธาน มีผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน และสมาชิกสภาอีกไม่เกิน 4 คน เป็นกรรมการ (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

3. บริบทการเมืองหลังจากยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล

ในปี พ.ศ. 2539 ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยโดยที่มาตรา 40 และ มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 บัญญัติให้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และให้โอนบรรดางบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิ สิทธิเรียกร้อง หนี้ และเจ้าหน้าที่ของสภาตำบลไปเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงให้สภาตำบลจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้สภาตำบลต้องเปลี่ยนไปเป็น “องค์การบริหารส่วนตำบล” ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยในวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 โดยมีสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านและแพทย์ประจำตำบล รวมกับสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน ส่วนคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย กำนันเป็นประธาน ผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน และสมาชิกสภาอีกไม่เกิน 4 คน เป็นกรรมการ ซึ่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคนแรก คือ กำนัน ว. (นามสมมติ) ทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

ในช่วงยุคเริ่มแรกของการยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น สังเกตได้ว่า ฝ่ายบริหาร หรือ คณะกรรมการบริหารก็ยังคงเป็นกลุ่มข้าราชการท้องถิ่น หรือ ฝ่ายท้องถิ่นที่อยู่คือ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน แต่ที่ต่างไปจากรูปแบบสภาตำบล คือ มีการเลือกตั้งประชาชนเข้ามาเป็นสมาชิกสภาตำบลจากประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน แต่คณะกรรมการบริหารยังคงเป็น กำนัน ยังคงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่เช่นเดิม ทำให้ในยุคนี้กำนันและผู้ใหญ่บ้านยังคงมีบทบาทในโครงสร้างชนชั้นนำของตำบลอยู่ แต่ในเรื่องผลประโยชน์นั้นมีความขัดแย้งเกิดขึ้น เพราะสมาชิกสภาตำบลมิได้มีเพียงกลุ่มผู้ใหญ่บ้านเพียงกลุ่มเดียวเหมือนรูปแบบสภาตำบล แต่มีสมาชิกที่มาจากราชน โดยการเลือกตั้งเข้ามาอีกด้วย ซึ่งสมาชิกที่เข้ามานั้นมีทั้งพวกที่ชอบและไม่ชอบในตัวของกำนันหรือไม่ชอบในการทำงานของกำนัน มีทั้งพวกที่ร้องขอผลประโยชน์ และพวกที่

ไม่สนใจในเรื่องผลประโยชน์ ทำให้ผลประโยชน์ที่แต่เดิมแบ่งกันอย่างลงตัวไม่มีปัญหาอะไร หรือไม่เกิดความขัดแย้งขึ้น เกิดเป็นปัญหาขึ้นมาในที่สุด ส่งผลให้ในยุคเริ่มแรกของการยกฐานะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นเกิดความวุ่นวายภายในกลุ่มโครงสร้างอำนาจภายในตำบลเป็นอย่างมาก (นาย ช. นามสมมติ, สัมภาษณ์, 2557)

ในปี พ.ศ. 2541 กำนัน ว. ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ดำรงตำแหน่ง ได้เกือบ 2 ปี ก็หมดวาระการดำรงตำแหน่งเนื่องจาก เกษียณอายุจากการเป็นกำนัน ทำให้หมดวาระ ในการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารอีกด้วย และผู้ที่มาดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อ คือผู้ใหญ่ ป. (นามสมมติ) ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 ตำบลแห่งหนึ่ง มาดำรงตำแหน่งแทน (นาย ช. นามสมมติ, สัมภาษณ์, 2557)

และเมื่อกำนัน ว. หมดวาระจากการเป็นกำนัน เนื่องจาก เกษียณอายุ ทำให้ต้องมีการเลือก กำนันคนใหม่มาแทนที่ โดยเลือกจากการลงคะแนนเสียงของผู้ใหญ่บ้านทั้ง 8 หมู่ของตำบล ซึ่งผล การลงคะแนนเสียง คือ นาย ป. ได้รับเลือกเป็นกำนันคนใหม่ของตำบลแห่งหนึ่ง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 ผู้ใหญ่ ป. ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลได้เพียง 1 ปีเศษ ก็หมดวาระจากการเป็นผู้ใหญ่บ้าน ในสมัยการดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน มีวาระอยู่เพียง 5 ปีเท่านั้น และ ผู้ใหญ่ ป. ไม่สมัครลงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านต่อ จึงทำให้หมดหน้าที่ใน การเป็นประธานกรรมการบริหารไปด้วย ซึ่งเมื่อหมดวาระของ ผู้ใหญ่ ป. แล้ว ผู้ที่ได้รับความไว้วางใจ จากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ให้มาดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบลต่อ คือ นาย ส. (นามสมมติ) ซึ่งทำงานได้เพียง 6 เดือนเท่านั้น นาย ส. ก็หมดวาระ เพราะ ครบวาระ 4 ปีของการทำงานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (นาย ช. นามสมมติ, สัมภาษณ์, 2557)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 285 จึงได้มีการกำหนดให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดมาจากการ เลือกตั้ง โดยประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน และมีคณะกรรมการบริหารมาจากความเห็นชอบของสภา องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน และรอง ประธานฯ 2 คน โดยเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ได้มี ความเห็นชอบให้นาย ก. (นามสมมติ) ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วน ตำบล การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเช่นนี้ยังคงเป็นการใช้รูปแบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดย อ้อมอยู่

การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยอ้อม หมายถึง การที่สภาท้องถิ่นทำหน้าที่เลือกผู้บริหาร ท้องถิ่นแทน ประชาชนในท้องถิ่น กล่าวคือ ประชาชนในท้องถิ่นจะทำหน้าที่เพียงแค่เลือกสมาชิก สภาท้องถิ่นเท่านั้น และสมาชิกสภาท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเอง

หลังจากมีการยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งในช่วงแรกนั้น ฝ่ายบริหาร หรือคณะกรรมการบริหารก็ยังคงเป็นกลุ่มข้าราชการท้องถิ่นหรือฝ่ายท้องถิ่นที่อยู่ คือ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานดูแลภายในตำบล บรรดางบประมาณที่รัฐบาล หรือส่วนกลางมอบลงมาสู่ท้องถิ่นก็จะเกิดประโยชน์แก่คนเพียงกลุ่มเดียว ไม่ตรงกับความต้องการของ รัฐบาลที่จะผลักดันการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง จึงทำให้มีการผลักดันแก้ไขกฎหมาย กำหนดให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดมาจากการเลือกตั้ง โดยประชาชนหมู่บ้าน ละ 2 คน และมีคณะกรรมการบริหารมาจากความเห็นชอบของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมี ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน และรองประธานฯ 2 คน โดยเลือกจาก สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจากการแก้กฎหมายดังกล่าวนี้ เป็นการกระจายอำนาจให้ ประชาชน ให้สิทธิและอำนาจการตัดสินใจให้แก่ประชาชน ในการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบลที่จะเข้ามาทำงานแทนตนเองได้

ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่แต่เดิมเป็นกำนันและ ผู้ใหญ่บ้าน เปลี่ยนเป็นให้สมาชิกสภาจากการเลือกตั้งทั้งหมดนั้น และ ประธานกรรมการบริหาร เลือกโดยสมาชิกสภาตำบล ส่งผลให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านที่แต่เดิมเป็นผู้มีบทบาทมีอำนาจในการ บริหารมาตั้งแต่ยุคสภาตำบล หดหน้าที่ในการบริหารลง เป็นการลดบทบาทของกำนัน และ ผู้ใหญ่บ้านลงเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเองได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้โครงสร้าง ภายในตำบลเกิดเป็นสองฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายท้องถิ่น นำโดยกำนันและผู้ใหญ่บ้านกับฝ่ายท้องถิ่น นำ โดย ประธานกรรมการบริหารและสมาชิกสภาตำบล

ซึ่งในสมัยการบริหารงานของ นาย ก. ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบล นั้น นาย ช. ดำรงตำแหน่ง ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน ตำบล แล้วให้นายอำเภอแต่งตั้งประธาน และรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมติ ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีหน้าที่ดำเนินการประชุม และดำเนินการอื่น ๆ เพื่อให้ เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 นาย ก. ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบล บริหารงานองค์การ บริหารส่วนตำบลได้เพียง 1 ปีกว่า ๆ เท่านั้น ก็ลาออกจากตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร เนื่องจาก สภาจะเสนอยุติไม่ให้ว่างใจในการบริหารงานของ นาย ก. ดังนั้น นาย ก. จึงตัดสินใจชิงลาออก จากตำแหน่งก่อนที่จะถูกเสนอให้ออกจากตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร

เมื่อนาย ก. ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบลลาออกจากตำแหน่งประธานกรรมการ บริหารแล้ว สภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีความเห็นชอบโหวตให้ นาย ช. ซึ่งเคยดำรงตำแหน่ง

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารส่วนตำบล จากการได้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลครั้งนี้ของ นาย ช. ถือว่าเป็นก้าวแรกในฐานะผู้นำของตำบล (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ในปี พ.ศ. 2546 มีการเปลี่ยนชื่อจาก คณะกรรมการบริหารและกรรมการบริหาร เป็นคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และจากประธานกรรมการบริหารเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเปลี่ยนชื่อเรียกจากข้อบังคับตำบลเป็นข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งผลให้ นาย ช. ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบล ต้องเปลี่ยนชื่อที่ดำรงตำแหน่งมาเป็น “นายกองค์การบริหารส่วนตำบล” เป็นต้นไป (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ในปี พ.ศ. 2548 นาย ช. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมดยุคการบริหารงาน เพราะครบวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี โดยต้องจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่

ในปีเดียวกันนั้นมีการใช้ระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง คือ ระบบการปกครองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถเลือกตั้งผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตท้องถิ่นของตนได้โดยตรง มาใช้กับองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นครั้งแรก ตามที่ได้มีการแก้ไขกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2546 - 2547 ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดของไทยต้องใช้ระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ดังนั้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา กฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบของไทย กำหนดให้ใช้วิธีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงแล้วทั้งสิ้น

ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงขององค์การบริหารส่วนตำบลในครั้งนี้ ถือเป็นการเลือกตั้งผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่บริหารท้องถิ่นโดยตรงเป็นครั้งแรกของตำบล ซึ่งมาจากการเลือกของประชาชนในตำบล เป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้กับประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งการเลือกตั้งในครั้งนี้มีผู้สมัครลงเลือกตั้งในตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงท่านเดียว คือ นาย ช. และมีทีมงานที่ลงสมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมทีมด้วย ซึ่งในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครคนอื่น ผู้สมัครที่ลงสมัครต้องได้คะแนนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 20% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 นั้น นาย ช. ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้ทำหน้าที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไปอีกครั้ง และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในทีมก็ได้การรับเลือกได้รับความไว้วางใจรับใช้ประชาชนยกทีม (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ซึ่งระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงนั้น ผู้บริหารท้องถิ่นกับสภาท้องถิ่นแบ่งแยกออกจากกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้บริหารท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการยุบสภาท้องถิ่น และสภาท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการลงมติไม่ไว้วางใจผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นมีวาระในการดำรงตำแหน่ง

ที่แน่นอนชัดเจน นอกจากนี้คณะผู้บริหารท้องถิ่น (นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี เลขานุการนายกเทศมนตรี) จะเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วยมิได้ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำงานภายใต้การตรวจสอบและถ่วงดุลโดยสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สภาท้องถิ่น) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่บริหารงานภายในขอบเขตตามที่กฎหมายกำหนด และต้องรับผิดชอบต่อสภาท้องถิ่นและประชาชนในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. บริบทการเมืองหลังจากยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล

ในปี พ.ศ. 2551 องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ดำเนินการยกฐานะจากองค์กรบริหารส่วนตำบลให้เป็นเทศบาลตำบล โดยที่กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้วเห็นว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีสภาพเหมาะสม สมควรให้ยกฐานะให้จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบล อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์กรบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 และ มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงจัดตั้งองค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้เป็นเทศบาลตำบล ประกาศ ณ วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา

เหตุเนื่องมาจากการยกฐานะจากองค์กรบริหารส่วนตำบลยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลนั้น ทำให้สมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล และฝ่ายบริหารต้องสิ้นสุดลงด้วย ทำให้ นาย ช. นายกเทศมนตรีองค์กรบริหารส่วนตำบลบริหารงานในตำแหน่งได้เพียง 3 ปีเศษเท่านั้น จึงต้องมีการจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่ เพื่อจะหาคนที่จะเข้ามาเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล และ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลต่อไป

ซึ่งการเลือกตั้งเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งครั้งแรกนี้ มีเพียง นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีองค์กรบริหารส่วนตำบล ลงรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลเพียงท่านเดียว ไม่มีผู้สมัครคนอื่นลงแข่งขัน ซึ่งนาย ช. มีทีมงานผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในนามทีมเดิมลงรับเลือกตั้งในครั้งนี้ โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลจะแบ่งเขตการเลือกตั้งเป็น 2 เขตการเลือกตั้ง โดยแต่ละเขตจะมีสมาชิกเขตละ 6 คน ซึ่งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในทีมของ นาย ช. ในเขตที่ 1 ไม่มีผู้สมัครอิสระคนอื่นมาสมัครแข่งขัน แต่ในเขตที่ 2 มีผู้สมัครอิสระลงแข่งขัน 3 คน (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ซึ่งผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2551 นั้น นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีองค์กรบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งเป็นคนแรกนับแต่ที่ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล และผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลตำบล ทีมนาย ช. ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนทั้งสองเขตแบบยกทีมเช่นกัน (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ในปี พ.ศ. 2554 นี้ นาย ป. ในฐานะดำรงตำแหน่ง กำนันตำบลแห่งหนึ่ง ได้หมดวาระการทำงานลงเนื่องด้วยจาก ครบวาระ 5 ปี จึงต้องมีการเลือก กำนันตำบลแห่งหนึ่ง ขึ้นใหม่ ซึ่งการเลือก กำนันนั้นจะให้สิทธิของผู้ใหญ่บ้านตำบลนั้น ๆ เลือกกำนันขึ้นมาทำเอง ซึ่งการเลือกกำนันครั้งนี้ นาย ป. ก็ลงชิงตำแหน่งเช่นเดิม แต่ครั้งนี้มีคู่แข่ง คือ นาย อ. (นามสมมติ) ลงแข่งด้วยซึ่ง นาย อ. ได้รับการสนับสนุนจาก นาย ช. นายกเทศมนตรี ในการลงชิงตำแหน่งครั้งนี้ ซึ่งผลการเลือกกำนันตำบลในครั้งนี้ ฝ่ายนาย อ. ชนะไปด้วยคะแนน โหวต 4 ต่อ 2 คะแนน จากผู้ใหญ่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้านในตำบล ซึ่งตัวนาย ป. กับนาย อ. มิได้ออกเสียงในการลงคะแนน จึงทำให้ นาย อ. เป็นกำนันคนใหม่ของตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้เกิดการก่อรูปของความขัดแย้งกันระหว่างนาย ป. อดีตกำนันกับ นาย ช. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง (นาย อ. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ในปี พ.ศ. 2555 นาย ช. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง และสมาชิกสภาเทศบาลตำบล หมดวาระการบริหารงาน เพราะครบวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี โดยต้องจัดการเลือกตั้งกันใหม่ ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีตำบลก็ลงเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล เช่นเดิม แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้มีอดีตกำนัน คือ นาย ป. ซึ่งมีความขัดแย้งกับอดีตนายกแต่ก่อนเดิมนั้น ในเรื่องการเลือกตั้งกำนัน ได้ลงสมัครแข่งขันชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งกับนาย ช. ซึ่งเป็นอดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

แต่การเลือกตั้งในครั้งนี้จากประสบการณ์ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุตรของนายกเทศมนตรีที่ได้ช่วยบิดาหาเสียงมาหลายครั้ง และสังเกตการณ์เลือกตั้งที่ผ่านมาตลอด พบว่า เทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ที่ผ่านมามีการเลือกตั้งมาแล้ว 3 ครั้ง ตั้งแต่เปลี่ยนจากสภาตำบลมาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีการเลือกตั้ง 2 ครั้ง และเปลี่ยนจากองค์การบริหารส่วนตำบลยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลอีก 1 ครั้ง โดยทั้ง 3 ครั้งที่ผ่านมาผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง คือ นาย ช. ซึ่งได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีมาโดยตลอด รวมเป็นเวลาทั้งหมด 3 สมัยติดต่อกัน โดยไม่มีผู้แข่งขัน

แต่ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ได้มีอดีตกำนัน คือ นาย ป. ได้มาลงสมัครแข่งขันแย่งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีกับนาย ช. ซึ่งเป็นอดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งการลงสมัครรับเลือกตั้งของอดีตกำนัน นาย ป. นั้น เกิดจากสาเหตุความขัดแย้งภายในตำบล โดยแต่ก่อนเดิมนั้น นาย ป. ในฐานะกำนันกับนาย ช. นายกเทศมนตรี ต่างก็มาจากกลุ่มอำนาจเดียวกัน ทำงานร่วมกันมาตลอด แต่จากการเลือกตั้งกำนันภายในตำบล ซึ่ง นาย ป. ได้หมดวาระ 5 ปี ต้องมีการเลือกกำนันขึ้นใหม่ จากเหตุที่นาย ช. นายกเทศมนตรี สนับสนุนให้นาย อ. ได้เป็นกำนันตำบลแห่งหนึ่ง แต่นาย ป. แพ้การเลือกตั้งไม่ได้เป็นกำนัน ดังนั้น จากสาเหตุนี้จึงเกิดปมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างทั้งสองฝ่าย

เมื่อมองจากผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งสองแล้ว พบว่า ผู้ลงสมัครทั้งสองคนมาจากกลุ่มอำนาจภายในตำบลเป็นการแข่งขันระหว่างขั้วอำนาจ กล่าวคือ ผู้ลงสมัครคนหนึ่ง คือนายกเทศมนตรีคนเก่ากับอดีตกำนัน ซึ่งต่างคนก็มีกลุ่มอำนาจและฐานเสียงของตน แต่การแข่งขันครั้งนี้อยู่ภายใต้การแทรกแซง และช่วยเหลือของคนหลายกลุ่มในการที่จะโค่นล้มนายกเทศมนตรีคนเก่า โดยการให้ความช่วยเหลือผู้ลงสมัครอีกคน คือ อดีตกำนันนั่นเอง โดยกลุ่มที่เข้ามาคอยสนับสนุนและช่วยเหลืออดีตกำนันนั้น เช่น สจ. ในเขตพื้นที่อำเภอแห่งหนึ่ง กลุ่ม นปช.(เสื้อแดง) กลุ่มผู้ที่มีฐานะร่ำรวยในพื้นที่ กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ เพราะอดีตกำนันเคยเป็นประธานชมรมผู้สูงอายุมาก่อน กลุ่ม อสม. เพราะสจ. ผู้สนับสนุนอดีตกำนันเป็นประธานชมรมอยู่ ส่วนด้านนายกเทศมนตรีคนเก่า คือ กลุ่มนักการเมืองเก่า นักการเมืองอาชีพ และกลุ่มเครือข่ายอำนาจธุรกิจการเมือง (นาย ส. นามสมมติ. สัมภาษณ์.2557)

ผลการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ปรากฏว่า นาย ป. อดีตกำนัน ได้คะแนน 1,410 คะแนน ส่วนนาย ช. อดีตนายกเทศมนตรี ได้คะแนน 890 คะแนน ทำให้อดีตกำนัน คือ นาย ป. ชนะการเลือกตั้งไปได้เป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นาย ส. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งที่ผ่านมา เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองของเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจะใช้แนวทางการศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์กรณีการเลือกตั้งของเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางด้านทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมืองและโครงสร้างอำนาจ มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในเขตเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งอย่างเด่นชัด การสถาปนาตัวของกลุ่มการเมืองในเขตเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งมีแบบแผนและบริบทที่เด่นชัด โดยกลุ่มการเมืองในเขตเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง แบ่งเป็นกลุ่ม โครงสร้างอำนาจทางการเมืองใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มอำนาจอดีตนายก
2. กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน

โดยขั้วอำนาจทางการเมืองทั้งสองขั้วได้มีการสถาปนาตัวบนพื้นฐานความขัดแย้งทางการเมือง ทั้งที่ในอดีตเคยเป็นกลุ่มโครงสร้างอำนาจเดียวกันเคยเป็นพันธมิตรทางการเมืองกัน โดยมี

ความขัดแย้งที่ทำให้กลุ่มการเมืองทั้งสองกลุ่มในเขตเทศบาล เกิดปมเหตุความขัดแย้งแตกหักกันอย่างชัดเจน เกิดมาจากการเลือกตั้งกำนันในตำบลแห่งหนึ่ง

ลักษณะ โครงสร้างอำนาจแบบสองขั้วอำนาจมีลักษณะแบบแผนความสัมพันธ์เชิงอำนาจภายในตำบลแห่งหนึ่ง ที่มีการต่อสู้แข่งขันอยู่ใน 2 ขั้วอำนาจภายในท้องถิ่น โดยเป็นการแข่งขัน/ช่วงชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มทางการเมือง 2 กลุ่มภายในตำบล การแข่งขันของสองขั้วอำนาจท้องถิ่นภายใต้โครงสร้างอำนาจแบบสองขั้วอำนาจ จะมีการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองทั้งในเวทีการเมืองระดับชาติ และระดับท้องถิ่นแต่จะไม่มีขั้วอำนาจใดมีอำนาจเหนืออีกกลุ่มอย่างเด็ดขาด ต่างฝ่ายต่างมีทำที่พยายามเอาชนะเหนือฝ่ายหนึ่ง และพยายามช่วงชิงความได้เปรียบกันอยู่เสมอ ทั้งนี้ในบางสถานการณ์ก็อาจจะเกิดการร่วมมือเป็นพันธมิตรทางการเมืองกันบ้าง ขึ้นอยู่กับสถานะทางการเมืองและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการเมืองในขณะนั้น

นอกจากนี้ขั้วอำนาจท้องถิ่นภายใต้โครงสร้างอำนาจแบบสองขั้ว จะต้องมีการแบ่งพื้นที่เขตอิทธิพลทางการเมืองของแต่ละกลุ่มที่แต่ละฝ่ายมีอิทธิพลอยู่ที่จะต้องรักษาเขตอิทธิพล หรือฐานที่มั่นเนื่องจากเป็นฐานคะแนนเสียงของแต่ละกลุ่มที่ต้องรักษาไว้เป็นมั่น

การแข่งขันทางการเมืองของขั้วอำนาจภายใต้โครงสร้างอำนาจทางการเมืองแบบ 2 ขั้ว จะมีการแข่งขัน ช่วงชิงความได้เปรียบกันอยู่เสมอ ด้วยการพยายามขยายเขตอิทธิพลทางการเมืองของตนเอง ด้วยการสนับสนุนเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองลงสมัครรับเลือกตั้งในเขตอิทธิพลของอีกกลุ่มการเมือง เช่น การผลักดันคนลงสมัครผู้ใหญ่บ้าน การวิจัยพบว่า ลักษณะกลุ่มชนชั้นนำท้องถิ่นทั้ง 2 กลุ่ม ภายใต้โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบสองขั้วอำนาจ แต่ละกลุ่มการเมืองจะมีฐานทางเศรษฐกิจและการเมืองที่อยู่ในระดับที่เข้มแข็ง ไม่มีใครได้เปรียบหรือเสียเปรียบมากกว่ากัน (ไอพาร์ ถิ่นบางเตียว. 2548 : 39)

ก่อนที่จะลงในรายละเอียดถึงตัวผู้สมัคร ขอกล่าวถึงเรื่องที่เป็นพื้นฐานสำหรับผู้ที่จะเป็นนักการเมืองทุกคนนั้น คือ ฐานทางเศรษฐกิจและฐานมวลชน ทั้งสองฐานนี้จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้ที่คิดจะเป็นนักการเมือง หากใครไม่มีฐานทั้งสองนี้อย่าริไปเล่นการเมืองหรือเป็นนักการเมืองให้เสียเวลาเพราะยากยิ่งจะประสบความสำเร็จทางการเมืองได้ แต่ถ้าหากใครมีฐานทั้งสองในระดับที่มั่นคงหนาแน่น ก็มีแนวโน้มประสบความสำเร็จบนเส้นทางทางการเมืองค่อนข้างสูง (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2537 : 35)

การศึกษาทุนทางเศรษฐกิจทุนทางสังคมและทุนทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้ศึกษาขั้วอำนาจที่มีบทบาททางการเมืองในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลแห่งหนึ่งเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มอำนาจอดีตนายก กับ กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มอำนาจอดีตนายค เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีลักษณะอาชีพนักการเมือง หรือ เครือข่ายการเมืองในท้องถิ่นของตำบล เช่น เคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เคยดำรง ตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมัยที่ยังเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ และเคยดำรง ตำแหน่งสมาชิกเทศบาลตำบลในสมัยที่เพิ่งหมดวาระที่ผ่านมา เป็นกลุ่มโครงสร้างอำนาจเดิมของ ตำบล โดยการนำของ นาย ช.(นามสมมติ) อดีตนายคเทศมนตรี ซึ่งกลุ่มอดีตนายคที่ผ่านมีบทบาท ในการพัฒนาตำบลมาโดยตลอด กลุ่มอดีตนายคมีฐานทางเศรษฐกิจและการเมืองที่สำคัญ

การก้าวเข้าสู่เส้นทางการเมืองท้องถิ่น

นาย ช. (นามสมมติ) มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดราชบุรีเป็นคนหนองโพโดยกำเนิด โดยเกิดจากบิดาชื่อ นาย ส. (นามสมมติ) มารดาชื่อ นาง จ. (นามสมมติ) ต่อมาในปี พ.ศ.2503 ทาง ครอบครัวได้ย้ายภูมิลำเนาจากจังหวัดราชบุรีมาอยู่ที่จังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ย้ายมา อยู่จังหวัดแห่งหนึ่งเนื่องจากบิดา นาย ช. สมัยที่เป็นทหารอยู่นั้น ได้ติดตามเจ้านายมาทำงานที่จังหวัด แห่งหนึ่งแล้วเห็นว่าจังหวัดแห่งหนึ่งเป็นเมืองที่น่าอยู่ อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ซึ่งโดยส่วนตัวบิดาของ นาย ช. ชอบการทำสวนทำไร่เมื่อเห็นว่าจังหวัดแห่งนี้อุดมสมบูรณ์จึงได้ ตัดสินใจย้ายมาอยู่จังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างถาวร (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ในตอนแรกที่ย้ายมาอยู่จังหวัดแห่งหนึ่งใหม่ ๆ นั้น มารดาได้เปิดร้านตัดเสื้อผ้าอยู่ใน ตัวเมือง แต่ต่อมาได้มีพรรคพวกของบิดาชวนกันหาซื้อที่ทำสวนผลไม้ซึ่งในสมัยก่อนนั้นการซื้อขาย ที่ดินมีราคาไม่แพงมากนักจึงได้เริ่มหาซื้อที่ทำสวนผลไม้ โดยได้มาพบที่ดินที่ถูกใจจึงตัดสินใจซื้อ ซึ่งที่ดินที่บิดาซื้อ มีเนื้อที่ประมาณ 70 ไร่ และได้ทำการปลูกทุเรียน มังคุดและเงาะ ในที่ดินดังกล่าว ทำสวนผลไม้มาเป็นเวลา 50 ปี (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

นาย ช. ได้ย้ายตามบิดามารดาจากจังหวัดราชบุรีมาอยู่จังหวัดแห่งหนึ่งตั้งแต่เด็ก ๆ โดยได้เข้าศึกษาเรียนหนังสือที่โรงเรียนแห่งหนึ่งซึ่งอยู่บริเวณใกล้ ๆ บ้านตั้งแต่เด็ก ๆ จนจบชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 (ชั้นสูงสุดขณะนั้น) และต่อมาได้เข้ามาศึกษาต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงประถมศึกษาปีที่ 7 ที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในตัวเมือง ต้องเดินทางออกจากบ้าน มีระยะทางกว่า 20 กิโลเมตร ระยะทางจากบ้านถึงตัวเมือง เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 แล้ว ได้เข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนชายประจำจังหวัด จนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 3 และได้เข้าศึกษาต่อในสายอาชีพในระดับอาชีวศึกษาจนจบใน ระดับชั้น ปวช., ปวส. ที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาในจังหวัดแห่งหนึ่ง

เมื่อจบในระดับชั้น ปวช., ปวส. ที่วิทยาลัยอาชีวศึกษา นาย ช. ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับ ปริญญาตรี แต่ได้มาทำงานเป็นครูสอนวิชาชีพที่ศูนย์ฝึก และพัฒนาอาชีพพรายบุรีไทยบริเวณชายแดน จังหวัดแห่งหนึ่ง (ศฝช.ปจ) ตั้งแต่ พ.ศ. 2526-2532 ต่อมาได้ลาออกจากครูสอนวิชาชีพที่จังหวัดแห่ง

หนึ่ง เนื่องจากคิดถึงบ้าน และ อยากกลับมาทำสวนผลไม้ช่วยบิดาซึ่งทำสวนอยู่คนเดียว จึงตัดสินใจลาออกแล้วกลับบ้านมาทำงานช่วยบิดา (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ในปี พ.ศ. 2536 ได้เริ่มเข้าสู่วงการการเมืองเป็นครั้งแรกในชีวิต โดยได้รับการเสนอชื่อให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้านและตำบล โดยกำนันตำบลและผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เสนอชื่อต่อสภาตำบล โดยชาวบ้านเห็นว่า นาย ช. เป็นคนรุ่นใหม่ มีความรู้ มีความสามารถ เคยเป็นครูมาก่อน เป็นผู้มีความรับผิดชอบประสบความสำเร็จในชีวิต มีความเป็นผู้นำ เห็นเหมาะสมในการเสนอชื่อมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน และอีกเหตุผลมาจากการผลักดันของบิดา คือบิดาของ นาย ช. ก็เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้ว ซึ่งบิดาของนาย ช. เป็นคนที่กว้างขวางและเป็นที่ยอมรับให้ความนับถือและเคารพ จึงไม่เป็นเรื่องยากที่คนในตำบลจะยอมรับในตัวของ นาย ช.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 สภาตำบลยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลโดยมีสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านร่วมกับสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน ส่วนคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย กำนัน เป็นประธาน มีผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน และสมาชิกสภาอีกไม่เกิน 4 คน เป็นกรรมการ ซึ่งนาย ช. ก็ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเป็นสมาชิกสภาตำบล และได้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการองค์การบริหารส่วนตำบล (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ในปี พ.ศ. 2544 เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 285 จึงได้มีการกำหนดให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดมาจากการเลือกตั้ง โดยประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน และมีคณะกรรมการบริหารมาจากความเห็นชอบของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน และรองประธานฯ 2 คน โดยเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่ง นาย ช. ก็ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเป็นสมาชิกสภาตำบลอีกครั้ง แต่ในครั้งนี้นาย ช. ได้รับความไว้วางใจจากสภาตำบลให้ดำรงตำแหน่งประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2545 ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบลบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งนี้ได้เพียง 1 ปีกว่า ๆ เท่านั้น ก็ลาออกจากตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร ทำให้สภาตำบลต้องหาประธานกรรมการบริหารคนใหม่ โดยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีความเห็นชอบโหวตให้ นาย ช. ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มาดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารส่วนตำบลต่อไปจนครบวาระ ซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกตั้งแต่เข้าสู่เส้นทางการเมืองของ นาย ช. ที่ได้รับตำแหน่งสูงสุดของตำบลแห่งหนึ่ง คือ ประธานกรรมการบริหารตำบล และตั้งแต่นั้นมา นาย ช. ได้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารของตำบลมาโดยตลอด นับตั้งแต่ ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 1 สมัย, นายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบล 2 สมัย, นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล 1 สมัยจนถึงการเลือกตั้งในครั้งนี้ (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ทุนเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอดีตนายก

พัฒนาการฐานทางด้านทุนเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอดีตนายก มีฐานเศรษฐกิจอยู่ที่ การทำเกษตรกรรมและการเป็นนักการเมืองอาชีพเป็นหลัก นักการเมืองอาชีพของกลุ่มอำนาจอดีต นายก ส่วนใหญ่จะเป็นนักการเมืองฝ่ายท้องถิ่นที่ผ่านการเลือกตั้งท้องถิ่นมาหลาย ๆ สมัยร่วมกับ นาย ช. ส่วนการทำอาชีพเกษตรกรรมนั้นทำกันมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่รุ่นย่า รุ่นพ่อรุ่นแม่ ทำสืบต่อกันมา เพราะอาชีพเกษตรกรรมก็เป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในจังหวัดแห่งหนึ่ง และมีมากในเขตอำเภอ แห่งหนึ่ง ซึ่งการทำเกษตรกรรมในที่นี้ คือ การทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะและปลูกลูกยง เป็นต้น รายได้จากการทำสวนผลไม้ต่อปีขึ้นอยู่กับราคาสินค้า และปริมาณของผลไม้ว่ามีมากน้อยเพียงใด ถ้าปีไหนผลไม้ออกสู่ตลาดมากจนทำให้ล้นตลาดก็จะทำให้ราคาผลผลิตต่ำลง แต่ถ้าปีไหนมีผลผลิต ออกมาน้อยก็จะทำให้ผลผลิตมีราคาสูง แต่ช่วงระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมามาภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมมือกันช่วยกันบริหารจัดการคุณภาพผลผลิตและการส่งออกดีขึ้น ทำให้ราคาผลผลิตบางชนิด เช่น ทุเรียน ลำไย มีราคาดีขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้ที่ทำอาชีพทำสวนผลไม้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้แต่ก่อน นั้นคนส่วนใหญ่ไม่สนใจการทำสวนผลไม้ เพราะเห็นว่าไม่คุ้มกับการลงทุน มีรายได้ไม่พอใช้ หัน กลับมาทำสวนผลไม้กันมากขึ้น ซึ่งรายได้ต่อปีจากการทำสวนผลไม้ที่ขึ้นอยู่กับใครมีพื้นที่ในการ เพาะปลูกมากน้อยเพียงใด แต่ในกลุ่มอดีตนายกส่วนใหญ่จะมีพื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ยอยู่ที่คนละ 50-80 ไร่ต่อคน ซึ่งส่วนใหญ่ตอนนี้จะปลูกทุเรียนเป็นส่วนมาก เพราะทุเรียนปัจจุบันมีราคาดีและราคาไม่ ลงง่ายเหมือนกับมังคุดและเงาะ และตอนนี้ผลไม้ที่นิยมปลูกกันมากอีกอย่าง คือ กล้วยไข่ส่งออก เพราะราคาดีตลอดทั้งปีและขายได้ตลอดทั้งปี ไม่ต้องมีระยะเวลารอเหมือนทุเรียนที่ปีหนึ่งจะตัดได้ ครั้งเดียว ถือว่ากล้วยเป็นอาชีพเสริมและรายได้ที่เพิ่มมาของเกษตรกรเลยทีเดียว (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอดีตนายก

ยุคเริ่มแรกของการสถาปนาของกลุ่มอำนาจอดีตนายกนั้น มีลักษณะประเภท “เงินน้อยแต่ได้รับการหนุนช่วย” ผู้สมัครประเภทนี้นับได้ว่าเป็นผู้สมัครที่พอจะมีบารมีและได้รับการยอมรับ ซึ่งเกิดจากเคยลงสมัครเลือกตั้งมาหลายครั้ง และได้รับความนิยมนิยมจากประชาชนพอสมควร ซึ่งอดีตนายก นั้นมีบิดาที่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมาก่อน ช่วยบิดาทำงานมาโดยตลอด ตลอดจนตัวอดีต นายกเองเคยดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ของตำบลมาหลายตำแหน่ง เช่น เลขานุการหรือประธานสภา ทำงานเพื่อชุมชนจนได้รับการยอมรับจนได้รับเลือกเป็นประธานกรรมการบริหารองค์การบริหาร ส่วนตำบล จนมีบารมีและได้รับการยอมรับ ทำให้พรรคการเมือง นักการเมืองระดับชาติ คือ ส.ส. ป. (นามสมมติ) หรือ นักการเมืองระดับท้องถิ่น คือ นายกององค์การบริหารส่วนจังหวัด เห็นความสำคัญ เมื่อเป็นเช่นนี้ พรรคการเมืองหรือนักการเมืองก็จะส่งเงินไปหนุนช่วยในการลงเลือกตั้ง เพราะเล็งเห็น

ประโยชน์จากการช่วยเหลือผู้สมัครจากฐานเสียงในท้องถิ่นที่ต่อไปจะกลายเป็นฐานเสียงของตนในอนาคต (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

แต่การเลือกตั้งครั้งล่าสุดเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในตำบล เกิดการสถาปนากลุ่มอำนาจใหม่ขึ้นมา กลุ่มพรรคการเมือง หรือนักการเมืองที่เคยสนับสนุนย้ายข้างไปสนับสนุนกลุ่มการเมืองใหม่ทำให้กลุ่มอำนาจอดีตนายคต้องพึ่งพาตนเองในการเลือกตั้งครั้งนี้ มีลักษณะประเภท “มีเงินพึ่งตนเอง” กล่าวคือสามารถช่วยตนเองได้ทางการเงิน โดยไม่ต้องพึ่งพาเงินจากพรรคหรือนักการเมืองหรือนักธุรกิจอื่น ๆ แต่ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถที่จะช่วยเหลือลูกทีมหรือเพื่อนร่วมทีมได้มากนัก เพราะขาดเงินทุนจากพรรคการเมืองหรือนักการเมืองที่เคยสนับสนุนมาโดยตลอด (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ทุนสังคมของกลุ่มอำนาจอดีตนายค

นอกจากการสร้างฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงแล้ว กลุ่มอดีตนายคได้ทำการสร้างฐานทางสังคม ทุนทางสังคม บทบาททางสังคม โดยการนำของ นาย ช. ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีอยู่ในขณะนั้น ก็ได้สร้างฐานทางด้านทุนสังคมไว้มากในขณะดำรงตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการบริจาคเงินช่วยเหลือชาวบ้านที่ยากจนและขาดแคลน บริจาคเงินช่วยเหลือที่ประสบภัยน้ำท่วม ช่วยงานวัดต่าง ๆ ในตำบลเป็นประธานในการทอดกฐินทอดผ้าป่า เป็นต้น

บทบาททางสังคม หมายถึงการเคยหรือการมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมในเขตพื้นที่ที่ลงสมัคร ซึ่งจะพิจารณาความต่อเนื่องของกิจกรรมที่ผู้สมัครหรือตัวแทนได้กระทำไป อาจกล่าวได้ว่า การดำเนินกิจกรรมทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างฐานมวลชน เป็นการโน้มน้าวใจประชาชนให้หันมานิยมตน (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2537 : 42)

งานสังคมหรือบทบาททางสังคมที่สำคัญของกลุ่มอำนาจอดีตนายคที่มีบทบาทในสังคมนั้น ระยะเวลาแรก คือการก่อตั้งกลุ่ม อปพร. ซึ่ง นาย ช. เป็นผู้ก่อตั้งและได้เข้าร่วมในการเป็นสมาชิก อปพร. ด้วยและดำรงตำแหน่งประธาน อปพร. ตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งการจัดตั้ง กลุ่ม อปพร. นั้นจะต้องเปิดให้มีการอบรมสมาชิกให้มีทักษะให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานช่วยเหลือสังคมให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งในการอบรมในครั้งนี้มีผู้ที่อาสาเข้ารับการอบรมเป็น อปพร. จากทุกหมู่บ้านในตำบลเป็นจำนวนมาก จากการสะสมทุนทางสังคมเช่นนี้ ทำให้นาย ช. เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของคนในตำบลมากยิ่งขึ้นและเป็นที่ยอมรับของในตำบลและในส่วนราชการ (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อกลุ่ม อปพร. เป็นรูปร่างมั่นคงและภายในกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว นาย ช. นายกเทศมนตรีตำบลขณะนั้น ก็ยังไม่หยุดสร้างฐานทางสังคมและฐานคะแนนเสียงของตน โดยเริ่มมีการเข้ามาสนับสนุน กลุ่มสตรีอาสา กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่ม

เกษตรแปรรูปผลไม้ กลุ่มทำน้ำสำรอง กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นต้น โดย นาย ช. นายกเทศมนตรี ได้นำงบประมาณลงมาช่วยเหลือกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ จัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ ความสามารถมาอบรม ให้ความรู้แก่ชาวบ้านให้ชาวบ้านได้มีรายได้เสริมนอกจากการทำสวนผลไม้ ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ ครอบคลุมผู้คนเกือบทั้งตำบล เป็นการสะสมทุนทางสังคม สร้างฐานทางสังคมที่ยอดเยี่ยม (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ทุนการเมืองของกลุ่มอำนาจอดีตนายก

ฐานด้านการเมือง หมายถึงการมีหรือเคยมีตำแหน่งและประสบการณ์การเมืองระดับต่าง ๆ มาก่อน ซึ่งประสบการณ์และตำแหน่งทางการเมืองที่มีหรือเคยมีนี้ นอกจากจะสะท้อนถึงทักษะทางการเมืองแล้วยังเป็นตัวชี้แสดงส่วนหนึ่ง ว่าผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งจะมีโอกาสแพ้หรือชนะมากกว่า เพราะสามารถดูได้จากฐานคะแนนเสียง คะแนนนิยมหรือดูได้จากความมีประสบการณ์และความกว้างขวางของการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นมาก่อน (พิชาย รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. 2537 : 42)

ในส่วนของกลุ่มอำนาจอดีตนายกนั้น โดยการนำของ นาย ช. นั้น มีฐานด้านการเมือง ในลักษณะที่เป็น “ผู้สมัครแบบผูกขาด” หมายถึง ผู้สมัครที่เคยได้รับการเลือกตั้งมากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป ผู้สมัครประเภทนี้กล่าวได้ว่าเป็นนักการเมืองที่เปรียบประดุจผู้รับสัมปทานการเมือง ลงสมัครเลือกตั้ง ครั้งไหนก็มักจะได้รับการเลือกตั้งทุกครั้งไป เป็นผู้มีฐานการเมือง ฐานเสียงมั่นคงแน่นอนหนามาก ผู้สมัครประเภทนี้มักมีอำนาจและอิทธิพลภายในชุมชนและท้องถิ่น มีอิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่ราชการ จึงทำให้เหล่าข้าราชการเกิดความเกรงใจหรืออาจจะเลขาหน้าที่ในการทำงานได้ จึงต้องช่วยเหลือผู้สมัคร เหล่านี้อยู่ตลอด (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ความมีชื่อเสียงในฐานะทุนทางสังคมและความมั่นคงทางด้านฐานเศรษฐกิจ ทำให้กลุ่มอำนาจอดีตนายกในขณะนั้น ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้มีบารมี มีอำนาจและประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและการดำรงชีวิต และเป็นที่ยอมรับของคนในตำบลและมีชื่อเสียงออกไปในตัวจังหวัด ทำให้กลุ่มอำนาจอดีตนายกมีโอกาสรู้จักและสนิทสนมกับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นด้วยกันมากขึ้น มีการร่วมมือระหว่างกันกับ อบต.และเทศบาลต่าง ๆ มากขึ้นเกิดเป็นเครือข่ายทางการเมืองขึ้นและที่สำคัญได้ร่วมงานกับ อบจ.หลายครั้งหลายหนจนมีความสนิทสนมกับ นาย ก. (นามสมมติ) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จนเกิดความร่วมมือกันในหลายด้านและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาโดยตลอด นอกจากนั้น โดยเฉพาะกลุ่มนักการเมืองระดับชาติได้มีโอกาสรู้จักกับ ส.ส. ป. (นามสมมติ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดแห่งหนึ่ง ในนาม พรรคไทยรักไทย (ในสมัยนั้น ตอนนี้อยู่เป็น พรรคเพื่อไทย) ส.ส. ป. จำเป็นต้องหาหัวคะแนนในท้องถิ่น เพื่อรักษาฐานคะแนนเสียงของตนเอง จำเป็นต้องมีเครือข่ายทางการเมืองเป็นผู้บริหารท้องถิ่นต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับ นาย ช. ก็ต้องการหาคนที่มียุทธิพล มีบารมี มีอำนาจ ในการที่จะรักษาฐานคะแนนเสียงของตนเอง

เช่นกัน จึงเกิดเกิดผลประโยชน์ต่างตอบแทนขึ้นกันระหว่างทั้งสองฝ่าย (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

2. กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน เป็นการรวมตัวของกลุ่มนักการเมืองฝ่ายท้องถิ่นนำโดยกำนัน ป. (นามสมมติ) หรือ นาย ป. (นามสมมติ) และอดีตรองนายกเทศมนตรีและเครือข่ายนักการเมืองในท้องถิ่นของตำบล ที่เคยอยู่กลุ่มอำนาจอดีตนายกแล้วได้ย้ายข้างมาอยู่กับกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน เช่น อดีตสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมัยที่ยังเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ และอดีตสมาชิกเทศบาลตำบลในสมัยที่เพิ่งหมดวาระที่ผ่านมา เป็นกลุ่มโครงสร้างอำนาจเดิมของตำบล ของ นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรี และเครือข่ายนักการเมืองท้องถิ่น เช่น อดีตผู้ใหญ่บ้าน อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน มีฐานทางเศรษฐกิจและการเมืองที่สำคัญ

การก้าวเข้าสู่เส้นทางการเมืองท้องถิ่น

นาย ป. (นามสมมติ) ภูมิลำเนาเป็นคนในตำบลแห่งหนึ่งโดยกำเนิดเป็นคนเชื้อสายของชนเผ่าดั้งเดิมของคนแถบอำเภอแห่งหนึ่งซึ่งมีอยู่มากในเขตตำบลแห่งหนึ่ง โดยเกิดจากบิดาชื่อ นาย ว. (นามสมมติ) และมารดาชื่อ นาง บ. (นามสมมติ) ซึ่งต่อมาบิดาของ นาย ป. ได้ออกบวชที่วัดแห่งหนึ่งในตำบล จนกระทั่งได้เป็นเจ้าอาวาสวัดแห่งนั้นและได้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งหลวงพ่อก็เป็นที่รู้จักนับถือและเป็นที่ศรัทธาของคนในตำบลแห่งหนึ่ง (นาย ป. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

นาย ป. ได้เข้าศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนแห่งหนึ่งจนจบชั้นประถมศึกษา แต่มิได้ศึกษาต่อในชั้นมัธยม เพราะฐานะการเงินของที่บ้านในขณะนั้นไม่ค่อยจะดีนักและเนื่องจากบิดาออกบวชจึงไม่มีใครช่วยมารดาทำสวนผลไม้จึงตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ และได้ออกมาช่วยมารดาทำสวนผลไม้และรับจ้างตัดยางของคนในบริเวณนั้น ต่อมาพอทำงานจนฐานะเริ่มดีขึ้นก็ได้เข้าศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน จนจบชั้นมัธยมศึกษาจนได้วุฒิมัธยมศึกษาปีที่ 6

ด้วยความที่บิดาของ นาย ป. ออกบวชเป็นที่รู้จักและนับถือของชาวบ้าน และ นาย ป. ได้ไปช่วยงานที่วัดที่บิดาเป็นเจ้าอาวาสและช่วยงานในหมู่บ้านอยู่บ่อยครั้ง จึงเริ่มถูกชักชวนจากผู้นำชุมชนผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 ในขณะนั้นให้ช่วยเข้ามาทำงานในหมู่บ้านจนได้รับตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ถือเป็นการก้าวเข้าสู่เส้นทางการเมืองครั้งแรกของ นาย ป. ต่อมาผู้ใหญ่บ้านคนเก่าได้ลาออก นาย ป. ก็ลงรับสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านและได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านจนได้รับการเลือกตั้ง เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ตำบลแห่งหนึ่ง เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ.2539

เมื่อได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ตำบลแห่งหนึ่งแล้ว ทำงานในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านได้เพียง 4 ปี ด้วยความที่เป็นคนขยันหมั่นเพียรตั้งใจทำงานจึงเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่บ้านด้วยกันจนได้รับเลือกจากผู้ใหญ่ด้วยกันเองให้ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลแห่งหนึ่ง ในปี 2542 ในการดำรงตำแหน่งกำนันของนาย ป. ทำงานด้วยความมุ่งมั่น พากเพียร มาโดยตลอด เป็นที่รู้จักดีของคนในตำบล

และในอำเภอแห่งหนึ่ง จนทำให้ นาย ป. ได้รางวัลกำนันยอดเยี่ยม ได้รับมอบทองคำในระดับจังหวัด 1 ครั้งและระดับอำเภออีก 2 ครั้งด้วยกัน (นาย ป. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ทุนเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอุดมการณ์

ฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอุดมการณ์ มีฐานเศรษฐกิจที่ไม่แตกต่างกับกลุ่มอำนาจอุดมการณ์ คือการทำเกษตรกรรมและการเป็นนักการเมืองอาชีพเป็นหลัก แต่อาชีพนักการเมืองในที่นี้ของกลุ่มอำนาจอุดมการณ์ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มนักการเมืองฝ่ายท้องถิ่นที่มากกว่านักการเมืองฝ่ายท้องถิ่น โดยกลุ่มอำนาจอุดมการณ์มีฐานเศรษฐกิจคือการทำอาชีพเกษตรกรรมเช่นเดียวกับกลุ่มอำนาจอุดมการณ์ เพราะอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในจังหวัดแห่งหนึ่งและมีมากในเขตอำเภอแห่งหนึ่ง ซึ่งการทำเกษตรกรรมในที่นี้ คือการทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะและปลูกลูกยาง เป็นต้น และในกลุ่มอำนาจอุดมการณ์ ยังมีส่วนหนึ่งที่ทำอาชีพค้าขายหรือที่เรียกว่า “ร้านชำ” ซึ่งเป็นรายได้เสริมจากการทำสวน

ในกลุ่มอำนาจอุดมการณ์นั้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีฐานะที่ร่ำรวยและมั่นคงในตำบลจากการที่มีฐานะที่มั่นคงจึงทำให้ถูกทาบทามเข้าสู่เส้นทางการเมือง เพราะเห็นว่ามีฐานทางเศรษฐกิจที่ดี ฐานะมั่นคง มีทรัพยากรที่เหมาะสมแก่การที่จะลงเล่นการเมืองเป็นอย่างดี ดังนั้น กลุ่มอำนาจอุดมการณ์จึงเริ่มชักชวนกลุ่มคนเหล่านี้ให้มาเข้ากับกลุ่มตนเองเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กลุ่มของตนมีฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงแข็งแรงพร้อมไปสู่อำนาจอำนาจอุดมการณ์ (นาย ป. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ฐานะด้านเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอุดมการณ์

กลุ่มอำนาจอุดมการณ์ นั้นเป็นกลุ่มการเมืองที่สถาปนาขึ้นมาใหม่หลังเกิดความขัดแย้งขึ้น โดยฐานะด้านเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอุดมการณ์นั้น มีลักษณะประเภท “เงินน้อยแต่ถูกหิว” เป็นผู้สมัครที่อยู่ภายใต้สังกัดของผู้มีชื่อเสียงในพรรคการเมืองหรือภายใต้ นายทุนของพรรค หรือนักการเมืองระดับท้องถิ่น อาทิ นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ชื่อเสียงของผู้สมัครเป็นประเภทนี้ในหมู่ประชาชนก็พอมืออยู่บ้าง ซึ่งในกลุ่มอำนาจอุดมการณ์นั้นตัวอุดมการณ์ ผู้ลงชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีนั้น ได้รับการช่วยเหลือด้านเงินทุนจาก อดีต ส.ส. ป. (นามสมมติ) และ สจ. ในอำเภอแห่งหนึ่ง และเงินทุนจากกลุ่มเสื้อแดง ในการลงทุนแทนอุดมการณ์ที่ฐานะทางการเงินไม่ค่อยจะดีนักแต่ตัวอุดมการณ์เป็นคนมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับพอสมควร จึงได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มการเมืองต่างๆ ทำให้ฐานะด้านเศรษฐกิจและเงินทุนของกลุ่มอำนาจอุดมการณ์อยู่ในระดับที่มั่นคง (นาย ป. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ทุนสังคมของกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน

เมื่อมีฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงแล้ว กลุ่มอำนาจอดีตกำนันก็จำเป็นต้องมีฐานทางสังคม ทุนทางสังคม สร้างบทบาททางสังคมที่แข็งแกร่งด้วย ในการที่จะลงชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีกับนาย ช. ซึ่งในสมัยการทำงานของ นาย ป. การสร้างบทบาททางสังคมในช่วงแรก ๆ ในการเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นของอดีตกำนันนั้น จะใช้การอาศัยงานบุญ งานศพ งานบวช งานประเพณีของชาวบ้านเป็นเวทีในการเปิดตัวทางการเมืองโดยอาศัยการพูดคุยในลักษณะกลุ่มย่อย ๆ ฤกษ์ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันกับชาวบ้าน หรือเข้าไปคุยในแบบส่วนตัวใช้ความใกล้ชิดสนิทสนม ทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกใกล้ชิดเป็นบันไดก้าวแรกในการสร้างคะแนนนิยมให้ตนเอง (นาย ป. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ส่วนในตอนที่เป็นกำนันอยู่นั้น ยังได้ดำรงตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุของตำบลแห่งหนึ่งด้วยอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งในองค์กรชมรมผู้สูงอายุนั้นมีสมาชิกมากแทบจะทุกครัวเรือนทุกบ้านของตำบลที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ จึงเป็นช่องทางและเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของ นาย ป. ที่จะอาศัยผู้สูงอายุในสะสมทุนทางสังคมและการสร้างฐานทางสังคมของกลุ่มของตน เพราะผู้สูงอายุจะมีอิทธิพลต่อลูกหลาน กล่าวคือพ่อสั่งสอนลูก ปู่ย่าสั่งสอนหลาน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมของคนไทยคือคนไทยจะมีนิสัยนอบน้อมต่อพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และผู้ที่มีอายุมากกว่า ให้ความเคารพนับถือจึงจำเป็นต้องรับฟังความจากผู้ที่สูงอายุกว่า และอุปนิสัยของ นาย ป. นั้นเป็นคนทีสุภาพอ่อนโยน เข้าหาผู้ใหญ่ พูดจาไพเราะ จึงเป็นที่รักของผู้สูงอายุในตำบล ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ นาย ป. มั่นใจในฐานเสียงของชมรมผู้สูงอายุที่ตนมีอยู่จึงตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในครั้งนี้ และฐานทางสังคม ทุนทางสังคมที่สำคัญของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันอีกอย่างที่สำคัญ คือ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “อสม.” โดยการนำของ สจ. ที่ให้การสนับสนุน นาย ป. มาตลอด เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ทำให้ฐานทางสังคมของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันมีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น โดย สจ. คนนี้ดำรงตำแหน่งประธาน อสม. ของตำบลแห่งหนึ่งอยู่จึงใช้ความใกล้ชิดในการทำงานช่วยเหลือฝ่ายกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในการช่วยหาหัวคะแนนในกลุ่ม อสม. เมื่อลงพื้นที่ในหมู่บ้านก็ให้ช่วยหาคะแนนเสียง เป็นต้น ซึ่งการทำงานระหว่างกลุ่มชมรมผู้สูงอายุและกลุ่ม อสม. ทำงานควบคู่กันมาช่วยเหลือกันมาตลอด ซึ่งตลอดการทำงานทั้งสองกลุ่มได้แบ่งตัวหัวคะแนนไปสร้างหัวคะแนนของกลุ่มของตนไว้ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ไว้เพื่อใช้ในการเลือกตั้ง สิ่งนี้เองจึงเป็นสิ่งสำคัญของการสะสมทุน การสร้างฐานทางสังคมที่สำคัญของกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน (นาย ป. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ทุนการเมืองของกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน

กลุ่มอำนาจอดีตกำนันนั้น โดยการนำของ นาย ป. มีฐานด้านการเมืองในลักษณะที่เป็น “พวกหน้าใหม่” หมายถึงเป็นกลุ่มการเมืองที่สถาปนาอำนาจขึ้นมาใหม่ภายหลังเกิดความขัดแย้งกับกลุ่มอำนาจอดีตนายก ซึ่งในการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรีนั้นถือเป็นการลงเล่นการเมือง

ในสนามท้องถิ่นเป็นครั้งแรกของอดีตกำนัน แต่ถึงอดีตกำนันจะเป็น “พวกหน้าใหม่” ในการลงเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น แต่ไม่ใช่ใหม่ในระดับท้องถิ่นหรือฝ่ายปกครอง กล่าวคือ เป็นกำนันตำบลแห่งหนึ่งอยู่ 2 สมัย ทำให้มีฐานการเมืองพอสมควร แต่ก็ไม่กว้างขวางมากนักเพราะฐานเช่นนี้จะมีลักษณะเฉพาะจุดไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่หรือทั่วตำบล อย่างไรก็ตาม การมีฐานเช่นนี้ อาจทำให้พวกเขาได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากพรรคหรือนักการเมืองหรือจากนักธุรกิจในพื้นที่ ตลอดจนข้าราชการฝ่ายปกครองหรือท้องถิ่น ที่เคยมีความสัมพันธ์ที่ดีกันเข้ามาช่วยเหลือ ทำให้มีฐานที่มั่นคงขึ้น (นาย ป. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อมีฐานทางเศรษฐกิจ ฐานทางสังคมและทุนทางสังคมที่มั่นคงแล้ว กลุ่มอำนาจอดีตกำนันมองว่าไม่เพียงพอกับการที่จะลงชิงชัยต่อสู้กับ นาย ช. ได้ ถ้ายังไม่มีความเชื่อใจทางการเมืองที่แข็งแกร่งพอและคอยช่วยสนับสนุนกลุ่มของตน จึงเริ่มมองหากลุ่มการเมืองที่จะเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มของตน ซึ่งในช่วงแรกนั้นมีเพียง สจ. ในเขตอำเภอแห่งหนึ่งเท่านั้นที่ช่วยเหลือ นาย ป. มาตลอดตั้งแต่สมัย นาย ป. ดำรงตำแหน่ง กำนัน เพราะมีความสนิทสนมกันมานาน ทำงานร่วมกันมาโดยตลอดในชมรมผู้สูงอายุและในชมรม อสม. โดยมีผลประโยชน์ที่เอื้อเฟื้อต่อกันเป็นผลประโยชน์ต่างตอบแทนเกิดขึ้นเสมอ และต่อมาก็ได้มีกลุ่มนักการเมืองระดับชาติติดต่อให้เป็นหัวคะแนน นั่นคือ ส.ส. ป. (นามสมมติ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแห่งหนึ่ง ซึ่ง ส.ส. ป. เป็นผู้สนับสนุน นาย ช. ด้วยเช่นกัน แต่เนื่องจาก ส.ส. ป. จำเป็นต้องหาหัวคะแนน หาฐานเสียงให้ตนมีความมั่นคงเพราะในระยะหลังกระแสของพรรคประชาธิปัตย์เริ่มมาแรงในจังหวัดแห่งหนึ่ง จึงจำเป็นต้องสร้างหัวคะแนน สร้างฐานเสียงของตนเองให้มาก ๆ จึงเข้ามาสนับสนุน นาย ป. ด้วย (นาย ส. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

และเครือข่ายทางการเมืองที่สำคัญของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันและเป็นตัวแปรที่สำคัญกับการเลือกตั้งในครั้งนี้ คือการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเสื้อแดง หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “กลุ่ม นปช.” หรือที่เรียกกันอย่างเป็นทางการว่า “แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ” มีชื่อเดิมว่า “แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ” เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี และเป็นองค์กรหลักของกลุ่มคนเสื้อแดง โดยมีสัญลักษณ์หลักคือ สีแดง และเสื้อสีแดง โดยการนำเข้ามาของ สจ. เป็นรู้กันดีในอำเภอแห่งหนึ่งว่า สจ. ท่านนี้เป็นแกนนำของกลุ่มเสื้อแดง โดยการเข้ามาช่วยเหลือของกลุ่มเสื้อแดงในครั้งนี้ มิได้ช่วยประสานงานคนเสื้อแดงในตำบลเท่านั้น แต่มีการช่วยสนับสนุนเงินทุนในการหาเสียงอีกด้วย ซึ่งเงินทุนเป็นสิ่งสำคัญมากในการเลือกตั้งในปัจจุบัน ดังนั้น เมื่อกลุ่มอำนาจอดีตกำนันมีความพร้อมทั้งทางด้านฐานทางเศรษฐกิจ ฐานทางสังคม ทุนทางสังคมที่มีความมั่นคงและเครือข่ายอำนาจทางการเมืองที่แข็งแกร่งแล้ว จึงพร้อมที่จะลงชิงชัยในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี (นาย ส. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ความสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองกับกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก

กระบวนการเลือกตั้ง เป็นกระบวนการทางประชาธิปไตยแบบทางอ้อม (indirect democracy) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกตัวแทนของตนเข้ามาดำรงตำแหน่งต่างๆ โดยส่วนใหญ่จะหมายถึง ตำแหน่งทางการเมือง และการเลือกตั้งเป็นกระบวนการสรรหาตัวผู้ปกครองกระบวนการหนึ่งในรัฐเสรีประชาธิปไตย การเลือกตั้งถือเป็นกระบวนการแต่งตั้งผู้ซึ่งจะเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรผู้แต่งตั้งแสดงเจตนาออกเสียงลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง คะแนนเสียงดังกล่าวจะได้รับการนับและนำมาคำนวณเพื่อให้ได้ผลว่าบุคคลใด จะเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งในหลายวิธีการในการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองเคียงคู่ไปกับวิธีการอื่นๆ เช่น การให้ประชาชนมาออกเสียงแสดงประชามติในการตัดสินใจทางการเมืองที่สำคัญ เป็นต้น

นอกจากการเลือกตั้งจะเป็นเครื่องแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างหลักเสียงข้างมากกับหลักการคุ้มครองเสียงข้างน้อยแล้ว การเลือกตั้งยังเป็นเครื่องแสดงออกซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนซึ่งเป็นการปกครองที่ได้รับความยินยอมจากประชาชนอีกด้วย ที่ว่าเป็นการปกครองที่ได้รับความยินยอมจากประชาชน ก็เนื่องจากประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจรัฐโดยตรง แต่ประชาชนซึ่งเป็นผู้ทรงอำนาจแห่งรัฐให้ความยินยอมผู้แทนของตนใช้อำนาจรัฐได้ตามระยะเวลา หรือตามวาระที่กำหนดไว้ล่วงหน้าในรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้งในรัฐเสรีประชาธิปไตยมีขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น เพื่อให้มีการแข่งขันกัน ในทางนโยบายระหว่างกลุ่มหรือพรรคการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้แทนทางการเมืองที่ดี เพื่อให้มีการโอนความเชื่อถือไว้วางใจของประชาชนไปยังบุคคลผู้ได้รับเลือกตั้ง

ปัจจุบันการเลือกตั้งในแต่ละครั้งมักมีเสียงสะท้อนออกมาเสมอว่ามีการทุจริตการเลือกตั้ง มีการซื้อ-ขายเสียง มีความขัดแย้งของโครงสร้างอำนาจ โดยเฉพาะการเลือกตั้งในระดับชาติหลาย ๆ ครั้งที่ผ่านมาเป็นที่รับรู้ในแวดวงสาธารณชนว่าเป็นการเลือกตั้งที่มีการซื้อ-ขายเสียงมากที่สุด จนทำให้การซื้อ-ขายเสียงถูกสถาปนาขึ้นเป็นสถาบันและวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทหนึ่ง ความเป็นสถาบัน หมายถึง ลักษณะนามธรรมและรูปธรรมของสรรพสิ่งใดๆ ซึ่งมีโครงสร้างที่ชัดเจน มีความเป็นระบบสูง มีความมั่นคงถาวร มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลเป็นจำนวนมาก และถูกยอมรับให้เป็นแบบแผนทางสังคม และเมื่อผนวกกับความเป็นวัฒนธรรมเข้าไปด้วยแล้วนั้นก็หมายความว่า การซื้อ-ขายเสียงเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมการเมืองที่ได้รับการยอมรับและผนึกแน่นอยู่ในวิถีคิด (Way of Thinking) และวิถีชีวิต (Way of Life) ของคนในสังคม ดังนั้นเมื่อพูดถึงการเลือกตั้งก็มักจะคิดถึงทุจริตการเลือกตั้ง การซื้อ-ขายเสียง ควบคู่กัน ไป (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2537 : 49)

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาอย่างเป็นระบบรอบด้านแล้ว การซื้อ-ขายเสียง เป็นเพียงด้านหนึ่งของระบบการทุจริตเลือกตั้ง ซึ่งประกอบด้วย การทุจริตหาเสียง การทุจริตซื้อ-ขายเสียง และการทุจริตลงคะแนนเสียง ทั้งสามประเภหมีแนวทางที่แตกต่างกัน แต่โดยทั่วไป บุคคลมักจะเหมารวมและเข้าใจว่าการทุจริตเลือกตั้งมีแนวทางการซื้อ-ขายเสียงเพียงแนวทางเดียว เราจึงต้องพยายามทำความเข้าใจระบบการทุจริตเลือกตั้งซึ่งเกี่ยวพันกับส่วนต่างๆของสังคมอย่างซับซ้อนโดยละเอียด รวมทั้ง ศึกษากระบวนการสร้างอำนาจในท้องถิ่น ความขัดแย้งในท้องถิ่น ให้เป็นระบบจะทำให้เข้าใจการเลือกตั้งในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

การศึกษาถึงการเมืองท้องถิ่นของกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้จะต้องทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองกับกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นจะต้องศึกษาพฤติกรรมเลือกตั้งที่ผ่านมาของเทศบาลแห่งหนึ่งเสียก่อน ทำความเข้าใจระบบการทุจริตเลือกตั้งระบบโครงสร้างอำนาจภายในเทศบาลและความขัดแย้งภายใน โครงสร้างอำนาจ ซึ่งการจะทำความเข้าใจพฤติกรรมและระบบโครงสร้างอำนาจจำเป็นต้องใช้แนวคิดและทฤษฎีเป็นเครื่องมือเพื่อแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบหรือมิติต่าง ๆ ที่เป็นบ่อเกิดแห่งพฤติกรรมทุจริตนั้น ๆ จากการศึกษาการเลือกตั้งของเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ พบว่ามีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีที่มาจากกาเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงที่ผ่านมามีทั้งหมดรวม 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2548

การเลือกตั้งครั้งนี้เป็นครั้งแรกขององค์การบริหารส่วนตำบลที่นำการใช้ระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงมาใช้ในการเลือกผู้บริหารท้องถิ่นเป็นครั้งแรก การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง คือระบบการปกครองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถเลือกตั้งผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตท้องถิ่นของตนได้โดยตรง ตามที่ได้มีการแก้ไขกฎหมายองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2546 - 2547 ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดของไทยต้องใช้ระบบการเลือกตั้งบริหารท้องถิ่นโดยตรงทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา ดังนั้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา กฎหมายองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบของไทย กำหนดให้ใช้วิธีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงแล้วทั้งสิ้น

ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง มีผู้สมัครลงเลือกตั้งในตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงท่านเดียว คือ นาย ช. (นามสมมติ) และมีทีมงานที่ลงสมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลลงเป็นทีมร่วมกัน ซึ่งในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครคนอื่น ผู้สมัครที่ลงสมัครต้องได้คะแนนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 20% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ซึ่งผลการเลือกตั้งในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 นี้ นาย ช. ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้ทำหน้าที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในทีมก็ได้การรับเลือกได้รับความไว้วางใจรับใช้ประชาชน แบบยกทีม (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ครั้งที่ 2 วันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2551

องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ได้ดำเนินการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นเทศบาลตำบล โดยที่กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้วเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งมีสภาพเหมาะสมสมควรให้ยกฐานะให้จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ประกาศ ณ วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา

เหตุเนื่องมาจากการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบล ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลนั้น ทำให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และฝ่ายบริหารต้องสิ้นสุดลงด้วย ทำให้ นาย ช. นายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานในตำแหน่งได้เพียง 3 ปีเศษเท่านั้น จึงต้องมีการจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่ เพื่อจะหาคนที่จะมาเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลต่อไป

ซึ่งการเลือกตั้งเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งครั้งแรกมีเพียง นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบลลงรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลเพียงท่านเดียว ไม่มีผู้สมัครคนอื่นลงแข่งขัน ซึ่งนาย ช. และทีมงานผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในนามทีมเดิมลงรับเลือกตั้งในครั้งนี้ โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลจะแบ่งเขตการเลือกตั้งเป็น 2 เขตการเลือกตั้ง โดยแต่ละเขตจะมีสมาชิกเขตละ 6 คน สมาชิกสภาเทศบาลตำบลในทีมของ นาย ช. นามสมมติในเขตที่ 1 ไม่มีผู้สมัครอิสระคนอื่นมาสมัครแข่งขัน แต่ในเขตที่ 2 มีผู้สมัครอิสระลงแข่งขัน 3 คน

ผลการเลือกตั้งในวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2551 นี้ นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล และผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลในทีม นาย ช. ก็ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนทั้งสองเขตแบบยกทีมเช่นกัน(นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ข้อสังเกตจากการเลือกตั้งที่ผ่านมาทั้ง 2 ครั้ง

จากการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงทั้งสองครั้งที่ผ่านมามีข้อสังเกตได้ว่ามีผู้สมัครลงชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเพียงท่านเดียว คือ นาย ช. นั้น เกิดจากปัจจัยที่สำคัญหลายปัจจัย อาทิเช่น ผลงานต่าง ๆ ที่เคยทำงานมาซึ่งจะเห็นได้ชัดจากการเข้ามาทำงานของ นาย ช. ในสมัยที่ดำรงตำแหน่ง

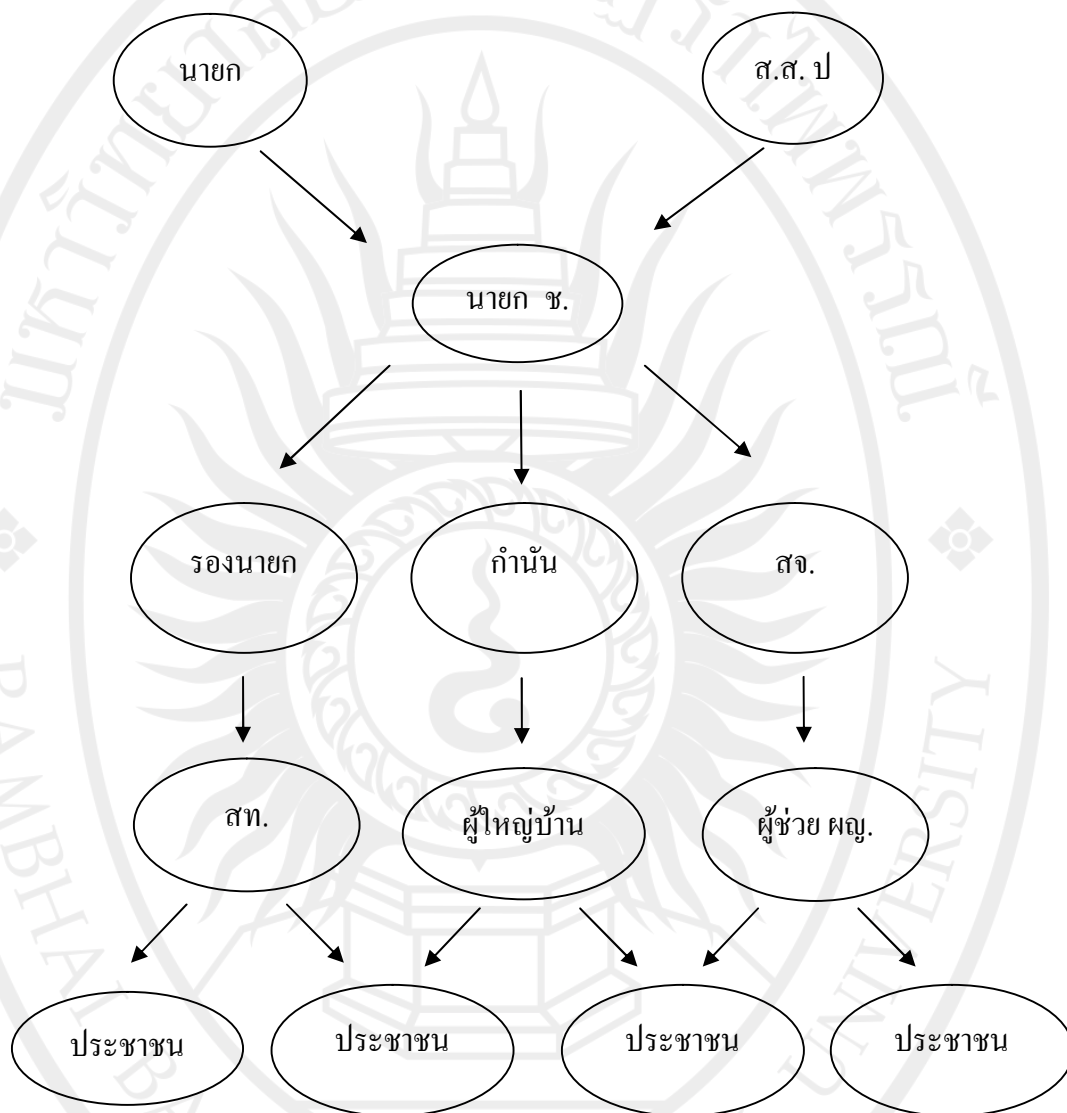
ในการบริหาร ซึ่งประชาชนในเขตตำบลแห่งหนึ่งให้การยอมรับ เช่น การสร้างถนนลาดยางและถนนคอนกรีต การพัฒนาระบบน้ำดิบ การส่งเสริมด้านการศึกษาและกีฬาต่อเยาวชนที่คลาดแคลนและมีความสามารถ

และที่สำคัญในการลงเลือกตั้งแต่ละครั้งของ นาย ช. จะมีการวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์วางแผนการรณรงค์หาเสียง กำหนดเป้าหมายร่วมกันภายในทีมหรือภายในกลุ่มร่วมกันเป็นประจำอยู่เสมอ โดยในการวางแผนกำหนดยุทธศาสตร์นั้น เนื่องจากในตอนนั้นโครงสร้างอำนาจในตำบลเป็นกลุ่มอำนาจเดียว คือ กลุ่มอำนาจนายก เมื่อไม่มีคู่แข่งหรือกลุ่มอำนาจอื่นนั้น ในการรวบรวมคนที่มีความรู้ ความสามารถเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ชาวบ้านให้การนับถือเข้าร่วมทีมนี้ จึงไม่ใช่เรื่องยาก จึงเริ่มจากหาตัวผู้สมัครในตำแหน่งรองนายก เป็นผู้ที่กว้างขวางในเขตพื้นที่ ที่แต่ละคนมีชาวบ้านนับถืออยู่และกว้างขวางในเขตพื้นที่แต่ละเขตของตน เข้ามาช่วยคัดสรร คัดกรองคนที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งคนที่เข้าสมาชิกสภาให้เหมาะสมครอบคลุมพื้นที่และครอบคลุมฐานเสียงของตำบลไว้ได้อย่างทั่วถึง โดยการสรรหานั้นต้องมีการตกลงแบ่งผลประโยชน์กันให้ลงตัวเพื่อที่จะไม่เกิดความขัดแย้งขึ้นในภายหลังได้

จากนั้นจึงกำหนดยุทธศาสตร์ของผู้สมัครและทีมงานจะใช้ยุทธศาสตร์ในการรณรงค์หาเสียงในพื้นที่หรือเขตที่เป็นฐานเสียงที่หนาแน่นของตนเองก่อน จากนั้นจึงค่อยขยายอาณาบริเวณไปสู่เขตพื้นที่ต่าง ๆ รอบบริเวณพื้นที่ฐานเสียงของตน จนทำให้ครอบคลุมไปทั่วพื้นที่ตำบล ถือว่าเป็นกลยุทธ์การสร้างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนทางการเมืองที่เป็นรากฐานสำคัญของกลุ่มอำนาจนายก เป็นการสร้างฐานเสียงที่มั่นคงหนาแน่นของกลุ่มอำนาจนายก จนต่อมาจึงไม่มีใครลงสมัครแข่งกับ นาย ช. และเนื่องจากไม่มีผู้สมัครอื่นลงสมัครรับเลือกตั้งระบบทุจริตการเลือกตั้งจึงยังไม่เกิดขึ้นกับการเลือกตั้งที่ผ่านมาทั้งสองครั้ง

แต่ปัจจัยสำคัญที่การเลือกตั้งทั้งสองครั้งของตำบลแห่งหนึ่ง ไม่มีผู้สมัครลงแข่งขันกับนาย ช. คือ ทุนการเมืองของกลุ่มอำนาจนายก ปัจจัยด้านโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นและปัจจัยเครือข่ายอำนาจทางการเมือง ซึ่งปัจจัยทั้งสามปัจจัยนี้เป็นเรื่องผลประโยชน์ต่างตอบแทนทางการเมืองทั้งสิ้น โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยเอง สามารถวิเคราะห์ออกมาได้ดังนี้ (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นเดิมของตำบลแห่งนี้

ภาพประกอบ 3 โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นเดิมของตำบลแห่งนี้

จากโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของตำบลแห่งนี้ที่เห็นดังภาพข้างต้น จะเห็นได้ว่าโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของตำบลแห่งนี้เป็นโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นแบบหัวอำนาจเดียว

โครงสร้างอำนาจการเมืองแบบหัวเดียว หมายถึงแบบแผนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในท้องถิ่นที่อำนาจอยู่ในมือกลุ่มชนชั้นนำและเครือข่ายพันธมิตรทางการเมืองเพียงกลุ่มเดียว และมีลักษณะผูกขาดอำนาจทางการเมืองทั้งในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นไว้อย่างเบ็ดเสร็จ กลุ่มชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองเหล่านี้จะมีฐานเศรษฐกิจการเมืองที่เข้มแข็ง เหนือกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในจังหวัดหรือ

ในท้องถิ่นจนไม่มีกลุ่มใดมีศักยภาพเพียงพอที่จะแข่งขันช่วงชิงอำนาจในสนามการเมือง ทำให้กลุ่มชนชั้นนำเพียงกลุ่มเดียวผูกขาดอำนาจทางการเมืองและทรงอิทธิพลทางการเมืองสูงสุดในจังหวัดหรือท้องถิ่นนั้น ๆ

กลุ่มชนชั้นนำจะมีเครือข่ายอุปถัมภ์ที่กว้างขวางและคอยสนับสนุนคนในเครือข่ายของกลุ่มเข้าสู่สนามการเมืองทุกระดับในจังหวัด ทั้งนี้กลุ่มชนชั้นนำจะมีสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับกลุ่มข้าราชการในจังหวัด และนักการเมืองระดับชาติทำให้กลายเป็นผู้บารมีและทรงอิทธิพลในการผูกขาดอำนาจการเมือง (Monopolistic Politics) ไว้ในกลุ่มเดียวและจะมีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึงในกลุ่มเครือข่าย ในทางการเมืองการจัดการและการตัดสินใจทางการเมืองทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นเป็นการตัดสินใจจากผู้มีอำนาจสูงสุดในกลุ่มชนชั้นนำเพียงผู้เดียว

จากโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของตำบลดังภาพจะเห็นได้ว่า นายกเทศมนตรีตำบล คือ นาย ช. (นามสมมติ) ในขณะนั้น ได้รับการอุปถัมภ์จากกลุ่มเครือข่ายการเมืองทั้งในระดับการเมืองระดับชาติ และระดับการเมืองท้องถิ่น (อบจ.) ในการที่จะช่วยระหว่งกันในการช่วยเหลือแต่ละฝ่ายในการที่จะช่วยดูแลและรักษาฐานเสียงของแต่ละฝ่าย เป็นผลประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างกัน

โดยฝ่ายการเมืองระดับชาติ คือ ส.ส. ป. (นามสมมติ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก ในสมัยนั้น ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มโครงสร้างอำนาจหรือกลุ่มเครือข่ายอำนาจในเขตตำบลแห่งหนึ่ง จะถูกระบบอุปถัมภ์ของการเมืองระดับชาติเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งในสมัยนั้นพรรคไทยรักไทย โดยการนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้รับความนิยมาจากประชาชนรากหญ้าหรือชนบทเป็นอย่างมาก ซึ่งดูจากผลการเลือกตั้งที่ชนะขาดลอย ทำให้ ส.ส. ป. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสมัยนั้น มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดแห่งหนึ่งเป็นอย่างมาก ส่งผลต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งด้วยเช่นกัน (นาย ส. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ส่วนฝ่ายการเมืองท้องถิ่นที่เข้ามาสนับสนุน นาย ช. คือ นาย ก. (นามสมมติ) นายกองกิจการบริหารส่วนจังหวัดแห่งหนึ่ง ซึ่งการเลือกตั้ง อบจ. เป็นการเลือกตั้งท้องถิ่นแต่เป็นการเลือกตั้งของทั้งจังหวัด ผู้ลงสมัครใครมีฐานเสียงมากกว่ากันจึงเป็นฝ่ายได้เปรียบ ทำให้ นาย ก. ต้องทำการสนับสนุนนายกองกิจการบริหารส่วนตำบลและนายกเทศมนตรีเทศบาลต่าง ๆ ในจังหวัดเพื่อสร้างฐานเสียงและรักษาฐานเสียงของตนเองต่อไป รวมถึงการสนับสนุน นาย ช. ด้วย (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นนี้ทำให้ นาย ช. ไม่มีคู่แข่งที่จะชิงตำแหน่งนายกกองกิจการบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง และอีกปัจจัยหนึ่งคือ การที่ชนชั้นนำหรือกลุ่มโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของ

ตำบลหรือกลุ่มเครือข่ายอำนาจในเขตตำบลแห่งหนึ่งนั้นยังคงเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันอยู่ โดยที่ยังไม่เกิดปมความขัดแย้งกันขึ้น ซึ่งกลุ่มเครือข่ายอำนาจของ นาย ช. ก็ถูกแบ่งสรรตำแหน่งตามที่เหมาะสม ทุกคนทำให้ทุกคนพอใจจึงไม่มีเหตุความขัดแย้งในการช่วงชิงอำนาจเกิดขึ้น (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

การก่อรูปของความขัดแย้งระหว่างนายกเทศมนตรีกับอดีตกำนัน

ในปี พ.ศ. 2554 นาย ป. (นามสมมติ) ในฐานะดำรงตำแหน่งกำนันตำบลแห่งหนึ่ง ได้หมดวาระการทำงานลงเนื่องด้วยจากครบวาระ 5 ปี จึงต้องมีการเลือกกำนันตำบลแห่งหนึ่งขึ้นใหม่ ซึ่งการเลือกกำนันนั้นจะให้สิทธิของผู้ใหญ่บ้านตำบลนั้น ๆ เลือกกำนันขึ้นมาตนเอง ซึ่งการเลือกกำนันตำบลครั้งนี้ นาย ป. ก็ลงชิงตำแหน่งเช่นเดิม

แต่ครั้งนี้มีคู่แข่งคือ นาย อ. (นามสมมติ) ลงแข่งด้วย ซึ่งนาย อ. ได้รับการสนับสนุนจาก นาย ช. นายกเทศมนตรี ในการลงชิงตำแหน่งครั้งนี้ ซึ่งผลการเลือกกำนันตำบลแห่งหนึ่ง ฝ่าย นาย อ. ชนะไปด้วยคะแนนโหวต 4 ต่อ 2 คะแนน จากผู้ใหญ่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้านในตำบล ซึ่งตัว นาย ป. กับนาย อ. มิได้ออกเสียงในการลงคะแนน จึงทำให้นาย อ. ได้เป็นกำนันคนใหม่ของตำบลแห่งหนึ่ง (นาย อ. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ซึ่งด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้เกิดการก่อรูปของความขัดแย้งกันระหว่าง นาย ป. อดีตกำนันกับ นาย ช. นายกเทศมนตรี ความขัดแย้งครั้งนี้เป็นความขัดแย้งเรื่องการเมืองท้องถิ่นระหว่างฝ่ายผู้นำท้องถิ่น และฝ่ายผู้ปกครองท้องถิ่น กล่าวคือนักการเมืองฝ่ายผู้นำท้องถิ่น เข้ามามีอิทธิพลและเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการฝ่ายผู้ปกครองท้องถิ่นในการสรรหากำนันที่หมดวาระลง โดยฝ่ายผู้นำท้องถิ่นมีความคิดเห็นว่าการที่ตนสนับสนุน นาย อ. ขึ้นมาเป็นกำนันตำบลแห่งหนึ่งนั้น เห็นว่าจะทำให้การทำงานระหว่างฝ่ายท้องถิ่นและฝ่ายท้องถิ่นที่เกิดการทำงานที่คู่ขนานประสานกัน ได้ดีกว่าตอนที่ทำงานร่วมกับอดีตกำนันคนก่อน เพราะนาย อ. เป็นคนที่มีฐานะร่ำรวยในตำบลและพร้อมเสียสละในการเข้ามาทำงาน พร้อมช่วยเหลือชาวบ้านเสมอเวลาที่ชาวบ้านเดือดร้อน เป็นที่รู้จักดีของชาวบ้าน ดังนั้น ฝ่ายผู้นำท้องถิ่นจึงเข้ามาสนับสนุน นาย อ. โดยในการช่วยเหลือนั้นทำในรูปแบบการลอบบี้อุปการผู้ใหญ่บ้านที่เป็นฝ่ายของตนให้ช่วยเลือก นาย อ. จนทำให้นาย อ. ได้เป็นกำนันในที่สุด (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

แต่แล้วด้วยเหตุการณ์นี้ส่งผลให้ภายในกลุ่มโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของตำบลแห่งหนึ่งเกิดความขัดแย้งเป็นจุดแตกหักของโครงสร้างอำนาจเกิดความไม่พอใจตัวของนาย ช. นายกเทศมนตรี ที่ทำตัวไม่เป็นกลาง ทำให้ตอนนี้โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของตำบลเกิดการแบ่งกลุ่มแบ่งฝ่ายเป็นสองฝ่ายขึ้น โดยฝ่ายที่สนับสนุนอดีตกำนัน นำโดย สจ. ที่พร้อมจะสถาปนากลุ่มอำนาจใหม่อยู่แล้ว ด้วยเหตุการณ์นี้เองจึงทำให้เข้าทาง สจ. ในการชักชวนและสนับสนุนอดีตกำนันให้สถาปนากลุ่มอำนาจใหม่ขึ้นมาสู้กับกลุ่มอำนาจเก่าของกลุ่มนายก เพราะ สจ. มีความใกล้ชิดและสนิทสนมกับ

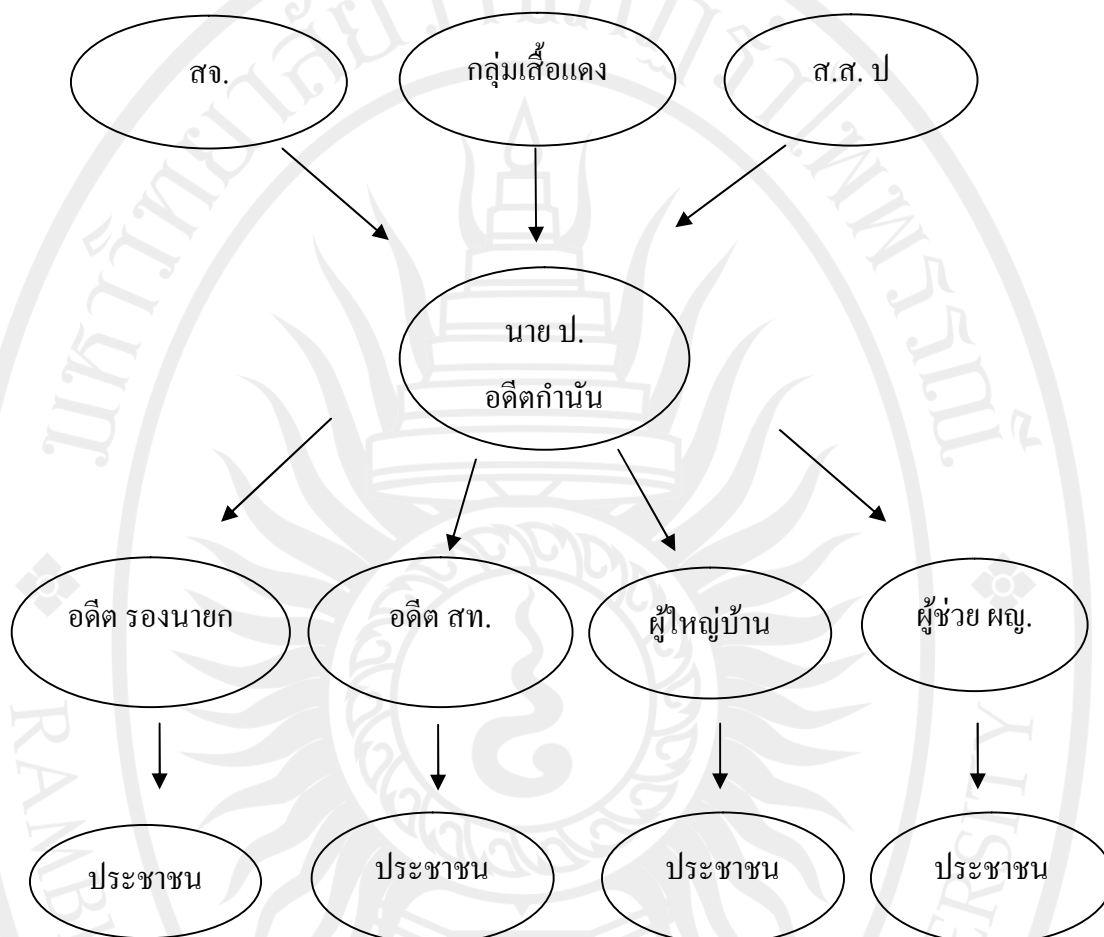
อดีตกำนันเป็นพิเศษอยู่แล้ว เพราะทำงานด้านผู้สูงอายุและชมรม อสม. มาด้วยกัน และมองเห็นว่า อดีตกำนันคนนี้แหละที่พอมีบารมี และด้วยความเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตนเข้ากับชาวบ้านได้ง่าย เหมาะสมที่สุด ที่จะสนับสนุนมาต่อสู้อิทธิพลตำแหน่งนายกเทศมนตรีกับ นาย ช. ตอนนี่จึงทำให้ โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นของตำบลเกิดขึ้นเป็นสองกลุ่มชั่วคราวเมืองขึ้นจากความขัดแย้งดังกล่าว (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ครั้งที่ 3 วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555

นาย ช. (นามสมมติ) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง และสมาชิกสภาเทศบาลตำบล หมดวาระการบริหารงาน เพราะครบวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี โดยต้องจัดการเลือกตั้งกันใหม่ ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย ช. ลงเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีเช่นเดิม แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้มีอดีตกำนัน คือนาย ป. (นามสมมติ) ลงสมัครแข่งขันแย่งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งกับ นาย ช. ซึ่งเป็นอดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในสมัยที่ผ่านมา (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

การลงสมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของอดีตกำนัน นาย ป. ในครั้งนี้ ได้ก่อให้เกิดการสถาปนาอำนาจของกลุ่มการเมืองใหม่ในตำบลแห่งหนึ่งขึ้น โดยการนำของ นาย ป. ซึ่งการสถาปนาอำนาจของกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ได้รับการช่วยเหลือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย

การสถาปนาอำนาจของกลุ่มการเมืองใหม่

ภาพประกอบ 4 การสถาปนาอำนาจของกลุ่มการเมืองใหม่

การสถาปนาอำนาจของกลุ่มการเมืองใหม่

การสถาปนาอำนาจของกลุ่มการเมืองใหม่นั้น เกิดจากสาเหตุปมความขัดแย้งในการเลือกกำนันทำให้เกิดความแตกแยกของกลุ่มโครงสร้างอำนาจเดิมที่บางคนไม่พอใจในเรื่องดังกล่าว ทำให้กลุ่มโครงสร้างอำนาจเดิมที่เป็นกลุ่มชั่วคราวอำนาจเดียวกันแตกแยกออกเป็นสองฝ่าย

โครงสร้างอำนาจกลุ่มการเมืองใหม่นั้น นำโดยอดีตกำนัน คือนาย ป. เป็นผู้นำกลุ่มในฐานะผู้สมัครชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง โดยการตัดสินใจชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในครั้งนี้ สาเหตุหลักมาจากปมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการเลือกกำนันที่นาย ป. แพ้การเลือกตั้งกำนัน ไม่ได้เป็นกำนันต่อเพราะสาเหตุที่นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีไปสนับสนุนนาย อ. จนชนะได้เป็นกำนัน นี่คือนิวาสเหตุหลักของปมความขัดแย้ง (นาย ป. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

แต่จากสาเหตุความขัดแย้งข้างต้นอาจมิใช่แรงผลักดันที่ทำให้ นาย ป. ตัดสินใจลงชิงชัย ตำแหน่งนายกเทศมนตรีกับ นาย ข. ได้ เพราะรู้ว่า นาย ข. มีฐานคะแนนเสียงมากเป็นที่รักของชาวบ้าน ในตำบล ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ ที่ตนจะชนะการเลือกตั้งได้ แต่จากสาเหตุความขัดแย้งข้างต้น ทำให้ โครงสร้างอำนาจเดิมแตกออกเป็นสองฝั่งอย่างชัดเจน โดยมี สจ. ที่เป็นตัวแปรสำคัญในการเลือกตั้ง ครั้งนี้ โดย สจ. เป็นผู้ที่ผลักดันและสนับสนุน นาย ป. อย่างเต็มตัว เพราะ สจ. มีความสนิทสนมและ ทำงานร่วมกับ นาย ป. ด้วยกันบ่อยครั้ง โดยทำงานร่วมกันในชมรมผู้สูงอายุที่ นาย ป. เป็นประธาน ชมรมอยู่และ สจ. เป็นที่ปรึกษาของชมรมอยู่ และ สจ. ก็เปรียบเสมือนเป็นมันสมองให้ นาย ป. มาตลอดเสมอมา คอยเป็นคนช่วยคิด ช่วยแก้ปัญหาให้ นาย ป. มาตลอด ซึ่งเหตุผลที่ สจ. สนับสนุน นาย ป. เพราะถ้านาย ป. ชนะการเลือกตั้งในครั้งนี้ สจ. ซึ่งเป็นมันสมองของนาย ป. ก็สามารถควบคุม การทำงานและเข้ามาแทรกแซงการทำงานของ นาย ป. ได้ ผลประโยชน์ต่าง ๆ ก็จะเข้ามาหาตัว สจ. นั้นเอง เพราะในสมัยการทำงานของนาย ข. นั้น สจ. ไม่มีบทบาทอะไรในตำบลเลยและทำให้คะแนน เสียงของตนเองเริ่มลดน้อยลง สจ. จึงตัดสินใจที่จะแตกหักกับ นาย ข. ซึ่งนับถือกันเหมือนพี่ชายมา สนับสนุนนาย ป. ในที่สุด (นาย ส. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

ในการเข้ามาสนับสนุน โครงสร้างอำนาจใหม่ซึ่งนำโดย นาย ป. ของ สจ. นั้น ได้นำเอากลุ่ม การเมืองที่มีความขัดแย้งกันในระดับชาติเข้ามาช่วยสนับสนุน นาย ป. ในการลงสมัครรับเลือกตั้ง ครั้งนี้ คือกลุ่มเสื้อแดง หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “กลุ่ม นปช.” หรือที่เรียกกันอย่างเป็นทางการว่า “แนวร่วม ประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ” โดยการนำเข้ามาของ สจ. ซึ่งเป็นรู้กันดีในอำเภอแห่งหนึ่ง ว่า สจ. ท่านนี้เป็นแกนนำของกลุ่มเสื้อแดง โดยการเข้ามาช่วยเหลือของกลุ่มเสื้อแดงในครั้งนี้ มิได้ ช่วยประสานงานคนเสื้อแดงในตำบลเพื่อช่วยในการหาเสียงหรือฐานเสียงเท่านั้น แต่รวมถึงการช่วย สนับสนุนด้านเงินทุนในการหาเสียงอีกด้วยซึ่งเงินทุนเป็นสิ่งสำคัญมากในการเลือกตั้งในปัจจุบัน

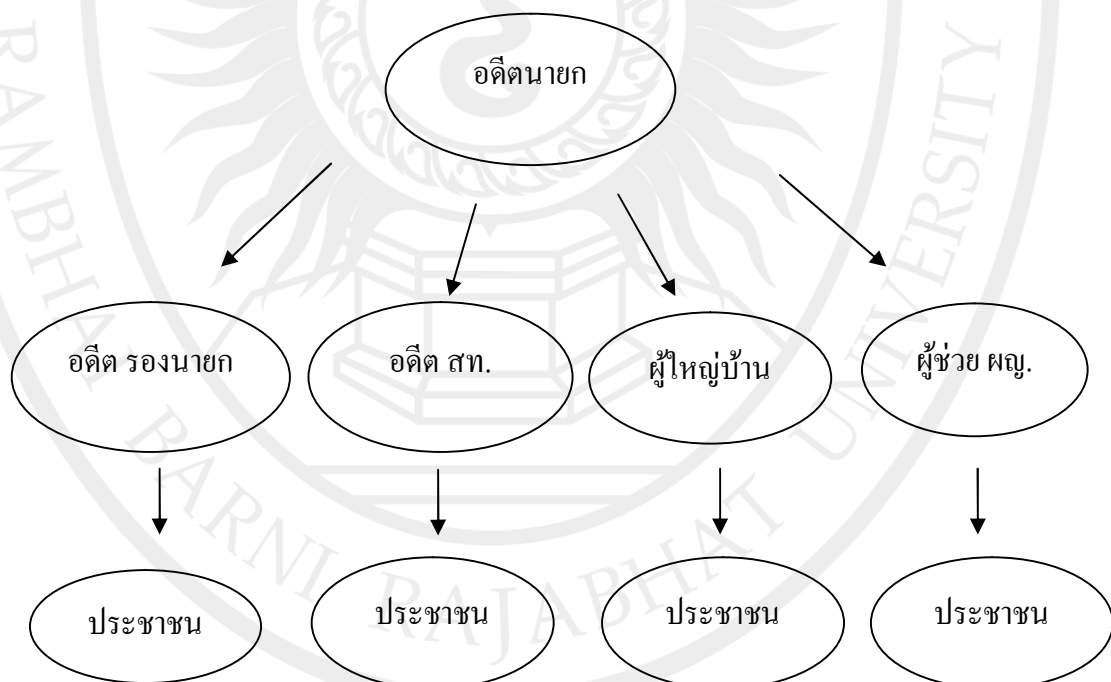
และผู้สนับสนุนนาย ป. อีกท่านคือ ส.ส. ป. (นามสมมติ) แต่การช่วยเหลือนี้มิได้มีการ แสดงออกอย่างเปิดเผย เป็นความช่วยเหลือที่กระทำอย่างลับ ๆ ไม่เปิดเผยตัว เพราะ ส.ส. ป. เคยเป็น ผู้สนับสนุนนาย ข. มาก่อนหน้านี้ เพื่อไม่ให้เป็นที่ครหา หรือเป็นที่พูดกันของคนในสังคมว่าทำตัว ไม่เป็นกลางจึงไม่สามารถแสดงตัวได้ว่าช่วยข้างใดข้างหนึ่งอยู่ ส.ส. ป. จึงประกาศตัวให้คนในตำบล รู้ว่าจะทำตัวเป็นกลางไม่ให้ความช่วยเหลือแก่ฝ่ายใด

แต่ในความเป็นจริงนั้นเป็นที่รู้กันดีของกลุ่มอำนาจอดีตนายกว่า ส.ส. ป. ได้ให้การสนับสนุน นาย ป. อยู่ลับ ๆ โดยเหตุผลที่ ส.ส. ป. เข้ามาช่วยเหลือ เพราะว่า มีความสนิทสนมเป็นอย่างมากกับ นาย สบ. (นามสมมติ) ที่ปรึกษาของนาย ป. ซึ่งแต่ก่อนนั้นสมัยที่ ส.ส. ป. ลงเล่นการเมืองใหม่ ๆ นั้น ได้รับความช่วยเหลือจากนาย สบ. เป็นอย่างมาก โดยนาย สบ. ได้ช่วยเหลือในการเป็นหัวคะแนนให้ ส.ส. ป. ในการดูแลและหาฐานเสียงของ ส.ส. ป. ในเขตพื้นที่อำเภอแห่งหนึ่ง เพราะนาย สบ. เป็นคน

ที่กว้างขวางในอำเภอแห่งหนึ่ง เพราะฉะนั้น นาย ป. อดีตกำนัน จึงไปทาบทามให้ นาย สบ. ให้เข้ามาดำรงตำแหน่งที่ปรึกษา และนาย สบ. เห็นว่าถ้าจะให้ชนะการเลือกตั้งได้ต้องมีฐานเสียงและเงินทุนที่มั่นคง จึงได้เข้าไปขอความช่วยเหลือจาก ส.ส. ป. ให้มาเข้าสนับสนุนกลุ่มของตน (นาย ส. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

เมื่อได้รับความช่วยเหลือจาก สจ. กลุ่มเสื้อแดง และ ส.ส. ป. ทำให้กลุ่มอำนาจอดีตกำนันมีฐานเสียง ฐานคะแนนและเงินทุนที่ใช้ในการหาเสียงที่แข็งแกร่งมั่นคงขึ้นมาก จึงได้เริ่มหาผู้สมัครที่จะลงสมัครสมาชิกสภาเทศบาลตำบล โดยได้มีการทาบทามรองนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลที่เคยทำงานกับกลุ่มอำนาจอดีตนายกเข้ามาเป็นพวกของตนเข้ามาอยู่ฝ่ายของตนได้หลายคน โดยมีการเสนอผลประโยชน์ให้แก่มีกมีการแบ่งสรรตำแหน่งกันได้อย่างลงตัวเป็นผลประโยชน์ต่างตอบแทนที่ทุกฝ่ายต่างยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีในครั้งนี้ นาย ป. พร้อมทุกด้านทั้งด้านการเงินและทรัพยากรบุคคล (นาย ส. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

โครงสร้างอำนาจของกลุ่มอำนาจอดีตนายกหลังก่อรูปความขัดแย้ง

ภาพประกอบ 5 โครงสร้างอำนาจของกลุ่มอำนาจอดีตนายกหลังก่อรูปความขัดแย้ง

โครงสร้างอำนาจของกลุ่มอำนาจอดีตนายทหลังก่อรูปความขัดแย้ง

หลังจากเกิดความขัดแย้งภายในตำบลแห่งหนึ่งขึ้นระหว่างนาย ช. (นามสมมติ) ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีอยู่ในขณะนั้น กับอดีตกำนัน ป. (นามสมมติ) ซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นกลุ่มหัวอำนาจเดียวกันหรือกลุ่มโครงสร้างอำนาจชั่วคราวเดียวกันของตำบลแห่งหนึ่ง แต่มีสาเหตุที่ทำให้ทั้งสองคนเกิดความขัดแย้งขึ้น ทำให้หัวอำนาจหรือกลุ่มโครงสร้างอำนาจของตำบลได้มีการแบ่งแยกกันออกเป็นสองกลุ่ม ส่งผลให้เกิดการสถาปนาอำนาจของกลุ่มการเมืองใหม่ขึ้นมาโดยการนำของ อดีตกำนัน ป. จนทำให้ภายในตำบลมีกลุ่มการเมืองเกิดขึ้นสองกลุ่มการเมืองหรือมีโครงสร้างอำนาจแบบสองหัวอำนาจอยู่ภายในตำบล

เมื่อมีการสถาปนาอำนาจใหม่ขึ้น ทำให้โครงสร้างอำนาจเดิมของตำบลแห่งหนึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น เช่น มีการย้ายทรัพยากรบุคคล ไปอยู่กลุ่มอำนาจใหม่ หรือกลุ่มที่เป็นเครือข่ายทางการเมืองหรือผู้ให้การสนับสนุนเปลี่ยนไปสนับสนุนกลุ่มอำนาจใหม่ เป็นต้น จนเป็นเหตุให้ในการเลือกตั้งครั้งนี้กลุ่มโครงสร้างอำนาจเดิมขาดแคลนผู้สนับสนุน ขาดแคลนทรัพยากรบุคคลและเงินทุน

โครงสร้างอำนาจของกลุ่มอำนาจอดีตนายทหลังก่อรูปความขัดแย้งนั้น กล่าวคือเป็นกลุ่มโครงสร้างอำนาจเดิมของตำบลแห่งหนึ่งนำโดยอดีตนายกเทศมนตรี นายช. หรือนายช. แต่โครงสร้างอำนาจเดิมได้เปลี่ยนแปลงไปหลังมีการสถาปนาอำนาจใหม่ขึ้นมา

โดยในกลุ่มโครงสร้างอำนาจเดิมหรือกลุ่มโครงสร้างอำนาจอดีตนายทนั้น แต่เดิมในการเลือกตั้งที่ผ่านมาเครือข่ายหรือมีนักการเมืองระดับชาติ และการเมืองระดับท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนโดยตลอด แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้มีการแบ่งหัวการเมืองออกเป็นสองหัวอำนาจการเมือง ทำให้ผู้ให้การสนับสนุนเดิมไม่กล้าให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองใดกลุ่มการเมืองหนึ่งจึงวางตัวเป็นกลางไม่สนับสนุนฝ่ายใดเลย เพราะจะยิ่งทำให้เกิดความขัดแย้งกับทั้งสองฝ่ายได้ทำให้ส่งผลกระทบต่อฐานคะแนนเสียงของตน แต่ก็มีผู้สนับสนุนบางท่านที่ไปให้การสนับสนุนกลุ่มการเมืองใหม่แบบลับ ๆ ไม่แสดงตัวมาก เพราะไม่อยากจะขัดแย้งกับอีกฝ่าย แต่ก็เกรงใจอีกฝ่ายจึงต้องให้การสนับสนุนแบบไม่ออกตัวไม่แสดงตัวมาก ทำให้การเลือกตั้งในครั้งนี้นักกลุ่มโครงสร้างอำนาจอดีตนายท ไม่มีนักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองท้องถิ่นหรือผู้สนับสนุนที่เคยให้การสนับสนุนเข้ามาสนับสนุน ทำให้ฐานเสียงของผู้สนับสนุนเหล่านี้แบ่งออกเป็นสองฝ่าย มีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนกลุ่มเดิมและฝ่ายที่สนับสนุนกลุ่มการเมืองใหม่จึงทำให้การเลือกตั้งในครั้งนี้นักกลุ่มโครงสร้างอำนาจอดีตนายทต้องลงเลือกตั้งโดยลำพัง ไม่มีเครือข่ายทางการเมือง ไม่มีผู้ให้การสนับสนุนต้องอาศัยฐานคะแนนเสียงเดิมที่ตนเองสร้างไว้ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีอยู่เท่านั้นในการสู้การเลือกตั้งครั้งนี้ (นายช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

โครงสร้างอำนาจกลุ่มอำนาจอดีตนายก โครงสร้างภายในตำบลยังคงเป็นกลุ่มโครงสร้างเดิมเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือทีมงานที่เคยเป็นรองนายกเทศมนตรีที่ดำรงตำแหน่งรองนายกทำงานร่วมกับนาย ช. มาด้วยกันหลายสมัยก็ยังเข้ามาเป็นทีมงาน โครงสร้างอำนาจเดิมอยู่ แต่มีรองนายกอีกท่านได้ย้ายไปอยู่กลุ่มอำนาจใหม่ ส่วนทีมงานสมาชิกสภาเทศบาลนั้น เทศบาลตำบลแห่งหนึ่งแบ่งเขตการเลือกตั้ง 2 เขต โดยแต่ละเขตมีสมาชิก 6 ท่าน ในโครงสร้างอำนาจของกลุ่มอดีตนายกนั้น สมาชิกสภาเทศบาลในเขตที่ 1 นั้น สมาชิกเทศบาลที่เคยดำรงตำแหน่งในการเลือกตั้งครั้งก่อนมีเหลืออยู่เพียง 2 ท่าน ส่วนใหญ่ย้ายข้างไปอยู่ในกลุ่มอำนาจใหม่ เพราะตัวอดีตกำนัน ป. อาศัยอยู่ในหมู่บ้านซึ่งอยู่ในเขตการเลือกตั้งที่ 1 จึงชักชวนอดีตสมาชิกเทศบาลที่เคยอยู่ใน โครงสร้างอำนาจเดิมให้ย้ายไปอยู่กลุ่มอำนาจใหม่ได้ง่ายเพราะเป็นฐานคะแนนเสียงของ นาย ป. ส่วนในเขตเลือกตั้งที่ 2 นั้น เป็นฐานคะแนนเสียงของ นาย ช. ซึ่งโครงสร้างอำนาจกลุ่มอดีตนายกในเขตเลือกตั้งที่ 2 นี้เป็นกลุ่มโครงสร้างอำนาจเดิมเป็นกลุ่มอดีตสมาชิกสภาเทศบาลตำบลชุดเดิมทั้งหมด (นาย ช. นามสมมติ. สัมภาษณ์. 2557)

กระบวนการเลือกตั้งเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง

การเลือกตั้ง (Election) เป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาลเป็นกลไก แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องและสนับสนุนให้มีการกระทำหรือละเว้นการ กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมี ผลกระทบต่อประชาชน นอกจากนี้ การเลือกตั้งหมายถึงการที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ คัดเลือกผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนของตน โดยอิสระเสรีและสุจริต จุดมุ่งหมายที่สำคัญ ของการเลือกตั้ง คือ การหาผู้แทนปวงชนส่วนใหญ่ไปบริหารประเทศหรือไปควบคุมการ บริหารประเทศ ใช้อำนาจตามที่กฎหมายกำหนดแทนประชาชน

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนง หรือความต้องการของประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง การเลือกตั้งจึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นกับระบบการเมือง และการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนในระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้มีตัวแทนไปทำหน้าที่สำคัญแทนพวกเรา เช่น ปกป้องผลประโยชน์ และดูแลทุกข์สุขของประชาชนในท้องถิ่น ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เรียกร้องให้แก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งหากไม่มีผู้แทนก็จะไม่มีผู้นำเสนอปัญหาเหล่านั้นก็จะไม่ได้รับการแก้ไข

ในกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการเลือกตั้งระบบผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงเป็นครั้งที่ 3 ของตำบล ในวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 นับเป็นครั้งแรกของ

เทศบาลตำบลแห่งหนึ่งที่ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีมีผู้สมัครลงแข่งขันชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี ดังนั้นเมื่อมีการแข่งขันเกิดขึ้นจึงเกิดการต่อสู้ระหว่างผู้สมัครชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี โดยการลงเลือกตั้งแต่ละฝ่ายมีการสร้างสะสมทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมือง ที่มีลักษณะคล้ายกันและแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับเตรียมความพร้อมและการวางแผนของแต่ละฝ่าย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองกับกระบวนการเลือกตั้งเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร โดยจะทำการศึกษาแยกออกเป็น 3 ด้าน คือ 1. การเตรียมความพร้อม 2.การรณรงค์หาเสียง 3.การลงคะแนนเสียง

1. การเตรียมความพร้อม

คำว่า “พร้อม” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความไว้ว่าเป็นคำวิเศษณ์ที่มีความหมายว่า ครบถ้วน ส่วนคำว่า “ความพร้อม” เป็นคำนามซึ่งจะมีความหมายว่าความครบครันหรือมีทุกอย่างครบแล้ว ดังนั้นหากจะแปลความหมายของความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาแล้ว ก็น่าจะให้ความหมายว่า สภาพที่มีทุกสิ่งทุกอย่างครบครันที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ได้

กล่าวโดยสรุป ความพร้อม หมายถึง สภาพที่เตรียมพร้อมในการปฏิบัติ หรือดำเนินกิจกรรมนั้นๆให้สามารถสำเร็จลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นผลมาจากการเตรียมตัวไว้แล้วสำหรับกิจกรรมนั้นๆ

ในกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง หลังการก่อรูปความขัดแย้งขึ้นระหว่าง นาย ข. นายกเทศมนตรี กับ นาย ป. อดีตกำนัน และภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางด้านทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนการเมือง และโครงสร้างอำนาจ มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของกลุ่มการเมืองในเขตเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งอย่างเด่นชัด ซึ่งหลังจากการก่อรูปความขัดแย้งขึ้นมานั้นได้มีการสถาปนากลุ่มโครงสร้างอำนาจทางการเมืองขึ้นใหม่อีกหนึ่งกลุ่ม จากแต่เดิมที่มีเพียงกลุ่มโครงสร้างอำนาจเดียว โดยกลุ่มการเมืองในเขตเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง แบ่งเป็นกลุ่มโครงสร้างอำนาจทางการเมืองใหญ่ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มอำนาจอดีตนายก 2. กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน

จากสาเหตุปมความขัดแย้งในการเลือกกำนันในตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ. 2554 ซึ่งส่งผลให้ นาย ป. อดีตกำนันมิได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งกำนันต่อไป ทำให้เกิดความขัดแย้งและความแตกแยกของกลุ่มโครงสร้างอำนาจเดิมที่บางคนไม่พอใจในเรื่องดังกล่าว ทำให้กลุ่มโครงสร้างอำนาจเดิมที่เป็นกลุ่มหัวอำนาจเดียวกันแตกแยกออกเป็นสองฝ่าย

เมื่อ นาย ป. อดีตกำนัน ตัดสินใจที่จะลงสมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นาย ป. มีเวลาเตรียมความพร้อมในการที่จะลงแข่งขันเลือกตั้งเพื่อชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีกับ นาย ช. นายกเทศมนตรี โดยประมาณ 1 ปีกว่าๆ เพราะ นาย ช. นายกเทศมนตรี จะหมดวาระในการดำรงตำแหน่งในปี พ.ศ. 2555

โดยการเตรียมความพร้อมของ นาย ป. อดีตกำนัน ได้รับความช่วยเหลือจากหลายฝ่ายด้วยกัน โดยเฉพาะได้รับความช่วยเหลือจาก สจ. เขตอำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่คอยช่วยเหลือ นาย ป. ตั้งแต่สมัยที่ นาย ป. ดำรงตำแหน่งกำนันของตำบลแห่งหนึ่ง โดยที่ สจ. เป็นเหมือนมันสมองคอยคิดวางแผนกลยุทธ์ต่างๆและเป็นคนหาทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองให้แก่ นาย ป. อดีตกำนัน

การเตรียมความพร้อมทางทุนเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันที่นำโดย นาย ป. อดีตกำนันนั้น มีทุนเศรษฐกิจที่เป็นเครื่องมือในการลงสู้ศึกเลือกตั้ง คือ การทำอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งการทำเกษตรกรรมในที่นี้ คือ การทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะและปลูกลูกยาง เป็นต้น ซึ่ง นาย ป. อดีตกำนันนั้นฐานะทางการเงินไม่ค่อยจะดีนักแต่ตัวอดีตกำนันเป็นคนมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านจึงได้รับการสนับสนุน แต่ในกลุ่มอำนาจอดีตกำนันนั้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มิฐานะที่ร่ำรวยจากการทำสวนผลไม้ เพราะในปัจจุบันราคาผลไม้มีราคาที่สูงขึ้นทำให้ฐานะของชาวสวนผลไม้ในปัจจุบันดีขึ้นกว่าแต่ก่อน จากการที่มีฐานะที่มั่นคงจึงทำให้ถูกทาบทามเข้าสู่เส้นทางการเมือง เพราะเห็นว่ามีทุนทางเศรษฐกิจที่ดี ฐานะมั่นคง มีทรัพยากรที่เหมาะสมแก่การที่จะลงเล่นการเมืองเป็นอย่างดี จึงถูกชักชวนให้ลงเล่นการเมืองโดยการชักชวนของ สจ. และจากการที่ได้รับความช่วยเหลือจาก สจ. นั้น สจ. ซึ่งเป็นแกนนำของกลุ่มเสื้อแดงในเขตอำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้นำเงินทุนจากกลุ่มเสื้อแดงเข้ามาช่วยเหลือ นาย ป. ทำให้ทุนเศรษฐกิจหรือเงินทุนของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันอยู่ในระดับที่มั่นคง

การเตรียมความพร้อมทางทุนสังคมของกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในสมัยการทำงานของ นาย ป. ตอนที่ดำรงตำแหน่งกำนันอยู่นั้น การสร้างบทบาททางสังคมในช่วงแรกๆในการเข้าสู่การเมืองท้องถิ่นของอดีตกำนันนั้น จะใช้การอาศัยงานบุญ งานศพ งานบวช งานประเพณีของชาวบ้าน หรือเข้าไปคุยในแบบส่วนตัวใช้ความใกล้ชิดสนิทสนม ทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกใกล้ชิดเป็นกันเอง และในสมัยที่ นาย ป. เป็นกำนันได้ดำรงตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุของตำบลแห่งหนึ่งด้วยอีกตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งในองค์กรชมรมผู้สูงอายุนั้นมีสมาชิกมากแทบจะทุกครัวเรือนทุกบ้านในตำบลที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ จึงเป็นช่องทางและเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของ นาย ป. ที่จะอาศัยผู้สูงอายุในสะสมทุนสังคมและการสร้างฐานทางสังคมของกลุ่มของตน และทุนสังคมที่สำคัญอีกอย่างของกลุ่มอดีตกำนัน คือ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือที่เรียกกันสั้นๆว่า “ อสม. ” โดยการนำของ สจ. ที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ นาย ป. เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ทำให้ทุนสังคมของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันมีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น

และการที่ นาย ป. เป็นคนในท้องถิ่นเดิมของท้องถิ่น บิดามารดาเกิดและโตมาในท้องถิ่น ตำบลแห่งหนึ่งเป็นชนเผ่าดั้งเดิมโดยมีเชื้อสายของมาตั้งแต่เกิด ซึ่งประชาชนในเขตอำเภอแห่งหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นคนที่มีเชื้อสายของ เป็นคนในท้องถิ่นเดิมที่มีมากอยู่ในแถบนี้ ซึ่งผลจากการที่ประชาชน ในตำบลแห่งหนึ่งส่วนใหญ่มีเชื้อสายของ ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางชาตินิยมเกิดขึ้น ซึ่ง นาย ป. ที่มีเชื้อสายของเช่นเดียวกันกับชาวบ้านส่วนใหญ่ในตำบลจึงเกิดความช่วยเหลือทางการเมืองเกิดขึ้น เพราะกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด การที่สนับสนุนคนที่มีเชื้อสาย เชื้อชาติ เดียวกันจึงถือว่าเป็นการสนับสนุนความยิ่งใหญ่ของชนชาติตนเองนั่นเอง การได้รับความช่วยเหลือ จากชนชาติเดียวกันจึงเป็นทุนสังคมที่สำคัญของกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน

การเตรียมความพร้อมทางทุนการเมืองของกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน นาย ป. เป็นกำนัน ตำบลแห่งหนึ่งอยู่ 2 สมัย ทำให้มีทุนการเมืองพอสมควร แต่ก็ไม่กว้างขวางมากนัก เพราะทุนเช่นนี้ จะมีลักษณะเฉพาะจุดไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่หรือทั่วตำบล อย่างไรก็ตาม การมีทุนเช่นนี้อาจทำให้ นาย ป. ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากพรรคหรือนักการเมืองหรือจากนักธุรกิจในพื้นที่ ตลอดจนข้าราชการฝ่ายปกครองหรือท้องถิ่น ที่เคยมีความสัมพันธ์ที่ดีกันเข้ามาช่วยเหลือบ้างเล็กน้อย แต่ก็ไม่มากในการลงสู้ศึกเลือกตั้งได้ แต่จากการที่ได้รับความช่วยเหลือจาก สจ. ในเขตอำเภอแห่ง หนึ่ง ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ได้นำพาการสนับสนุนจากกลุ่มเสื้อแดง หรือเรียกสั้นๆว่า “กลุ่ม นปช.” หรือที่เรียกกันอย่างเป็นทางการว่า “แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ” เป็นกลุ่ม เคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อดีต นายกรัฐมนตรี โดยการนำเข้ามาของ สจ. ซึ่งเป็นรู้จักกันในอำเภอแห่งหนึ่ง ว่า สจ. ท่านนี้เป็นแกนนำ ของกลุ่มเสื้อแดง โดยการเข้ามาช่วยเหลือของกลุ่มเสื้อแดงในครั้งนี้ มิได้ช่วยผลงานคนเสื้อแดง ในตำบลเท่านั้น แต่มีการช่วยสนับสนุนเงินทุนในการหาเสียงอีกด้วยซึ่งเงินทุนเป็นสิ่งสำคัญมากใน การเลือกตั้งในปัจจุบัน และได้มีการทาบทามนักการเมืองท้องถิ่นจากกลุ่มอำนาจอดีตนายกร่วม มาร่วมกลุ่มของตน ทำให้ได้นักการเมืองท้องถิ่นเดิมที่มีฐานเสียงมั่นคงอยู่แล้วมาร่วมกลุ่มอีกด้วย ดังนั้น เมื่อกลุ่มอำนาจอดีตกำนันมีความพร้อมทางทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองที่มีความ มั่งคั่งและแข็งแกร่งแล้ว จึงพร้อมที่จะลงชิงชัยในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี

จากเหตุความขัดแย้งระหว่าง นาย ป. อดีตกำนัน และ นาย ช. นายกเทศมนตรี ส่งผลให้ เกิดการสถาปนากลุ่มอำนาจใหม่ขึ้นภายในตำบล เมื่อ นาย ช. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่ง หนึ่ง และสมาชิกสภาเทศบาล หมาดวาระการบริหารงาน เพราะครบวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี โดย ต้องจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่ ซึ่ง นาย ช. ได้ลงเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีเช่นเดิม แต่ในการ เลือกตั้งครั้งนี้มี นาย ป. อดีตกำนัน ลงสมัครแข่งขันแย่งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีกับ นาย ช. ซึ่ง การเลือกตั้งที่ผ่านมา นาย ช. ไม่เคยมีคู่แข่งทางการเมืองมาก่อน ดังนั้น ในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย ช. จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมทางทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมืองให้พร้อมสำหรับการลงชิง ชัยในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเพื่อต่อสู้กับกลุ่มอำนาจใหม่

การเตรียมความพร้อมทางทุนเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอดีตนายกรุ่นที่นำโดย นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีนั้น ทุนเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอดีตนายกรุ่น มีทุนเศรษฐกิจอยู่ที่ การทำเกษตรกรรม และการเป็นนักการเมืองอาชีพเป็นหลัก ซึ่งการทำเกษตรกรรมในที่นี้ คือ การทำสวนผลไม้ เช่นทุเรียน มังคุด เงาะและปลูกลูกยาง เป็นต้น มีลักษณะทุนทางเศรษฐกิจคล้ายกันกับกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน เพราะ อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในจังหวัดแห่งหนึ่งและมีมากในเขตอำเภอแห่งหนึ่ง ซึ่งรายได้จากการทำสวนผลไม้ต่อปีขึ้นอยู่กับราคาสินค้าและปริมาณของผลไม้ว่ามีมากน้อยเพียงใด ถ้าปีไหนผลไม้ออกสู่ตลาดเยอะจนทำให้ล้นตลาดก็จะทำให้ราคาผลผลิตต่ำลง แต่ถ้าปีไหนมีผลผลิตออกมาน้อยก็จะทำให้ผลผลิตมีราคาสูง ซึ่งค่าเฉลี่ยรายได้ต่อปีเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มอยู่ที่ 500,000 – 1,200,000 บาทต่อปี กลุ่มอำนาจอดีตนายกรุ่นเป็นกลุ่มนักการเมืองอาชีพ นักการเมืองอาชีพของกลุ่มอำนาจอดีตนายกรุ่น ส่วนใหญ่จะเป็นนักการเมืองฝ่ายท้องถิ่นที่ผ่านการเลือกตั้งท้องถิ่นมาหลาย ๆ สมัยร่วมกับ นาย ช. ซึ่งการเลือกตั้งที่ผ่านมากกลุ่มอำนาจอดีตนายกรุ่นได้รับความช่วยเหลือทางทุนเศรษฐกิจจากนักการเมืองระดับชาติอยู่บ้าง เพราะนักการเมืองระดับชาติต้องการหาหัวคะแนนเพื่อสร้างฐานเสียงของตน จึงเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนและด้วยที่แต่ก่อนเดิมกลุ่ม โครงสร้างอำนาจภายในตำบล เป็นกลุ่มโครงสร้างอำนาจเดียวการช่วยเหลือสนับสนุนจึงไม่เกิดปัญหาความขัดแย้ง แต่ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดเกิดการสถาปนากลุ่มอำนาจใหม่ขึ้นมา นักการเมืองที่เคยสนับสนุนไม่กล้าที่สนับสนุน เพราะกลุ่มอำนาจใหม่ ก็เป็นหัวคะแนนของตนด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุที่กลัวเกิดความขัดแย้งความแตกแยกทำให้ฐานคะแนนของตนเสีย จึงไม่ได้สนับสนุนกลุ่มใดเลย ทำให้กลุ่มอำนาจอดีตนายกรุ่นต้องพึ่งพาตนเองในการเลือกตั้งครั้งนี้ โดยที่ภายในกลุ่มอำนาจอดีตนายกรุ่น ระดมเงินทุนกันเองเพราะเป็นกลุ่มนักการเมืองอาชีพที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีโดยที่ นาย ช. อดีตนายกรุ่น ออกเงินทุนมากกว่าคนอื่น เพราะเป็นแกนนำกลุ่มและเพื่อช่วยประคองลูกทีมภายในทีมของตนที่อาจมีเงินทุนไม่เพียงพอในการใช้หาเสียง

การเตรียมความพร้อมทางทุนสังคมของกลุ่มอำนาจอดีตนายกรุ่น กลุ่มอดีตนายกรุ่นได้ทำการสร้างทุนสังคม บทบาททางสังคม โดยการนำของ นาย ช. ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีอยู่ในขณะนั้น ก็ได้สร้างฐานทางทุนสังคมไว้มากในขณะดำรงตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการบริจาคเงินช่วยเหลือชาวบ้านที่ยากจนและขาดแคลน บริจาคเงินช่วยเหลือที่ประสบภัยน้ำท่วม ช่วยงานวัดต่างๆ ในตำบลเป็นประธานในการทอดกฐินทอดผ้าป่า เป็นต้น

ทุนสังคมหรือบทบาททางสังคมที่สำคัญของกลุ่มอำนาจอดีตนายกรุ่นที่มีบทบาทในสังคมนั้น ระยะเวลาแรก คือ การก่อตั้งกลุ่ม อปพร. ซึ่ง นาย ช. เป็นผู้ก่อตั้งและได้เข้าร่วมในการเป็นสมาชิก อปพร. ด้วยและดำรงตำแหน่งประธาน อปพร. ตำบลแห่งหนึ่ง โดยกลุ่ม อปพร. โดยการนำของ นาย ช. ทำงานช่วยเหลือชาวบ้านและช่วยเหลือสังคมมาโดยตลอด ยิ่งตอนที่เกิดอุทกภัยน้ำท่วมภายใน

จังหวัดแห่งหนึ่งและอำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก อปพร. โดยการนำของ นาย ช. ได้เข้าช่วยเหลือชาวบ้านอย่างเต็มที่ด้วยตนเอง ทำให้ นาย ช. เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของคนในตำบลมากยิ่งขึ้นและเป็นที่น่าหน้าถือตาของตำบลและในส่วนราชการระดับอำเภอและจังหวัด

นาย ช. นายกเทศมนตรีตำบลขณะนั้น ก็ยังไม่หยุดสร้างทุนสังคมและฐานคะแนนเสียงของตน โดยเริ่มมีการเข้ามาสนับสนุน กลุ่มสตรีอาสา กลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรแปรรูปผลไม้ กลุ่มทำน้ำสำรอง กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นต้น โดย นาย ช. นายกเทศมนตรี ได้นำงบประมาณลงมาช่วยเหลือกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ จัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ ความสามารถมาอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านให้ชาวบ้านได้มีรายได้เสริมนอกจากการทำสวนผลไม้ ซึ่งกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ครอบคลุมผู้คนเกือบทั้งตำบล เป็นการสะสมทุนทางสังคม สร้างฐานทางทุนสังคมที่ยอดเยี่ยม

การเตรียมความพร้อมทางทุนการเมืองของกลุ่มอำนาจอดีตนายก โดยการนำของ นาย ช. นั้น นาย ช. เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้วมากมายตั้งแต่สมัยที่ก่อตั้งสภาตำบล เป็นสมาชิกสภาตำบล พอยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลก็ดำรงตำแหน่งเลขานุการสภาจนขึ้นมาดำรงตำแหน่งประธานสภาตำบล และได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนสมาชิกในสภาให้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่งที่สูงที่สุดในตำบล จากนั้นเป็นต้นมา นาย ช. ก็ดำรงตำแหน่งบริหารมาตลอดจนองค์การบริหารส่วนตำบลได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล และได้เปลี่ยนชื่อเรียกเป็น “นายกเทศมนตรี” ตลอดระยะเวลา 10 กว่าปี นาย ช. ได้ดำรงตำแหน่งผู้นำท้องถิ่นมาโดยตลอด ซึ่ง นาย ช. เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้ที่มีบารมี มีอำนาจและประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและการดำรงชีวิตและเป็นที่ยอมรับของคนในตำบลและมีชื่อเสียงออกไปในตัวจังหวัด ทำให้มีโอกาสรู้จักและสนิทสนมกับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นด้วยกันมากขึ้น มีการร่วมมือระหว่างกัน มีความช่วยเหลือกันบ้างแต่ไม่มากนัก แต่ทุนการเมืองที่สำคัญแต่ก่อนเดิมของกลุ่มอำนาจอดีตนายก คือ ได้รับความช่วยเหลือจาก ส.ส. ป. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดแห่งหนึ่ง ในนามพรรคไทยรักไทย (ตอนนี้นำเปลี่ยนมาเป็น พรรคเพื่อไทย) ซึ่ง ส.ส. ป. จำเป็นต้องหาหัวคะแนนในท้องถิ่น เพื่อรักษาฐานคะแนนเสียงของตนเอง จำเป็นต้องมีเครือข่ายทางการเมืองเป็นผู้บริหารท้องถิ่นต่างๆ เช่นเดียวกับกับ นาย ช. ก็ต้องการหาคนที่มียศมีบารมี มีอำนาจ ในการที่จะรักษาฐานคะแนนเสียงของตนเองเช่นกัน จึงเกิดผลประโยชน์ต่างตอบแทนขึ้นกันระหว่างทั้งสองฝ่าย แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้ ส.ส. ป. ไม่ได้ช่วยเหลือกลุ่มอำนาจอดีตนายก เพราะ กลุ่มอำนาจอดีตนายกนั้น ก็เป็นฐานคะแนนเสียงของ ส.ส. ป. เช่นกัน ดังนั้น ส.ส. ป. กลัวฐานคะแนนเสียงจะเกิดความขัดแย้งแตกแยกกันจึงไม่ได้ช่วยเหลือกลุ่มใดๆเลย ทำให้การเลือกตั้งในหนนี้กลุ่มอำนาจอดีตนายกจึงต้องใช้ทุนการเมืองที่ตนเองเคยสร้างฐานคะแนนเสียง เคยสร้างบารมีไว้ในขณะที่ดำรงตำแหน่งในการสู้ศึกเลือกตั้งหนนี้

2. การรณรงค์หาเสียง

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของนักการเมือง และเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตัดสินใจใครจะมาเป็นผู้ปกครองของตน นอกจากนี้การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งยังเป็นการให้สิทธิกับประชาชน ในการกำหนดแนวโน้มของนโยบายที่จะมีผลต่อทั้งชีวิตส่วนตัวและส่วนรวมของประชาชน

การรณรงค์เลือกตั้งมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน 4 เรื่อง คือ

2.1 เรื่องแรก เป็นยุทธศาสตร์ของการรณรงค์ ซึ่งเปรียบเสมือนแผนแม่บทในการรณรงค์การหาเสียงเลือกตั้ง หากผู้สมัครกำหนดแผนยุทธศาสตร์ผิดพลาด และไม่สามารถปรับได้อย่างทันท่วงที โอกาสความพ่ายแพ้ในสนามย่อมมีสูงขึ้น

ในสนามเลือกตั้งของสังคมไทยนั้น มีกลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์อยู่ 3 ลักษณะ คือ กลุ่มแรกเป็นมวลชนในยุทธศาสตร์เขตเรา กลุ่มสองเป็นมวลชนในยุทธศาสตร์เขตเขา และกลุ่มที่สามเป็นมวลชนที่เป็นกลาง

ผู้สมัครเลือกตั้งนายเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มอำนาจอดีตนายก และกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ต่างมีฐานมวลชนในเขตยุทธศาสตร์ของตนกล่าวคือ กลุ่มอำนาจอดีตกำนันมีฐานมวลชนอยู่ในเขตเลือกตั้งเขตที่ 1 คือ พื้นที่ในหมู่ที่ 1,2,4,7 เพราะอดีตกำนันมีถิ่นฐานบ้านเกิดอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 4 ในตำบลแห่งหนึ่ง ส่วนกลุ่มอำนาจอดีตนายก มีฐานมวลชนอยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 2 คือ พื้นที่ในหมู่ที่ 3,5,6,8 เพราะอดีตนายก ช. มีถิ่นฐานบ้านเกิดอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 3 ในตำบลแห่งหนึ่ง การแบ่งกลุ่มเป้าหมายในเขตยุทธศาสตร์ของแต่ละฝ่ายจึงถูกแบ่งออกกันอย่างชัดเจน

เมื่อมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในเขตยุทธศาสตร์ของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน ในการรณรงค์หาเสียงนั้นผู้สมัครส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะเริ่มจากเขตยุทธศาสตร์ที่ตนเองมีฐานเสียงหนาแน่นก่อน จากนั้นจึงค่อยขยายอาณาบริเวณไปสู่เขตเป็นกลาง และรุกคืบไปสู่เขตคู่แข่งต่อไป

2.2 เรื่องที่สอง เป็นยุทธวิธีการปฏิบัติการรณรงค์ ซึ่งจะต้องกำหนดแนวทางตามยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกัน นั่นหมายถึงยุทธวิธีต้องขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์และรับใช้ยุทธศาสตร์มีหลายคนละเลยประเด็นนี้และกำหนดแนวทางอย่างสะเปะสะปะอย่างไรทิศทาง

เมื่อกำหนดเขตยุทธศาสตร์อันได้แก่พื้นที่เป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้สมัครก็จะกำหนดยุทธวิธีในการรณรงค์ต่อไปเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้ จากความเป็นจริงของสังคมไทยในปัจจุบันยุทธวิธีการรณรงค์หาเสียงสามารถจำแนกวิธีการที่ผู้สมัครใช้ออกเป็น 2 วิธีการหลักคือ

2.2.1. ยุทธวิธีการรณรงค์หาเสียงด้านกว้าง

ได้แก่ วิธีการที่มุ่งเข้าไปสู่บุคคลทั้งหมดในเขตเลือกตั้งโดยไม่จำกัดกลุ่ม ดังนั้น ข้อมูลข่าวสารจึงต้องมีลักษณะทั่วไป วิธีการเหล่านี้ อย่างเช่น คัทเอ้า โปสเตอร์ แผ่นใบปลิว แผ่นพับ สปอร์ตโฆษณา ตลอดจนการใช้สื่อทางวิทยุและโทรทัศน์ รวมไปถึงการปราศรัยด้วย

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มอำนาจอดีตนาย และกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ทั้งสองกลุ่มการเมืองมีการดำเนินการหาเสียงด้านกว้างด้วยกันทั้งสองกลุ่ม โดยดำเนินการรณรงค์หาเสียงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยการใช้คัทเอ้าเป็นหลัก ในการใช้คัทเอ้าเพราะมีขนาดใหญ่ที่เห็นชัด ชาวบ้านจะเห็นหน้าค่าตาของผู้สมัครได้ชัดเจน โดยที่ทั้งสองกลุ่มเน้นการติดตั้งคัทเอ้าในพื้นที่เป้าหมายของตนเองไม่มากนัก เพราะเขตเป้าหมายของตนชาวบ้านรู้จักกันเป็นอย่างดี แต่จะเน้นติดตั้งคัทเอ้าในเขตเป้าหมายของกลุ่มมากกว่าเพื่อหวังผลคะแนนจากกลุ่มเขตพื้นที่เป้าหมายของกลุ่มนั่นเอง ซึ่งกลุ่มอำนาจอดีตกำนันด้วยความที่มีทุนเศรษฐกิจมีเงินทุนที่มากกว่ากลุ่มอำนาจอดีตนาย จึงมีการสั่งทำคัทเอ้าติดตั้งเป็นจำนวนมากทั่วทั้งตำบล เพราะกลุ่มอำนาจอดีตกำนันส่วนใหญ่ลงการเมืองท้องถิ่นเป็นครั้งแรกถือเป็นกลุ่มการเมืองใหม่ ทำให้ประชาชนยังไม่รู้จักเท่าที่ควรจึงติดตั้งคัทเอ้าเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ชาวบ้านเห็นหน้าค่าตาผู้สมัครลงเลือกตั้ง และทั้งสองกลุ่มได้มีการขึ้นรถแห่หาเสียงไปทั่วทั้งตำบลมีการเดินแจกแผ่นพับเพื่อแนะนำตนเองให้ชาวบ้านได้รู้จัก

2.2.2. ยุทธวิธีการรณรงค์หาเสียงด้านลึก

เป็นยุทธวิธีซึ่งผู้สมัครใช้โดยพยายามมุ่งตรงเข้าหากลุ่มเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง ในลักษณะเฉพาะเจาะจงแบบตีสันทประชิดตัวบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่หวังผลในคะแนนเสียง การรณรงค์ในลักษณะนี้มีความละเอียดสูงที่จะแปรเปลี่ยนสภาพจากการรณรงค์หาเสียงแบบสุจริตไปสู่การรณรงค์หาเสียงแบบทุจริต

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มอำนาจอดีตนาย และกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน จะทำการรณรงค์หาเสียงด้านลึกโดยใช้วิธีคล้าย ๆ กัน คือ การจัดเลี้ยงเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละประมาณ 7 – 10 คน ซึ่งการจัดเลี้ยงเป็นกลุ่มย่อยเช่นนี้จะทำให้ไม่เป็นที่สงสัยของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งวิธีการจัดเลี้ยงผู้สมัครจะให้เงินแก่หัวหน้าคณะของแต่ละกลุ่ม จัดหาซื้อเหล้าไปแจกจ่ายกลุ่มย่อยๆ นั้น เพื่อเป็นการดึงดูดให้คนรวมกันเป็นกลุ่มก้อน และเป็นการดึงดูดคะแนนเสียงอีกด้วย

2.3 เรื่องที่ตามมา

การกำหนดเป้าหมาย เป้าหมายเป็นจุดหมายที่ผู้สมัครจะต้องไปให้ถึงการกำหนดเป้าหมายการชนะเป็นสิ่งที่ยากให้รู้ว่าหน่วยเลือกตั้งแต่ละหน่วยเราต้องได้คะแนนเท่าไรจึงจะชนะ

ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ผู้สมัครที่หวังได้รับชัยชนะทุกคนจำเป็นต้องประเมินว่า หากจะได้รับชัยชนะนั้นควรจะต้องทำอะไรได้สักเท่าไร? คะแนนดังกล่าวเรียกว่าเป้าคะแนน ชนะ โดยปกติผู้สมัครมักจะถือตามผลคะแนนของการเลือกตั้งครั้งก่อนมาเป็นพื้นฐานการคิดคำนวณ ผนวกกับการนำเอาสถานการณ์การเมืองในช่วงนั้นๆเข้ามาเปรียบเทียบ แล้วจึงสรุป ประเมินออกมาว่า เป้าชนะของการเลือกตั้ง มีแนวโน้มจะลดลงกว่าเดิม เท่าเดิม หรือสูงกว่าเดิม การ กำหนดเป้าหมายนี้ เป็นหนทางที่ผู้สมัครใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมคะแนนเสียงอย่างมี ประสิทธิภาพทำให้พวกเขารู้ว่าหมู่บ้านไหน ตำบลไหน อำเภอไหน ควรจะได้รับคะแนนเท่าไรจึง สามารถทำให้ได้รับชัยชนะ พร้อมๆกันนั้นก็ยังสามารถที่จะกำหนดได้ว่าควรตัดตอนและช่วงชิง คะแนนของฝ่ายคู่แข่งมากน้อยขนาดไหน จึงจะไม่มีผลต่อชัยชนะของตนเอง

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มอำนาจอดีต นายก มีการประเมินกำหนดเป้าหมายในการที่จะได้รับชัยชนะโดยมีการนำคะแนนการเลือกตั้งครั้ง ก่อนมาเป็นพื้นฐานการประเมิน โดยเอาคะแนนจากการเลือกตั้งครั้งก่อนนำมาลบครึ่งว่าเหลือ คะแนนเท่าไร? เมื่อได้คะแนนที่ทราบแล้ว จึงนำมาคำนวณว่าจะต้องหาอีกกี่คะแนนเสียงถึงจะ ได้รับชัยชนะ โดยการคำนวณคะแนนเสียงเลือกตั้งกลุ่มอำนาจอดีตนายกจะนำรายชื่อของผู้ที่มีสิทธิ์ เลือกตั้งทั้งหมด นำมาวิเคราะห์และประเมินมาเป็นตัวเลขคร่าวๆก่อน ส่วนกลุ่มอำนาจอดีตกำหนด จะใช้วิธีการกำหนดเป้าหมายที่จะชนะในเขตพื้นที่เป้าหมายของตนเองเป็นสำคัญ เพราะมั่นใจใน พื้นฐานเสียงของตนเอง จากนั้นจึงนำรายชื่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งมาเป็นตัวในการวิเคราะห์เช่นเดียวกันกับ กลุ่มอำนาจอดีตนายก

2.4 เรื่องที่สี่ ห้วงเวลาการรณรงค์ เป็นจังหวะก้าวการเคลื่อนไหวซึ่งห้วงเวลาแต่ละ ช่วง มีความเหมาะสมในการที่จะนำแนวแบบแผนใดไปปฏิบัติ ทั้งในแผนปฏิบัติการเคลื่อนไหว เพื่อระดมคะแนน หรือแผนการเคลื่อนไหวเพื่อสกัดกั้นฝ่ายคู่แข่ง

โดยทั่วไปเราสามารถแบ่งห้วงเวลาการเลือกตั้งออกเป็น 2 ห้วงใหญ่ๆ คือ

2.4.1. ห้วงก่อนฤดูการรณรงค์

เป็นห้วงเวลาที่การรณรงค์เลือกตั้งอย่างเป็นทางการยังไม่ดำเนินไปหรือ อีกนัยหนึ่งคือเป็นเวลาปกติก่อนที่จะกำหนดการเลือกตั้ง โดยทั่วไปผู้สมัครหรือผู้ที่คิดสมัครจะใช้ ห้วงเวลานี้เพื่อปูฐานคะแนนนิยม โดยลงไปพบปะพูดคุยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบกับชาวบ้าน และอาจมี บางคนเริ่มดำเนินการหาทุนโดยการสร้างสาธารณูปโภค แจกจ่ายสิ่งของ ทุนการศึกษา เป็นต้น การปฏิบัติเช่นนี้เป็นการสร้างความผูกพันผูกมัดจิตใจชาวบ้าน

กลุ่มอำนาจอดีตนายก โดยการนำของ นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีในสมัย ที่ดำรงตำแหน่งนั้น ได้มีความช่วยเหลือชาวบ้านที่ยากจนไม่มีบ้าน โดยมีการสร้างบ้านเอื้ออาทรเพื่อ

เป็นที่อยู่อาศัยให้ชาวบ้าน มีการแจกจ่ายสิ่งของ แจกทุนการศึกษาให้แก่เยาวชนในตำบลที่เรียนดีแต่ขาดทุนการศึกษาในทุกๆปี เป็นต้น ส่วนกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน จะใช้วิธีการไปออกตามงานบุญหรืองานศพเพื่อเป็นการแนะนำตัวว่าจะลงเลือกตั้งเพื่อให้ชาวบ้านได้รู้ โดยจะใช้วิธีการพูดคุยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบเพื่อให้ชาวบ้านรู้สึกเป็นกันเอง

2.4.2. ห้วงฤดูกาลรณรงค์

เป็นห้วงเวลาที่นับจากวันสุดท้ายของการรับสมัครเลือกตั้ง ซึ่งผู้สมัครแต่ละคนต่างก็ทราบถึงสภาพของตนเองและคู่แข่งเรียบร้อยแล้ว จนถึงวันเลือกตั้ง ห้วงฤดูกาลนี้เรายังสามารถจำแนกออกเป็น 3 ห้วงย่อย ๆ คือ

1) ห้วงต้นฤดูกาลรณรงค์ เป็นช่วงเวลาที่นับจากวันสุดท้ายของการสมัครไปประมาณ 2-3 สัปดาห์ ห้วงเวลานี้มักจะเป็นช่วงการจัดกระบวนการรณรงค์ และกำหนดยุทธศาสตร์วิธีการรณรงค์หาเสียงเพื่อเป็นการหยังเชิงคู่แข่ง

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มอำนาจอดีตนายก และกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในช่วงเวลาเริ่มต้นฤดูกาลหาเสียงทั้งสองกลุ่มดำเนินการรณรงค์หาเสียงแบบทั่วไป คือ การเดินแจกแผ่นพับหรือขึ้นรถแห่รอบตำบล ในช่วงแรกจะเป็นการดูเชิงคู่แข่งมากกว่าคู่แข่งจะมีแผนหรือกลยุทธ์ยังง้าง แต่ในช่วงแรกทั้งสองกลุ่มจะส่งคนออกไปสืบว่าแต่ละกลุ่มมีการดำเนินการไปในทางใดบ้างเพื่อที่จะได้แก้เกมได้ทัน

2) ห้วงกลางฤดูกาลรณรงค์

นับช่วงเวลาสัปดาห์ที่ 4-5 ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ในระยะนี้ยุทธวิธีต่าง ๆ ของผู้สมัครจะถูกปล่อยออกมา แต่ละคนต่างก็จัดเอาวิธีการทุกประเภทเข้าประชันขันแข่งกัน นอกจากนั้นในห้วงเวลานี้ผู้สมัครแต่ละฝ่ายต่างพยายามปรับปรุงแก้ไขยุทธวิธีของตนเองให้เข้มแข็งรัดกุมยิ่งขึ้น และพร้อมกันนี้ก็ได้ออกแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติที่จะใช้ในปลายฤดูกาลหาเสียงเลือกตั้ง

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มอำนาจอดีตนายก และกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในระยะช่วงเวลานี้ทั้งสองกลุ่มเริ่มจัดกลยุทธ์เอาวิธีการทุกประเภทเข้าประชันขันแข่งกันมากขึ้น โดยกลยุทธ์ที่ทั้งสองกลุ่มกระทำเหมือนกัน คือการจัดเลี้ยง ซึ่งมีลักษณะการจัดเลี้ยงที่คล้ายกัน คือ เป็นการจัดเลี้ยงที่ไม่ใช่กลุ่มใหญ่ จะใช้วิธีการเป็นกลุ่มย่อย ๆ มีคนเพียงกลุ่มละ 7-10 คน การจัดเลี้ยงดำเนินไปต่อเนื่องแต่การจัดเลี้ยงจะเน้นกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3) ห้วงปลายฤดูกาลรณรงค์ หรือช่วง 10 วันสุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง

ในช่วงห้วงเวลานี้เป็นการประชันหน้าทางยุทธวิธีดำเนินไปอย่างดุเดือดเข้มข้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง “โรมรันพันตู” หรือ 2-3 วันก่อนลงคะแนนเสียง

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มอำนาจอดีตนายก และกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ห้วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในการรณรงค์หาเสียง เพราะสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา ผู้สมัครทั้งสองกลุ่มจึงจัดทุกวิถีเพื่อให้ได้รับชัยชนะ ไม่ว่าจะเป็นวิธีที่ถูกกฎหมายหรือวิธีที่ผิดกฎหมายหรือที่เรียกว่า “ การทุจริตเลือกตั้ง ” ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายของก่อนการเลือกตั้งกระแสะคะแนนนิยมมาอยู่ทางฝั่งกลุ่มอำนาจอดีตนายก กลุ่มอำนาจอดีตนายกใช้วิธีการใช้ขบวนรถกระบะ 10-20 คัน และใช้มอเตอร์ไซค์ร่วม 30 คัน เคลื่อนทัพหาเสียงไปทั่วตำบลโดยไปทั้งทีมเขต 1 และทีมเขต 2 เข้าไปเคาะประตูหน้าบ้านแจกแผ่นพับ ใบปลิว แปะทุกหลังคาเรือน ส่วนกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ใช้วิธีการขึ้นรถกระบะเช่นกันแต่ไปเพียงแค่นับหรือสองคัน โดยแบ่งแยกเป็นสองทีมเขตใครเขตมัน ส่วนตัว นาย ป. หัวหน้าทีมจะแวะไปช่วยลูกทีมหาเสียงทั้งสองทีม ไม่ได้ไปทั้งทีมเหมือนกลุ่มอำนาจอดีตนายก ทำให้กระแสะคะแนนของกลุ่มอำนาจอดีตนายกค่อนข้างดีกว่าอีกกลุ่ม ทำให้ช่วงระยะเวลา 2 วันก่อนการเลือกตั้งการทุจริตเลือกตั้งจึงเริ่มเข้มข้นมากยิ่งขึ้น โดยที่กลุ่มอำนาจอดีตกำนันรู้ว่ากระแสะคะแนนเป็นรองช่วง 2 วันสุดท้ายจึงเริ่มกลยุทธ์เจาะเข้าตามบ้านเคาะประตูเข้าหาตามบ้านเพื่อเสนอข้อเสนอด่าง ๆ ให้แก่ชาวบ้าน ส่วนคนที่สนับสนุนกลุ่มอำนาจอดีตนายกก็จะใช้วิธีซื้อบัตรประชาชนเก็บไว้เป็นการตัดคะแนนเสียงของฝ่ายตรงข้าม กลุ่มอำนาจอดีตนายกก็ใช้วิธีการนี้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ช่วง 2 วันสุดท้ายจึงเป็นการช่วงชิงคะแนนเสียงโดยใช้การทุจริตการเลือกตั้งเข้ามาเพื่อให้ได้คะแนนเสียงมากยิ่งขึ้น

3. การลงคะแนนเสียง

การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเสมอในระบอบประชาธิปไตยและมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมืองสูงมาก เนื่องจากการเลือกตั้งนี้ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความนิยมสนับสนุนหรือไม่สนับสนุนของประชาชน หรือเป็นแรงกดดันที่ประชาชนแสดงออกให้รัฐบาลหรือผู้นำทางการเมืองเห็นว่าจำเป็นต้องปรับนโยบายการดำเนินงานบางประการ เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนต่อไป อย่างไรก็ตาม การลงคะแนนเสียงของบุคคล อาจจะมีได้ เป็นไปโดยเหตุด้วยผลดังกล่าวข้างต้น โดยอาจจะเป็นไปเพื่อตอบสนองความสัมพันธ์เชิงการอุปถัมภ์กัน หรือเป็นการตัดสินใจตามกระแสะของสังคม หรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิดการตัดสินใจของตนก็ได้ กระนั้นเรายังยอมรับว่าการเลือกตั้งเป็นวิถีทางทางการเมืองอันหนึ่งที่น่าไปสู่การเป็นตัวแทนของประชาชน

ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มอำนาจอดีตนายก และกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในวันก่อนการเลือกตั้ง ทั้งสองกลุ่มต้องการคะแนนเสียงเพื่อให้กลุ่มของตนเองได้รับชัยชนะ ในช่วงเวลาก่อนการเลือกตั้งจึงเป็นช่วงเวลาที่การซื้อ-ขายเสียงเข้ามาเป็นตัวแปรสำคัญ ในการซื้อเสียงของ

กลุ่มอำนาจอดีตนายคและกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในช่วงแรกของการซื้อเสียงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จะอยู่ที่ประมาณคนละ 500 บาท ต่อมาเมื่อการแข่งขันคะแนนเสียงเริ่มสูสีกันมากขึ้นก็มีการขึ้นราคาเป็นคนละ 700-1000 บาทแล้วแต่กรณี หรือมีการซื้อเสียงแบบเหมาจ่าย กล่าวคือ ถ้าบ้านหลังนี้มีผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งอยู่ 4 เสียง ก็จะเหมาจ่ายทั้งบ้านเป็นเงิน 3,000 บาทต่อหนึ่งหลังคาเรือน เป็นต้น ในช่วงโค้งสุดท้ายของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง กลุ่มอำนาจอดีตนายคเน้นการใช้รถแห่หาเสียงเป็นขบวน 20-30 คัน ไปรอบตำบลซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากชาวบ้าน ทำให้กระแสคะแนนไปอยู่ฝั่งกลุ่มอำนาจอดีตนายค กลุ่มอำนาจอดีตกำนันที่มีฐานด้านเงินทุนมากกว่าจึงใช้วิธีการให้ผู้สมัครหรือหัวหน้าคะแนนจะเข้าตามบ้านให้รายละเอียด 1,000-1,500 บาท และในบางรายที่เป็นฝ่ายของกลุ่มอำนาจอดีตนายคที่ซื้อคะแนนเสียงไว้แต่ไม่แน่ใจว่าจะเลือกตน ก็จะใช้วิธีการจ่ายเงินแล้วยึดบัตรประชาชนไว้ไม่ให้ออกไปใช้สิทธิเป็นการตัดคะแนนฝ่ายตรงข้าม

และในวันเลือกตั้งทั้งกลุ่มอำนาจอดีตนายคและกลุ่มอำนาจอดีตกำนันมีการจัดตั้งหน่วยแซะขึ้นทั้งสองฝ่าย ทีมแซะจะจัดรถสำหรับไว้บริการไว้สำหรับรับส่งคนที่อยู่ห่างไกลจากหน่วยเลือกตั้ง การจัดยานพาหนะไว้สำหรับบริการเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้ชาวบ้านออกมาใช้เสียงมากยิ่งขึ้น แต่จุดที่ทำให้การเลือกตั้งนี้เกิดจุดพลิกผัน คือ ในการหาเสียง ในการซื้อ-ขายเสียง กลุ่มอำนาจอดีตนายค ไม่ได้มีการจัดตั้งหน่วยคุม เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามแย่งคะแนนเสียงของตนไป ตัวอย่างเช่น ในคืนสุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน มีเงินทุนที่มากกว่าได้จะเข้าตามบ้านที่ฝ่ายกลุ่มอำนาจอดีตนายคได้เข้าไปซื้อ-ขายเสียงแล้ว โดยการให้เงินที่มากกว่าที่กลุ่มอำนาจอดีตนายคให้ เช่น กลุ่มอำนาจอดีตนายคให้ไป 1,000 บาทต่อคน กลุ่มอำนาจอดีตกำนันก็ให้ทบไปอีกเป็น 1,500-2,000 บาท เมื่อไม่มีหน่วยคอยเฝ้าควบคุมคะแนนเสียง คอยป้องกันคะแนนก็จะทำให้คะแนนที่เคยเป็นของตนหายไปก็เป็นได้ ซึ่งในการเลือกตั้งระดับชาติมีบทเรียนที่ต้องทำให้เจ็บปวดให้เห็นกันอยู่หลาย ๆ ครั้ง

ระบบการทุจริตเลือกตั้ง : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง

ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการเลือกตั้งระบบผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงเป็นครั้งที่ 3 ของตำบล ในวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 นับเป็นครั้งแรกของเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งที่ไม่มีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีมีผู้สมัครลงแข่งขันชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี นับว่าเป็นการเกิดการแข่งขันทางการเมืองเป็นครั้งแรกเกิดขึ้น ซึ่งในการแข่งขันชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีในครั้งนี้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นหลายอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เพราะการเลือกตั้งที่ผ่านมามีผู้สมัครเพียงท่านเดียว การเลือกตั้งที่ผ่านมายังไม่มีปัญหาอะไรมากมายนัก

แต่การเลือกตั้งในครั้งล่าสุดเกิดปรากฏการณ์ที่ต้องศึกษาหลายอย่าง อาทิเช่น ระบบการทุจริตการเลือกตั้ง การทุจริตหาเสียง การทุจริตซื้อ-ขายเสียง การทุจริตลงคะแนนเสียง การได้รับ

ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจากผู้สมัคร การใส่ร้ายป้ายสีอีกฝ่ายให้เสียหาย การพนันกับการเลือกตั้ง บังคับต่าง ๆ เช่นนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตำบลแห่งหนึ่ง ทำให้ต้องมีการศึกษาทำความเข้าใจให้ลึกซึ้ง

แทบจะกล่าวได้ว่าการเลือกตั้งในประเทศไทยปัจจุบันนี้ ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นนักการเมืองในระดับชาติหรือนักการเมืองในระดับท้องถิ่นนั้น มีน้อยมากหรือไม่มีเลยก็ได้ ที่ใช้แนวทางการรณรงค์หาเสียงแบบสุจริตน้ำดีทั้งหมด โดยไร้กรรมวิธีแบบน้ำเน่าเข้าไปเกี่ยวข้องแต่ระดับความมากน้อยของการใช้อาจแตกต่างกัน บางคนอาจใช้เพียงเล็กน้อยในบางกรรมวิธีเท่านั้น แต่บางคนก็อาจใช้วิธีการแบบน้ำเน่านี้เป็นหลักโดยเฉพาะการเลือกตั้งในระยะหลัง ๆ แนวโน้มการใช้วิธีการทุจริตดูเหมือนจะกลายเป็นกระแสหลักของการเลือกตั้งในสังคมไทยไปแล้ว (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2537 : 38)

เราอาจสรุปเป็นการเกินท้าวไปได้แล้วว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งในสังคมไทยมีแนวโน้มยอมรับว่าการทุจริตเลือกตั้งนั้น เป็นปรากฏการณ์ธรรมดา ๆ ที่จะต้องเกิดขึ้นเสมอเมื่อมีการเลือกตั้ง เหมือนกับการที่นักธุรกิจยอมรับว่าการใช้เงินได้ไต่เต้ แก่ข้าราชการประจำที่รับผิดชอบงาน โครงการที่ตนจะทำเพื่อผลักดันเร่งรัดให้โครงการเกิดขึ้นตามความต้องการ เหตุการณ์ทุจริตเลือกตั้งคงเหมือนกับอีกหลาย ๆ เรื่องในสังคมไทย ที่ไม่สามารถแก้ให้ตกไปได้ในระยะสั้น ๆ ลักษณะปัญหาเช่นนี้เรียกว่า “ปัญหาเชิงวัฒนธรรม” (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2537 : 40)

ประชาชนในระบบทุจริตเลือกตั้งอยู่ในฐานะผู้ขาย สินค้าที่เขาขาย คือ “สิทธิพลเมือง” หรือที่รู้จักกันในนาม “สิทธิเลือกตั้ง” คำตามก็คือ ทำไมพวกเขาถึงขายสิทธิก็คงตอบว่าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจระบอบประชาธิปไตย (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2537 : 40)

การระบุโดยตรงในเชิงปัจเจกชนว่าชาวบ้านคนใดทุจริตเลือกตั้ง แม้สามารถวิเคราะห์แยกแยะออกมาได้โดยใช้ทฤษฎี แต่ไม่นิยมกันเพราะจำนวนตัวอย่างมีมากเกินไป จนกระทั่งเกิดความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ ดังนั้นหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์จึงใช้ลักษณะชุมชน หมู่บ้านเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ร่วมกับลักษณะกลุ่มชนชั้นอาชีพประชากร (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2537 : 40)

ลักษณะชุมชน อาชีพของประชากรในเขตตำบลแห่งนี้นั้น มีลักษณะที่เป็นชุมชนผสมผสานระหว่างอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง ชุมชนประเภทนี้ได้รับอิทธิพลจากความเป็นเมืองเข้าไป ทำให้ความหลากหลายในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น แต่ยังประกอบอาชีพหลัก คือเกษตรกรรม ขณะเดียวกันอาจมีอยู่ถึงเกือบครึ่งที่ประกอบอาชีพแรงงานภาคเกษตรและรับจ้างทั่วไป เนื่องจากมีความหลากหลายในเชิงอาชีพ ดังนั้นการซื้อเสียง โดยผู้สมัครคนใดคนหนึ่งทั้งหมู่บ้านเป็นเรื่องที่กระทำได้ค่อนข้างลำบาก กล่าวได้ว่าชุมชนในอาณาบริเวณรอบ ๆ เขตเมืองหรือไม่ไกลจากตัวอำเภอหรือตัวจังหวัดแทบจะเป็นชุมชนในลักษณะนี้ทั้งสิ้น ซึ่งตำบลแห่งนี้ก็เป็นเช่นนี้ด้วยความหลากหลายด้านอาชีพ

อย่างไรก็ตามเงื่อนไขการขายเสียงของกลุ่มอาชีพนี้ ก็ยังคงมีแนวโน้มที่ค่อนข้างสูงและเป็นไปอย่างกว้างขวาง

โครงสร้างทางสังคมก็เป็นตัวช่วยในการวิเคราะห์พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนได้ พัฒนาการของโครงสร้างสังคมของชุมชนไทยนั้นมีการแบ่งออกเป็น 3 ระดับ เริ่มจากระบบเครือญาติพัฒนาไปสู่ระบบอุปถัมภ์และก้าวไปสู่ระบบฝักฝ่าย และกระจายออกไปในเชิงปัจเจกชนซึ่งหลุดพ้นจากสังคมชนบทไปเป็นสังคมเมือง ภายใต้อำนาจชั้นของอำนาจสามารถวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมของตำบลแห่งนี้ ออกมาว่าเป็นลักษณะชุมชนที่มีโครงสร้างสังคมแบบระบบอุปถัมภ์ ชุมชนลักษณะนี้พัฒนามาจากชุมชนแบบระบบเครือญาติ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนนั้นหาได้มีความเป็นเนื้อเดียวกันแต่อย่างใด แต่มีลักษณะขึ้นอยู่กับผู้นำหลายคนตามลักษณะอุปถัมภ์ที่ตนสังกัดอยู่ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคล 2 กลุ่มขึ้นไป โดยกลุ่มหนึ่งจะเป็นเสมือนลูกพี่ และอีกกลุ่มเป็นเสมือนลูกน้อง การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ภายในกลุ่มหาได้กระทำภายใต้อุดมการณ์ทุนนิยมประเภทหมู่ไปไ่ก่มาแต่อย่างใด แต่เป็นการแลกเปลี่ยนภายใต้ระบบอุดมการณ์ศักดินา ภายใต้ระบบความสัมพันธ์เชิงบุญคุณ หรือที่เรียกว่า “ความกตัญญูรู้คุณ” (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2537 : 41)

ในชุมชนหนึ่ง ๆ หรือหมู่บ้านหนึ่ง ๆ อาจมีกลุ่มอุปถัมภ์หลายกลุ่มด้วยกัน แต่ละกลุ่มอาจมีฐานทรัพยากรในการแลกเปลี่ยนแตกต่างกันออกไปและรวมทั้งมีสมาชิกในกลุ่มไม่เท่ากันด้วย ขึ้นอยู่กับว่าลูกพี่เป็นผู้ที่มีอำนาจบารมีและฐานะทางเศรษฐกิจเป็นอย่างไร

การเลือกตั้งเกิดขึ้น นักการเมืองที่ตลาดชาตยสนามและเข้าถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านได้เข้าไปใช้กลไกระบบอุปถัมภ์ในหมู่บ้านให้เป็นประโยชน์ ผู้นำกลุ่มอุปถัมภ์ในแต่ละกลุ่ม จะแปรสภาพเป็นหัวคะแนนให้กับนักการเมืองเหล่านั้น เกิดเป็นระบบอุปถัมภ์กันขึ้นระหว่างนักการเมืองกับหัวคะแนน โดยนักการเมืองจะอาศัยจำนวนหัวคะแนนและอาศัยจำนวนเหล่าลูกน้องหัวคะแนนที่ตนควบคุมได้เป็นฐานคะแนนเสียงของตนในการลงสมัครลงเลือกตั้ง (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2537 : 42)

อย่างไรก็ตาม การมีผู้สมัครหรือผู้นำหลายคนทำให้คะแนนเสียงแตกกระจาย การชักจูงหรือลากพายากยิ่งขึ้น หรือหากทำได้ก็เพียงส่วนหนึ่งของคนในชุมชน ยิ่งกว่านั้นการชักจูงหรือลากพาก็ทำให้เกิดความขัดแย้งในการดำเนินการได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้นำกลุ่มอุปถัมภ์แต่ละกลุ่มไม่ลงรอยกันหรือเป็นหัวคะแนนให้กับผู้สมัครต่างกัน ซึ่งความขัดแย้งเช่นนี้จะมีให้เห็นกันอยู่เสมอ ในหน้าหนังสือพิมพ์ ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลแห่งนี้ในครั้งนี้ก็เช่นกัน มีความพยายามแย่งชิงหัวคะแนนซึ่งเป็นกลุ่มอุปถัมภ์หลายฝ่ายหลายกลุ่มในตำบล มีการพยายามใส่ร้ายป้ายสีฝ่ายตรงข้าม จนเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้นระหว่างผู้สมัคร การมีกลุ่มอุปถัมภ์หลายกลุ่มในหมู่บ้าน จึงไม่เป็นผลดีกับนักการเมือง นักซื้อเสียงมากนัก เพราะไปทำให้การทุจริตเลือกตั้งเป็นไปได้อย่างยากลำบากและแต่ละฝ่ายก็หวาดระแวงกันอยู่ตลอดเวลา (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. 2537 : 42)

จากกรณีศึกษาการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งและจากการศึกษาระบบการทุจริตเลือกตั้งของอาจารย์พิชาย รัตนดิลล ภูเก็ต พบว่าแนวทางการทุจริตเลือกตั้งในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีของตำบลแห่งหนึ่งนั้น ผู้วิจัยพอจะสรุปออกเป็นแนวทางใหญ่ ๆ ได้ออกเป็น 2 แนวทาง

1. กรรมวิธี กลไก และกระบวนการทุจริตหาเสียง

1.1 การทุจริตหาเสียง หมายถึง การที่สมัครรับเลือกตั้งและทีมงานดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ในห้วงเวลาหรือฤดูกาลเลือกตั้งเพื่อให้เป็นที่จูงใจประชาชนในเขตเลือกตั้ง ใ้รู้จักชื่อเสียง อันนำไปสู่ความไว้วางใจและความประทับใจเป็นปฐมบทของการตัดสินใจต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนต่อ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการไปนั้นอาจเป็นกิจกรรมที่ถูกระบุลงในกฎหมายเลือกตั้งว่าผิดกฎหมาย หรือถูกกฎหมายก็ได้ แต่กรณีกิจกรรมนี้อาจแปรสภาพเป็นตรงกันข้ามเมื่อผู้สมัครใช้จ่ายเงินงบประมาณเลือกตั้งเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดเอาไว้

ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่มีผู้แข่งขันเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อมีการแข่งขันเกิดขึ้น ทำให้แต่ละฝ่ายต้องการที่จะชนะการเลือกตั้ง เพราะเป็นแหล่งผลประโยชน์ที่มีมากมายจากการได้ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี จึงทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้ ต่างฝ่ายต่างหาวิธีการที่จะทำให้ฝ่ายของตนชนะการเลือกตั้ง ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างก็หาเสียงตามที่กฎหมายได้วางกรอบอำนาจของผู้สมัครไว้ แต่ในความเป็นจริงการหาเสียงที่ถูกต้องตามกรอบของกฎหมายนั้นเป็นเพียงการสร้างภาพของนักการเมืองทั้งสิ้น ซึ่งการหาเสียงเลือกตั้งในปัจจุบันเป็นที่รู้กันดีว่าแทบจะไม่มีให้เห็นว่าการเลือกตั้งเป็นไปด้วยดีตามกรอบของกฎหมายเลย เพราะฉะนั้น วิธีการที่จะทำให้ผู้สมัครแต่ละฝ่ายชนะการเลือกตั้งได้จึงมีแต่เพียงการทุจริตหาเสียงเท่านั้น ที่จะเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้สมัครชนะการเลือกตั้งได้โดยง่าย ซึ่งจากกรณีศึกษาเทศบาลตำบลแห่งนี้ พบว่า ในการทุจริตหาเสียงในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งนั้น ผู้สมัครทั้งสองฝ่าย ทั้งกลุ่มอำนาจอดีตนายคกับกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน จะใช้วิธีการทุจริตหาเสียง 3 รูปแบบ คือ

1.1.1 การหว่านพืช หมายถึงการที่ผู้สมัครกระทำพฤติกรรม “แจกจ่ายสิ่งของเครื่องใช้ ทั้งต่อตัวปัจเจกบุคคลหรือต่อชุมชน” โดยการกระทำนี้ผู้สมัครมิได้บีบบังคับหรือสัญญาชัดเจนกับชาวบ้านว่า เมื่อตนเองให้แล้วชาวบ้านจะต้องเลือกตนเอง ด้วยพฤติกรรมเช่นนี้เอง จึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่เกิดความเลื่อมใสศรัทธา เพราะภายใต้โลกทัศน์ของชาวบ้านนั้น บุคคลผู้ให้สิ่งของแจกจ่ายแก่ผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนนั้น ถือได้ว่าเป็นคนดีที่แท้จริง และผู้ซึ่งรับของที่แจกจ่ายแล้วก็ถือว่าตนเองเป็นหนี้บุญคุณต่อเขาและหากมีโอกาสก็จะหาทางตอบแทน ดังนั้น ผู้สมัครประเภทนี้จึงมักครองใจชาวบ้านได้เป็นเวลานาน

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง กลุ่มอำนาจอดีตนายคในการหาเสียงเลือกตั้งนั้น มีการใช้วิธีการหว่านพืช อยู่บ้างแต่ไม่มากนัก เพราะเป็นเรื่องที่เคยทำมา

ตลอดตั้งแต่สมัยที่ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี เช่นการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ขาดแคลน หรือยากจนเป็นการซื้อใจและความคิดจิตใจของผู้ปกครองได้ไม่น้อยทีเดียว หรือการทำโครงการพัฒนา ซึ่งเป็นสิ่งที่นิยมกันมากที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งโครงการส่วนใหญ่ที่ใช้ในการหว่านพืช จะเหมือน ๆ กัน คือการทำถนนหรือซ่อมแซมถนน ซึ่งกลุ่มอำนาจอดีตนายกาใช้วิธีหว่านพืชในลักษณะข้างต้นอยู่เช่นเดิม

ส่วนผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาล กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในการหาเสียงเลือกตั้งนั้นจะใช้วิธีการหว่านพืชอย่างชัดเจน เพราะเป็นการลงเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นครั้งแรก ในการลงพื้นที่หาเสียงจึงจะต้องอาศัยการหว่านพืชหรือสัญญากับชาวบ้านว่าจะให้สิ่งนั้นหรือให้สิ่งนี้แก่ชาวบ้านเป็นการตอบแทนถ้าเลือกตน ซึ่งสิ่งที่หว่านพืชหรือสิ่งที่สัญญากับชาวบ้านไว้ ส่วนใหญ่ ก็จะเป็นเรื่องถนน เพราะสภาพถนนในตำบลแห่งนี้ยังมีอีกจำนวนมากที่ยังเป็นถนนลูกรังจึงเป็นหนทางที่จะใช้หาเสียงได้ดี ดังนั้นกลุ่มอำนาจอดีตกำนันจึงสัญญากับชาวบ้านว่าถ้าตนชนะจะทำถนนเข้ามาซอยนั้นซอยนี้ เป็นต้น

1.1.2 การจัดงานเลี้ยงเลือกตั้งในสังคมไทยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กันไปเสมอทันทีที่เสียงปี่กลองของการเลือกตั้งดังขึ้น มหกรรมกินเลี้ยงก็ได้เปิดฉากขึ้นเช่นกัน

โดยปกติในบริบทวัฒนธรรมของสังคมไทย ชาวบ้านจะจัดงานกินเลี้ยงเมื่อมีเหตุการณ์สำคัญ ๆ ต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น การเลี้ยงในสังคมไทยนั้นมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ทางสังคมหลายอย่าง กล่าวคือเป็นการแสดงให้เห็นถึงบารมีและความมีน้ำใจของผู้จัด หากงานใดมีผู้เข้าร่วมมากย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าผู้จัดมรสถานภาพทางสังคมเป็นผู้กว้างขวางอย่างยิ่งในเขตพื้นที่นั้น ๆ นอกจากนั้นยังเป็นการวัดระดับความมั่นคงของผู้จัดอีกด้วย

งานเลี้ยงเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองได้อย่างไร บทบาทของงานเลี้ยงในฐานะที่เป็นกลไกส่วนหนึ่งของการรณรงค์เลือกตั้งนั้น ได้มีการดัดแปลงจากรูปแบบที่เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านไปไม่น้อย หน้าที่หลักทางการเมืองของงานเลี้ยง คือ เป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประการหนึ่งก็เป็นเครื่องมือในการดึงดูดคนให้รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ด้านการสร้างภาพลักษณ์นั้น ผู้สมัครต้องการแสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวาง มีน้ำใจต่อผู้อื่น พร้อมกันนั้นเมื่อมีชาวบ้านมารวมตัวกันมากในงานเลี้ยงก็จะถือโอกาสขึ้นกล่าวปราศรัยหาเสียง

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่ง ทั้งกลุ่มอำนาจอดีตนายกา และกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในการหาเสียงเลือกตั้งนั้นทั้งสองกลุ่มมีการจัดงานเลี้ยงเหมือนกัน ทั้งสองกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะการจัดเลี้ยงที่คล้ายกัน คือ เป็นการจัดเลี้ยงที่ไม่ใช่กลุ่มใหญ่ จะใช้วิธีการ

เป็นกลุ่มย่อย ๆ มีคนเพียงกลุ่มละ 7-10 คน ซึ่งการจัดเลี้ยงเป็นกลุ่มย่อยเช่นนี้จะทำให้ไม่เป็นที่สงสัยของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งวิธีการจัดเลี้ยงผู้สมัครจะให้เงินแก่หัวหน้าคณะของแต่ละกลุ่ม จัดหาซื้อเหล้าไปแจกจ่ายกลุ่มย่อย ๆ นั้น เพื่อเป็นการดึงดูดให้คนรวมกันเป็นกลุ่มก้อน และเป็นการดึงดูดคณะเลี้ยงอีกด้วย

1.1.4 การแจกเงินและสิ่งของแก่ครอบครัวและรายบุคคล หลายคนอาจสงสัยว่าทำไมการแจกเงินหรือสิ่งของแก่ครอบครัวและชาวบ้านรายบุคคลยังคงอยู่ในหัวข้อเรื่องการทุจริตหาเสียง แทนที่จะไปอยู่ในเรื่องการทุจริตซื้อ-ขายเสียง เหตุเนื่องมาจากว่า วิธีการนี้ผู้สมัครแจกจ่ายทรัพย์สินของตนเองอย่างไม่เป็นระบบและไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าชาวบ้านจะเลือกตนเองมากน้อยขนาดไหน เพราะเมื่อเงินทองสิ่งของหลุดจากมือผู้สมัครหรือตัวแทนไปสู่อำนาจชาวบ้าน ผู้สมัครไม่มีวิถีทางใด ๆ ที่จะไปบังคับให้ชาวบ้านลงคะแนนให้เขาได้ การตัดสินใจว่าจะเลือกหรือไม่เลือกของชาวบ้านนั้นขึ้นกับความพอใจและสมัครใจของชาวบ้านเองเป็นหลัก

ส่วนทุจริตซื้อ-ขายเสียงนั้น ผู้สมัครมีกลไกการตลาดที่ชัดเจนแน่นอนถึงขนาดว่าจ่ายลงทุนไปเท่าใดจึงจะคุ้มทุน หัวหน้าคณะเปรียบเสมือนพนักงานขาย หากกำหนดได้ถึงเป้าหมายหรือทะลุเป้าก็ยังมีโบนัสให้อีกเป็นการสร้างแรงจูงใจ ดังนั้นวิธีการนี้จึงแตกต่างกับวิธีการทุจริตหาเสียง

การหาเสียงโดยการแจกสิ่งของนั้นมีพัฒนาการที่ยาวนานพอสมควรและเกิดขึ้นในการเลือกตั้งของประเทศไทยหลายยุคหลายสมัยแล้ว วิธีการในช่วงแรก ๆ อาจจะพื้น ๆ โบราณ ๆ เช่น การแจกน้ำปลา ปลาหู หรือรองเท้าน้ำ เป็นต้น เทคนิคในการแจกก็ทำแปลก ๆ เช่น บางคนแจกรองเท้าไปข้างเดียว หลังเลือกตั้งหากได้ตำแหน่งก็จะให้ชาวบ้านไปอีกข้างหนึ่ง หรือบางคนฉีกธนบัตรเป็นสองท่อนแล้วให้มารับอีกท่อนหลังเมื่อไปลงคะแนนมาแล้ว เป็นต้น เทคนิคเหล่านี้อาจจะหลงเหลืออยู่บ้างแต่ก็คงไม่มากนัก

การเลือกตั้งในระยะหลังได้พัฒนาการแจกสิ่งของไปมาก เช่น แลบจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้สมัครบางคนนำพระมาแจก มีทั้งพระเครื่องและพระพุทธรูป ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สมัครพยายามแสวงหาสิ่งของที่ชาวบ้านรับไปแล้วไม่กล้าทรยศ เพราะหากไม่ลงคะแนนก็เหมือนว่าไม่เคารพบูชาพระ

แม้ว่าผู้สมัครบางส่วนยังใช้วิธีการแจกสิ่งของอยู่ แต่นั่นไม่ใช่วิธีการหลักที่จะทำให้ได้คะแนนขึ้นมา ผู้สมัครแต่ละคนใช้วิธีการหาเสียงและแจกสิ่งของต่างกัน ตามกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมาย อย่างไรก็ตามมีอยู่สิ่งหนึ่งที่ดูเหมือนว่าจะจะเป็นสิ่งสากลสามารถใช้ได้ทั้งเขตในเมืองและชนบท คือผู้สมัครสามารถใช้เงินเป็นเครื่องมือฝ่ามิติทางวัฒนธรรมและพื้นที่ได้ เงินจึงเป็นกลไกเครื่องมือในการแสวงหาคะแนนนิยมที่มีบทบาทสำคัญต่อการเลือกตั้งของสังคมไทยในปัจจุบัน

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง กลุ่มอำนาจอดีตนาย และกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในการหาเสียงเลือกตั้งนั้นจะไม่นิยมใช้วิธีการนี้มากนัก เพราะเป็นการลงทุนที่สูง แต่ผลที่ได้มีน้อยนักไม่คุ้มกับการลงทุน กล่าวอีกนัย คือไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าชาวบ้านจะเลือกตนเองหรือไม่ เพราะเมื่อเงินทองหรือสิ่งของหลุดจากมือผู้สมัครหรือหัวหน้าจะไปสู่ชาวบ้าน ผู้สมัครไม่มีวิถีทางใด ๆ ที่จะไปบังคับให้ชาวบ้านลงคะแนนให้เขาได้ การตัดสินใจว่าจะเลือกหรือไม่เลือกของชาวบ้านนั้นขึ้นกับความพอใจและสมัครใจของชาวบ้านเองเป็นหลัก จึงไม่เป็นวิธีการที่นิยมใช้ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลแห่งหนึ่ง

2. การทุจริตซื้อ-ขายเสียง

การทุจริตซื้อ-ขายเสียง เป็นวิธีการหลักเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้งของสังคมไทยจนอาจกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีผู้สมัครคนใดเลยที่ได้รับเลือกตั้งโดยปราศจากการซื้อ-ขายเสียง วิธีการนี้ได้ระบาดแผ่ไปในทุกภาคทุกจังหวัด ด้วยกรรมวิธีที่เหมือนกันบ้างแตกต่างกันบ้าง การคิดค้นและประยุกต์ใช้วิธีนี้นั้นได้กระทำกันอย่างแพร่หลาย ส่วนรูปแบบการใช้ขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่

การซื้อ-ขายเสียงนี้เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้น โดยเจตจำนงของผู้ซื้อและสามารถผลักดันให้เกิดสัญญาแลกเปลี่ยนอย่างแน่นอน ผู้ขายมีโอกาสน้อยมากที่จะบิดพลิ้ว เพราะกลไกในการควบคุมกำกับของผู้ซื้อโดยส่วนมากจะทำงานได้อย่างค่อนข้างมีประสิทธิภาพ

จากกรณีศึกษาเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง พบว่าการทุจริตซื้อ-ขายเสียง ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งนั้น ผู้สมัครทั้งสองฝ่าย ทั้งกลุ่มอำนาจอดีตนายกับกลุ่มอำนาจอดีตกำนันจะใช้วิธีการทุจริตซื้อ-ขายเสียง 3 รูปแบบ คือ

2.1 กรรมวิธีตกเขียวคะแนน ศัพท์คำว่าตกเขียวคะแนนนี้อามาจากรื่องแนวคิดของการตกเขียวของนายทุนที่ทำกับชานาไทยโดยทั่วไป เป็นเพียงแต่เปลี่ยนเรื่องมาในทางการเมืองของการเลือกตั้ง โดยผู้สมัครเปรียบเสมือนนายทุน ส่วนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเปรียบเสมือนชานา

กรรมวิธีตกเขียวเป็นแนวทางการหาเสียงต่อกลุ่มคนหรือต่อชุมชนคล้าย ๆ กับการหวานพืชแตกต่างกันที่การมีข้อผูกมัดและไม่มีข้อผูกมัดเท่านั้น ผลของการมีสัญญาผูกมัดระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย จึงทำให้การตกเขียวคะแนนกลายเป็นรูปแบบกรรมวิธีของการซื้อ-ขายเสียงอีกอย่างหนึ่ง

สิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการตกเขียวคือ “เหยื่อตกเขียว” ได้แก่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ เงื่อนไขเวลาของการตกเขียวมักเกิดในช่วงต้นหรือกลางฤดูการหาเสียง โดยผู้สมัครจะส่งแกนหัวหน้าหลักของตนไปพบปะกับผู้นำชาวบ้าน แล้วเสนอเงื่อนไขที่ผู้สมัครจะกระทำให้หมู่บ้าน เช่นจะซ่อมถนนให้หรือจะขุดสระน้ำให้หรือสิ่งอื่น ๆ ที่ชุมชนต้องการซึ่งมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะหรือส่วนรวมของหมู่บ้านเป็นหลัก

ภายหลังเมื่อผู้นำหมู่บ้านรับข้อเสนอแล้วก็จะนำไปปรึกษาหารือกัน หากตกลง บรรดาผู้นำก็จะกลายเป็นหัวคะแนนให้กับผู้สมัครและนำสิ่งเหล่านี้ไปพูดคุยกับชาวบ้าน โดยโน้มน้าว จูงใจให้ชาวบ้านเห็นว่าหากเลือกผู้สมัครคนนี้ได้ชาวบ้านจะได้อะไรตอบแทนบ้าง

เมื่อตกลงแลกเปลี่ยนกันเสร็จแล้วผู้สมัครก็จะส่งคนลงไปดำเนินการตามที่ได้ สัญญาชาวบ้าน แต่อาจจะทำให้ในลักษณะครึ่ง ๆ กลาง ๆ ไปก่อน จนกระทั่งเมื่อรู้ผลคะแนนแล้ว จึงจะตัดสินใจว่าจะดำเนินการให้ลุล่วงไปหรือจะทิ้งไว้แค่นั้น เมื่อการเลือกตั้งเสร็จสิ้นลง ผู้สมัคร จะส่งคนลงไปตรวจสอบคะแนนตามหน่วยเลือกตั้งต่าง ๆ หมู่บ้านใดที่ทำคะแนนเข้าเป้าก็จะทำใน สิ่งที่สัญญาไว้ให้เสร็จสิ้น ส่วนหมู่บ้านใดที่คะแนนไม่เข้าเป้าก็อาจจะถูกละเลยไป

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรี กลุ่มอำนาจอดีตนายกและกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในการหาเสียงเลือกตั้งนั้นมีการใช้วิธีการตกเขี้ยวอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ตัวอย่างเช่นกลุ่มอำนาจอดีต นายกมีการตกลงเสนอแก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลแห่งหนึ่งว่าจะเอาหินไปใส่ถนนลูกรังในซอย หนึ่งหมู่ที่ 1 ตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งมีการเอาหินไปใส่แล้วส่วนหนึ่งก่อนการเลือกตั้ง แต่ตกลงกันว่า ถ้าคะแนนออกมาดีจะเอาไปใส่ให้ทั้งถนน เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่กลุ่มอำนาจอดีตนายก จะให้สัญญาหรือ ข้อเสนอแก่ผู้นำหมู่บ้านหรือชาวบ้านนั้นจะเป็นข้อเสนอที่สามารถทำได้จริงไม่เพ้อฝัน เพราะเคยทำงาน บริหารมาหลายสมัย จึงรู้ว่าการที่จะหางบประมาณมาพัฒนาหมู่บ้านไม่สามารถกระทำได้ง่าย เช่น การสร้างถนน ในแต่ละปีจะสามารถสร้างถนนคอนกรีตได้ปีละ 1-2 สายเท่านั้นแล้วแต่งบประมาณ ที่ อบจ.จะสนับสนุนมาช่วย

ส่วนกลุ่มอำนาจอดีตกำนันนั้น ใช้วิธีการนี้ตกเขี้ยวในลักษณะ เช่น เสนอเงื่อนไข แก่กำนันและผู้ใหญ่บ้านในตำบล ว่าถ้าตนชนะการเลือกตั้งจะเสนองบประมาณสร้างถนนให้หรือ ซ่อมแซมถนนที่เสียหายให้ และในการหาเสียงของกลุ่มอำนาจอดีตนายกมีการรณรงค์หาเสียงกับ ชาวบ้านโดยสัญญาว่าถ้าชนะจะทำถนนเข้าหมู่บ้านให้มาโดยตลอด ซึ่งเป็นข้อเสนอที่เพ้อฝัน ทำให้ โน้มน้าวจูงใจชาวบ้านได้มาก ซึ่งสิ่งที่สัญญาไว้กับชาวบ้านแล้วไม่สามารถทำได้ ในการเลือกตั้ง ครั้งต่อไปก็จะทำให้ชาวบ้านไม่เลือก

2.2 การเล่นพนันและหวยผู้สมัคร สังกศไทยกับการเล่นพนันมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยง อย่างลึกซึ้งซึ่งเรียกได้ว่าแทบทุกอย่างที่มีการแข่งขันจะต้องมีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้องกับคนไทยส่วนใหญ่ ต่างก็มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ทั้งนั้น เพียงแต่ว่าขนาดความมากน้อยอาจจะแตกต่างกันออกไป

การพนันที่นิยมกันมากคงไม่มีอะไรเกินไปกว่าหวยใต้ดิน เป็นผลพวงจากล็อตเตอรี่ นั้นเอง สังคมชาวบ้านไม่ว่าจะตามชนบทหรือเมืองมีอาชีพอะไรก็ตาม คงยากที่จะปฏิเสธได้ว่าเคย ซื้อล็อตเตอรี่หรือหวยใต้ดิน ส่วนการพนันอื่น ๆ ที่นิยมรอง ๆ ลงมาในปัจจุบันก็คงไม่พ้นเรื่องการ แข่งขันชกมวยโดยเฉพาะเมื่อสื่อทางโทรทัศน์สามารถชอนไชไปได้ทุกหมู่บ้านทุกตำบล ทั้งวัยรุ่น

วัยทำงาน และวัยกลางคนต่างก็เฝ้าอยู่หน้าโทรทัศน์ และส่งเสียงเชียร์ตลอดจนต่อรองเอาแพ้ชนะกัน โขมงโโขงเจง

ปรากฏการณ์ที่หิบบยกมานี้แสดงให้เห็นว่าสังคมไทย ได้ส่งเสริมการเล่นพนัน และการเล่นพนันได้ฝังอยู่ในสายเลือดอยู่ในจิตใจของคนไทยอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การพนันกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย และก่อรูปกันมาข้ามชั่วอายุคน

การพนันเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างไร การเลือกตั้งมีทั้งความเหมือนและแตกต่าง จากการแข่งขันประเภทอื่น ๆ ส่วนที่เหมือนกันคือมีทั้งผู้แพ้และผู้ชนะอันเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปของการแข่งขัน ส่วนด้านที่ต่างกันคือผลแพ้ชนะมีผลต่อกระทบอย่างสูงต่อผู้แข่งขัน และผู้ที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนจึงทำให้ผู้เข้าแข่งขันทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองชนะการแข่งขันให้ได้ ดังนั้นผู้สมัครบางคน จึงใช้เทคนิคของการพนัน ในวิถีชีวิตของชาวบ้านเข้ามาเชื่อมโยงและทำให้กลายเป็นคะแนนเสียงได้

วิธีเล่นเพื่อให้ได้คะแนนเสียงนั้นใช้การต่อรอง โดยหิบบยกจากการต่อรองในวงกรมวยมาใช้ กล่าวคือผู้สมัครจะให้ตัวแทนแทนหัวคะแนนของตนออกไปต่อรองกับชาวบ้านโดยผู้สมัครที่ใช้วิธีนี้ จะสร้างสถานการณ์ให้คู่แข่งเป็นต่อหรือเสียดีกว่า ส่วนตัวเองนั้นมีสภาพเป็นรอง หัวคะแนนก็ทำทีไปต่อกับชาวบ้านในอัตรา 2 ต่อ 1 บ้าง 3 ต่อ 1 บ้าง และในอัตราอื่น ๆ ซึ่งขึ้นกับสภาพของพื้นที่ และเมื่อชาวบ้านผู้สมัครคนนั้นไว้ ผู้อยากให้คนที่ตนเล่นชนะเพราะจะได้เงินคืนกลับมา 2-3 เท่า จึงพยายามไปชักชวนเพื่อนฝูงและเพื่อนบ้านมาร่วมเล่นและร่วมหาเสียงไปในตัว กล่าวให้ชัดผู้ที่เล่นการพนัน โดยเล่นในฐานะผู้รองนี่จะเป็นผู้ลงคะแนนเสียงแก่ผู้สมัครที่ตนรองไว้อย่างค่อนข้างแน่นอน

การที่จะทำได้คะแนนเสียงมาก หัวคะแนนจึงต้องเข้าไปคลุกคลีและต่อรองกับชาวบ้านให้ได้จำนวนมากที่สุด อย่างไรก็ตามการต่อรองผู้สมัครนั้นหาใช่เรื่องที่จะทำได้โดยง่ายแต่อย่างใด จะต้องทำอย่างมีศิลปะและดูกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด จึงจะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้ ถ้าหากทำอย่างไม่ระมัดระวังและฝ่ายคู่แข่งสามารถจับทิศทางได้ โอกาสที่จะถูกเล่นกลับโดยคู่แข่งก็มีสูง วิธีการเล่นกลับก็คือ การสร้างอัตราต่อรองใหม่ หากทำสำเร็จ ทิศทางคะแนนก็จะเปลี่ยนไป

ด้วยเหตุนี้เอง การต่อรองของผู้สมัคร โดยทั่วไปมักนิยมทำกันเป็นระยะ ๆ เพื่อหยั่งเชิงบางทีก็แกล้งปล่อยข่าวลือ ส่วนการทำอย่างจริงจังและหนักหน่วงนั้นจะกระทำกันที่ปลายฤดูกาลแข่งขันช่วง 5-7 วันสุดท้ายก่อนวันเลือกตั้ง ส่วนพื้นที่เป้าหมายที่ผู้สมัครมุ่งใช้วิธีนี้นั้นมักจะเป็นพื้นที่ของคู่แข่ง โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ สร้างความปั่นป่วนวุ่นวายสับสนแก่มวลชนคู่แข่ง และทำให้มวลชนของคู่แข่งเข้าสู่วงจรของการพนันเลือกตั้งนี้ให้ได้

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรี กลุ่มอำนาจอดีตนายกและกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในการหาเสียงเลือกตั้งนั้นใช้วิธีการพนันเลือกตั้งค่อนข้างน้อย ซึ่งวิธีการนี้ส่วนมากจะใช้กับกลุ่ม

ชนชั้นนำ กลุ่มนักธุรกิจและกลุ่มผู้มีฐานะร่ำรวยในตำบลเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นกลุ่มที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเป็นกลุ่มที่รู้จักกันมากในตำบล มีเพื่อนฝูงมาก และควบคุมเสียงของชนชั้นล่างไว้มาก เพราะชนชั้นล่างเหล่านี้บางคนทำงานหรือเป็นลูกจ้างทำงานในสวนกับกลุ่มชนชั้นนำเหล่านั้น ซึ่งในการต่อรองผู้สมัครเลือกตั้งจะใช้ความสัมพันธ์สนมกับชนชั้นนำเหล่านี้ ซึ่งบางคนเป็นผู้สนับสนุนของแต่ละกลุ่มในการเป็นตัวนำในการต่อรองคะแนนกัน โดยผู้สมัครจะคอยควบคุมอีกที ซึ่งตัวผู้สมัครจะไม่ออกตัวเอง เพราะจะทำให้อีกฝ่ายจับทางได้ การเล่นพนันกับการเลือกตั้งนั้นมีกลไกและการเล่นที่ค่อนข้างซับซ้อนจึงหวังผลได้ยาก จึงทำให้ไม่เป็นที่นิยมของผู้สมัครมากเท่าใดนัก

2.3 ขบวนการลากพาและการยิงกระสุน การซื้อ-ขายเสียง โดยใช้เงินนั้นเราใช้ศัพท์โดยรวมเรียกว่า ขบวนการลากพา เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า การดำเนินการมีการร่วมมือกันระหว่างบุคคลหลายกลุ่ม มีความเกี่ยวเนื่องกันของกิจกรรมแต่ละประเภทอย่างเป็นกระบวนการนั่นเอง

ผู้สมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรี กลุ่มอำนาจอดีตนายกและกลุ่มอำนาจอดีตกำนันในการหาเสียงเลือกตั้งนั้นขบวนการลากพาและการยิงกระสุนเป็นวิธีการทุจริตซื้อ-ขายเสียงที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในครั้งนี้ การซื้อเสียงแบบนี้กล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการหลักที่บรรดาผู้สมัครนิยมใช้กัน และมีพัฒนาการมาโดยตลอด ขึ้นตอนต่าง ๆ จะมีองค์ประกอบ ดังนี้

2.3.1 ขึ้นสำรวจรายชื่อผู้ที่เป็นเป้าหมายในการลากพา ผู้สมัครจะใช้ห้วคะแนนของตนเองในแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชน สำรวจรายชื่อผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนว่ามีจำนวนเท่าใด และห้วคะแนนผู้นั้นสามารถควบคุมกำกับให้ชาวบ้านลงคะแนนตามที่ได้รับคำสั่งมาได้หรือไม่ ถ้าได้ ๆ ก็คะแนนเมื่อได้ผลที่แน่นอนแล้ว ห้วคะแนนในแต่ละกลุ่ม แต่ละหมู่บ้าน ก็จะถือรายชื่อชาวบ้านเหล่านั้นเอาไว้เพื่อที่จะนำไปเบิกเงินจากห้วคะแนนหลักหรือจากผู้สมัครต่อไป

กลุ่มอำนาจอดีตนายกและกลุ่มอำนาจอดีตกำนันใช้วิธีการขึ้นสำรวจรายชื่อในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือผู้สมัครและทีมงานหรือห้วคะแนนกลุ่มอำนาจอดีตนายกมีฐานเสียงส่วนใหญ่อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 2 ตำบลแห่งหนึ่ง ส่วนผู้สมัครกลุ่มอำนาจอดีตกำนันมีฐานเสียงส่วนใหญ่อยู่ในเขตเลือกตั้งที่ 1 ตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งวิธีการขั้นแรกผู้สมัครแต่ละฝ่ายและทีมงานจะใช้รายชื่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งว่ามีจำนวนเท่าใด และดูจากรายชื่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งว่าในเขตพื้นที่ฐานเสียงของตนนั้นสามารถควบคุมคะแนนเสียงได้เท่าไร ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ซึ่งเป็นฐานเสียงหลักอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องใช้เงินในการซื้อเสียง แต่รายชื่อที่ไม่สามารถควบคุมได้ทั้งในพื้นที่ฐานเสียงของตนและรายชื่อของคนในเขตพื้นที่ของฝ่ายตรงข้ามที่ไม่ใช่ฐานเสียงของผู้สมัครอีกฝ่าย ผู้สมัครและทีมงานห้วคะแนนในแต่ละกลุ่ม แต่ละหมู่บ้านจะกำหนดเป้าหมายและส่งรายชื่อให้ผู้สมัครต่อไป ซึ่งส่วนใหญ่การกำหนดเป้าหมายรายชื่อนั้นผู้สมัครจะเป็นผู้คัดกรองด้วยตนเองร่วมกับทีมงาน

2.3.2 การเตรียมกระสุน กระสุนในที่นี้ หมายถึงเงินนั่นเอง รูปแบบของกระสุนในยุคแรก ๆ ใช้ธนบัตรโดยตรง โดยที่ทีมงานของผู้สมัครจะนับเงินใส่ซองไว้เป็นอย่างดี บางคนละเอียดถึงขนาดใส่ชื่อผู้รับไว้บนซองด้วย วิธีการเตรียมกระสุนนี้มีหลากหลาย ผู้สมัครบางคนอาจใช้หมายเลขธนบัตรเรียงไปเลย การเตรียมกระสุน มักจะทำในช่วงกลางฤดูเลือกตั้ง เมื่อทราบข้อมูลผู้ลงคะแนนเสียงเป็นที่แน่นอนแล้ว และสำหรับพื้นที่ซึ่งมีการแข่งขันสูง กระสุนที่จะนำไปยิงอาจต้องเตรียมไว้ถึง 3 รอบ

ในขั้นตอนการเตรียมกระสุนนั้น กลุ่มอำนาจอดีตนายจะค่อนข้างเสียเปรียบ กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน เพราะในการเลือกตั้งครั้งนี้กลุ่มอำนาจอดีตกำนันเตรียมการวางแผนผู้ศึกเลือกตั้งมาอย่างดี ได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนจากหลายฝ่าย เช่น สจ., ส.ส. ป. (นามสมมติ) และที่สำคัญเงินทุนที่ได้มาจากกลุ่มเสื้อแดง(นปช.) ทำให้ในขั้นตอนการเตรียมกระสุนของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันยิ่งได้ไม่มีหมด ส่วนกลุ่มอำนาจอดีตนายในการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่มีผู้สนับสนุนด้านเงินทุน ใช้ทุนของตนเองในการหาเสียง จึงน้อยกว่ากลุ่มอำนาจอดีตกำนัน

2.3.3 การยิงกระสุน เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะหากยิงไม่ดีไม่เข้าเป้าก็อาจจะทำให้กระสุนด้าน ไม่ก่อให้เกิดผลอะไร หรือผู้สมัครบางคนเตรียมกระสุนไว้พร้อมแล้วแต่ยิงไม่ออก เพราะถูกสกัดกั้นไว้ก่อนหรือกระสุนไปกองอยู่ที่หัวคะแนนถูกหัวคะแนนโก่งไปบ้างก็มี การโก่งในลักษณะนี้มักนำไปสู่การตายของหัวคะแนนหลายรายแล้วตามข่าวหน้าหนังสือพิมพ์ การยิงกระสุนให้ได้ผลนั้น ผู้สมัครต้องมีไกลจากยิงหรือหัวคะแนนที่เอาการเอางานสูงมีระดับอิทธิพลค่อนข้างสูง และที่สำคัญต้องมีความซื่อตรงซื่อสัตย์ต่อผู้สมัคร

เมื่อกระสุนถูกเป้าหรือเงินถึงมือผู้ใช้สิทธิ์เลือกตั้งแล้ว ก็หาใช่ว่ากระบวนการจะสิ้นสุดลงเพียงแค่นั้น เมื่อถึงวันเลือกตั้งจะมีหน่วยปฏิบัติงานของผู้สมัครอย่างน้อย 2 หน่วย เพื่อทำหน้าที่สำคัญ 2 ประการ คือการแซะ และการคุม

ในวันเลือกตั้งชาวบ้านบางส่วนเมื่อรับเงินไปแล้วก็เชื่อว่าจะไปลงคะแนนเสียง การทำให้ชาวบ้านออกจากบ้าน ไปลงคะแนนเสียงจึงเป็นภารกิจที่สำคัญของหน่วยแซะ หากหน่วยเลือกตั้งอยู่ห่างไกลจากบ้านผู้ลงคะแนนเสียง ทีมแซะอาจจะจัดรถสำหรับไว้บริการ การจัดงานพาหะไว้สำหรับบริการนั้นเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการแซะให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

นอกจากหน่วยแซะแล้ว ผู้สมัครจะใช้คนอีกจำนวนหนึ่งเรียกว่า หน่วยคุม เพื่อเป็นตัวป้องกันไม่ให้ฝ่ายตรงข้าม แย่งคนที่ตนเองแซะมาไปลงคะแนนให้ผู้อื่น กรณีการขาดทีมงานหน่วยคุมนั้นสำหรับผู้สมัครบางคน มีบทเรียนที่ต้องทำให้เจ็บปวดมาหลายครั้งแล้ว เพราะเมื่อให้คนของตัวเองไปแซะชาวบ้านออกมาได้แล้ว เมื่อมาถึงหน้าหน่วยเลือกตั้งไม่มีคนคอยคุมห่วงหวั่นใจชาวบ้านว่าจะต้องกาบทบาทหมายเลขใด ผู้สมัครฝ่ายตรงข้ามบางคนก็จะใช้หัวคะแนนของตนไปหลอกชาวบ้าน

ให้กากบาทหมายเลขของตนได้ ผู้ที่ชะงะมาก็เสียรู้ให้ฝ่ายตรงข้ามไป และทำให้คะแนนเสียงน้อยลง จนอาจเป็นเหตุนำไปสู่ความพ่ายแพ้ได้

ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งนั้น ขั้นตอนการยิงกระสุนนั้นนิยมทำกันช่วงอาทิตย์สุดท้ายของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และมีการยิงกระสุนอย่างหนัก ในวันสุดท้ายก่อนการเลือกตั้งเมื่อรู้ว่ากระแสคะแนนของฝ่ายคนไม่ดี ในการยิงกระสุนของกลุ่มอำนาจอดีตนายกและกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในช่วงแรกของการยิงกระสุนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้จะอยู่ที่ประมาณคนละ 500 บาท ต่อมาเมื่อการแข่งขันคะแนนเสียงเริ่มสูสีกันมากขึ้นก็มีการขึ้นราคาเป็น คนละ 700-1000 บาทแล้วแต่กรณี หรือมีการยิงกระสุนแบบเหมาจ่าย กล่าวคือ ถ้าบ้านหลังนี้มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งอยู่ 4 เสียง ก็จะเหมาจ่ายทั้งบ้านเป็นเงิน 3,000 บาทต่อหนึ่งหลังคาเรือน เป็นต้น และในช่วงโค้งสุดท้ายของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง กลุ่มอำนาจอดีตนายกเน้นการไ้รลดแห่หาเสียงเป็น ขบวน 20-30 คนไปรอบตำบลซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากชาวบ้านทำให้กระแสคะแนนไป อยู่ฝั่งกลุ่มอำนาจอดีตนายก กลุ่มอำนาจอดีตกำนันที่มีฐานด้านเงินทุนมากกว่าจึงใช้วิธีการให้ผู้สมัคร หรือหัวหน้าคะแนนจะเข้าตามบ้านให้รายละเอียด 1,000-1,500 บาท และในบางรายที่เป็นฝ่ายของกลุ่มอำนาจ อดีตนายกที่ซื้อคะแนนเสียงไว้แต่ไม่แน่ใจว่าจะเลือกตน ก็จะใช้วิธีการจ่ายเงินแล้วยึดบัตรประชาชน ไว้ไม่ให้ออกไปใช้สิทธิเป็นการตัดคะแนนฝ่ายตรงข้าม

และในวันเลือกตั้งทั้งกลุ่มอำนาจอดีตนายกและกลุ่มอำนาจอดีตกำนันมีการ จัดตั้งหน่วยชะงะขึ้นทั้งสองฝ่าย ทีมชะงะจะจัดรถสำหรับไว้บริการไว้สำหรับรับส่งคนที่อยู่ห่างไกล จากหน่วยเลือกตั้ง การจัดงานพาหนะไว้สำหรับบริการเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้ชาวบ้านออกมา ใช้เสียงมากยิ่งขึ้น แต่จุดที่ทำให้การเลือกตั้งนี้เกิดจุดพลิกผัน คือ ในการหาเสียง ในการซื้อ-ขายเสียง กลุ่มอำนาจอดีตนายก ไม่ได้มีการจัดตั้งหน่วยคุม เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามแย่งคะแนน เสียงของตนไป ตัวอย่างเช่น ในคืนสุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน มีเงินทุนที่มากกว่า ได้เจาะเข้าตามบ้านที่ฝ่ายกลุ่มอำนาจอดีตนายกได้เข้าไปซื้อ-ขายเสียงแล้ว โดยการให้เงินที่มากกว่า ที่กลุ่มอำนาจอดีตนายกให้ เช่น กลุ่มอำนาจอดีตนายกให้ไป 1,000 บาทต่อคน กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ก็ให้ทบไปอีกเป็น 1,500-2,000 บาท เมื่อไม่มีหน่วยคอยเฝ้าควบคุมคะแนนเสียง คอยป้องกันคะแนน ก็จะทำให้คะแนนที่เคยเป็นของตนหายไปก็เป็นที่น่าใจ ซึ่งในการเลือกตั้งระดับชาติมีบทเรียนที่ต้องทำ ให้เจ็บปวดให้เห็นกันอยู่หลาย ๆ ครั้ง

การเมืองกับชาติพันธุ์ : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง

คำว่า “ชาติพันธุ์” และ “ชาติพันธุ์วิทยา” เป็นคำใหม่ในภาษาไทยการทำความเข้าใจเรื่อง ชาติพันธุ์จำเป็นต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับเรื่องเชื้อชาติและสัญชาติ อาจเปรียบเทียบเชื้อชาติ สัญชาติ และชาติพันธุ์ ได้ดังนี้

เชื้อชาติ (Race) คือลักษณะทางชีวภาพของคน ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากลักษณะรูปร่าง สีผิว เส้นผม และตา การแบ่งกลุ่มเชื้อชาติ (Racial Group) มักแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือนิกรอยด์ (Negroid) มองโกลอยด์ (Mongoloid) และคอเคซอยด์ (Caucasoid) ในตอนหลัง ได้เพิ่มออสเตรลอยด์ (Australoid) โพลินีเซียน (Polynesian) ฯลฯ อีกด้วย

การแบ่งแยกกลุ่มคนตามลักษณะทางชีวภาพนี้ มีความสำคัญในสังคมที่สมาชิกในสังคมมาจากบรรพบุรุษที่ต่างกัน และมีสีผิวและรูปร่างลักษณะที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น ความแตกต่างระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำ เป็นต้น ในสังคมที่มีกลุ่มคนที่มีลักษณะทางชีวภาพต่างกันและประวัติความเป็นมาตลอดจนบทบาทในสังคมต่างกัน ความแตกต่างทางชีวภาพอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันได้ แต่ในบางสังคม เช่น สังคมไทย เป็นต้น ความแตกต่างทางชีวภาพไม่มีความหมายเท่าใดนัก

สัญชาติ (Nationality) คือการเป็นสมาชิกของประเทศใดประเทศหนึ่งตามกฎหมาย โดยที่ลักษณะทางชีวภาพและวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันได้ การเป็นสมาชิกของประเทศย่อมหมายถึงการเป็นประชาชนของประเทศนั้น ผู้ที่อพยพมาจากที่อื่นเพื่อมาตั้งถิ่นฐานสามารถโอนสัญชาติมาได้ ผู้ที่เปลี่ยนสัญชาติ คือผู้ที่เปลี่ยนฐานะจากการเป็นประชาชนของประเทศหนึ่งมาเป็นประชาชนของอีกประเทศหนึ่ง

ชาติพันธุ์ (Ethnicity หรือ Ethnos) คือการมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูด เดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีนลาว ซอง เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นคือ เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน บรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือด ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปร่าง (เชื้อชาติ) เหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วย ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมพร้อม ๆ กัน ไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์ และในขณะที่เดียวกันก็สามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกัน ความรู้สึกผูกพันนี้อาจเรียกว่า “สำนึก” ทางชาติพันธุ์ หรือชาติลักษณะ (Ethnic Identity)

ในการศึกษาวิจัยการเมืองกับชาติพันธุ์ : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชาติพันธุ์ที่จะกล่าวถึงและมีเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นชนเผ่า ชนชาติหรือชาติพันธุ์พื้นเมืองของคนในเขตอำเภอหรือในเขตตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือชาติพันธุ์ของ

ชาติพันธุ์ของหรือชาวซอง ชาวซองเป็นชนเผ่าโบราณอีกเผ่าหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ ออสโตร-เอเชียติก ตระกูลมอญ-เขมร มีภาษาพูดของตนเองแต่ไม่มีภาษาเขียน คือภาษาซอง นับถือศาสนาพุทธ มีวัฒนธรรมประเพณีเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า ซึ่งอาจมีมาแต่ก่อนสมัยสุโขทัยสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ชาวทองเป็นชนเผ่าตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณตะวันออกแนวเขาบรรทัดของประเทศไทย-กัมพูชา กระจายอยู่แถบบริเวณจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด รวมทั้งในจังหวัดไพลินของกัมพูชา เชื่อกันว่าเป็นชนพื้นเมืองในดินแดนแถบนี้ โดยอาศัยหนาแน่นในเขตอำเภอแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก โดยเฉพาะตำบลแห่งหนึ่งที่เป็นพื้นที่ในกรณีศึกษาวิจัยนี้มีประชากรของค่อนข้างอาศัยอยู่มาก ชาวทอง มีรูปร่างสันทัด สูงประมาณ 5-5.5 ฟุต ผมหยิกขอด ตาโต ริมฝีปากหนา นักมานุษยวิทยาจัดกลุ่มนี้อยู่ใน กลุ่มมอญ-เขมร ซึ่งเป็นสาขาย่อยของกลุ่มออสโตร-เอเชียติก ชาวทองมีภาษาพูดและวัฒนธรรมประเพณี ของตนเอง นับถือผีบรรพบุรุษทำพิธีเช่นไหว้ทุกปี เป็นการรวมญาติ เรียกว่า พิธีเลี้ยงผีหิ้งผีโรง มีการ แต่งงานแบบของ หรือที่เรียกว่า กาดัก ปัจจุบันชาวทองส่วนใหญ่ทำสวนผลไม้และรับจ้าง

ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง จะสังเกตได้ว่าผู้สมัครทั้งสองฝ่าย มีเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน เกิดในภูมิลำเนาหรือในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน วัฒนธรรม ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ นาย ช. (นามสมมติ) ภูมิลำเนาเดิมของบิดามารดาก่อนที่จะย้ายมาอยู่จังหวัด นี้คือ จังหวัดราชบุรี เป็นคนไทยที่มีเชื้อสายมอญ ส่วนอีกฝ่ายคือ นาย ป. (นามสมมติ) เป็นคนใน ท้องถิ่นเดิมของท้องถิ่น บิดามารดาเกิดและโตมาในท้องถิ่นที่ตำบลแห่งนี้เป็นคนเผ่าดั้งเดิม โดยมีเชื้อสาย ของมาตั้งแต่เกิด เมื่อนาย ป. ตัดสินใจลงรับสมัครเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ทำให้มีความได้เปรียบมากกว่านาย ช. เพราะนาย ป. เป็นคนที่เกิดในภูมิลำเนาและเป็นคนที่มีเชื้อชาติ หรือชาติพันธุ์ของคนในท้องถิ่น ซึ่งประชาชนในเขตอำเภอแห่งหนึ่งหรือในตำบลแห่งหนึ่งส่วนใหญ่ เป็นคนที่มีเชื้อสายของเป็นคนในท้องถิ่นเดิมที่มีมากอยู่ในแถบนี้ ซึ่งผลจากการที่ประชาชนในตำบล แห่งหนึ่งส่วนใหญ่มีเชื้อสายของทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางชาตินิยมเกิดขึ้น ชาตินิยม คืออุดมการณ์ ที่สร้างและบำรุงรักษาชาติ การแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มของมนุษย์และการชื่นชมความยิ่งใหญ่ของ ชาติตนเอง ซึ่งนาย ป. ที่มีเชื้อสายของเช่นเดียวกันกับชาวบ้านส่วนใหญ่ในตำบลจึงเกิดความช่วยเหลือ ทางการเมืองเกิดขึ้น เพราะกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด การที่ประชาชน สนับสนุนคนที่มีเชื้อสาย เชื้อชาติเดียวกันจึงถือว่าเป็นการสนับสนุนความยิ่งใหญ่ของชนชาติตนเอง นั่นเอง

ผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ในวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555

ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการเลือกตั้งระบบผู้บริหาร ท้องถิ่นโดยตรงเป็นครั้งที่ 3 ของเทศบาลตำบล ในวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 นับเป็นครั้งแรกของ เทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีมีผู้สมัครลงแข่งขันชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี นับว่าเป็นการเกิดการแข่งขันทางการเมืองเป็นครั้งแรกเกิดขึ้น ซึ่งในการแข่งขันชิงตำแหน่ง นายกเทศมนตรีในครั้งนี้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นหลายอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เพราะการเลือกตั้งที่ผ่านมาผู้สมัครเพียงท่านเดียว การเลือกตั้งที่ผ่านมาจึงไม่มีปัญหาอะไรมากมายนัก

จากปัจจัยทางด้านโครงสร้างอำนาจภายในตำบลที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มีเพียงกลุ่มโครงสร้างอำนาจเพียงกลุ่มอำนาจเดียว แต่ด้วยเหตุขัดแย้งภายในกลุ่มโครงสร้างอำนาจจนทำให้เกิดการสถาปนากลุ่มอำนาจใหม่ขึ้นนั้น ส่งผลกระทบให้การเลือกตั้งภายในตำบลเกิดการแข่งขันทางการเมืองขึ้นเป็นครั้งแรก หลังจากที่แต่เดิมไม่มีผู้สมัครแข่งขันเลย ซึ่งการเลือกตั้งเมื่อมีการแข่งขันเกิดขึ้น จึงได้เกิดการสร้างฐานเสียงของแต่ละกลุ่มขึ้น โดยได้ใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างเต็มที่ แต่ละกลุ่มต่างมีทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมืองที่คล้ายกันบางและแตกต่างกันไปบ้าง ทำให้เกิดการแข่งขันทันทีรุนแรงขึ้น ประกอบกับมีระบบการทุจริตการเลือกตั้ง การทุจริตหาเสียง การทุจริตซื้อ-ขายเสียง การทุจริตลงคะแนนเสียง การได้รับผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจากผู้สมัคร การใส่ร้ายป้ายสีอีกฝ่ายให้เสียหาย การพัวพันกับการเลือกตั้ง และปัจจัยทางด้านชาติพันธุ์ ปัจจัยที่กล่าวมานี้จึงเข้ามามีผลต่อการแพ้ชนะในการเลือกตั้งเมื่อมีการการแข่งขันขึ้น ปัจจัยต่างๆเช่นนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตำบล จากสาเหตุโครงสร้างอำนาจที่เปลี่ยนไปและการเข้ามาของระบบการทุจริตการเลือกตั้ง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ภายในตำบลแห่งหนึ่ง

ผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ปรากฏว่า นาย ป. (นามสมมติ) อดีตกำนัน ชนะการเลือกตั้งในครั้งนี้ได้คะแนน 1,410 คะแนน ส่วนนาย ช. (นามสมมติ) อดีตนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ได้คะแนน 890 คะแนน โดยที่สมาชิกสภาเทศบาลตำบลในเขตการเลือกตั้งที่ 1 ทีมของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันชนะการเลือกตั้งยกทีม ส่วนในเขตการเลือกตั้งที่ 2 ทีมของกลุ่มอำนาจอดีตนายกชนะการเลือกตั้ง 5 ท่าน ทีมของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันได้รับการเลือกตั้ง 1 ท่าน ทำให้อดีตกำนัน คือนาย ป. ชนะการเลือกตั้งได้เป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลคนใหม่ของเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง

วิพากษ์การกระจายอำนาจกับการเลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง

ในอดีตที่ผ่านมาความสนใจเรื่องกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นมีอยู่จำกัด สืบเนื่องจากการเมืองการบริหารบ้านเมืองมีลักษณะรวมศูนย์การปกครองอยู่ที่ส่วนกลาง องค์การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทน้อย ประกอบกับขาดความเป็นอิสระ งบประมาณมีอยู่อย่างจำกัด รายได้ขององค์การปกครองท้องถิ่นรวมกันทั้งประเทศรวมกันยังไม่ถึง 10 % ของรายได้ทั้งประเทศ ดังนั้นประเด็นความสุจริตหรือจริยธรรมของผู้บริหารองค์การปกครองท้องถิ่นจึงไม่ใช่ปัญหาที่ได้รับความสนใจจากทั้งแวดวงนักวิชาการ สื่อมวลชนและสาธารณะมากนัก

หากแต่สถานการณ์เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ในช่วงระยะเวลาหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาการกระจายอำนาจกลายเป็นประเด็นทางการเมือง องค์การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทและความสำคัญมาก โดยเฉพาะหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่มีเจตนารมณ์ในการปฏิรูประบบการเมืองการบริหารของไทย

ได้ก่อให้เกิดการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นอย่างขนานใหญ่และรอบด้านอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ ที่ทำให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้น และขณะเดียวกันก็สะท้อนความจำเป็นที่ต้องให้ความสนใจในเรื่องความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมในระดับท้องถิ่น

ประการที่หนึ่ง อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้น เดิมองค์กรปกครองท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่และการบริการสาธารณะในท้องถิ่นตนเองน้อยมาก ภารกิจจำนวนมากไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ดำเนินการโดยหน่วยงานของราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค รวมทั้งรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐในรูปแบบอื่น ๆ แม้แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองท้องถิ่นโดยตรง มักเป็นการตัดสินใจจากส่วนกลาง โดยท้องถิ่นเป็นแค่ผู้ปฏิบัติ แต่ด้วยรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแผนปฏิบัติการกำหนดแผนขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้น มีการกำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจของส่วนราชการให้องค์กรปกครองท้องถิ่น รวม 245 เรื่อง มีส่วนราชการที่ถ่ายโอน 50 กรม ใน 11 กระทรวง โดยแบ่งภารกิจออกเป็น 6 ด้าน คือด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเรื่องการถ่ายโอนดังกล่าว มิติที่สำคัญมิใช่เพียงหน้าที่ที่ครอบคลุมมากขึ้นและกระทบต่อประชาชนทุกด้าน หากยังหมายถึงอำนาจอิสระในการตัดสินใจของท้องถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น (Discretion) ในบทบาทที่หลากหลายเป็นทั้งผู้ออกและบังคับใช้กฎหมาย ผู้จัดบริการสาธารณะ และผู้ให้เงินอุดหนุน อาทิเช่น การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกหรือต่อใบอนุญาต การกำหนดเขตผังเมือง และการตัดสินใจให้เงินอุดหนุนหรือทำโครงการ รวมทั้งการจัดซื้อจัดจ้างจะเป็นอำนาจตัดสินใจของผู้บริหารท้องถิ่น ในสภาพเช่นนี้โอกาสของการเกิดความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวมย่อมสูง จากประสบการณ์การถ่ายโอนที่ผ่านมาพบว่ามีกรณีร้องเรียนเกี่ยวกับความไม่โปร่งและความไม่สุจริตโดยเฉพาะผู้บริหารมากขึ้นซึ่งหลายรายมีสาเหตุจากความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม ก่อให้เกิดการฮั้วราคา การเลือกผู้รับเหมาเฉพาะราย หรือการตรวจรับงานไม่เป็นไปตามระเบียบ การจัดซื้อราคาเกินจริง การต่อหรือไม่ต่ออายุใบอนุญาตให้โรงงานเพราะเหตุผลส่วนตัว

ประการที่สอง บทบาทและความสำคัญขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือเม็ดเงินที่เป็นรายได้ของท้องถิ่น เดิมรายได้ขององค์กรปกครองท้องถิ่นคิดเป็นเพียง 6-9% ของรายได้ของรัฐบาล ซึ่งน้อยมาก พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง

ท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 30 (4) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 และในช่วงระยะเวลาไม่เกิน พ.ศ. 2549 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 35 ผลปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2544-2546 รายได้ของท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 20.92, 21.88 และ 22.19 ของรายได้รัฐบาล ซึ่งในปี พ.ศ. 2546 นี้ คิดเป็นจำนวนเงินที่องค์กรปกครองท้องถิ่นบริหารจัดการสูงถึง 184,066.04 ล้านบาท ด้วยงบประมาณมากมาย ทำให้มีการมองว่าองค์กรปกครองท้องถิ่นอาจกลายเป็นแหล่งหาผลประโยชน์ และถ้าขาดการบริหารจัดการที่ดีย่อมนำมาสู่ความเสียหายต่อประเทศชาติ

การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น จุดสำคัญคือการลดอำนาจส่วนกลางให้คนท้องถิ่นปกครองและบริหารด้วยตนเอง แต่กระทรวงมหาดไทยที่รวมศูนย์อำนาจปกครองมาตั้งแต่ศตวรรษที่แล้ว กลับใช้วิธีบิดเบือนเป็นการกระจายอำนาจให้ข้าราชการในท้องถิ่นมากกว่าแทนที่จะกระจายอำนาจให้ประชาชน การกระทำเช่นนี้เปรียบเสมือนท้องถิ่นก็ยังเป็นกลไกการทำงานของส่วนกลางอยู่ดี และการให้อำนาจท้องถิ่นให้อำนาจนักการเมืองในท้องถิ่นที่มีอำนาจบาบริมอยู่แล้ว เปรียบเสมือนไปเพิ่มอำนาจบาบริมให้กลุ่มคนเหล่านี้มากขึ้น ทำให้ปัจจุบันการเลือกตั้งในท้องถิ่น เช่นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลมีการแข่งขันกันสูงมากขึ้น คนที่อยากจะเข้าไปบริหารงานเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมก็มีจำนวนมาก คนที่จะเข้าไปหาผลประโยชน์ส่วนตัวก็มีเยอะ เพราะงบประมาณที่ลงมาสู่ท้องถิ่นที่มีจำนวนมาก รวมทั้งผลประโยชน์ต่างตอบแทนต่าง ๆ ที่มีมหาศาลจากการกระจายอำนาจ ทำให้ท้องถิ่นในปัจจุบันมีการแข่งขันสูง และมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ระหว่างกันค่อนข้างมาก ดังตัวอย่างที่เห็นในหน้าหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันที่มีการลอบสังหารผู้บริหารท้องถิ่นอยู่เป็นประจำ หรือข่าวฮั้วประมูล เป็นต้น

ในส่วนของการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก ก็เช่นกัน ก็มีผลพวงมาจากการกระจายอำนาจด้วยเช่นกัน กล่าวคือหลังจากที่รัฐบาลพยายามผลักดันนโยบายกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น โดยพยายามผลักดันให้องค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ ยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งนี้ก็ได้ปฏิบัติตามนโยบายของภาครัฐ ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งผลของการยกฐานะเป็นเทศบาลในครั้งนี้ ทำให้เทศบาลตำบลแห่งนี้มีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้น ตัดสินใจภารกิจของท้องถิ่นได้เอง ไม่ต้องผ่านส่วนกลาง และที่สำคัญงบประมาณที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้มีคนสนใจที่จะลงเล่นการเมืองเพิ่มมากขึ้น เพราะผลประโยชน์ที่จะได้มีมากมาย แต่ด้วยสาเหตุจากผลประโยชน์ที่มีมากจึงเป็นประเด็นที่ทำให้โครงสร้างอำนาจของตำบลแห่งนี้เกิดความขัดแย้งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระดับล่างหรือระดับบน หรือความขัดแย้งระหว่างฝ่ายปกครอง (ท้องถิ่น) กับฝ่ายท้องถิ่น ในเรื่องความขัดแย้งระหว่างท้องถิ่นและท้องถิ่นนั้น ปัจจุบันเมื่อรัฐบาลมีการถ่ายโอนเงินงบประมาณ และภารกิจหน้าที่

ต่าง ๆ ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ฝ่ายท้องถิ่นที่จึงถูกจำกัดลงจนแทบไม่เหลือเลย เพราะงบประมาณดังกล่าวส่งตรงลงไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแทนการผ่านราชการส่วนภูมิภาค ดังนั้นบทบาทในการพัฒนาส่วนใหญ่จึงตกอยู่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แทนที่จะอยู่ที่ฝ่ายท้องถิ่น จึงเกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างฝ่ายท้องถิ่นกับท้องถิ่น และเมื่อการทำให้ระหว่างฝ่ายท้องถิ่น คือกำนัน กับฝ่ายท้องถิ่น คือนายกเทศมนตรีไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ เมื่อกำนันหมดวาระการทำงาน ทางฝ่ายนายกเทศมนตรีจึงสนับสนุนพรรคพวกตนลงแข่งขันชิงตำแหน่งกำนันเพราะจะได้ทำงานร่วมกันได้ง่าย และผลการเลือกตั้งกำนันคนที่นายกเทศมนตรีสนับสนุนชนะได้เป็นกำนัน ทำให้ความขัดแย้งระหว่างนายกเทศมนตรีเพิ่มมากขึ้น จนทำให้อดีตกำนันไปสถาปนากลุ่มโครงสร้างอำนาจใหม่ขึ้นเพื่อมาแข่งขันในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี และอดีตกำนันชนะการเลือกตั้งได้เป็นนายกเทศมนตรีในที่สุด ซึ่งในปัจจุบันความขัดแย้งภายในตำบลก็ยังมีอยู่ ซึ่งสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นในกรณีศึกษาเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงนั้นเป็นผลกระทบจากการกระจายอำนาจของภาครัฐที่เพิ่มอำนาจ เพิ่มบทบาทให้แก่ผู้นำท้องถิ่น ด้วยงบประมาณมากมายทำให้มีการมองท้องถิ่นเป็นแหล่งหาผลประโยชน์ของนักการเมืองในปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิจัยในบทนี้ จะแบ่งหัวข้อการเสนอออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา
2. การอภิปรายผลการศึกษา
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองในกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการศึกษากระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม โครงสร้างอำนาจหรือเครือข่ายอำนาจในท้องถิ่น ดังนั้น ผู้วิจัยใช้แนวทางการศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองมาเป็นกรอบการวิเคราะห์กรณีศึกษาของเทศบาลแห่งหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ

1. เพื่อศึกษาทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองกับกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์และจากการที่ผู้ศึกษาได้สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ จึงสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา สรุปผลได้ดังนี้

ข้อค้นพบข้อที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองได้ว่า

การศึกษาทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ศึกษาขั้วอำนาจที่มีบทบาททางการเมืองในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบลแห่งหนึ่งเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มอำนาจอดีตนายคกับกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทุนเศรษฐกิจ

พัฒนาการฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอดีตนายคและกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน มีลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจเหมือนกัน คือมีฐานเศรษฐกิจอยู่ที่การทำเกษตรกรรมและการเป็นนักการเมืองอาชีพเป็นหลัก ซึ่งการทำเกษตรกรรมในที่นี้ คือ การทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะและปลูกลยง เป็นต้น อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในจังหวัดแห่งหนึ่งและมีมากในเขตอำเภอแห่งหนึ่ง ซึ่งรายได้จากการทำสวนผลไม้ต่อปีขึ้นอยู่กับราคาสินค้าและปริมาณของผลไม้วามีมากน้อยเพียงใด ถ้าปีไหนผลไม้ออกสู่ตลาดมากจนทำให้ล้นตลาดก็จะทำให้ราคาผลผลิตต่ำลง แต่ถ้าปีไหนมีผลผลิตออกมาน้อยก็จะทำให้ผลผลิตมีราคาสูง ซึ่งค่าเฉลี่ยรายได้ต่อปีเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มอยู่ที่ 500,000 – 1,200,000 ต่อปี

ทุนสังคม

งานทางสังคมที่สำคัญของกลุ่มอดีตนายคที่มีบทบาทในสังคม คือ การก่อตั้งกลุ่ม อปพร. ซึ่งนาย ข. เป็นผู้ก่อตั้งและได้เข้าร่วมในการเป็นสมาชิก อปพร. ด้วย และดำรงตำแหน่งประธาน อปพร. ตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งการก่อตั้งกลุ่ม อปพร. นั้น ส่งผลให้นาย ข. เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของคนในตำบลมากยิ่งขึ้นและเป็นที่น่าเชื่อถือตาของในตำบลและในส่วนราชการ นอกจากนี้ได้เข้ามาสนับสนุน กลุ่มสตรีอาสา กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มเกษตรแปรรูปผลไม้ กลุ่มทำน้ำส้มกรอง กลุ่มนุ้ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นต้น

กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในสมัยการทำงานของนาย ป. (นามสมมติ) ในตอนที่เป็นกำนันอยู่นั้น ได้ดำรงตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุของตำบล ซึ่งในชมรมผู้สูงอายุนั้นมีสมาชิกมากแถบจะทุกครัวเรือนทุกบ้านของตำบลที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ จึงเป็นช่องทางและเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของนาย ป. ที่จะอาศัยผู้สูงอายุในสะสมทุนทางสังคมและการสร้างฐานทางสังคมของกลุ่มของตน

และฐานทางสังคม ทุนทางสังคมที่สำคัญของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันอีกอย่างที่สำคัญ คือ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “อสม.” โดยการนำของ สจ. ที่ให้การสนับสนุน นาย ป. มาตลอด โดย สจ. คนนี้ดำรงตำแหน่งประธาน อสม. ของตำบลแห่งหนึ่งอยู่ จึงใช้ความใกล้ชิดในการทำงานช่วยเหลือฝ่ายกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ซึ่งการทำงานระหว่างกลุ่มชมรมผู้สูงอายุและกลุ่ม อสม. ทำงานควบคู่กันมาช่วยเหลือกันมาตลอด สิ่งนี้เองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญของการสะสมทุนของกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน

ทุนการเมือง

กลุ่มอำนาจอดีตนายค จากความมีชื่อเสียงในฐานะทุนทางสังคมและความมั่นคงทางด้านฐานเศรษฐกิจ ทำให้กลุ่มอดีตนายคในขณะนั้นซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้มึบารมี มีอำนาจ

และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและการดำรงชีวิต เป็นที่ยอมรับของคนในตำบลและมีชื่อเสียงออกไปในตัวจังหวัด ทำให้กลุ่มอำนาจอดีตนายก็มีโอกาสรู้จักและสนิทสนมกับนักการเมืองท้องถิ่นด้วยกันมากขึ้น มีการร่วมมือระหว่างกันกับ อบต.และเทศบาลต่าง ๆ มากขึ้น เกิดเป็นเครือข่ายทางการเมืองขึ้นและที่สำคัญได้ร่วมงานกับ อบจ.หลายครั้งหลายหน จนมีความสนิทสนมกับนายก อบจ. จนเกิดความร่วมมือกันในหลายด้านและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาโดยตลอด นอกจากนั้น โดยเฉพาะกลุ่มนักการเมืองระดับชาติได้มีโอกาสรู้จักกับ ส.ส. ป. (นามสมมติ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแห่งหนึ่ง ในนามพรรคไทยรักไทย (ในสมัยนั้นตอนนี้เปลี่ยนมาเป็นพรรคเพื่อไทย) ซึ่ง ส.ส. ป. จำเป็นต้องหาห้วคะแนนในท้องถิ่น เพื่อรักษาฐานคะแนนเสียงของตนเอง จำเป็นต้องมีเครือข่ายทางการเมืองเป็นผู้บริหารท้องถิ่นต่าง ๆ เช่นเดียวกับกับนาย ช. ก็ต้องการหาคนที่มื่อทธิพล มีบารมี มีอำนาจในการที่จะรักษาฐานคะแนนเสียงของตนเองเช่นกัน จึงเกิดผลประโยชน์ต่างตอบแทนขึ้นกันระหว่างทั้งสองฝ่าย

กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ยังไม่มีเครือข่ายทางการเมืองที่แข็งแกร่งพอและคอยช่วยสนับสนุนกลุ่มของตน จึงเริ่มมองหากลุ่มการเมืองที่จะเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มของตน ซึ่งในช่วงแรกนั้นมีเพียง สจ. ในเขตอำเภอแห่งหนึ่งเท่านั้นที่ช่วยเหลือ นาย ป. มาตลอดตั้งแต่สมัยนาย ป. ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลแห่งหนึ่ง เพราะมีความสนิทสนมกันมานาน ทำงานร่วมกันมาโดยตลอดในชมรมผู้สูงอายุ และในชมรม อสม. ต่อมาได้มีกลุ่มนักการเมืองระดับชาติติดต่อให้เป็นห้วคะแนน นั่นคือ ส.ส. ป. (นามสมมติ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดแห่งหนึ่งในขณะนั้น ซึ่งเป็นผู้สนับสนุน นาย ช. ด้วย แต่เนื่องจาก ส.ส. ป. จำเป็นต้องหาห้วคะแนน หาฐานเสียงให้ตนมีความมั่นคง เพราะในระยะหลังกระแสของพรรคประชาธิปัตย์เริ่มมาแรงในจังหวัดแห่งหนึ่ง จึงจำเป็นต้องสร้างห้วคะแนน สร้างฐานเสียงของตนเองให้มาก ๆ จึงเข้ามาสนับสนุนนาย ป. ด้วย

แต่เครือข่ายทางการเมืองที่สำคัญของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันและเป็นตัวแปรที่สำคัญกับการเลือกตั้งในครั้งนี้ คือการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเสื้อแดง หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “กลุ่ม นปช.” หรือที่เรียกกันอย่างเป็นทางการว่า “แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ” โดยการนำเข้ามาของ สจ. ซึ่งเป็นรู้จักดีในอำเภอแห่งหนึ่งว่า สจ. ท่านนี้เป็นแกนนำของกลุ่มเสื้อแดง โดยการเข้ามาช่วยเหลือของกลุ่มเสื้อแดงในครั้งนี้ มิได้ช่วยผสานงานคนเสื้อแดงในตำบลเท่านั้น แต่มีการช่วยสนับสนุนเงินทุนในการหาเสียงอีกด้วยซึ่งเงินทุนเป็นสิ่งสำคัญมากในการเลือกตั้งในปัจจุบัน ดังนั้นเมื่อกลุ่มอำนาจอดีตกำนันมีความพร้อมทั้งทางด้านฐานทางเศรษฐกิจ ฐานทางสังคม ทุนทางสังคมที่มีความมั่นคงและเครือข่ายอำนาจทางการเมืองที่แข็งแกร่งแล้ว จึงพร้อมที่จะลงชิงชัยในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีตำบล

ข้อค้นพบข้อที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมืองกับกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การศึกษาถึงการเมืองท้องถิ่นของกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี พบว่ามีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีที่มาจาก การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงที่ผ่านมาทั้งหมดรวม 3 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 ในการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นครั้งแรกขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ที่นำการใช้ระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงมาใช้ในการเลือกผู้บริหารท้องถิ่นเป็นครั้งแรก ซึ่งในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงขององค์การบริหารส่วนตำบลในครั้งนี้ มีผู้สมัครลงเลือกตั้งในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงท่านเดียว คือ นาย ช. (นามสมมติ) และมีทีมงานที่ลงสมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งร่วมทีมด้วย

ซึ่งผลการเลือกตั้งในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2548 นี้ นาย ช. ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้ทำหน้าที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในทีมก็ได้การรับเลือกได้รับความไว้วางใจรับใช้ประชาชนยกทีม

ครั้งที่ 2 วันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2551 องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ได้ดำเนินการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นเทศบาลตำบล เหตุเนื่องมาจากการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลนั้น ทำให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และฝ่ายบริหารต้องสิ้นสุดลงด้วย ทำให้นาย ช. (นามสมมติ) นายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานในตำแหน่งได้เพียง 3 ปีเศษเท่านั้น จึงต้องมีการจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่ เพื่อจะหาคนที่เข้ามาเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลต่อไป

ซึ่งการเลือกตั้งเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งครั้งแรกนี้ มีเพียงนาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบลลงรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลเพียงท่านเดียว ไม่มีผู้สมัครคนอื่นลงแข่งขัน ซึ่งนาย ช. มีทีมงานผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในนามทีมเดิมลงรับเลือกตั้งในครั้งนี้

ผลการเลือกตั้ง วันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2551 นี้ นาย ช. อดีตนายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลและผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในทีม นาย ช. ก็ได้ความไว้วางใจจากประชาชนทั้งสองเขตแบบยกทีมเช่นกัน

ครั้งที่ 3 วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 นาย ช. (นามสมมติ) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง หมดวาระการบริหารงาน เพราะครบวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี โดยต้องจัดการเลือกตั้งกันใหม่

ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย ช. ก็ลงเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งเช่นเดิม แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้มีอดีตกำนัน คือ นาย ป. (นามสมมติ) ได้ลงสมัครแข่งขันชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีจากปมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตนกับนาย ช. ซึ่งเป็นนายกเทศมนตรี

การสถาปนาอำนาจของกลุ่มการเมืองใหม่นั้น เกิดจากสาเหตุปมความขัดแย้งในการเลือก กำนันทำให้เกิดความแตกแยกของกลุ่ม โครงสร้างอำนาจเดิมที่บางคนไม่พอใจในเรื่องดังกล่าว ทำให้ กลุ่มโครงสร้างอำนาจเดิมที่เป็นกลุ่มชั่วอำนาจเดียวกันแตกแยกออกเป็นสองฝ่าย

กระบวนการเลือกตั้งเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง

ในกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการเลือกตั้งระบบ ผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงเป็นครั้งที่ 3 ของตำบล ในวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 นับเป็นครั้งแรกของ เทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ที่ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีมีผู้สมัครลงแข่งขันชิงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี ดังนั้น เมื่อมีการแข่งขันเกิดขึ้นจึงเกิดการต่อสู้ระหว่างผู้สมัครชิงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี โดยการลงเลือกตั้งแต่ละฝ่ายมีการสร้างสะสมทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุน การเมืองที่มีลักษณะคล้ายกันและแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับ การเตรียมความพร้อมและการ วางแผนของแต่ละฝ่าย การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมือง กับกระบวนการเลือกตั้งเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียง จะทำการศึกษาแยกออกเป็น 3 ด้าน คือ

- 1) การเตรียมความพร้อม
- 2) การรณรงค์หาเสียง
- 3) การลงคะแนนเสียง

ผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีแห่งหนึ่ง ในวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555

ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการเลือกตั้งระบบผู้บริหาร ท้องถิ่นโดยตรงเป็นครั้งที่ 3 ของตำบล ในวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 นับเป็นครั้งแรกของเทศบาล ตำบลแห่งหนึ่ง ที่ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีมีผู้สมัครลงแข่งขันชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี นับว่า เป็นการเกิดการแข่งขันทางการเมืองเป็นครั้งแรกเกิดขึ้น ซึ่งในการแข่งขันชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี ในครั้งนี้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นหลายอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เพราะการเลือกตั้ง ที่ผ่านมามีผู้สมัครเพียงท่านเดียว การเลือกตั้งที่ผ่านมาจึงไม่มีปัญหาอะไรมากมายนัก

จากปัจจัยทางด้านโครงสร้างอำนาจภายในตำบลที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มีเพียง กลุ่มโครงสร้างอำนาจเพียงกลุ่มอำนาจเดียว แต่ด้วยเหตุขัดแย้งภายในกลุ่ม โครงสร้างอำนาจจนทำ ให้เกิดการสถาปนากลุ่มอำนาจใหม่ขึ้นนั้น ส่งผลกระทบให้การเลือกตั้งภายในตำบลเกิดการ แข่งขันทางการเมืองขึ้นเป็นครั้งแรก หลังจากที่แต่เดิม ไม่มีผู้สมัครแข่งขันเลย ซึ่งการเลือกตั้งเมื่อมี การแข่งขันเกิดขึ้น จึงได้เกิดการสร้างฐานเสียงของแต่ละกลุ่มขึ้น โดยได้ใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่าง เต็มที่ แต่ละกลุ่มต่างมีทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมืองที่คล้ายกันบ้าง และแตกต่างกันไปบ้าง ทำให้เกิดการแข่งขันทันทีรุนแรงขึ้น ประกอบกับมีระบบการทุจริตการเลือกตั้ง การทุจริตหาเสียง การ ทุจริตซื้อ-ขายเสียง การทุจริตลงคะแนนเสียง การได้รับผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจากผู้สมัคร การใส่ร้ายป้ายสีอีกฝ่ายให้เสียหาย การพนันกับการเลือกตั้ง และปัจจัยทางด้านชาติพันธุ์ ปัจจัยที่ กล่าวมานี้จึงเข้ามามีผลต่อการแพ้ชนะในการเลือกตั้งเมื่อมีการการแข่งขันขึ้น ปัจจัยต่างๆเช่นนี้ทำ

ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตำบล จากสาเหตุโครงสร้างอำนาจที่เปลี่ยนไปและการเข้ามาของระบบการทุจริตการเลือกตั้งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ภายในตำบลแห่งหนึ่ง

ผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 นาย ป. (นามสมมติ) อดีตกำนันชนะการเลือกตั้งในครั้งนี้ได้คะแนน 1,410 คะแนน ส่วนนาย ข. (นามสมมติ) อดีตนายกเทศมนตรี ได้คะแนน 890 คะแนน โดยที่สมาชิกสภาเทศบาลในเขตเลือกตั้งที่ 1 ทีมกลุ่มอำนาจอดีตกำนันชนะการเลือกตั้งยกทีม ส่วนในเขตเลือกตั้งที่ 2 ทีมกลุ่มอำนาจอดีตนายกชนะการเลือกตั้ง 5 ท่าน ทีมกลุ่มอำนาจอดีตกำนันได้รับการเลือกตั้ง 1 ท่าน ทำให้อดีตกำนัน คือนาย ป. ชนะการเลือกตั้งได้เป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลแห่งหนึ่ง

การอภิปรายผลการศึกษา

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาบทที่ 2 จากการค้นพบซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายเปรียบเทียบกับองค์ความรู้เก่าเรื่อง “ทุน” ของบูร์ดิเยอ ได้ดังนี้

1. ทุนทางเศรษฐกิจ

ทุนทางเศรษฐกิจช่วยเพิ่มความสามารถของผู้กระทำในสังคม ขณะเดียวกันก็สามารถเปลี่ยนรูปไปเป็นเงินได้อย่างตรงไปตรงมาและทันทีทันใด ทุนประเภทนี้เป็นรูปแบบทุนที่มีเหตุมีผล หมายความว่า ประการแรก สามารถคิดคำนวณเป็นปริมาณที่แน่นอนได้ ประการที่สองสามารถระบุรูปแบบได้อย่างแน่ชัด เช่น เงินสดในธนาคาร ราคาเครื่องจักร/ที่ดิน เป็นต้น ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ พบว่า ในกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง เมื่อเกิดการแข่งขันทางการเมืองขึ้นนั้น ทุนทางเศรษฐกิจ หรือที่เรียกง่าย ๆ ว่า “เงินทุน” เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ผู้สมัครทางการเมืองจำเป็นต้องมีเป็นอย่างมาก เพราะ เงินทุน เป็นพื้นฐานที่จะบอกสถานะทางการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งว่ามีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นเช่นไร และในปัจจุบันการแข่งขันทางการเมืองที่มีระบบทุจริตการเลือกตั้งเข้ามาเป็นองค์ประกอบสำคัญไม่ว่าจะเป็นการเมืองระดับชาติหรือการเมืองระดับท้องถิ่นจะมีการซื้อ-ขายเสียงทั้งนั้น เงินทุนจึงสำคัญมากในการเลือกตั้ง ซึ่งจากข้อค้นพบจากงานวิจัยกลุ่มอำนาจอดีตนายกและกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน มีทุนทางเศรษฐกิจที่เหมือนกันทั้งสองกลุ่ม คือ มีรายได้จากการทำเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่กลุ่มอำนาจอดีตกำนันได้รับความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนจากหลายฝ่ายด้วยกัน ทำให้ทุนทางเศรษฐกิจของกลุ่มอำนาจอดีตกำนันมีความมั่นคงมากกว่ากลุ่มอำนาจอดีตนายก

2. ทูตทางสังคม

ความสัมพันธ์ทูตทางสังคม ขึ้นอยู่กับขนาดของเครือข่ายและการติดต่อสัมพันธ์ที่บุคคลจะสามารถระดมมาได้โดยมีประสิทธิภาพ ดังนั้นคุณภาพของทูตทางสังคมถูกสร้างขึ้นมาจากผลรวมของการมีความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล ทูตทางสังคม สามารถให้ผลประโยชน์ทางการเมืองได้เป็นอย่างดี โดยใช้ความใกล้ชิด ความคุ้นเคยหรือความเชื่อเหลือแต่เก่าก่อน ดังนั้นทูตทางสังคมจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชนในการลงคะแนนเช่นกัน ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ พบว่า ในกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง กลุ่มอำนาจอดีตนายกและกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ใช้วิธีการสะสมทูตทางสังคมในลักษณะเดียวกัน คือ ใช้ความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล ความใกล้ชิดกันระหว่างบุคคล ในการสะสมทูตทางสังคมของกลุ่มอำนาจอดีตนายก จะอาศัยความใกล้ชิดในสมัยที่ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีอยู่ในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่ม อปพร. กลุ่มสตรีอาสา กลุ่มแปรรูปผลไม้ เป็นต้น เช่นเดียวกับกลุ่มอำนาจอดีตกำนัน ในสมัยที่ดำรงตำแหน่งกำนัน ได้ดำรงตำแหน่งประธานชมรมผู้สูงอายุได้ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในการสะสมทูตทางสังคม เช่นกัน

3. แนวคิดหลักเรื่องสนาม

สนาม หมายถึง พื้นที่ของพลังที่มีลักษณะเป็นพลวัต หลักการพลวัตของสนามขึ้นอยู่กับรูปแบบของโครงสร้าง ความแตกต่าง และระยะห่างของรูปแบบของสนาม โครงสร้างของสนามประกอบไปด้วยทุน เครือข่าย ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งต่างๆในสนาม และการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งการได้ประโยชน์ สนามในแนวคิดของบูร์ดิเยอเป็นพื้นที่ความสัมพันธ์ทั้งทางสังคมและการเมือง ดังนั้น สนาม คือ การสร้างทุนทางการเมือง นั่นเอง ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ พบว่า ในกระบวนการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง เมื่อเกิดการแข่งขันทางการเมืองขึ้น จึงเกิดการแข่งขันในการแย่งชิงพื้นที่อำนาจทางการเมืองระหว่างสองกลุ่มขึ้น โดยกลุ่มอำนาจอดีตนายกและกลุ่มอำนาจอดีตกำนันต่างมีทุนการเมืองของตนอย่างเด่นชัด กล่าวคือ กลุ่มอำนาจอดีตกำนัน มีฐานคะแนนเสียงของตนในเขตการเลือกตั้งที่ 1 ส่วนกลุ่มอำนาจอดีตนายก มีฐานคะแนนเสียงของตนในเขตการเลือกตั้งที่ 2 เมื่อเกิดการแข่งขันทางการเมืองต่างฝ่ายก็จะต้องแย่งชิงทุนการเมืองของแต่ละฝ่าย โดยที่การแย่งชิงทุนการเมืองของแต่ละฝ่ายจะต้องอาศัยความสัมพันธ์ทั้งทุนเศรษฐกิจและทุนสังคมเป็นตัวแปรในการแย่งคะแนนเสียงของอีกฝ่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในงานวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

1. การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นนั้น ไม่ว่าจะเป็นอย่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้วิจัยเห็นสมควรว่าควรเสนอแนวทางการปรับปรุงการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยเสนอให้มีการปรับปรุงแบบการเลือกตั้งให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละจังหวัดแต่ละตำบล ซึ่งมีโครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ ให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น โดยตรงหรือโดยทางอ้อมแบบเดิมก็ได้ ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยอาศัยกรอบกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่น

ในกรณีการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีครั้งนี้พบว่าคะแนนเสียงของประชาชนนั้นถูกชักจูงได้ง่ายโดยกลุ่มที่สามารถแทรกแซงความคิดของประชาชน เป็นผลให้ฝ่ายที่ปฏิบัติตามกฎหมายของ กกต. ถูกสร้างภาพพจน์ว่าเป็นคนที่ไม่ดี ถูกใส่ร้ายป้ายสี ทำให้ส่งผลกระทบต่อคะแนนเสียงที่ออกมา แต่ถ้ากลับไปใช้การเลือกตั้งโดยอ้อมซึ่งนายกเทศมนตรีมาจากสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาเทศบาลของแต่ละเขตเลือกตั้ง โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แต่ละเขตนั้นประชาชนจะอยู่ใกล้ชิดกับข้อมูลที่เป็นข้อมูลจริง ไม่บิดเบือนป้ายสีมากกว่าข้อมูลที่ถูกรูปล้างขึ้นผ่านสื่อต่าง ๆ ในการเลือกตั้ง

2. ในการเข้ามาควบคุมการเลือกตั้งในท้องถิ่นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ในอนาคตต้องมีการเรียนรู้ระบบการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างเท่าทัน เพราะระบบการเลือกตั้งในท้องถิ่นมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะระบบธุรกิจการเมืองในระบบการเมืองท้องถิ่น ที่แพร่ขยายจากการเมืองระดับชาติสู่การเมืองระดับท้องถิ่นและใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการเลือกตั้งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ดังนั้นในการเข้ามาควบคุมการเลือกตั้งในอนาคต กกต. ต้องมีมาตรการและวิธีการที่จะสามารถควบคุมการเลือกตั้งในท้องถิ่นให้มีความโปร่งใสและอยู่ภายใต้เงื่อนไขแห่งความยุติธรรมของบทบัญญัติของกฎหมาย

การสร้างเชื่อมั่นของ กกต. ในสายตาประชาชนเนื่องจาก กกต. นั้นเป็นองค์กรอิสระ แต่ยังไม่สามารถแสดงบทบาทเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณะได้ แม้จะมีการปฏิบัติตามกฎหมายโดยการจัดการเลือกตั้ง แต่ก็สมควรสอดคล้องดูแลกำกับการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกรอบของกฎหมายให้เรียบร้อยมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งยังพบว่าประชาชนยังไม่มีความเชื่อมั่นในการทำงานการตัดสินใจถึงความโปร่งใสที่แท้จริง กกต. บางครั้งถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในการทุจริตที่มีประสิทธิภาพของนักการเมือง ดังนั้น กกต. ควรแสดงจุดยืนให้ชัดเจนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับ กกต. ความโปร่งใส และเป็นกลางที่แท้จริง พร้อมตรวจสอบได้ และสร้างผลงานให้เป็นที่ยอมรับแก่สาธารณชนในด้านประสิทธิภาพการทำงาน การตัดสินใจและความเป็นกลางเพื่อผลในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม และทุนการเมือง ในกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้คือ

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่แตกต่างกันเพื่อเปรียบเทียบลักษณะที่แตกต่างกันให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นในการปรับปรุงรูปแบบการเลือกตั้งของเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งในอนาคตต่อไป
2. เสนอให้มีการวิจัยเกี่ยวกับชนชั้นผู้มีอำนาจทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือแตกต่างเพื่อพัฒนาไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางทฤษฎี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ ธนัทประภัสร์. (2545). “การบริหารความขัดแย้ง,” วารสารเทคโนโลยี. 29 (1) : 48.
- กระมล ทองธรรมชาติ. (2525). การเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- กฤษ เพิ่มทันจิตต์และปกรณ์ ปรียากร. (2540). การแสวงหารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการปกครองเทศบาลไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2527). ทฤษฎีและแนววิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์หนึ่ง. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). พัฒนาการความคิดมาร์กซิสต์ในศตวรรษที่ 20. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกวิท พวงงาม. (2543). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และชัยณรงค์ เครือนวน. (2552). โครงสร้างอำนาจท้องถิ่นระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงและจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และโอฬาร ถิ่นบางเตียว. (2550). บทบาททางการเมืองเจ้าพ่อท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาจังหวัดหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียง. ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- _____ . (2552). การเลือกตั้งท้องถิ่นบนฐานธุรกิจการเมืองของชุมชนกระแสนจังหวัดระยอง. ปัญหาพิเศษ ปร.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี : วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2542). เศรษฐศาสตร์การเมืองของการปฏิวัติครอบครัวในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2528). พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2549). ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : รัตนไตร.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. (2540). การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรง. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธโรธร ตู้ออกคำ. (2545). กระบวนการเลือกตั้ง. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2520). ระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

นาย ช. นามสมมุติ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เสกฐฐวุฒิ ป็อกตัง เป็นผู้สัมภาษณ์. (14 กันยายน 2557).

ที่องค์การบริหารส่วนตำบลชากไทย จังหวัดจันทบุรี.

นาย ป. นามสมมุติ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เสกฐฐวุฒิ ป็อกตัง เป็นผู้สัมภาษณ์. (14 กันยายน 2557).

ที่องค์การบริหารส่วนตำบลชากไทย จังหวัดจันทบุรี.

นาย ส. นามสมมุติ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เสกฐฐวุฒิ ป็อกตัง เป็นผู้สัมภาษณ์. (18 กันยายน 2557).

ที่องค์การบริหารส่วนตำบลชากไทย จังหวัดจันทบุรี.

นาย อ. นามสมมุติ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เสกฐฐวุฒิ ป็อกตัง เป็นผู้สัมภาษณ์. (14 กันยายน 2557).

ที่องค์การบริหารส่วนตำบลชากไทย จังหวัดจันทบุรี.

ประเสริฐ รักเผ่า. (2548). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง
จังหวัดระยอง. ปัญหาพิเศษ ปร.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี :

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปรีชา คุณินทร์พันธุ์. (2526). การจัดช่วงชั้นทางสังคมของกรุงเทพมหานคร. (ม.ป.ท. : ม.ป.พ.)

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2544). เศรษฐศาสตร์การเมืองแห่งความหายนะหรือหายนะของ
เศรษฐศาสตร์การเมือง 19 กรกฎาคม 2544. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ :

ศูนย์สื่อเสริมวิชาการ.

พงศ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). พฤติกรรมกลุ่ม. กรุงเทพฯ : วิถีทัศน์พัฒนา.

พรนพ พุกกะพันธ์. (2542). ภาวะผู้นำและแรงจูงใจ. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักท์.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. (2534). การเลือกตั้งกับการพัฒนาทางการเมือง. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2537). โครงสร้างอำนาจและชนชั้นนำในชนบทไทย ศึกษากรณีหมู่บ้าน
ดั้งเดิมและหมู่บ้านที่กำลังเปลี่ยนแปลง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ :
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

_____. (2546). ระบบการทุจริตเลือกตั้ง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก.

พิมลจันทร์ นามวัฒน์. (2534). การเลือกตั้ง. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ไพฑูริย์ เครือแก้ว. (2515). ลักษณะสังคมไทย. กรุงเทพฯ : เลียงเชียงจงเจริญ.

ไพฑูริย์ นามบุญถือ. (2544). การจัดการความขัดแย้งในโรงเรียนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน

จังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- _____. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์
- รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2550). *ชนชั้นนำในการเมืองไทยปัจจุบัน: การศึกษากระบวนการผลิตซ้ำทุนวัฒนธรรมตามแนววิเปแอร์ บูร์ดิเยอ*. คุษฎิณีพนธ์ ปร.ด. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิหรา ไชยสาร. (2541). *ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่*. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2545). *ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา*. ขอนแก่น : ศิริภณธ์ ออฟเซ็ท.
- _____. (2550). *ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา*. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- วิทยากร เชียงกุล. (2525). *การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบทในภาคกลาง : ผลของการขยายตัวของเศรษฐกิจทุนนิยม 2503 – 2523*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิสุทธิ โพธิแท่น. (2524). *ประชาธิปไตย : แนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ ชำรงชัญญงค์. (2545). “แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง,” *รัฐประศาสนศาสตร์*. 1(3) : 15-16.
- สุเทพ สุนทรเกตุช. (2548). *ชาติพันธุ์สัมพันธ์ : แนวคิดพื้นฐานทางมานุษยวิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ ประชาชาติ และการจัดองค์กรความสัมพันธ์*. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- สุภางค์ จันทรวานิช. (2534). *การจัดช่วงชั้นทางสังคม*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคมจุฬาฯ.
- อकिन รพีพัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภการพิมพ์.
- _____. (2536). *การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อนุก เหล่าธรรมทัศน์. (2543). *เหตุอยู่ที่หมู่บ้าน*. กรุงเทพฯ : บพิการพิมพ์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2521). *โครงสร้างเศรษฐกิจของชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

- ไอพาร์ ถิ่นบางเตียว. (2546). การเมืองท้องถิ่นกับการนำรูปแบบการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี โดยตรงมาใช้ในการปกครองท้องถิ่นเทศบาล กรณีศึกษาเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- _____. (2548). เศรษฐศาสตร์การเมืองของการเลือกตั้งนายก อบจ. โดยตรง จังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออก. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Amiot, Edith. (1995). **France Trademarks**. Paris : Hisloricom Editions.
- Barnard, C. I. (1968). **The Functions of the Executive**. Cambridge : Harvard University.
- Coser, L. A. (1957). "Social Conflict and the Theory of Social Change," **British Journal of Sociology**. 8 (3) : 92.
- James Co, A. and Other. (2002). **Symbolic Interaction : Genesis, Varieties and Criticism**. London : Rautledge.
- Kaufman, H. (1960). **Bangkuan : A Community Study in Thailand**. Locust Valley : n.p.
- Mandel, E. (1995). **Trosky as alternative**. London : Verso.
- Nicholas, R.W. (1965). **Factions : A Comperative Analysis**. London : T avistock.
- Nightingale, R. (1976). "In vivoinactivation of tobramy cin by ticarcillin," **JAMA**. 247 (1) : 86.
- Paul, L.R. (1973). **Managing Differentiation and Integration**. Boston : Harvard University
- Pfeffer, J. (1978). **The External Control of Organizations**. New York : Harper and Row.
- Pondy, L. R. (1967). "Organizational Conflict : Concepts and Model," **Administrative Science Quarterly**. 12 (2) : 28.
- Popskin, S. (1979). **The ration : The political economy of rural society in Vietnam**. California : University of California.
- Riggs, F.W. (1966). **Thailand : The Modernization of a Bureaucratic Polity**. Honolulu : East West Center Press.
- Robbins, Stephen P. (1974). **Essentials of Organizational Behavior**. New Jersey : Prentice – Hall .
- Ruth, Mcvey. (2000). **Money & Power in Provincial Thailand**. Thailand : Nordic Institution of Asia Studied.
- Scott, J.C. (1978). **The Moral Economy of the Peasant**. New Haven : Yale University.
- Webster, W.J. (1994). "T.O. Effectiveness indices : Value added approach to measuring school effect," **Studies in educational Evaluation**. 20 (1) : 64.

Wright, E. O. (1985). **Classes**. London : Verso.

Yuri, L. (1990). **Universe of Mind : A Semiotic Theory of Culture**. Bloomington : Indiana University Press.

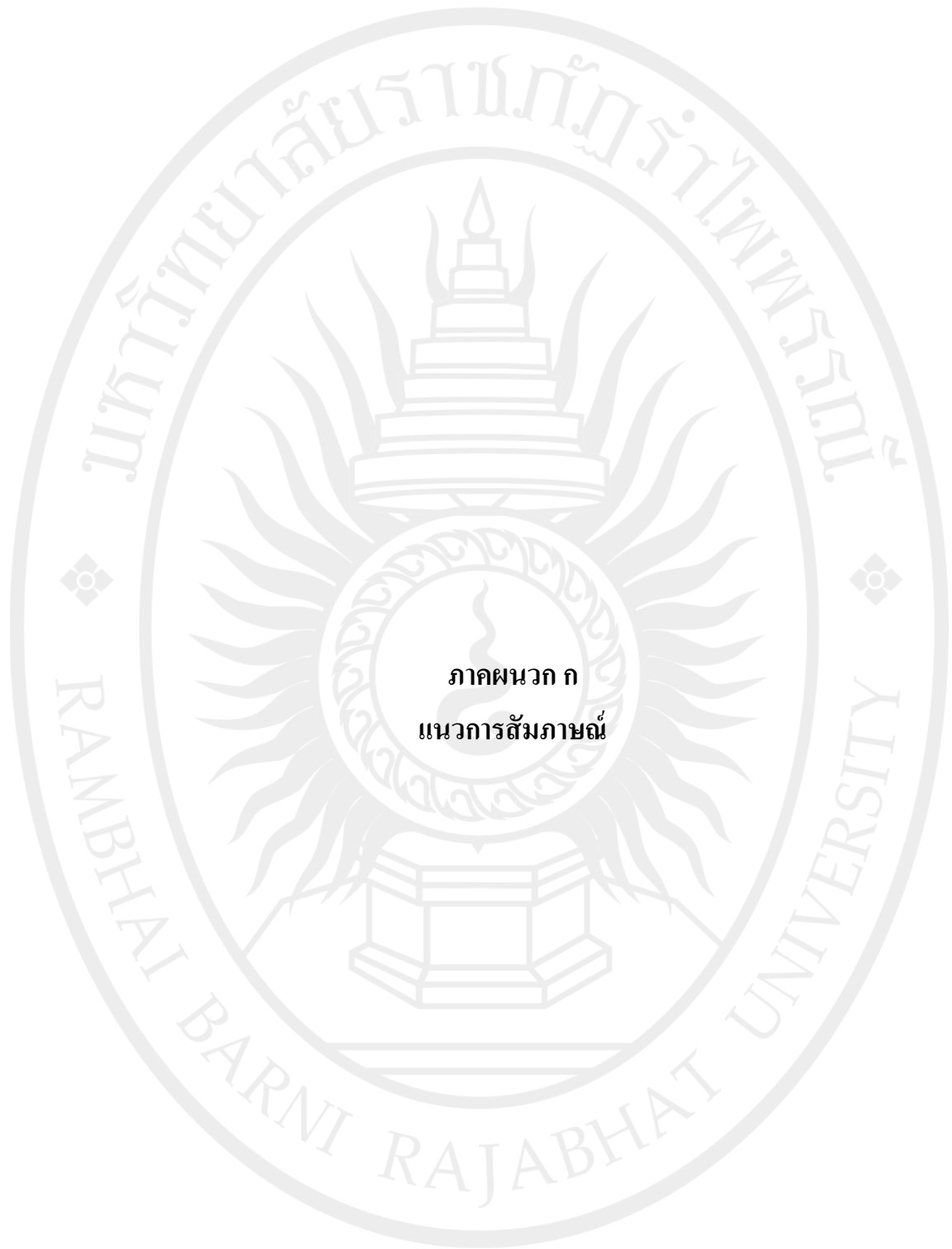

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาคผนวก ก
แนวการสัมภาษณ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แนวการสัมภาษณ์

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคมและทุนการเมือง ในกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก

ประวัติความเป็นมาและประวัติการเลือกตั้งของเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก

1. เทศบาลตำบลแห่งนี้มีประวัติความเป็นมาอย่างไร
2. ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแห่งนี้มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง เป็นเช่นไร
3. ประวัติการเลือกตั้งของเทศบาลตำบลแห่งนี้เป็นอย่างไ

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจต่อการเลือกตั้งในเขตเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก

1. การที่ได้รับผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจากผู้สมัครมีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่
2. การที่ได้รับสิ่งของ ของกิน เครื่องใช้ จากผู้สมัครมีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่
3. การที่ได้รับการจัดเลี้ยง เช่น เลี้ยงอาหาร เลี้ยงเหล้า จากผู้สมัครมีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่
4. การที่ได้รับคำมั่นสัญญาจากผู้สมัครว่าจะทำสิ่งต่างๆให้ภายหลังที่ได้รับเลือก จะมีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่

ปัจจัยทางด้านสังคมต่อการเลือกตั้งในเขตเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก

1. การที่ผู้สมัครเป็นคนที่มีความดีมีคุณธรรมและมีเพื่อนพ้องมาก มีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่
2. การที่ผู้สมัครเป็นคนที่มีความดีมีคุณธรรม หรือได้รับการช่วยเหลือจากผู้สมัคร จะทำให้มีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่
3. การที่ผู้สมัครเป็นคนที่ช่วยงานต่างๆของชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ เช่น งานบวช งานศพ งานแต่งงาน จะทำให้มีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่
4. การที่ผู้สมัครเป็นคนที่ท้องถิ่น เป็นคนที่มีความดีมีชื่อเสียงในสังคม เป็นคนที่มีฐานะดี เป็นคนที่มีการศึกษาดี เป็นคนที่มีอำนาจ เป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี จะมีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่

ปัจจัยทางด้านการเมืองต่อการเลือกตั้งในเขตเทศบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก

1. นโยบายของผู้สมัครมีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่
2. ผลงานที่ผ่านมาของผู้สมัครมีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่
3. กลุ่มพรรคการเมืองหรือกลุ่มสีทางการเมือง มีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่
4. กลุ่มการเมืองท้องถิ่นหรือนักการเมืองท้องถิ่นหรือกลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น มีผลต่อการเลือกตั้งหรือไม่

ภาคผนวก ข
ลำดับเหตุการณ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ดับเหตุการณ์ทางการเมือง

ลำดับเหตุการณ์	
พ.ศ.	เหตุการณ์
2536	ตำบลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้มีการก่อรูปแบบการปกครองขึ้นมาครั้งแรกในรูปแบบสภาตำบล ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกมาหรือผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน รวมทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกคนเป็นสมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่ง สภาตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลตามแผนงาน โครงการ และงบประมาณของสภาตำบล เสนอแนะส่วนราชการในการบริหารราชการและพัฒนาตำบล ปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตำบลตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด และนี่เป็นก้าวแรกในการเข้ามาสู่เส้นทางทางการเมืองท้องถิ่นของนาย ช.นามสมมุติ คือสมาชิกที่ราษฎรเลือกมาหรือผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน เป็นสมาชิกสภาตำบล และก็เป็นก้าวแรกในการเข้ามาสู่เส้นทางทางการเมืองท้องถิ่นของนาย ป.นามสมมุติ เช่นกัน ในฐานะผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 ตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นสมาชิกสภาตำบล (นาย ช. นามสมมุติ. สัมภาษณ์. 2557)
2539	มีประกาศกระทรวงมหาดไทยโดยที่มาตรา 40 และมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 บัญญัติให้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลและให้โอนบรรดางบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิ สิทธิเรียกร้อง หนี้ และเจ้าหน้าที่ของสภาตำบลไปเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงให้สภาตำบลจัดตั้งเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้สภาตำบล ต้องเปลี่ยนไปเป็น “องค์การบริหารส่วนตำบล” ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยในวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 โดยมีสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกโดยตำแหน่งได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านและแพทย์ประจำตำบล รวมกับสมาชิกที่มาจากกรเลือกตั้งโดยประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน ส่วนคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย กำนัน เป็นประธาน มีผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน และสมาชิกสภาอีกไม่เกิน 4 คน เป็นกรรมการ ซึ่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคนแรก คือ กำนัน ว. นามสมมุติ ทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการบริหาร
2541	กำนัน ว. นามสมมุติ ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ดำรงตำแหน่งได้เกือบ 2 ปี ก็หมดวาระการดำรงตำแหน่งเนื่องด้วย เกษียณอายุ จากการเป็นกำนัน

	<p>ทำให้หมดวาระในการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารอีกด้วย และผู้ที่มาดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อคือ ผู้ใหญ่ ป.นามสมมุติ มาดำรงตำแหน่งแทน และเมื่อกำนัน ว.นามสมมุติ หมดวาระจากการเป็นกำนันตำบลแห่งหนึ่ง เนื่องจากเกษียณอายุ ทำให้ต้องมีการเลือกกำนันคนใหม่มาแทนที่ โดยเลือกจากการลงคะแนนเสียงของผู้ใหญ่บ้านทั้ง 8 หมู่ของตำบล ซึ่งผลการลงคะแนนเสียง คือ นาย ป.นามสมมุติ ได้รับเลือกเป็นกำนันตำบลแห่งหนึ่ง (นาย ช. นามสมมุติ. สัมภาษณ์. 2557)</p>
2543	<p>ผู้ใหญ่ ป. นามสมมุติ ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลได้เพียง 1 ปีเศษ ก็หมดวาระจากการเป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งในสมัยการดำรงตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านมีวาระอยู่เพียง 5 ปีเท่านั้น และผู้ใหญ่ ป.นามสมมุติ ไม่สมัครลงตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านต่อ จึงทำให้หมดหน้าที่ในการเป็นประธานกรรมการบริหารไปด้วย ซึ่งเมื่อหมดวาระของ ผู้ใหญ่ ป. นามสมมุติ แล้วผู้ที่มาดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อ คือ นาย ส. นามสมมุติ ซึ่งทำงานได้เพียง 6 เดือนเท่านั้น นาย ส. นามสมมุติ ก็หมดวาระเพราะครบวาระ 4 ปี (นาย ช. นามสมมุติ. สัมภาษณ์. 2557)</p>
2544	<p>ต่อมาเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 285 ได้มีการกำหนดให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมดมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน และมีคณะกรรมการบริหารมาจากความเห็นชอบของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน และรองประธานฯ 2 คน โดยเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีความเห็นชอบให้นาย ก. นามสมมุติ ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเช่นนี้ยังคงเป็นการใช้รูปแบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยอ้อมอยู่ การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยอ้อม หมายถึงการที่สภาท้องถิ่นทำหน้าที่เลือกผู้บริหารท้องถิ่นแทนประชาชนในท้องถิ่น กล่าวคือ ประชาชนในท้องถิ่นจะทำหน้าที่เพียงแค่ออกสมาชิกสภาท้องถิ่นเท่านั้น และสมาชิกสภาท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเอง ซึ่งในสมัยการบริหารงานของ นาย ก.นามสมมุติ ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบลนั้น นาย ช.นามสมมุติ ดำรงตำแหน่ง ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล แล้วให้นายอำเภอแต่งตั้งประธานและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีหน้าที่</p>

	ดำเนินการประชุม และดำเนินการอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด (นาย ช. นามสมมุติ. สัมภาษณ์. 2557)
2545	นาย ก. นามสมมุติ ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบล บริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลได้เพียง 1 ปีกว่า ๆ เท่านั้น ก็ลาออกจากตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร เนื่องจากสภาวะเสนอยุติไม่ไว้วางใจในการบริหารงานของนาย ก. นามสมมุติ ดังนั้นนาย ก. นามสมมุติ จึงตัดสินใจซึ่งลาออกจากตำแหน่งก่อนที่จะถูกเสนอให้ออกจากตำแหน่งประธานกรรมการบริหารเมื่อนาย ก.นามสมมุติ ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบล ลาออกจากตำแหน่งประธานกรรมการบริหารแล้ว สภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีความเห็นชอบโหวตให้นาย ช.นามสมมุติ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มาดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งแทนที่นาย ก.นามสมมุติ ที่ลาออกไป (นาย ช. นามสมมุติ. สัมภาษณ์. 2557)
2546	ในปี พ.ศ. 2546 มีการเปลี่ยนชื่อจาก คณะกรรมการบริหารและกรรมการบริหารเป็น คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และจากประธานกรรมการบริหารเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเปลี่ยนชื่อเรียกจาก ข้อบังคับตำบลเป็นข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งผลให้นาย ช. นามสมมุติ ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบล ต้องเปลี่ยนชื่อที่ดำรงตำแหน่งมาเป็น “นายกองค์การบริหารส่วนตำบล” เป็นต้นไป (นาย ช. นามสมมุติ. สัมภาษณ์. 2557)
2548	นาย ช.นามสมมุติ ประธานกรรมการบริหารส่วนตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมดวาระการบริหารงาน เพราะครบวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี โดยต้องจัดการเลือกตั้งกันใหม่ ซึ่งในปี พ.ศ. 2548 นั้นมีการใช้ระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง คือระบบการปกครองท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถเลือกตั้งผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตท้องถิ่นของตนได้โดยตรง มาใช้กับองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นครั้งแรก ตามที่ได้มีการแก้ไขกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2546 - 2547 ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดของไทยต้องใช้ระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และ เมืองพัทยา ดังนั้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา กฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบของไทย กำหนดให้ใช้วิธีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงแล้วทั้งสิ้น ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงขององค์การบริหารส่วนตำบลในครั้งนี้ มีผู้สมัครลงเลือกตั้งในตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

	<p>เพียงท่านเดียว คือ นาย ช.นามสมมุติ และมีทีมงานที่ลงสมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมทีมด้วย ซึ่งในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครคนอื่น ผู้สมัครที่ลงสมัครต้องได้คะแนนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 20% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งผลการเลือกตั้งในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2548 นี้ นาย ช. นามสมมุติ ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนทำหน้าที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อไปอีกครั้ง และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในทีมก็ได้การรับเลือกได้รับความไว้วางใจรับใช้ประชาชน ยกทีม (นาย ช. นามสมมุติ. สัมภาษณ์. 2557) ซึ่งระบบการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงนั้น ผู้บริหารท้องถิ่นกับสภาท้องถิ่นแบ่งแยกออกจากกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้บริหารท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการยุบสภาท้องถิ่น และสภาท้องถิ่นไม่มีอำนาจในการลงมติไม่ไว้วางใจผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นมีวาระในการดำรงตำแหน่งที่แน่นอนชัดเจน นอกจากนี้ คณะผู้บริหารท้องถิ่น (นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี เลขานุการนายกเทศมนตรี) จะเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วยมิได้ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะทำงานภายใต้การตรวจสอบและถ่วงดุลโดย สภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สภาท้องถิ่น) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่บริหารงานภายในขอบเขตตามที่กฎหมายกำหนด และรับผิดชอบต่อสภาท้องถิ่นและประชาชนในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>
2551	<p>ในปี 2551 องค์การบริหารส่วนตำบล ได้ดำเนินการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นเทศบาลตำบล โดยที่กระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาแล้วเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง มีสภาพเหมาะสม สมควรให้ยกฐานะให้จัดตั้งเป็นเทศบาลตำบล อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ประกาศ ณ วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา เหตุเนื่องมาจากการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบล ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลนั้น ทำให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และฝ่ายบริหารต้องสิ้นสุดลงด้วยทำให้ นาย ช. นามสมมุติ นายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบลบริหารงานในตำแหน่งได้เพียง 3 ปีเศษเท่านั้น จึงต้องมีการจัดการเลือกตั้งขึ้นใหม่ เพื่อจะหาคนที่ จะเข้ามาเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งต่อไป ซึ่งการเลือกตั้งเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งครั้งแรกนี้ มีเพียง นาย ช.นามสมมุติ อดีตนายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบลลงรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีตำบลเพียงท่านเดียว ไม่มีผู้สมัครคนอื่นลงแข่งขัน ซึ่งนาย ช.นามสมมุติ มีทีมงานผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล</p>

	<p>ตำบลในนามทีมเดิมลงรับเลือกตั้งในครั้งนี้ โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลจะแบ่งเขตการเลือกตั้งเป็น 2 เขตการเลือกตั้ง โดยแต่ละเขตจะมีสมาชิกเขตละ 6 คน ซึ่งสมาชิกสภาเทศบาลในทีมของนาย ช.นามสมมุติ ในเขตที่ 1 ไม่มีผู้สมัครอิสระคนอื่นมาสมัครแข่งขัน แต่ในเขตที่ 2 มีผู้สมัครอิสระลงแข่งขัน 3 คน ซึ่งผลการเลือกตั้งในวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2551 นี้ นาย ช.นามสมมุติ อดีตนายกเทศมนตรีองค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งเป็นคนแรกนับแต่ที่ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล และผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในทีม นาย ช.นามสมมุติ ก็ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนทั้งสองเขตแบบยกทีมเช่นกัน (นาย ช. นามสมมุติ. สัมภาษณ์. 2557)</p>
2554	<p>ในปี พ.ศ. 2554 นี้ นาย ป.นามสมมุติ ในฐานะดำรงตำแหน่ง กำนันตำบลแห่งหนึ่ง ได้หมดวาระการทำงานลงเนื่องด้วยครบวาระ 5 ปี จึงต้องมีการเลือกกำนันตำบลแห่งหนึ่ง ซึ่งการเลือกกำนันนั้นจะให้สิทธิของผู้ใหญ่บ้านตำบลนั้นๆ เลือกกำนันขึ้นมาตนเอง ซึ่งการเลือกกำนันตำบลครั้งนี้ นาย ป.นามสมมุติ ก็ลงชิงตำแหน่งเช่นเดิม แต่ครั้งนี้มีคู่แข่งคือ นาย อ.นามสมมุติ ลงแข่งด้วยซึ่ง นาย อ.นามสมมุติ ได้รับการสนับสนุนจาก นาย ช.นามสมมุติ นายกเทศมนตรี ในการลงชิงตำแหน่งครั้งนี้ ซึ่งผลการเลือกกำนันฝ่ายนาย อ.นามสมมุติ ชนะไปด้วยคะแนนโหวต 4 ต่อ 2 คะแนน จากผู้ใหญ่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้านในตำบล ซึ่งตัวนาย ป.นามสมมุติ กับ นาย อ.นามสมมุติ มิได้ออกเสียงในการลงคะแนน จึงทำให้ นาย อ.นามสมมุติ เป็นกำนันคนใหม่ของตำบล ซึ่งด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้เกิดการก่อรูปของความขัดแย้งกันระหว่าง นาย ป.นามสมมุติ อดีตกำนันกับนาย ช.นามสมมุติ นายกเทศมนตรี (นาย อ. นามสมมุติ. สัมภาษณ์. 2557)</p>
2555	<p>นาย ช.นามสมมุติ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหมดวาระการบริหารงาน เพราะครบวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี โดยต้องจัดการเลือกตั้งใหม่ซึ่งในการเลือกตั้งครั้งนี้ นาย ช.นามสมมุติ ก็ลงเลือกตั้งในตำแหน่งนายกเทศมนตรีเช่นเดิม แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้ได้มีอดีตกำนัน คือนาย ป.นามสมมุติ ได้ลงสมัครแข่งขันแย่งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแห่งหนึ่งกับ นาย ช.นามสมมุติ ซึ่งเป็นอดีตนายกเทศมนตรี ซึ่งผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2555 ปรากฏว่า นาย ป.นามสมมุติ อดีตกำนันได้คะแนน 1,410 คะแนน นาย ช. นามสมมุติ อดีตนายกเทศมนตรีได้คะแนน 890 คะแนน ทำให้อดีตกำนัน คือนาย ป.นามสมมุติ ชนะการเลือกตั้งไปได้เป็นนายกเทศมนตรีคนใหม่</p>

ประวัติย่อผู้วิจัย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล	นายเสกฐวุฒิ ปือกตั้ง
วัน เดือน ปีเกิด	14 มกราคม 2531
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 44/14 หมู่ 3 ตำบลชากไทย อำเภอ เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี 22210
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	เจ้าของกิจการธุรกิจส่วนตัว
สถานที่ทำงานในปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 44/14 หมู่ 3 ตำบลชากไทย อำเภอ เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี 22210
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2544	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2547	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2550	นิติศาสตรบัณฑิต (นิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
พ.ศ. 2558	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต รป.ม. (การปกครองท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี